

ARGUMENTI

Časopis za društvena/politička pitanja, Godina XVI, Broj 46, Avgust 2022. **BESPLATNO**

U ovom broju:

Prof. dr Milan Blagojević	Kolaž od neustavnosti	(9)
J.J. Guskova	MILORAD DODIK: ZA POLITIČARA JE VAŽNO DA NE TRGUJE INTERESIMA REPUBLIKE SRPSKE	(57)
Е.Ю.Гуськова	МИЛОРАД ДОДИК: ГЛАВНОЕ ДЛЯ ПОЛИТИКА – НЕ ТОРГОВАТЬ ИНТЕРЕСАМИ РЕСПУБЛИКИ СЕРБСКОЙ	(87)
Mihail Deljagin	SEDAM ZAKONA DRUŠTVENE TRANSFORMACIJE I GLAVNI CILJ SOCIJALNOG INŽENJERINGA	(119)
Михаил Делягин	СЕМЬ ЗАКОНОВ ОБЩЕСТВЕННЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ И ГЛАВНАЯ ЗАДАЧА СОЦИАЛЬНОЙ ИНЖЕНЕРИИ	(133)
Branimir Kuljanin	RUSIJA I PAD ZAPADNE NACISTIČKE IMPERIJE	(147)
Prof. dr Stevo Pašalić	REPUBLIKA SRPSKA - ŠTA NAS SPAŠAVA OD "DEMOGRAFSKOG SLOMA"?	(237)
Vladimir Kršljanin	NOVI SVET I MI	(261)
Prof. dr Mile Dmičić	POSTOJANJE I NADLEŽNOST VISOKOG PREDSTAVNIKA U BOSNI I HERCEGOVINI – PROBLEM ILI RJEŠENJE?	(237)
Viktor Orban	Putinov trojanski konj	(297)
Milorad Dodik	Oluja je pogrom, zločin, genocid, etničko čišćenje	(307)

ARGUMENTI

časopis
za društvena / politička pitanja
izlazi svaka četiri mjeseca

ARGUMENTI

časopis za društvena / politička pitanja
izlazi svaka četiri mjeseca

Izdavač

Savez nezavisnih socijaldemokrata,
Banja Luka
Kralja Petra II Karađorđevića 15.

Glavni urednik

Milan Ljepojević

Redakcija

Franc Sošnja, Krsto Grujić, dr Saša Mićin, Tadej Labernik,
pof. dr Branimir Kuljanin, mr Danijela Injac, Slavko Mitrović

Kompjuterska priprema, dizajn i štampa

Grafid d. o. o.
Banja Luka

Tiraž

400

ARGUMENTI

časopis za
društvena / politička pitanja

Banja Luka
Avgust 2022

Riječ urednika

U životu ništa nije slučajno. Sve ima svoju uzročnu posledničnu vezu ili drugačije rečeno sve ima svoje ZAŠTO.

Ne slučajno nego namjerno uvijek „riječ urednika“ počinjem godinom izlaženja i rednim brojem ARGUMENATA. Treba naglasiti i podsjetiti da je pred nama 46-i broj u 16-oj godini izlaženja.

Smatram takođe da je uvodna riječ nepotrebna s obzirom na autore i sadržaje koje objavljuje časopis za društvena i politička pitanja Argumenti. Uveli smo međutim kao obavezno pravilo da glavni urednik najavi novi broj i podsjeti nas na principe na kojima Argumenti funkcionišu.

Od prvoga broja prije 16 godina sve je isto ništa se nije promijenilo. Na djelu je primjenjena nauka, a ne prazna priča i prodaja magle. Daje se prednost mladim autorima, ali samo uz uslov da ispunjavaju standardne kvalitete. Teme su prvenstveno posvećene Republici Srpskoj ali i BiH, regionu tačnije prostoru bivše velike Jugoslavije, Evrope i svijeta.

Dakle ista meta isto odstojanje.

U ovom broju preporučujemo radove Milana Blagojevića, Jelene Guskove, Mihaila Deljagina, Branimira Kuljanina, Steve Pašalića, Vladimira Kršljanina, Mile Dmičića. Tu su i govori mađarskog premijera Viltora Orbana i Milorada Dodika.

Pravilo je da se radovi objavljuju na srpskom, ali i na jeziku autora sa koga govornog područja dolazi. U ovom broju imamo dva ruska autora pa tako i dva rada na srpskom i ruskom.

Na kraju nam samo preostaje da svima toplo preporučimo 46-i broj časopisa.

Milan Ljepojević

Sadržaj

<i>RIJEČ UREDNIKA</i>	5
<i>PROF. DR MILAN BLAGOJEVIĆ</i> <i>REDOVNI PROFESOR USTAVNOG PRAVA</i> KOLAŽ OD NEUSTAVNOSTI.....	9
<i>J.J.GUSKOVA</i> MILORAD DODIK: ZA POLITIČARA JE VAŽNO DA NE TRGUJE INTERESIMA REPUBLIKE SRPSKE	57
<i>Е.Ю.ГУСЬКОВА</i> МИЛОРАД ДОДИК: ГЛАВНОЕ ДЛЯ ПОЛИТИКА – НЕ ТОРГОВАТЬ ИНТЕРЕСАМИ РЕСПУБЛИКИ СЕРБСКОЙ.....	87
<i>МИХАИЛ ДЕЛЈАГИН</i> SEDAM ZAKONA DRUŠTVENE TRANSFORMACIJE I GLAVNI CILJ SOCIJALNOG INŽENJERINGA	119
<i>МИХАИЛ ДЕЛЯГИН</i> СЕМЬ ЗАКОНОВ ОБЩЕСТВЕННЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ И ГЛАВНАЯ ЗАДАЧА СОЦИАЛЬНОЙ ИНЖЕНЕРИИ	133
<i>BRANIMIR KULJANIN</i> RUSIJA I PAD ZAPADNE NACISTIČKE IMPERIJE.....	147
<i>PROF.DR STEVO PAŠALIĆ</i> REPUBLIKA SRPSKA - ŠTA NAS SPAŠAVA OD "DEMOGRAFSKOG SLOMA"?	237
<i>VLADIMIR KRŠLJANIN</i> NOVI SVET I MI	261
<i>PROF. DR MILE DMIČIĆ, REDOVNI PROFESOR U PENZIJI</i> <i>PRAVNI FAKULTET UNIVERZITETA U BANJOJ LUCI</i> POSTOJANJE I NADLEŽNOST VISOKOG PREDSTAVNIKA U BOSNI I HERCEGOVINI – PROBLEM ILI RJEŠENJE?	273
<i>VIKTOR ORBAN</i> PUTINOV TROJANSKI KONJ.....	297
<i>MILORAD DODIK</i> OLUJA JE POGROM, ZLOČIN, GENOCID, ETNIČKO ČIŠĆENJE.....	307

Prof. dr Milan Blagojević
redovni profesor ustavnog prava

Kolaž od neustavnosti

I. Uvodni dio

Kolaž se definiše kao slikarska tehnika kojoj je svojstveno lijepljenje raznih materijala na odabranu podlogu. Na njoj se, kaže dalje ova definicija, fiksiraju različiti materijali, kao što je papir, ali to mogu biti i tkanine, lišće, žica, dijelovi plastike i drugi materijali, pri čemu se kolaž najčešće poima kao vizuelna umjetnost, naročito primjenjivana u slikarstvu, ali i u arhitekturi, dizajnu, muzici i filmu.

Polazeći od ovako određenog pojma kolaža, i ovaj rad će biti svojevrsni kolaž, samo pravni, sastavljen od više mojih radova napisanih o tri po meni ključne teme kada je riječ o nama Srbima i Republici Srpskoj. Svakoj od tih tema svojstvena je neustavnost, posmatrana iz ugla slova Dejtonskog mirovnog sporazuma i Ustava BiH kao njegovog aneksa.

Jednu neustavnost čine nastojanja
Evropske unije i Savjeta Evrope.

Jednu neustavnost čine nastojanja Evropske unije i Savjeta Evrope (oličenog u Venecijanskoj komisiji) da izdejsvuju promjenu Ustava BiH, tačnije rečeno konfederalno-federalnog državnog uređenja BiH, što bi značilo nestanak Republike Srpske. Neustavnost ovog projekta je u tome što on, ma koliko se njegovi nosioci trudili da svoje krajnje namjere prikriju eufemičnim

izrazima, znači protivpravno miješanje EU i Savjeta Evrope u ova po međunarodnom pravu unutrašnja pitanja koja su u isključivoj

Druga neustavnost vezana je za ohaerizam – diktatorsku tehnologiju vladanja visokog predstavnika u BiH.

nadležnosti države, a ne bilo koje međunarodne organizacije. Uporedo sa tim stoje ponašanja, poput onog od strane SR Njemačke, kojim se ta država otvoreno upliće u unutrašnje stvari BiH, čime flagrantno pokazuje svoje kolonijalno ponašanje prema nama. O svemu tome u ovom kolažu govore dva moja rada – jedan je *Dekonstrukcija Republike Srpske* koju izvode EU i Savjet Evrope, a drugi rad je *Kolonijalizam njemačkog Bundestaga*.

Druga neustavnost vezana je za ohaerizam – diktatorsku tehnologiju vladanja visokog predstavnika u BiH kakva do sada nije zabilježena u ljudskoj istoriji. O njoj u ovom kolažu govore dva moja rada – *Mimikrija Kristijana Šmita* te *Kako pravnim putem okončati inostrani diktatorski režim u BiH*.

Da ironija naše kolektivne sudbine bude izraženija, treća neustavnost vezana je ni manje ni više do za jedan ustavni sud, i to Ustavni sud BiH. Tu neustavnost dokazuju i objašnjavaju tri moja rada - *Neustavno kalupljenje, Ustavnosudska otimačina* te *Neustavnosti Ustavnog suda BiH*.

Radi boljeg razumijevanja svega što slijedi u nastavku, u uvodnom dijelu potrebno je da dam objašnjenje vezano za naslove narednih poglavlja. S tim u vezi podsjećam da se za kolaž, pored onoga što je napisano na samom početku ovog rada, kaže da se kao tehnika pojavljuje u pravcima među kojima je i kubizam (pored dadaizma, nadrealizma, apstraktnog ekspresionizma, pop arta, savremene umjetnosti). A kubizam kao ime dolazi od latinske riječi *cubus* koja znači *kocka*. Takvo ime mu je dato jer je kubizam, kao tehnika kolaža, izrađivao jednostavne oblike u svojoj intepretaciji realnosti, izvodeći ih između ostalog i u formi kocke (kao i kugle i valjka). E upravo poput tih kocki, kao oblika umjetničke intepretacije realnosti, i ovaj rad kao pravni kolaž u nastavku ima

Treća neustavnost vezana je ni manje ni više do za jedan ustavni sud.

tri kocke, u vidu tri poglavlja: jedna je kocka od neustavnosti i kolonijalizma Evropske unije i Savjeta Evrope (njegove Venecijanske komisije), druga je kocka od neustavnosti diktatorskog režima u BiH, kakav nigdje i nikada prije nije postojao u svijetu, dok je treća kocka ona pravljenjena od neustavnosti Ustavnog suda BiH.

II. Kocka od neustavnosti i kolonijalizma Evropske unije i Savjeta Evrope (Venecijanske komisije)

Sarajevo je krajem aprila 2020. godine bilo mjesto sastanka koji može imati fatalne posljedice.

II.1. Dekonstrukcija Republike Srpske

Sarajevo je krajem aprila 2020. godine bilo mjesto sastanka koji može imati fatalne posljedice po Republiku Srpsku. Riječ je o sastanku članova Predsjedništva BiH sa ambasadorima zemalja Kvinte (SAD, Velika Britanija, Njemačka, Francuska i Italija) i predstavnikom EU u BiH Johanom Satlerom.

Po njegovom okončanju, na vidjelo su iznenada, barem za najširu domaću javnost, izašle informacije o postojanju 14 ključnih prioriteta iz Mišljenja Evropske komisije, koje BiH treba da ispunji kako bi dobila preporuku za otvaranje pregovora o pridruživanju EU. Pažljivim čitanjem tih prioriteta može se zapaziti kako gotovo svaki od njih vrvi od tako neodređenih termina, pojmova i dubiozne rečeničke tehnike.

Tako se, na primjer, traži "reforma Ustavnog suda BiH uključujući i njegove međunarodne sudije", zatim "donošenje novog zakona o VSTS-u BiH", "preduzimanje konkretnih koraka na unapređenju okruženja pogodnog za pomirenje kako bi se prevazišlo nasljeđe rata", itd. Dakle, ništa ovdje nije jasno, jer se ne zna šta, recimo, znači reforma Ustavnog suda BiH, kakav sadržaj bi imao taj novi zakon o VSTS-u BiH, a o dubioznosti sintagme "nasljeđe rata" i (ne)mogućnosti prevazilaženja tog nasljeđa da i ne govorim.

Ali, ostavljajući sve to po strani, ima jedna stvar u kojoj je EU veoma precizna i ispostavlja sasvim određen zahtjev. To je zahtjev da se, kako su prenijeli svi ovdašnji mediji, "ukloni pravo veta u procesu donošenja evropskih odluka". Jednostavnije rečeno, Evropska unija (EU) zahtijeva da u zajedničkim institucijama BiH (a naročito u Parlamentu BiH i Predsjedništvu BiH) ne može biti korišćeno pravo veta, propisano Ustavom BiH. U tom pravcu EU traži da se izmijeni taj ustav i to kada je riječ o donošenju bilo kojeg akta koji se tiče evropskih integracija BiH.

Tako se, na primjer, traži "reforma Ustavnog suda BiH."

U istom pravcu, samo na terenu ustavnih nadležnosti Republike Srpske, prema nama se ponaša i Savjet Evrope (putem svoje Venecijanske komisije). Mišljenje Venecijanske komisije, koje

je usvojila na svojoj 62. plenarnoj sjednici od 11. i 12. marta 2005.

Ono što odmah pada u oči jeste pogrešno postavljen zadatak Vencijanskoj komisiji od strane Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope.

godine, vrvi od kardinalnih grešaka i nepoznavanja elementarnih stvari iz međunarodnog prava i ustavnog prava. Naime, u uvodu tog Mišljenja kaže se kako je Parlamentarna skupština Savjeta Evrope Rezolucijom broj 1384 od 23. juna 2004. godine zatražila od Venecijanske komisije da

utvrdi da li je (i koliko) u skladu „*sa osnovnim principima Savjeta Evrope*“ praksa vladanja visokog predstavnika u BiH. Ono što odmah pada u oči jeste pogrešno postavljen zadatak Vencijanskoj komisiji od strane Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope. On se veže za „*osnovne principe Savjeta Evrope*“, što je krajnje maglovita, tačnije rečeno opskurna sintagma, čijim sadržajem se može manipulirati. Umjesto te opskurnosti, ništa nije sprečavalo Savjet Evrope (i njegov parlament) da Venecijanskoj komisiji daju jedino ispravan zadatak da utvrdi da li je vladavina koju ovdje sprovodi visoki predstavnik u skladu sa Poveljom Ujedinjenih nacija i zabranom propisanom u članu 2. tačka 7. te povelje, prema kojoj je Ujedinjenim nacijama, a to znači i svim državama i međunarodnim organizacijama i pojedincima, zabranjeno da se na bilo koji način miješaju u pitanja koja po svojoj prirodi predstavljaju unutrašnja pitanja drugih država. Da je tako određen zadatak Venecijanskoj komisiji, naravno da bi ona morala utvrditi da Povelja UN zabranjuje miješanje u unutrašnje stvari bilo koje države i da stoga niko, pa ni visoki predstavnik, nema pravo da jednoj državi nameće svoju volju kao ustav ili zakon. Međutim, Parlamentarna skupština Savjeta Evrope, upravo zato što zna šta je propisano Poveljom UN kao vrhovnim pravnim aktom međunarodnog prava, ne daje takav zadatak Venecijanskoj komisiji, već ga zaodijeva opskurnom sintagmom „*osnovnih principa Savjeta Evrope*“. Time je Savjet Evrope omogućio Venecijanskoj komisiji da u svom Mišljenju iznese pravno neutemeljene tvrdnje kako je navodno „*potreba da visoki predstavnik vrši široka ovlaštenja*

On se veže za „*osnovne principe Savjeta Evrope*“.

svakako postojala u ranom periodu nakon zaključenja Dejtonskog sporazuma“ – str. 21. Mišljenja Venecijanske komisije od marta 2004. godine. No, osim iznošenja ovakvih opskurnih

zadataka i pravno neutemeljenih tvrdnji, Venecijanska komisija se flagrantno miješa (sa Savjetom Evrope) u unutrašnja pitanja BiH kao države članice UN-a, postavljajući zadatak (str. 23. Mišljenja)

prema kojem „Centralni element prve faze ustavne reforme mora biti prenos nadležnosti sa entiteta na BiH, putem amandmana na Ustav BiH“, što nije ništa drugo do dekonstrukcija Republike Srpske.

Ovaj zahtjev je krajnje opasan.

Ovaj zahtjev je krajnje opasan i ukoliko bi bio prihvaćen vodio bi u deentitetizaciju BiH, što bi bio svojevrsni entitecid u režiji i po nalogu EU i Savjeta Evrope. Naravno, jedna polovina BiH (Federacija BiH) ne bi se tome protivila, što nam potvrđuje ovdašnje iskustvo, ali Republika Srpska na to ne smije pristati, jer ispunjenje navedenog zahtjeva vodi u njen nestanak. Razlozi za to su više nego jasni. Naime, mehanizmi odlučivanja u zajedničkim saveznom institucijama, koje propisuje Ustav BiH, su tu da bi se onemogućila dominacija bilo kojeg nacionalnog kolektiviteta nad drugima, jer je to *modus vivendi* BiH.

Po tome BiH nije nešto što svijet već ne poznaje, pa se nika-ko ne može reći da ovakva organizacija postoji samo ovdje kod nas. Radi se o nečemu što se u nauci ustavnog prava i politiko-logiji naziva modelom konsocijativne demokratije, koji je isto-vremeno i način organizacije savezne državne vlasti u složenim državama. Suštinska obilježja tog modela prije mnogo godina je objasnio američki naučnik holandskog porijekla Arend Lajphart, a među njima su posebno važni autonomija segmenata, propor-cionalnost i međusobni veto.

Ovaj model je neophodan u nehomogenim društvima, naročito onima od njih koji se pritiskom određenih svjetskih sila tjeraju da budu organizovani u jednu državu koja opstaje isključivo na osnovu tog spoljnog pritiska i diktata svjetskih moćnika. Stoga bi moja definicija konsocijativnog sistema organizacije države glasila da je to *politički režim i ustavni poredak imanentan nacionalno i politički nehomogenim i krhkim državama, kojim se omogućuje da svaki od njegovih dijelova ima svoju određenu autonomiju, a da u onome u čemu je prinuđen da odlučuje na nivou zajedničke države bude ravnopravno zastupljen i da ne može biti prinuđen da prihvati odluke koje su suprotne njegovim interesima.*

Po tome BiH nije nešto što svijet već ne poznaje.

Na ovim principima je organizovana i funkcioniše Republika Kipar, koja je članica EU. U nastavku ću samo kratko izložiti nekoliko najvažnijih instituta njenog ustavnog uređenja (iz važećeg Ustava Kipra), koji potvrđuju

prethodnu argumentaciju. U članu 1. tog ustava Kipar je određen kao nezavisna i suverena država sa predsjedničkim režimom

U Vladi, kao i u Parlamentu Kipra, Ustavom je takođe propisana obavezna paritetna zastupljenost tamošnjih Grka i Turaka.

vlasti, u kojoj je predsjednik Republike Grk, a potpredsjednik Republike je Turčin.

Svakog od njih može da bira samo odgovarajuća etnička zajednica, što će reći da predsjednika Republike Kipar bira grčka etnička zajednica, a potpredsjednika bira turska etnička zajednica. Zbog toga se, saglasno članu 2. Ustava Kipra, tamošnji državljani dijele u dvije etničke zajednice (grčku i tursku), kako bi mogli glasati na izborima za predsjednika Republike, a onim kiparskim državljanima koji po svom etničkom porijeklu ne pripadaju tim zajednicama ostavljeno je pravo da biraju kojoj od te dvije zajednice će da pripadaju (član 2. stav 3. Ustava Kipra).

U Vladi, kao i u Parlamentu Kipra, Ustavom je takođe propisana obavezna paritetna zastupljenost tamošnjih Grka i Turaka. Kako vidimo, nema na Kipru pravila, kakvo ovdje nameće Evropski sud za ljudska prava (po zahtjevu Derve Sejdića i Jakoba Finčija), da šef države ili član vlade, odnosno parlamenta, mora biti i neko ko nije Grk ili Turčin. Niti su navedena ustavna pravila smetnja Kipru da bude član EU.

Kipar je, kako vidimo, država sa predsjedničkim oblikom organizacije vlasti. To za posledicu ima da predsjednik i potpredsjednik Kipra, zajedno ili svaki od njih samostalno, mogu staviti veto na zakon ili odluku kiparskog parlamenta koji se tiču spoljnih poslova, zaključenja međunarodnih ugovora, konvencija i sporazuma, kao i drugih pitanja navedenih u članu 50. kiparskog Ustava.

Naravno, nije Ustav Kipra jedini primjer koji dokazuje da konsocijativni model organizacije državne vlasti nije svojstven samo BiH. Ima tu, recimo, i Kraljevina Belgija. Njeno državno uređenje

Kipar je, kako vidimo, država sa predsjedničkim oblikom organizacije vlasti.

je složeno, kao i u BiH (za razliku od Kipra, koji je unitarna država), pa se i tamo savezna državna vlast organizuje po konsocijativnom modelu, koji i pomoću veta onemogućava nadgornjavanje bilo koga. To će reći da niti Flamanija može da

nadgornjava Valoniju niti Valonci mogu da to učine Flamancima. A ni Belgija to ne može učiniti svima njima zajedno. I to ni kiparski

Grci i Turci, a ni Flamanija i Valonija, ne mogu jedni drugima da čine u bilo čemu.

E sad, kako to da Kipar i Belgija sa ovakvim ustavnim uređenjima mogu biti članovi EU, a BiH ne može, iako i ona funkcioniše po istim ustavnim aršinima? Odnosno, zašto EU traži samo od nas

E sad, kako to da Kipar i Belgija sa ovakvim ustavnim uređenjima mogu biti članovi EU, a BiH ne može.

da se odrekemo suštinski najvažnijeg elementa našeg ustavnog uređenja, onog koji pomoću veta onemogućava majorizaciju od strane bilo koga nad bilo kim? Po meni, razlog treba tražiti u jednoj namjeri EU, koja se kao konstanta proteže u politici EU od 1995. godine do danas.

Naime, za sve to vrijeme od EU smo mogli čuti samo izjave da je BiH neupitna, ali nikada još nismo čuli (i nećemo) da su i entiteti, odnosno Republika Srpska, neupitni. Ova činjenica govori mnogo, ako ne i sve o politici i negativnoj namjeri EU prema Republici Srpskoj.

Hoću reći da Savjet Evrope i EU svojim zahtjevom da domaći političari, naročito oni srpski iz Republike Srpske, prenesu ustavne nadležnosti Republike Srpske na nivo BiH i da uklone pravo veta iz procesa donošenja *tzv. evropskih odluka* u BiH, a ne da to nasilno čine EU i ovdašnji visoki predstavnik čime bi prljali svoje ruke, hoće da stvore takav (ne)ustavni rašomon koji bi omogućio da se od te iste EU sve i svašta može podvoditi pod "proces donošenja evropskih odluka u BiH".

Iz toga bi onda proizašao zaključak EU da zajedničke institucije na nivou BiH pod tim plaštom mogu da nacionalnom majorizacijom (od strane bošnjačkih predstavnika nad ostalima) donose zakone o bilo kom pitanju. Sve to bi u konačnom vodilo u razvlašćivanje Republike Srpske od svih njenih ustavnih nadležnosti. A bez njih je Srpska kao kuća bez ljudi i stvari – prazna ljuštura koja vene i na kraju nestane.

Zato se takva politika Savjeta Evrope i EU prema nama ne smije prihvatiti ni po koju cijenu. Za nas je stoga bolje odbaciti takve zahtjeve i reći jasno da u tom slučaju između Republike

Zato se takva politika Savjeta Evrope i EU prema nama ne smije prihvatiti ni po koju cijenu.

Srpske i integracija u EU mi biramo Republiku Srpsku. Takav naš odgovor nije niti može biti neprijateljstvo prema Savjetu Evrope i EU, već samo jedno racionalno i jedino ispravno postupanje koje

je *conditio sine qua non* našeg biološkog, nacionalnog i državno-političkog opstanka na ovom prostoru. U suprotnom, u ne tako

Model federalizma institucionalne ravnopravnosti kroz legitimne političke predstavnike je temelj Dejtona.

dalekoj budućnosti nestaćemo odavdje, i kao narod i kao država.

II.2. Kolonijalizam njemačkog Bundestaga

Bio sam iznenađen, i to veoma prijatno, kada sam, nakon dugogodišnje hrvatske isključivo *Danke Deutschland* politike, 8. jula ove godine pročitao komentar iz ovdašnjeg Hrvatskog narodnog sabora (HNS) na Rezoluciju o BiH, koju je istog dana usvojio njemački Bundestag. U tom komentaru HNS je, kako su objavili brojni ovdašnji internet portali, poručio «pobornicima unitarizma iz Bundestaga da istu rezoluciju usvoje o Belgiji i dostave je gospodinu Mišelu (Šarlu Mišelu predsjedniku Evropskog savjeta)». Nema šta, sasvim osnovana i više nego umjesna duhovitost HNS-a, nakon koje je takođe osnovano poručeno da je rezolucija Bundestaga «*de facto* poziv na rušenje Dejtonskog mirovnog sporazuma za kojeg se upravo Njemačka zalagala 1995. godine. Model federalizma institucionalne ravnopravnosti kroz legitimne političke predstavnike je temelj Dejtona i jedini garant za evropsku BiH“. Upravo zato su iz HNS-a kazali „...svim poslanicima Bundestaga koji su podržali rezoluciju predloženu od strane radikalnog bošnjačkog unitariste (Adis Ahmetović), da identičnu rezoluciju upute gospodinu Šarlu Mišelu i državi Belgiji. Mi odgovor na istu već znamo» - zaključili su u HNS-u.

Zašto se pominje gospodin Šarl Mišel jasno je iz prethodno citiranog teksta, jer je on predsjednik Evropskog savjeta i dolazi iz Belgije. Ali zašto Belgija? E tu treba imati u vidu posebnosti belgijskog veoma složenog državnog uređenja. Naročito je važna jedna od tih posebnosti, koja se u ustavnopravnoj nauci naziva bipolarnošću. Ona je u vezi sa naročitim odnosom dvaju etničkih grupa koje koegzistiraju u Belgiji – flamanske (holandofone) i valonske (frankofone). Objašnjavajući ovu posebnost, dr Marko Stanković u svojoj knjizi pod naslovom «*Belgijski federalizam*» između ostalog ističe da se u Belgiji: «...celokupan društvenopolitički život odvija na relaciji između dva suprotstavljena pola – nederlandofonih Flamanaca i frankofonih Valonaca...», pa je

Zašto se pominje gospodin Šarl Mišel.

zato, «...iako zamišljena kao višečlana savezna država, Belgija do današnjeg dana ostala raspolučena». Ta raspolućenost, odnosno (bi)polarizacija Belgije na dva etnička pola ima za posljedicu da se u Parlamentu Belgije, kako dalje ukazuje dr Stanković, «...za slučajeve utvrđene Ustavom, izabrani članovi oba doma dele na francusku jezičku grupu i holandsku jezičku grupu, dok takozvani specijalni zakoni, koji se odnose na državnu strukturu, mogu biti usvojeni jedino ako se postigne većina u okviru obe jezičke grupe, što dovodi do toga da ključne odluke ne mogu biti donete bez saglasnosti obeju nacija».

(Marko Stanković: *Belgijski federalizam*, Beograd, 2009, str. 113 - 115)

S obzirom na ovakve ustavne temelje Belgije, ne trebaju da čude dva primjera koje navodim u nastavku, koji samo potvrđuju sve prethodno rečeno. U prvom primjeru radi se o tzv. *Bolonjskoj deklaraciji* (Zajedničkoj deklaraciji evropskih ministara obrazovanja), potpisanoj 19. juna 1999. godine u Bolonji. Njeni potpisnici su ministri obrazovanja država potpisnica i ništa u tome ne bi bilo neobično, da u slučaju Belgije kao potpisnici u njeno ime nisu označene *flamanska i valonska zajednica, a ne Belgija*. Ova činjenica tim više je od važnosti ako se uzme u obzir da su istu deklaraciju, između ostalih, potpisale Austrija, Njemačka i Švajcarska, dakle sve federalno uređene države, ali u njihovom slučaju kao potpisnice nisu označene federalne jedinice koje ih čine, dok je za Belgiju učinjen izuzetak koji uvažava njenu ustavnu arhitekturu koja, kako smo vidjeli, onemogućava donošenje ključnih odluka bez saglasnosti dvaju nacija - flamanske i valonske. Drugi primjer pruža nam Savjetodavni komitet Belgije, u kojem su okupljeni predstavnici federalne izvršne vlasti i izvršnih vlasti regiona kao belgijskih federalnih jedinica. Na sjednicama tog komiteta odlučuje se konsenzusom i to, između ostalog, i o pitanjima obaveza koje Belgija kao država treba da ispuni na osnovu propisa Evropske unije. Pri tome treba imati u vidu da prema Ustavu Belgije brojna takva pitanja spadaju u isključivu nadležnost federalnih jedinica Belgije te da, što je vrlo važno, regionalni ministar iz flamanskog ili valonskog regiona može predstavljati i iznositi poglede i stavove Belgije u Savjetu ministara EU. Štaviše,

S obzirom na ovakve ustavne temelje Belgije, ne trebaju da čude dva primjera.

Njeni potpisnici su ministri obrazovanja država potpisnica.

belgijske federalne jedinice izborile su se za princip rotacije, koji im omogućuje da svakih šest mjeseci njihov predstavnik predstavlja stavove Belgije u Savjetu ministara EU. S tim u vezi može se navesti primjer kako belgijski stav o pitanjima zaštite životne sredine u Savjetu ministara EU naizmjenično iznose ministri za životnu sredinu Flandrije, Valonije i regiona Brisel.

Na taj način njemački Bundestag je neoporivo dokazao sopstveni kolonijalizam prema BiH.

To bi, dakle, bili samo neki od razloga zbog kojih je iz HNS-a svim poslanicima Bundestaga koji su podržali rezoluciju o BiH osnovano predloženo da identičnu rezoluciju upute gospodinu Šarlu Mišelu i državi Belgiji. Ako se uzmu u obzir posebnosti ustavnog uređenja Belgije na koje je ovdje samo lapidarno ukazano, osnovano su iz HNS-a rekli njemačkim parlamentarcima i da HNS već zna kakav odgovor bi dobili iz Belgije, ako bi o njoj usvojili rezoluciju kakvu su usvojili o BiH, čime se Bundestag grubo i protivpravno umiješao u unutrašnja pitanja jedne države. Time je Bundestag grubo prekršio član 2. tačka 7. Povelje UN, kojim je Ujedinjenim nacijama, a time i svim državama koje su njene članice (što je i SR Njemačka), zabranjeno da se na bilo koji način miješaju u pitanja koja po svojoj prirodi spadaju u unutrašnju nadležnost svake države. Nesumnjivo je da je pitanje ustavnog uređenja bilo koje države, a to znači i BiH, njena i samo njena unutrašnja stvar, u koju niko drugi svana, pa ni Bundestag, nema pravo da se na bilo koji način upliće.

Na taj način njemački Bundestag je neoporivo dokazao sopstveni kolonijalizam prema BiH. Jer, ponašajući se na ovakav način, Bundestag je obmanuo ne samo njemačku nego i svjetsku javnost o tome kako on navodno ima pravo da raspravlja i odlučuje o unutrašnjim pitanjima druge države članice Ujedinjenih nacija i da u nju šalje svoje vojnike kad mu se prohtije, bez saglasnosti nadležnog organa te države. Kao da je BiH njemačka kolonija ili, u najboljem slučaju po BiH, teritorija pod međunarodnim sistemom

Kao da je BiH njemačka kolonija ili, u najboljem slučaju po BiH, teritorija pod međunarodnim sistemom starateljstva.

starateljstva. Potonji termin je iz Povelje UN, ali se *na osnovu člana 78. Povelje UN međunarodni sistem starateljstva, a o kolonijalizmu da i ne govorim, nikako ne može primjenjivati na države članice UN, jer se prema njima isključivo primjenjuje načelo suverene jednakosti država i zabrana miješanja u unutrašnja pitanja države.* E, ali na istoj ovoj obmani, kojoj je pribjegao njemački Bundestag, već

četvrt vijeka počiva i diktatorska tehnologija ohaerizma u BiH, kao savremena mješavina totalnog, totalitarnog i autoritarnog vladanja jednog čovjeka zvanog visoki predstavnik, udruženog sa jednako takvom tehnologijom vladanja fantomskog tzv. savjeta za primjenu mira u BiH, u kojem SR Njemačka ima prominentnu

Oni tako udruženi već 25 godina obmanjuju ne samo nas nego i cijeli svijet.

ulogu. Oni tako udruženi već 25 godina obmanjuju ne samo nas nego i cijeli svijet, a mi smo poput somova zagrizli i čvrsto držimo tu laž, da tzv. savjet za primjenu mira (kao neformalna skupina država) može navodno da ovlasti visokog predstavnika, suprotno Povelji UN, da u BiH nameće svoju samovolju i da ta samovolja bude i ustav i zakon, što je visoki predstavnik nakon toga i činio u kontinuitetu, čime je na flagrantan način povrijeđeno međunarodno pravo i suverenitet BiH kao države članice UN-a.

Zato me sve što su ovdje činili tzv. savjet za primjenu mira u BiH i visoki predstavnik, a sada evo i njemački Bundestag, podsjeća na obmanu kojoj je svojevremeno pribjegao Adolf Hitler da bi protivpravno sebi pribavio svu vlast. Naime, u januaru daleke 1933. godine Adolf Hitler je položio službenu zakletvu za kancelara Njemačke. Nedugo potom, u martu iste godine uspio je da u njemačkom parlamentu progura jedan svoj zakon. Taj za Hitlera i čovječanstvo važan i tragičan događaj ticao se zakonodavnog procesa u nacističkoj Njemačkoj. Riječ je o zakonu koji je imao presudnu važnost, a zvao se *Zakon o hitnom popravljanju tjeskobe naroda i Rajha* (*Gesetz zur Behebung der Not von Volk und Reich*) od 24. marta 1933. godine, koji je kolokvijalno nazivan *Zakonom o ovlašćenju*. Tim zakonom Hitlerov Kabinet je dobio ovlašćenje da u naredne četiri godine donosi zakone bez parlamenta, da bi 1937. bila produžena njegova važnost, pa je taj zakon u stvarnosti ostao na snazi sve do kapitulacije nacističke Njemačke 1945. godine. Članom 2. Zakona o ovlašćenju bilo je propisano da zakoni koje donosi Kabinet mogu odstupati od tada važećeg Vajmarskog Ustava Njemačke, sve dok se ne odnose na institucionalizaciju domova njemačkog parlamenta, što je značilo da se jedino ne može mijenjati struktura tog parlamenta, koju su činili Rajhstag kao donji i Rajhsrat kao gornji dom.

U januaru daleke 1933. godine Adolf Hitler je položio službenu zakletvu za kancelara Njemačke.

Međutim, takva promjena Hitleru nije ni bila potrebna, jer iako

je Zakon o ovlaštenju povjerio zakonodavne nadležnosti Kabinetu kao kolektivnoj instituciji, u praksi je Hitler samostalni vršio te nadležnosti.

A taj parlament (njegov Predstavnički dom) takođe se uspostavlja po etničkom (grčko-turskom) principu.

E baš poput ovog slučaja, iz kojeg je jasno da navedeni zakon nije dao niti je prema tadašnjem Vajmarskom Ustavu mogao dati svu vlast pojedincu, tako i fantomski savjet za primjenu mira u BiH, udružen sa visokim predstavnikom, kao nekada Hitler, četvrt vijeka laže ovdašnju i svjetsku javnost da visoki predstavnik navodno može da vlada u BiH i da joj nameće svoje tzv. ustavne, zakonske i druge odredbe, iako je Poveljom UN najstrože zabranjeno (već pomenuti član 78. Povelje) da to može iko činiti prema bilo kojoj državi članici UN. Sada se svemu tome pridružuje i njemački Bundestag svojom najnovijom Rezolucijom o BiH. U tome se, dakle, ogleda za mene neodoljiva sličnost između hitlerizma i ovdašnjeg ohaerizma.

Poslije ovog dužeg ekskursa u samu esenciju nasilja kojem smo poput domorodaca podvrgnuti u BiH, da se vratim na Belgiju. Ona nije jedina država u EU koja poznaje i ustavnopravno priznaje konstitutivnost svojih naroda. Isti primjer pruža i Republika Kipar. Tamošnji Ustav priznaje podijeljenost ove države EU na dvije etničke zajednice – grčku i tursku. I ne samo što je priznaje, već je Ustavom Republike Kipar to priznanje dobilo i odgovarajuća ustavna rješenja, koja niko u EU, niti u Savjetu Evrope (uključujući i Evropski sud za ljudska prava) ne dovodi u pitanje. Ustavom Republike Kipar propisan je predsjednički sistem organizacije državne vlasti, sa, kako stoji u tom ustavu, predsjednikom Republike koji je Grk (i bira ga grčka etnička izborna zajednica) te potpredsjednikom koji je Turčin (i bira ga tamošnja turska etnička izborna zajednica). I predsjednik i potpredsjednik Kipra, prema Ustavu, imaju mogućnost da stave veto na određene propise usvojene u tamošnjem parlamentu. A taj parlament (njegov Predstavnički dom) takođe se uspostavlja po etničkom (grčko-turskom) principu, tako da ga čini 70% Grka i 30% Turaka. Najzad,

Savjet ministara Republike Kipar ima deset članova.

Savjet ministara Republike Kipar ima deset članova, od kojih su sedam Grci, a troje Turci.

I nikome do danas u EU, a ni u Savjetu Evrope (sa sve Evropskim sudom za ljudska prava) nijednog trenutka nije palo na pamet da na bilo koji način dovedu u pitanje ovakvo ustavno uređenje Republike Kipar. Kao ni ono u Kraljevini Belgiji.

Ako je tako, a jeste, krajnje je nedobronamjerno da bilo ko, ma kako bio moćan u EU (ili izvan nje), zahtijeva od BiH da mijenja svoje ustavno uređenje, da se deentetizuje i da ukine konstitutivnost naroda kao ključni princip svoje organizacije i funkcionisanja, bez kojeg BiH nije moguća. Ali tu treba jasno reći, jer to jasno proizlazi iz Ustava BiH, da

*jekonstitutivnost naroda tim ustavom propisana samo u institucijama na nivou BiH. Naime, članom 9. Ustava BiH jasno je propisano da će lica imenovana (odnosno izabrana) na položaje u institucijama BiH odražavati sastav naroda u BiH. Zbog takve pravne norme Ustava BiH i jeste propisano, poput Ustava Republike Kipar, da Predsjedništvo BiH čine Srbin, Bošnjak i Hrvat, da Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH čine pet Bošnjaka, pet Hrvata i pet Srba, a da Savjet ministara BiH, vodeći računa o entitetskoj teritoriji i njenoj etniji, baš kao u Belgiji, može činiti najviše dvije trećine ministara izabranih sa teritorije Federacije BiH, dok jednu trećinu čine ministri izabrani sa teritorije Republike Srpske. To je, dakle, pravna norma i formula bitisanja BiH. Za one koji bi se ovdje pozvali na preambulu Ustava BiH, reći ću da to nije pravno osnovano imajući u vidu da je Ustavni sud BiH u svojoj trećoj djelimičnoj odluci od 1. jula 2000. godine u predmetu broj U-5/98 odlučio, glasanjem sudija pet naprema četiri, da *preambula Ustava BiH ne sadrži pravne norme*. Ili, kako je tadašnji sudija Hans Danelius naveo u svom obrazloženju (u kom pravcu su i mišljenja još četvoro tadašnjih sudija Ustavnog suda BiH – Mirka Zovka, Zvonka Miljka, Vitomira Popovića i Snežane Savić): «*Prema tome, utoliko što (preambula – moja opaska) označava tri naroda kao konstitutivna, to čini samo u kontekstu donošenja i proglašenja Ustava BiH, te se (za preambulu – moja opaska) ne može smatrati da utemeljuje bilo kakvo pravilo normativnog karaktera ili da stvara bilo kakve ustavne obaveze*».*

Ako je tako, a jeste, krajnje je nedobronamjerno da bilo ko, ma kako bio moćan u EU (ili izvan nje), zahtijeva od BiH da mijenja svoje ustavno uređenje.

III. Kocka od neustavnosti diktatorskog režima u BiH

To je, dakle, pravna norma i formula bitisanja BiH.

III. 1. Mimikrija Kristijana Šmita

Njemački pravnik i advokat Kristijan Šmit je 12. aprila 2022. godine, kršenjem svih pravnih normi međunarodnog i

unutrašnjeg (državnog) prava, nametnuo svoj privatni „Nalog o obustavljanju primjene Zakona o nepokretnoj imovini koja se koristi za funkcionisanje javne vlasti“. Podsjećanja radi, riječ je o zakonu

Radi se o čitavoj rečenici u uvodu predmetnog naloga.

koji je, na osnovu svojih ustavnih nadležnosti, usvojila Narodna skupština Republike Srpske u februaru ove godine, a objavljen je u aprilu iste godine, u „Službenom glasniku Republike Srpske“, broj 29/22.

Pročitavši tekst tog privatnog Šmitovog tzv. naloga, dostupnog na internet portalu OHR-a, prvo čega sam se sjetio bili su stihovi Viliijama Šekspira u kojima se kaže kako „Grijež u vječnom strahu da sumnje ne daje, skrivajući sebe sam se odaje“. Razlog zbog kojeg su mi ovi stihovi najprije pali na pamet u vezi je sa jednom mimikrijom kojoj su ovaj put pribjegli gospodin Šmit i oni koji su sa njim pisali navedeni nalog. Takve mimikrije do sada nije bilo u brojnim protivpravnim aktima visokih predstavnika u BiH, kojima su nametali svoje privatne tzv. zakone, odluke, naloge i druge akte.

Radi se o čitavoj rečenici u uvodu predmetnog naloga (treći pasus tog uvoda), u kojoj Šmit citira stav 4. Rezolucije 1174 iz 1998. godine Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih nacija (SB UN). Dakle, u tom stavu pomenute Rezolucije, koji citira Šmit, stoji da SB UN „ponavlja da je visoki predstavnik konačni autoritet za tumačenje Aneksa 10 o civilnoj implementaciji Mirovnog ugovora (*Dejtonskog sporazuma – moja opaska*) i da u slučaju spora može davati svoja tumačenja i preporuke, te donositi obavezujuće odluke, kako god ocijeni da je neophodno, o pitanjima koja je obrazložio Savjet za primjenu mira u Bonu 9. i 10. decembra 1997. godine“.

U prvim reakcijama domaće javnosti u Republici Srpskoj mogla se čuti tvrdnja kako Šmit nema pravo, kao što i nema, da nameće predmetni nalog, jer ga SB UN nije imenovao za visokog predstavnika, zbog čega on i nije visoki predstavnik

U prvim reakcijama domaće javnosti u Republici Srpskoj mogla se čuti tvrdnja kako Šmit nema pravo, kao što i nema, da nameće predmetni nalog.

u BiH. Nesumnjiva je pravna osnovanost ove tvrdnje, jer je Aneksom 10 Dejtonskog sporazuma ugovoreno (a to znači propisano) da isključivo SB UN imenuje visokog predstavnika svojom rezolucijom. Takođe je pravno utemeljno reći, što se takođe čuje u Republici Srpskoj, da sve i

da je SB UN imenovao Šmita za visokog predstavnika, on nema ovlaštenje za nametanje bilo kakvih pravnih akata u BiH, niti tzv.

savjet za primjenu mira u BiH može na to da ga ovlasti, budući da nijednim izvorom prava nije propisano postojanje tog savjeta, usljed čega je to nepostojeće tijelo koje kao takvo nema niti može imati bilo kakva ovlašćenja.

Međutim, u dosadašnjim reakcijama iz Republike Srpske izostalo je ukazivanje na mimikriju Kristijana Šmita i na pravnu neosnovanost njegovog pozivanja na Rezoluciju SB UN 1174 iz 1998. godine. U čemu je pravna neosnovanost ove mimikrije? Da bi se ona shvatila, neophodno je podsjetiti našu javnost na relevantne odredbe Povelje UN kao najvišeg opšteg pravnog akta u međunarodnom pravu.

Najprije je u članu 2. stav 1. tačka 1) Povelje UN propisano da se Organizacija Ujedinjenih nacija „temelji na načelu suverene jednakosti svih svojih članova“. Dosljedno tome, istom poveljom je, u članu 2. stav 1. tačka 7), propisano: „**Ništa u ovoj Povelji ne ovlašćuje Ujedinjene nacije da se miješaju u poslove koji po svojoj suštini spadaju u unutrašnju nadležnost države, niti obavezuje članove da takve poslove podnose na rješavanje prema ovoj Povelji**“. Dakle, niko u UN, pa ni SB UN, nema pravo da kaže da bilo koja institucija, a kamoli pojedinac, u suverenoj državi članici UN može «donositi obavezujuće odluke, kako god ocijeni da je neophodno», kojom mimikrijom se poslužio Kristijan Šmit 12. aprila ove godine, pravno i moralno neutemeljeno nastojeći da svoj protivpravni nalog pokrije Rezolucijom SB UN 1174 iz 1998. godine.

Ovo stoga što sve prethodno rečeno znači da je svaka država, a to je i BiH, koja je primljena u članstvo UN jednako suverena na svojoj teritoriji u odnosu na svaku drugu državu članicu UN, SB UN, kao i u odnosu na bilo koju međunarodnu organizaciju ili pojedinca. Suverenost podrazumijeva unutrašnju vrhovnost državnih institucija, to jest pravo tih institucija da u skladu sa svojim nadležnostima propisanim državnim ustavom raspravljaju i odlučuju o svim pitanjima od važnosti za društvo organizovano u državu. To je vršenje suverene političke vlasti svake države članice UN, koje ima za svrhu uređivanje svakog za društvo i državu važnog društvenog odnosa, a to uređivanje državne institucije vrše normama

Međutim, u dosadašnjim reakcijama iz Republike Srpske izostalo je ukazivanje na mimikriju Kristijana Šmita.

Dakle, niko u UN, pa ni SB UN, nema pravo da kaže da bilo koja institucija, a kamoli pojedinac, u suverenoj državi članici UN može «donositi obavezujuće odluke».

ustava, zakona i drugih pravnih propisa. U složeno uređenim državama (federacijama), kakva je i BiH tim prije što ona u svom državnom uređenju ima i snažno izražene konfederalne elemente,

To je vršenje suverene političke vlasti svake države članice UN.

to uređivanje važnih društvenih odnosa putem zakona vrše i federalne jedinice, jer i one na

svojoj teritoriji vrše državnu vlast, u skladu sa raspodjelom državnih funkcija izvršenom saveznim ustavom. Stoga Republika Srpska ima to ustavno pravo, jer državne poslove utvrđivanja i raspolaganja državnom imovinom Ustav BiH nije dao u nadležnost nijednoj instituciji na nivou BiH, već je to pravo Ustav BiH propisao za entitete, rezidualnom klauzulom iz člana 3. tog ustava, prema kojoj sve vladine (državne) funkcije koje tim ustavom nisu izričito date u nadležnost institucijama BiH, jesu nadležnosti entiteta.

U članu 2. stav 1. tačka 7) Povelje UN jeste propisano, kako će reći poznavaoци međunarodnog prava, da pravilo o nemiješanju UN u unutrašnje poslove država članica ne dira u primjenu prinudnih mjera po osnovu glave VII te povelje. Da podsjetim, glava VII Povelje UN sadrži pravne norme o djelovanju UN, tj. Savjeta bezbjednosti UN, u slučaju prijetnje svjetskom miru, zatim u slučaju narušavanja tog mira, kao i čina agresije. Članom 39. Povelje UN je propisano da SB UN utvrđuje postojanje svake prijetnje miru, narušavanje mira ili čina agresije i daje preporuke ili odlučuje koje mjere će biti preduzete radi prevencije narušavanja mira, odnosno agresije, ili vaspostavljanja stanja koje je prethodilo narušavanju mira, odnosno agresiji. Ali, čak ni u tim slučajevima Poveljom UN nije dato pravo ne samo UN i njenom Savjetu bezbjednosti, nego i nijednoj državi, a kamoli pojedincu, da se za vrijeme primjene prinudnih mjera može miješati u unutrašnja politička pitanja države protiv koje se preduzimaju te mjere. Drugim riječima, čak ni tada UN, SB UN niti bilo koja država, druga organizacija ili pojedinac nemaju pravo da u državi protiv koje se preduzimaju navedene mjere zamijene njen parlament

Članom 39. Povelje UN je propisano da SB UN utvrđuje postojanje svake prijetnje miru.

ili sud (redovni ili ustavni), pa da umjesto tog parlamenta donose, odnosno nameću ustavne, zakonske i druge propise, niti da umjesto

domaćih sudova donose sudske odluke. Takav zaključak nedvosmisleno proizlazi iz sadržaja svih odredaba glave VII Povelje UN, a i Povelje UN u cjelini.

Ujedinjene nacije, a to znači i SB UN, takvo pravo, saglasno Povelji UN, imaju i mogu vršiti samo u odnosu na nesamoupravne teritorije, u okviru međunarodnog sistema starateljstva, i to za, kako je propisano članom 75. Povelje UN, «upravljanje i nadzor nad teritorijama koje putem naknadnih pojedinačnih sporazuma budu stavljene pod taj sistem», uz najvažniju napomenu, propisanu članom 78. Povelje UN, da se **«sistem starateljstva (ili kako se ovdje kod nas voli reći protektorat – moja opaska) neće primjenjivati na teritorije koje su postale članovi Ujedinjnih nacija, među kojima će se odnosi zasnivati na poštovanju načela suverene jednakosti».**

Dejtonska BiH je, to bar nije sporno, država članica UN.

Dejtonska BiH je, to bar nije sporno, država članica UN, nad kojom niko, pa ni Kristijan Šmit i SB UN, nemaju pravo da upravljaju kao sa nedonoščem, odnosno nesamoupravnom teritorijom, a svaki njihov pokušaj u tom pravcu je flagrantno kršenje Povelje UN.

III. 2. Kako pravnim putem okončati inostrani diktatorski režim u BiH

Prije sada već više od pola godine napisao sam tekst pod naslovom „*Kako i zašto treba tužiti PIK i OHR*“, objavljen kao kolumna u dnevnom listu *Nezavisne novine*. U njemu sam, između ostalog, ukazao da su PIK (tzv. savjet za implementaciju mira u BiH) i OHR (Kancelarija visokog predstavnika u BiH) navedeni kao tužena strana u naslovu tog teksta samo zbog potrebe da naslov bude što je moguće kraći, ali se iza njega nalaze države (SAD, Velika Britanija, Njemačka, Francuska, Italija, Kanada, Japan i druge) od kojih je sve zlo u dejtonskoj BiH počelo i traje sve do danas. Zlo u vidu inostranog diktatorskog političkog režima oličenog u tim državama i visokom predstavniku, kojim se na najgrublji i u istoriji nezabilježeni način brutalno povređuju suverenost i politička nezavisnost BiH kao međunarodno priznate države, članice Ujedinjenih nacija.

Naime, još kad je tzv. savjet za primjenu mira u BiH, kao neformalna skupina država (SAD, Kanade, Velike Britanije, SR Njemačke, Francuske, Turske, Japana i drugih), čije postojanje nije propisano niti ugovoreno nijednim izvorom prava i koja prema međunarodnom pravu nema nikakva ovlašćenja, u decembru daleke 1997. godine

Prije sada već više od pola godine napisao sam tekst pod naslovom „*Kako i zašto treba tužiti PIK i OHR*“.

usvojio tzv. Bonske zaključke, tadašnji srpski član Predsjedništva BiH Momčilo Krajišnik imao je ustavno pravo da hitno na dnevni

Ako se pitate zašto i kako je to moguće učiniti ne samo tada, nego i danas, imajte strpljenja da ovaj tekst pročitate do njegovog kraja.

red sjednice te zajedničke institucije stavi pitanje tužbe koju BiH treba da podnese Međunarodnom sudu pravde ne protiv PIK-a (onog tzv. savjeta), jer je PIK pravno ništavilo, već protiv svih onih država koje sam maločas poimenično naveo.

Ako se pitate zašto i kako je to moguće učiniti ne samo tada, nego i danas, imajte strpljenja da ovaj tekst pročitate do njegovog kraja, jer u nastavku slijedi odgovor u vidu objašnjenja kako i zašto to treba da se učini.

Najprije treba reći da Bonski zaključci nisu zaključci, kako njihov naziv vara većinu čitalaca, već se u pravnom pogledu radi o međunarodnom ugovoru koji su te 1997. godine između sebe u pisanom obliku zaključili SAD, Kanada, Velika Britanija, SR Njemačka, Francuska, Turska, Japan i druge države, pravno neosnovano se nazvavši tzv. savjetom za primjenu mira u BiH, uprkos tome što postojanje takvog tijela nije dozvoljeno nijednim izvorom međunarodnog prava.

Dosljedno toj činjenici, koja je pravno neoboriva pred svakim sudom, te države nisu imale pravo da išta naređuju Bosni i Hercegovini kao suverenoj državi, članici Ujedinjenih nacija, niti da bilo koga trećeg, pa ni pojedinca zvanog visoki predstavnik u BiH, ovlašćuju da može bilo šta nametati kao pravni akt u BiH, a kamoli kao ustav ili zakon. Ovo treba stalno ponavljati, pa i ovaj put, zato što je Poveljom Ujedinjenih nacija kao najvišim opštim pravnim aktom te svjetske organizacije propisano, *snagom imperativne norme opšteg međunarodnog prava*, da se Organizacija Ujedinjenih nacija (čiji član je BiH) temelji na "*načelu suverene jednakosti svih svojih članova i da, dosljedno tome, ništa u Povelji UN-a ne ovlašćuje Ujedinjene nacije da se miješaju u poslove koji po svojoj suštini spadaju u unutrašnju nadležnost države*" (član 2. stav 1. tačka 7. Povelje UN-a).

Najprije treba reći da Bonski zaključci nisu zaključci.

Kada se to propiše na takav način, koji je, ponavljam, **imperativna norma opšteg međunarodnog prava**, onda to obavezuje i sve one države koje se 1997. godine sastaje na neformalnom skupu u Bonu.

Zato je otužno i tragično, a ne samo neustavno, kada Ustavni sud BiH 15. jula 2022. godine donosi odluku kojom proglašava kao navodno neustavan Zakon Narodne skupštine Republike Srpske o neprimjenjivanju tzv. zakona visokog predstavnika Valentina Incka o zabrani negiranja genocida, koji je Incko protivpravno nametnuo

Zato je otužno i tragično, a ne samo neustavno.

jula 2021. godine. Još tragičnije je ono što je povodom te odluke Ustavnog suda BiH izjavio njegov potpredsjednik Mirsad Ćeman, koji je na konferenciji za štampu 15. jula 2022. godine izjavio da se kod donošenja te odluke: "Ustavni sud rukovodio svojom ranijom praksom u nekim sličnim predmetima, jer je visoki predstavnik postupao kao institucija zakonodavna, zamjenjujući nadležni organ, a to je u konkretnom slučaju Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine,Dakle to je pravna logika, ustavno-pravna logika na kojoj je utemeljena odluka Ustavnog suda" – citirano prema <https://www.nezavisne.com/novosti/bih/Ustavni-sud-BiH-Neustavan-zakon-Narodne-skupstine-RS-o-neprimjenjivanju-Inckove-odluke/726974>, pristup od 15. jula 2022. godine.

Kako vidimo, potpredsjednik najviše sudske institucije u BiH, kao i ta institucija, priznaje da je *praksa* Ustavnog suda BiH jača od Ustava BiH, nakon čega iznosi samo gole pravno neutemeljene tvrdnje da visoki predstavnik navodno može da zamijeni zakonodavnu vlast u jednoj državi članici UN i da svoju privatnu volju nametne toj državi kao svoj zakon, iako Ustav BiH (čiji čuvar treba da bude Ustavni sud BiH) i Dejtonski sporazum nijednim slovom ne dozvoljavaju tako nešto te iako Povelja UN više nego jasno propisuje da se Organizacija Ujedinjenih nacija (čiji član je BiH) temelji na *načelu suverene jednakosti svih svojih članova i da, dosljedno tome, ništa u Povelji UN-a ne ovlašćuje Ujedinjene nacije (a to znači ni bilo koju drugu državu, međunarodnu organizaciju ili pojedinca) da se miješaju u poslove koji po svojoj suštini spadaju u unutrašnju nadležnost države.*

Dakle, suprotno ovim jasnim pravnim normama, države članice tzv. savjeta za primjenu mira u BiH su tada, te 1997. godine, kao i prije i poslije toga, sve do danas, imale pravnu obavezu da, kada zaključuju međusobni ugovor, bez obzira što ga pravno neosnovano zovu Bonskim zaključcima, poštuju suverenitet BiH kao države i da se uzdrže od bilo kakvog

Kako vidimo, potpredsjednik najviše sudske institucije u BiH, kao i ta institucija, priznaje da je *praksa* Ustavnog suda BiH jača od Ustava BiH.

miješanja u poslove koji po svojoj suštini spadaju u unutrašnju nadležnost BiH kao države. Međutim, SAD, Velika Britanija i ostale

Međutim, SAD, Velika Britanija i ostale navedene države su tada zaključile međusobni ugovor.

navedene države su tada zaključile međusobni ugovor i u njemu ugovorile, suprotno navedenoj imperativnoj normi opšteg međunarodnog prava, da OHR jednoj suverenoj državi može da nameće

svoje odluke i mjere, što je OHR nakon toga i činio. Istina, tim ugovorom iz Bona 1997. godine za OHR nisu bile ugovorene riječi zakon, odnosno ustavni amandman, da i to OHR može nametati, niti je ugovoreno da odluke i mjere OHR-a imaju zakonsku i ustavnu snagu. Ali, činjenica je da je OHR ovdje i to nametao, za šta snose odgovornost ne samo visoki predstavnici u BiH, već i svaka od onih država koje su potpisale Bonski ugovor 1997. godine, pošto se nikada nisu ogradile od takvog protivpravnog ponašanja OHR-a.

Uzimajući u obzir prethodne lapidarno izložene argumente, svaki od srpskih članova Predsjedništva BiH koji su tu funkciju obavljali od 1996. do danas imao je pravni osnov i dužnost da u Predsjedništvu BiH postavi pitanje tužbe koju BiH treba da podnese Međunarodnom sudu pravde protiv onih država koje su u Bonu 1997. godine zaključile navedeni ugovor. Jer, taj ugovor je pravno ništavan, saglasno važećoj Bečkoj konvenciji o pravu međunarodnih ugovora. Tom konvencijom, čije članice su i BiH i sve one države koje spomenuh, propisano je da pojam "ugovor" znači međunarodni sporazum koji je u pisanom obliku sklopljen između država (član 2. Konvencije). Zatim je u članu 3. Konvencije propisano da, i kada se radi o međunarodnim sporazumima koji nisu obuhvaćeni tom konvencijom, to "nije na štetu primjene na te sporazume svih pravila izloženih u toj konvenciji kojima bi bili podvrgnuti prema međunarodnom pravu nezavisno od Konvencije".

Sada dolazimo do ključnog detalja u svemu ovome. Naime,

OHR jednoj suverenoj državi može da nameće svoje odluke i mjere, što je OHR nakon toga i činio.

sve i kada bi one države koje se okupiše u Bonu 1997. godine rekle da su one tada donijele zaključke i da to navodno nije međudržavni sporazum, a jeste, i tada ih obavezuje navedena

odredba člana 3. Bečke konvencije koja, kako smo vidjeli, kaže da to "nije na štetu primjene na te sporazume svih pravila izloženih u toj konvenciji kojima bi bili podvrgnuti prema međunarodnom

pravu nezavisno od Konvencije". A jedno od tih pravila, propisano u članu 53. Bečke konvencije, kaže: "Ništav je svaki ugovor koji je u trenutku sklapanja suprotan imperativnoj normi opšteg međunarodnog prava. U svrhu ove konvencije, imperativna norma opšteg međunarodnog prava je norma koju je prihvatila i priznala čitava međunarodna zajednica država kao normu od koje nije dopušteno nikakvo odstupanje".

Sada dolazimo do ključnog detalja u svemu ovome.

I tako, korak po korak, raspetljava se, na pravno valjani način, Gordijev čvor zvan tzv. zaključci (u stvari međudržavni ugovor) iz Bona od 1997. godine. Taj čvor raspetljava citirana norma člana 53. Bečke konvencije, jer ona, silom međunarodnog prava, čini ništavim svaki ugovor - sporazum koji je suprotan imperativnoj normi opšteg međunarodnog prava.

A jedna od takvih imperativnih normi je ona sadržana u članu 2. stav 1. tačka 7. Povelje UN-a, koja tako jasno zabranjuje svakome, pa i onim državama koje se sastaše u Bonu jer su sve one članice UN-a, da se miješaju u poslove koji po svojoj suštini spadaju u unutrašnju nadležnost države. Usljed toga su ti tzv. Bonski zaključci ništavi jer se njima, uključujući i njihov dio koji se odnosi na OHR, flagrantno krši imperativna norma opšteg međunarodnog prava iz Povelje UN-a na koju je maločas ukazano. Zbog toga su ništavi i svi akti OHR-a (njegovi tzv. ustavni amandmani, zakoni i drugi akti) koje je OHR protivpravno nametao u BiH od 1997. godine do danas.

Svemu rečenom, treba dodati član 103. Povelje Ujedinjenih nacija. Njime je propisano da „U slučaju sukoba između obaveza članova Ujedinjenih nacija na osnovu ove Povelje i njihovih obaveza na osnovu bilo kojeg drugog međunarodnog sporazuma, prevagu će imati njihove obaveze iz Povelje“.

Kada se citirana odredba Povelje UN primijeni na tzv. Bonske zaključke i još takozvanija „Bonska ovlašćenja OHR-a“, to znači da ti zaključci (u stvari sporazum koji su između sebe zaključile SAD, Velika Britanija i ostale navedene države, kojim su međusobno ugovorile da krše suverenost i političku nezavisnost BiH, i da za to kršenje ovlašćuju visokog predstavnika) ne može imati prevagu kao međunarodni sporazum nad Poveljom UN. Jer, ta povelja je jasna kada propisuje da je svaka država članica UN jednako suverena i politički nezavisna u odnosu na UN i na bilo

I tako, korak po korak, raspetljava se, na pravno valjani način, Gordijev čvor..

koju drugu državu, usljed čega je Poveljom UN propisano (snagom imperativne pravne norme) da *ništa ne ovlašćuje Ujedinjene nacije niti bilo koju državu da se miješaju u poslove koji po svojoj suštini spadaju*

Eto, tako stoje stvari na terenu međunarodnog prava.

u unutrašnju nadležnost države. Ovo stoga što je svaka država, pa i BiH, jedino nadležna da samo ona, njene nadležne državne institucije, suvereno pravno uređuju svako unutrašnje pitanje, i da u tom pravcu donose svoj ustav, zakone i druge pravne akte.

Eto, tako stoje stvari na terenu međunarodnog prava. Na osnovu svega navedenog BiH (njeno Predsjedništvo) može u svakom trenutku, pa i sada, donijeti odluku o podizanju tužbe pred Međunarodnim sudom pravde, jer kad Povelja UN zabranjuje svakome da se miješa u poslove koji su po svojoj suštini unutrašnja nadležnost države, i kada Bečka konvencija o pravu međunarodnih ugovora propisuje ništavost kao pravnu posljedicu, u tom slučaju nikada ne može zastarjeti pravo na podnošenje tužbe.

Zato Narodna skupština Republike Srpske u što skorije vrijeme treba da svojim odgovarajućim aktom zaduži srpskog člana Predsjedništva BiH da iznese kao tačku dnevnog reda donošenje odluke Predsjedništva BiH o podizanju tužbe pred Međunarodnim sudom pravde protiv navedenih država, zbog njihovog flagrantnog i brutalnog kršenja Povelje UN na štetu suverenosti i političke nezavisnosti BiH.

Za očekivati je da ostali članovi Predsjedništva BiH neće glasati za podnošenje tužbe, ali će time pasti sve maske i biće i formalno jasno da je sve što su do sada ovdje protivpravno učinili visoki predstavnik i one države iz fantomskog savjeta za primjenu mira u BiH bilo urađeno u dosluhu sa prije svega bošnjačkim političkim Sarajevom i zarad njegovih interesa, a na štetu vladavine prava i Republike Srpske.

Od toga ovaj njihov koluzioni projekat ne može spasiti ni

Na osnovu svega navedenog BiH (njeno Predsjedništvo) može u svakom trenutku, pa i sada, donijeti odluku o podizanju tužbe pred Međunarodnim sudom pravde.

pozivanje na to da su akti visokog predstavnika bili prihvatani u ovdašnjim parlamentima. Takav prigovor je pravno (a i moralno) neodrživ, jer kada je visoki predstavnik u svojim aktima pisao „da oni stupaju i ostaju na snazi sve dok

ih u tom sadržaju i bez bilo kakvih promjena i uslovljavanja ne usvoje ovdašnji parlamenti“, onda to nije pravo, već kriminal koji

je jednak kriminalu u kojem razbojnik uperi pištolj u leđa žrtvi i kaže joj: „Pare ili život“. Kada žrtva da pare razbojniku, onda to nije posljedica njenog dobrovoljnog pristanka, pa zato žrtvino davanje para ne može nikada konvalidirati kriminal razbojnika. Jednako tako stoje stvari i sa nasiljem visokog predstavnika i država članica tzv. savjeta za primjenu mira na štetu suverenosti i političke nezavisnosti koja isključivo pripada BiH kao državi članici UN, jer su poslanici ovdašnjih parlamenata pod silom i prijetoj OHR, a ne dobrovoljno, usvajali tzv. ustavne amandmane i tzv. zakone visokog predstavnika.

Rekoh kako je za očekivati da se ostali članovi Predsjedništva BiH neće složiti sa podizanjem tužbe.

Rekoh kako je za očekivati da se ostali članovi Predsjedništva BiH neće složiti sa podizanjem tužbe, ali i u tom slučaju postoji lijek, a on se zove Republika Srbija. Ona kao članica UN-a i jedan od garanata Dejtonskog sporazuma takođe može u svako doba da tuži one države koje su zaključile ništavni ugovor iz Bona 1997. godine. Zato u tom slučaju, koji je više nego izvjestan, Narodna skupština Republike Srpske svojim aktom treba da zatraži od zvanične Srbije da pokrene tužbu pred Međunarodnim sudom pravde protiv navedenih država, i tako učini kraj diktatorskom i tiranskom političkom režimu koji su te države i visoki predstavnik nametnuli u dejtonskoj BiH. A Međunarodni sud pravde ne bi imao pravnog osnova da odbaci ili odbije tužbu, pošto bi time i sam povrijedio Povelju UN, kao najviši izvor prava po kojem je on, saglasno članu 38. Statuta tog suda, dužan da odlučuje, tj. povrijedio bi pravnu normu iz Povelje UN o obavezi poštivanja suvereniteta i političke nezavisnosti svake države članice UN.

S tim u vezi treba imati u vidu sadržaj Dejtonskog mirovnog sporazuma. Njega ne čine samo aneksi (od 1 do 11), kakvo shvatanje se neosnovano odomaćilo kod nas, već i nešto što kao **Opšti okvirni sporazum za mir u BiH prethodi tim aneksima**. Taj Opšti okvirni sporazum kao strane ugovornice su potpisale tadašnja Republika BiH, SR Jugoslavija i Republika Hrvatska. Opšti okvirni sporazum sadrži 11 članova, koje su ugovorile tadašnja Republika BiH, SR Jugoslavija i Republika Hrvatska, a taj njihov sporazum su samo posvjedočili EU, Francuska, SR Njemačka, Rusija, Velika Britanija i SAD. Između ostalog, članom 5. tog

S tim u vezi treba imati u vidu sadržaj Dejtonskog mirovnog sporazuma.

ugovora je ugovoreno (i preuzeto kao obaveza) da ugovorne strane

Naime, u članu 8. Opšteg okvirnog sporazuma tadašnja Republika BiH, SR Jugoslavija i Republika Hrvatska su ugovorile da pozdravljaju i podupiru Aneks 10.

„pozdravljaju i **podupiru Ustav BiH**“ te da će, kako stoji u verziji na hrvatskom jeziku, „poštovati i **promicati ispunjenje obaveza u skladu s njim**“ – tj. u skladu s Ustavom BiH – moja opaska. Isto stvari stoje i sa Aneksom 10 Dejtonskog sporazuma, i visokim predstavnikom. Naime,

u članu 8. Opšteg okvirnog sporazuma tadašnja Republika BiH, SR Jugoslavija i Republika Hrvatska su ugovorile da pozdravljaju i podupiru Aneks 10, dakle ne podupiru i ne pozdravljaju ono što je kasnije samovoljno stvoreno kao fantomski savjet za implementaciju mira u BiH i takozvana „bonska ovlašćenja visokog predstavnika“. Jer, ništa od toga nije ugovoreno nijednom riječju u Dejtonskom mirovnom sporazumu, a to znači ni u Aneksu 10 tog sporazuma.

Dakle, kada imamo u vidu ko su ugovorne strane Opšteg okvirnog sporazuma za mir u BiH, a to je između ostalog i SR Jugoslavija, te uzimajući u obzir da je Srbija kao država pravna nasljednica SR Jugoslavije, onda to u pravnom pogledu znači sledeće. Već smo vidjeli da je članom 5. Opšteg okvirnog sporazuma za mir u BiH ugovoreno da će i SRJ, a sada je to Srbija, poštovati i, kroatizovano rečeno, **promicati** Aneks 4, tj. Ustav BiH, što znači i suverenost BiH, propisanu Ustavom BiH, u kojem nema mjesta za OHR i njegova protivpravna „bonska ovlašćenja“ niti za tzv. savjet za primjenu mira u BiH. Riječ **promicati**, tačnije rečeno ugovorna obaveza Srbije da promiče Ustav BiH i nepovredivost suvereniteta BiH kako proizlazi iz tog ustava (i Povelje UN) daje pravo Srbiji kao nasljednici SRJ da, u ispunjavanju te svoje ugovorne obaveze, podnese tužbu Međunarodnom sudu pravde protiv SAD, Velike Britanije, Njemačke i ostalih država. Jer, ponoviću i time završiti ovaj tekst, Srbija to čini kao ugovornica u ispunjavanju svoje ugovorne obaveze promicanja Aneksa 4

Jer, ništa od toga nije ugovoreno nijednom riječju u Dejtonskom mirovnom sporazumu, a to znači ni u Aneksu 10 tog sporazuma.

(Ustava BiH) i suvereniteta BiH koji su povrijedile navedene države, udružene sa OHR-om.

To pravo Srbija ima ne samo na osnovu međunarodnog ugovora čija je strana ugovornica (Opšti okvirni sporazum za mir u BiH), već i na osnovu Statuta Međunarodnog suda pravde. Članom 34. stav 1. Statuta je propisano da samo države mogu biti parnične stranke

pred Međunarodnim sudom pravde, dok je članom 36. stav 1. Statuta propisano da se „**Nadležnost Suda prostire na sve sporove koje stranke iznesu pred njega, kao i na sve slučajeve naročito predviđene u Povelji Ujedinjenih nacija ili u ugovorima i konvencijama na snazi**“. A Opšti okvirni sporazum za mir u BiH je i te kako na snazi.

To pravo Srbija ima ne samo na osnovu međunarodnog ugovora.

IV. Kocka od neustavnosti Ustavnog suda BiH

IV.1. Neustavno kalupljenje

Ustavni sud BiH (u daljem tekstu: Ustavni sud) je 26. maja 2022. godine donio odluku, broj U 2/22, povodom zahtjeva 15 poslanika Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH. Tim zahtjevom traženo je rješavanje spora između Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, u vezi sa donošenjem deklaracije i zaključaka Narodne skupštine Republike Srpske o vraćanju ustavnih nadležnosti koje je Republika Srpska, kao svoje, u ranijem periodu prenijela na nivo BiH. U zvaničnom saopštenju nakon održane plenarne sjednice iz Ustavnog suda je napisano da je taj sud utvrdio “da pojedine odredbe osporenih akata nisu u skladu sa čl. I/2 i III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, zbog čega je pojedine odredbe navedenih akata Ustavni sud ukinuo”.

Kao pravniku, odmah mi je zapelo za oko pod šta je, tačnije rečeno pod koje odredbe Ustava BiH, je Ustavni sud podveo (supsumirao) navodnu povredu tog ustava. Iz citiranog teksta je jasno kako Ustavni sud smatra da je Narodna skupština Republike Srpske predmetnom deklaracijom i zaključcima navodno povrijedila član I/2 i član III/3.b) Ustava BiH. Međutim, ovakva tvrdnja je pravno neutemeljena iz razloga na koje želim, sumarno i jednostavnim jezikom, da ukažem ovim tekstom. Ali, da bih to učinio potrebno je da prije toga ukažem na jedan problem koji je naročito prisutan ovdje kod nas. Radi se o činjenici da većina nevolje koju naprave pravници praktičari i sudije proizlazi iz njihovog neznanja, naročito u susretu sa nečim potpuno novim što je kao pravni institut tek stvoreno. E kada nastupi takvo stanje, o kojem ni pravna nauka još nije rekla

Kao pravniku, odmah mi je zapelo za oko pod šta je, tačnije rečeno pod koje odredbe Ustava BiH, je Ustavni sud podveo (supsumirao) navodnu povredu tog ustava.

No, i pored jedinstvenosti ovog slučaja u svijetu, nikome od nadležnih u Argentini nije ni na pamet palo da se ponaša poput nas ovdje.

svoju riječ, pravnici u praksi neuko insistiraju na tome da se to novo po svaku cijenu ugura u kalup nečeg starog, što je isto kao kada stopalo veličine 45 hoćemo da uguramo u cipelu broj 42.

Istina, ima pravnih sistema u svijetu koji ne reaguju na takav način prema nečemu novom. Ovdje ću navesti jedan od takvih primjera, na koji se ukazuje u nauci ustavnog prava. Tako se za Argentinu kao federaciju zna da ima decentralizovani sistem sudske kontrole ustavnosti, u kojem su redovni sudovi ovlašćeni da prilikom odlučivanja u pojedinačnim predmetima odbiju da primijene zakon ili drugi opšti pravni akt koji smatraju neustavnim. Dakle, Argentina nema ustavni sud i to je svojevrsni pravni kalup u toj državi. Međutim, tamošnja pokrajina Tusuman, kao federalna jedinica Argentine, u svom Ustavu iz 1990. godine je, kako ukazuje konstitucionalista dr Marko Stanković sa Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu, "ustanovila poseban Ustavni sud", koji je "ustavom te provincije proglašen za njegovog 'vrhovnog zaštitinika'. ...Postojanje ustavnog suda federalne jedinice u federaciji koja nema poseban savezni ustavni sud jeste jedinstven slučaj u svetu ustavnosti".

No, i pored jedinstvenosti ovog slučaja u svijetu, nikome od nadležnih u Argentini nije ni na pamet palo da se ponaša poput nas ovdje, pa da vlastima pokrajine Tusuman kaže, slobodnijim jezikom rečeno: "E sad ćemo mi to da vam poništimo i da vas ukalupimo kako mi hoćemo, ma šta se vi tu pravite pametni pa, jedini na svijetu, osnivate svoj ustavni sud, iako niko drugi kod nas u Argentini to nema, a ni dalje od nas, širom planete Zemlje u decentralizovanom sistemu kontrole ustavnosti". Na sreću, kao što rekoh, u Argentinu nikome nije palo na pamet da se ponaša na takav način, već se umjesto toga priznaje i ne zabranjuje ovaj "jedinstveni slučaj u svetu ustavnosti".

E sad ćemo mi to da vam poništimo i da vas ukalupimo kako mi hoćemo.

Nažalost, ovdje kod nas radi se sasvim suprotno, jer neznanje o nečemu novom, u sadejstvu sa kontinuirano akutnom politizacijom suda, to novo želi da potare, uprkos svojoj ustavnoj utemeljenosti. Radi se o jednoj istinskoj novini u svijetu ustavnosti, svojstvenoj samo dejtonskoj BiH. Konkretno, riječ je o ugovoru (sporazumu) o prenosu nadležnosti, kao izvoru ustavnog

časopis za društvena/politička pitanja

prava, koji je jedino propisan ovdje kod nas, dejtonskim Ustavom BiH. Stoga je taj sporazum novina u svijetu ustavnosti, baš kao što je slučaj sa argentinskom pokrajinom Tusuman i njenim Ustavnim sudom. Taj sporazum kao specifičnost u svijetu federalizma predviđen je članom III/5.a) Ustava BiH. Tom ustavnom odredbom propisana je mogućnost da BiH na osnovu saglasnosti (sporazuma-ugovora) entiteta od njih preuzme dodatne ustavne nadležnosti.

Taj sporazum kao specifičnost u svijetu federalizma predviđen je članom III/5.a).

Međutim, propisujući mogućnost da entiteti zaključe međusobni sporazum i da tim sporazumom prenesu svoje ustavne nadležnosti na nivo BiH, Ustav BiH nijednom odredbom nije propisao da potpisivanjem saglasnosti (međuentitetskog *ugovora ili sporazuma*) o prenosu entitetskih ustavnih nadležnosti na nivo BiH prestaje pravo entitetima da se povuku iz tog sporazuma i da ga raskinu, niti je propisano da taj raskid i povlačenje iz ugovora entiteti ne mogu učiniti ako za to nema saglasnosti parlamenta ili neke druge institucije na nivou BiH ili saglasnosti drugog entiteta.

Drugim riječima, ni na jednom mjestu u Ustavu BiH, nijednom ustavnom odredbom, ni direktno ni indirektno, nije propisana ustavna zabrana entitetima da raskinu te sporazume, kao *svojevrzne ugovore ustavnog prava*, niti im je taj raskid uslovljen prethodnom saglasnošću bilo koje institucije sa nivoa BiH ili saglasnošću drugog entiteta. Kod takvog stanja stvari ni Ustavni sud nema pravo da svojim odlukama uvodi takvu zabranu entitetima, jer time preuzima ulogu ustavotvorca (što je djelovanje *contra constitutionem*), a ne vrši ulogu suda koji tumači i primjenjuje Ustav BiH onako kako glasi slovo tog ustava. Stoga u odsustvu takve zabrane sve ovo, *per analogiam*, je baš kao što ni Ustavom Argentine nije zabranjeno, ni izričito ni na posredan način, argentinskim pokrajinama da umjesto decentralizovanog sistema kontrole ustavnosti uvedu centralizovani sistem te kontrole u vidu jednog ustavnog suda. Zbog toga nije ni došlo do njegovog ukidanja, jer stvaranjem Ustavnog suda Pokrajine Tusuman nije došlo do povrede Ustava Argentine niti do napada na njenu suverenost i teritorijalni integritet. I nikome razumnom i dobronamjernom u Argentini ne pada na pamet da pomišlja na takve konstrukcije

Drugim riječima, ni na jednom mjestu u Ustavu BiH, nijednom ustavnom odredbom, ni direktno ni indirektno, nije propisana ustavna zabrana entitetima da raskinu te sporazume.

o navodnoj povredi Ustava Argentine, njene suverenosti, teritorijalnog integriteta ili da je Argentina zbog toga prestala biti

Na isti način stvari stoje (bolje reći trebalo bi da stoje) i kada je riječ o ovdašnjem svjetski jedinstvenom izvoru ustavnog prava.

demokratska država koja funkcioniše u skladu sa zakonom i na osnovu slobodnih i demokratskih izbora.

Na isti način stvari stoje (bolje reći trebalo bi da stoje) i kada je riječ o ovdašnjem svjetski jedinstvenom izvoru ustavnog prava, u vidu međuentitetskog ugovora o prenosu neke entitetske ustavne nadležnosti na nivo BiH. Sve ovo tim više što se entiteti ni u bilo kojem od do sada potpisanih ugovora o prenosu nadležnosti nisu odrekli od svog prava da ih raskinu i da se povuku iz njih, pa i zbog toga entiteti imaju pravo na njihov raskid i povraćaj svojih ustavnih nadležnosti. Oni to mogu učiniti jednostrano ili zajednički, nakon čega mogu vaspоставiti tu ustavnu nadležnost kao svoju, jer je ona u Ustavu BiH i propisana kao izvorna entitetska ustavna nadležnost. Čineći to, entitet ne povređuje Ustav BiH niti suverenitet BiH na koji ona ima pravo, saglasno raspodjeli državne vlasti izvršenoj tim ustavom između BiH i entiteta.

To su, dakle, ključni razlozi zbog kojih odluka Ustavnog suda BiH, broj U 2/22, nije utemeljena na Ustavu BiH. Posebnu pažnju privlači to što Ustavni sud u svojoj odluci nije rekao da je osporenim aktima Narodne skupštine Republike Srpske došlo do povrede člana III/5.a) Ustava BiH, tj. odredbe o međuentitetskom sporazumu o prenosu nadležnosti. Nije to Ustavni sud ni mogao reći kada ta odredba, poput svih ostalih u Ustavu BiH, ni na koji način ne zabranjuje entitetima da zajedno ili jednostrano raskinu bilo koji od tih svojih sporazuma i da povrate svoju ustavnu nadležnost.

Stoga, ne imavši ustavnog uporišta da kaže da je došlo do povrede člana III/5.a) Ustava BiH, Ustavni sud kaže da deklaracija

Oni to mogu učiniti jednostrano ili zajednički, nakon čega mogu vaspоставiti tu ustavnu nadležnost kao svoju

i zaključci Narodne skupštine nisu u skladu sa čl. I/2 i III/3.b) Ustava BiH. Međutim, ni u tom pogledu odluka Ustavnog suda nije utemeljena na saveznom ustavu. Jer, članom I/2 Ustava BiH je propisano da je BiH "demokratska država

koja funkcioniše u skladu sa zakonom i na osnovu slobodnih i demokratskih izbora". Zaista, ni sva pravnička sofisterija ne bi mogla pravno osnovano argumentovati da je povlačenjem entiteta

iz sporazuma o prenosu nadležnosti BiH prestala biti demokratska država koja funkcioniše u skladu sa zakonom i na osnovu slobodnih i demokratskih izbora. Jer, kada državni ustav ne propisuje zabranu, a Ustav BiH ne zabranjuje entitetima da raskinu sporazum o prenosu nadležnosti i da te nadležnosti oni poslije toga nastave ponovo vršiti, takvom odlukom i radnjama entiteta ne povređuju se ni Ustav BiH kao vrhovni zakon, a ni ovdašnja demokratska državnost i demokratski izbori kao ustavni ideal. Najzad, pravno je neutemeljeno i kada Ustavni sud kaže da deklaracija i zaključci Narodne skupštine nisu u skladu sa članom III/3.b) Ustava BiH. Jer, tom odredbom je propisano da će se entiteti u potpunosti pridržavati Ustava BiH, kojim se stavljaju van snage sve **zakonske odredbe BiH i ustavne i zakonske odredbe entiteta koje mu nisu saglasne**. Kada se pažljivo čita ova ustavna odredba, jasno je da Republika Srpska deklaracijom i zaključcima o raskidu i povlačenju iz određenih sporazuma o prenosu svojih nadležnosti nije povrijedila nijednu odredbu Ustava BiH, budući da to povlačenje taj ustav ne zabranjuje. Usljed toga se time ni na koji način ne dovode u pitanje teritorijalni integritet i suverenitet BiH. Osim toga, ovakvom odlukom Ustavni sud je učinio jednu kardinalnu grešku, koja ne pada toliko u oči ljudima koji nisu pravnici. Naime, iz prethodno navedene ustavne odredbe jasno proizlazi da do njene povrede može doći samo pravnim aktima u vidu **ustava i zakona**, a nikako aktima kakve su predmetna **deklaracija i zaključci** Narodne skupštine Republike Srpske, budući da oni nisu ni ustav ni zakon. Kada ovakve kardinalne stvari promaknu nepravnicima, to se može i treba razumjeti, ali se to nikako ne bi smjelo dešavati sudijama suda koji je najviši u sudskoj hijerarhiji.

Naime, iz prethodno navedene ustavne odredbe jasno proizlazi da do njene povrede može doći samo pravnim aktima u vidu **ustava i zakona**.

IV.2. Ustavnosudska otimačina

Ustavni sud BiH je na plenarnoj sjednici održanoj 23. septembra 2021. godine donio odluku prema kojoj navodno nije ustavan Zakon o šumama Republike Srpske. U saopštenju sa te sjednice navedeno je: "Prema mišljenju Ustavnog suda, pitanja koja se odnose na utvrđivanje vlasničkog statusa državne imovine, kao i nadležnost u vezi s tim između državnih i entitetskih organa trebaju se regulisati

Ustavni sud BiH je na plenarnoj sjednici održanoj 23. septembra 2021. godine donio odluku prema kojoj navodno nije ustavan Zakon o šumama Republike Srpske.

zakonom koji će biti donesen na državnom nivou". Iako je ovo samo saopštenje suda, u njemu je sadržana sva suština po ko zna

lako je ovo samo saopštenje suda, u njemu je sadržana sva suština po ko zna koji put neustavnog ponašanja jednog ustavnog suda.

koji put neustavnog ponašanja jednog ustavnog suda. Jer, prethodni citat nije samo to nego je i norma kakve nema u Ustavu BiH. Pošto, dakle, u tom ustavu nema takve norme, Ustavni sud BiH ju je samovoljno stvorio, pa onda sudi po toj svojoj normi, a ne prema onome kako je propisano u Ustavu BiH. Stoga je badava tom sudu što u svom saopštenju sa sjednice od 23. septembra ove godine tu samovolju u stvaranju norme, koje pravo nema nijedan ustavni sud na svijetu, želi maskirati riječima da je to tako zato što su ta pitanja, prema relevantnim odredbama Ustava BiH, navodno u isključivoj nadležnosti BiH. Međutim, to je obmanjivanje domaće javnosti, jer takvih odredaba naprosto nema u Ustavu BiH.

Nema boljeg dokaza za upravo rečeno od onoga što je Zlatko Knežević, sudija Ustavnog suda BiH, napisao prije 10 godina u svom izdvojenom neslažućem mišljenju na većinsku odluku, broj U 1/11 od 13. jula 2012. godine. U tom predmetu suštinski se postavljalo isto pitanje, kao i sada povodom Zakona o šumama Republike Srpske, a to je pitanje tzv. državne imovine. I tada je većina sudija "rezonovala" na način koji, u bitnom, odgovara onome što je Ustavni sud BiH napisao u svom saopštenju od 23. septembra 2021. godine, to jest da je navodno "u isključivoj nadležnosti BiH da svojim zakonom uređuje ovo pitanje".

Ali, sudija Knežević je tada u svom neslažućem mišljenju izrekao nešto što naprosto razobličuje ne samo neustavnost te većinske odluke u predmetu broj U 1/11 već i zloupotrebu sudijske funkcije od strane onih sudija koji su glasali za takvu odluku. Naime, sudija Knežević je u neslažućem mišljenju istakao, na pravno utemeljen način, da Ustavni sud BiH nije imao ustavno pravo da vrši raspodjelu ustavnih nadležnosti između

Sudija Knežević je s tim u vezi doslovno napisao da to Ustavni sud BiH "nije mogao.

BiH i Republike Srpske. Sudija Knežević je s tim u vezi doslovno napisao da to Ustavni sud BiH "nije mogao jer nigdje takvo ovlaštenje ne postoji u Ustavu, odnosno da on (Ustavni sud) vrši raspored ustavne nadležnosti, niti da donese utvrđujuću odluku kojom Ustavni sud raspoređuje nadležnost različitih ustavnih kategorija". Stoga sudiji Kneževiću, kako je takođe ispravno

ukazao, nije prihvatljivo "da se Ustavni sud stavlja u ulogu ustavotvorca i mijenja izričitu odredbu Ustava o tome šta pripada državi kao nadležnost, a šta entitetima. Ova vrlo opasna tendencija prema kojoj Ustavni sud, kroz odluke devet sudija, daje sebi za pravo da u isto vrijeme i tumači tekst Ustava, i ne samo modelira već, u suštini, donosi nove odredbe Ustava, stavlja u ozbiljnu sumnju legitimitet predstavnika koji je stečen na opštim izborima i koji jedini ima pravo na promjene Ustava. Nigdje u Ustavu BiH ne postoji odredba kojom se daje nadležnost bilo kojem organu države BiH da kroz zakonodavnu ili drugu normativnu aktivnost reguliše imovinu, imovinska prava i zaštitu imovine ili imovinskih prava".

Ne znam kako je sudija Knežević glasao na sjednici održanoj 23. septembra ove godine.

Ne znam kako je sudija Knežević glasao na sjednici održanoj 23. septembra ove godine, jer javnost nije obaviještena da li je odluka o Zakonu o šumama Republike Srpske donijeta jednoglasno ili preglasavanjem. Ali, sve i ako je ovaj put sudija Knežević glasao da je navodno neustavan Zakon o šumama Republike Srpske, ostaju njegove riječi iz 2012. godine, od kojih nema važnijeg dokaza o samovolji i zloupotrebama kojima se služi Ustavni sud BiH u ovim važnim ustavnopravnim pitanjima.

Naravno, sve to taj sud čini u koordinaciji sa samovoljom visokog predstavnika u BiH. Podsjećanja radi, treba reći da je 2005. godine tadašnji visoki predstavnik Peder Ešdaun protivpravno nametnuo svoj privatni tzv. zakon o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom BiH iako ga nijedan izvor unutrašnjeg i međunarodnog prava ne ovlašćuje da to učini. Potom je Parlament BiH 2007. godine usvojio ne svoj zakon, već Zakon o usvajanju Ešdaunovog zakona o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 32/07). Parlament BiH je kao osnov za njegovo usvajanje naveo član IV 4.a) Ustava BiH. Međutim, ta ustavna odredba, a ni bilo koja druga odredba Ustava BiH, ne daje pravo Parlamentu BiH da donosi zakon kojim usvaja zakon nametnut od strane OHR-a. Jer, članom IV 4.a) Ustava BiH je propisano da je Parlament BiH nadležan za "donošenje zakona potrebnih za sprovođenje odluka Predsjedništva BiH ili za izvršavanje nadležnosti Skupštine po ovom Ustavu". Jasno je da citirana ustavna odredba daje

Naravno, sve to taj sud čini u koordinaciji sa samovoljom visokog predstavnika u BiH.

nadležnost Parlamentu BiH da donosi samo svoje zakone, a ne zakone o usvajanju zakona OHR-a.

Nažalost, i preko ovih aksiomatski jasnih istina prelazi Ustavni sud BiH u svojoj samovolji .

Nažalost, i preko ovih aksiomatski jasnih istina prelazi Ustavni sud BiH u svojoj samovolji kojom je postupao ne samo u ranijoj odluci broj U 1/11 (i odluci broj U 8/19 od 6. februara 2020.

godine), nego i u ovoj najnovijoj odluci o Zakonu o šumama Republike Srpske. Zato se za tu odluku može reći da je samo jedna u nizu onih kojima je Ustavni sud BiH prekršio Ustav BiH, pretvarajući sebe u organ koji donosi nove ustavne norme, kojih nema u Ustavu BiH, pri tome ne radeći ono što je jedini zadatak svakog ustavnog suda, tj. da presudi spor po normama važećeg Ustava BiH. Taj ustav nijednom svojom odredbom ne propisuje da je BiH titular prava svojine na šumama i šumskom zemljištu, niti na poljoprivrednom i građevinskom zemljištu. Umjesto toga, Ustav BiH samo propisuje šta su nadležnosti BiH, među kojima nema ni slova o tome da bi BiH mogla imati nadležnost da uređuje pitanje šumskog zemljišta i svojine na njemu. Sve je u tom pogledu Ustav BiH propisao da je nadležnost entiteta, i to kroz odredbu tog ustava da sve vladine-državne funkcije koje tim ustavom nisu izričito propisane kao nadležnosti BiH, jesu nadležnosti entiteta, a to znači Republike Srpske. Pitanje zemljišta i svojinskih odnosa na njemu, dakle, nije Ustavom BiH dato u nadležnost BiH, pa stoga isključivo Republika Srpska ima ustavno pravo da svojim zakonima uređuje sva pravna pitanja o svim vrstama zemljišta na njenoj teritoriji.

BiH jedino može imati svojinu na zemljištu koje je u javnim evidencijama upisano kao svojina ili sa pravom upravljanja na bivšu SFRJ i samo o tim nepokretnostima BiH može donijeti zakon. To pravo BiH ima na osnovu ratifikovanog međunarodnog Sporazuma o pitanjima sukcesije imovine SFRJ iz 2001. godine, a izvan tog sporazuma BiH nema nikakvih drugih prava kada je riječ

BiH jedino može imati svojinu na zemljištu koje je u javnim evidencijama upisano kao svojina.

o zemljištu. Zašto je to tako? Pa zato što je jedino u tom ratifikovanom sporazumu propisano da imovina koja je u javnim evidencijama nepokretnosti upisana na SFRJ pripada državama

nasljednicama na čijoj teritoriji se nalazi. Zbog toga BiH svojim zakonom može uređivati samo zemljište koje je u evidencijama upisano na bivšu SFRJ.

Tako stoje stvari ako se sudijski posao hoće raditi po Ustavu i zakonu. Međutim, Ustavni sud BiH ne samo u ovom nego i u drugim ranijim slučajevima neće da radi svoj posao na takav način. Umjesto toga, on najprije u predmetu U 1/11 iz 2012. pa zatim u predmetu U 8/19 iz februara 2019. neustavno stvori svoju normu o navodnoj državnoj svojini BiH nad svim zemljištem, kakve norme nema u Ustavu BiH, pa onda ne sudi po Ustavu BiH, već po svojoj svojevrijem stvorenoj normi. A onda se, kao i ovaj put, poziva na te svoje ranije odluke, i sudi na osnovu njih, a ne na osnovu Ustava BiH. To je zloupotreba sudijske funkcije i istinska ustavnosudska otimačina, na štetu ustavnosti i vladavine prava. Time se i na ovaj način sistematski uništava Republika Srpska kroz neustavno oduzimanje njenih ustavnih nadležnosti.

To je zloupotreba sudijske funkcije i istinska ustavnosudska otimačina, na štetu ustavnosti i vladavine prava.

IV.3. Neustavnosti Ustavnog suda BiH

Mada je posvećen sasvim drugom pitanju, počecu ovaj tekst činjenicom koja na prvi pogled nema veze sa tim pitanjem. Naime, svima nam je dobro poznato da su NATO i EU (jednom riječju Zapad) krajem devedesetih godina 20. vijeka izvršili zločin protiv mira agresijom na tadašnju SR Jugoslaviju, nakon čega je došlo do okupacije i otimanja Kosova i Metohije, a potom i do razaranja te države. Te zločinačke aktivnosti dovešće i do mentalnog razaranja stanovništva, prije svega srpske populacije, zbog čega ugledni britanski analitičar dr Markus Papadopoulos s pravom konstatuje da je: „Još od svrgavanja Slobodana Miloševića, koje je Zapad orkestrirao kroz Otpor, Srbija država klijent Zapada, posebno pod kontrolom Amerike, Britanije, Evropske unije i NATO-a. Shodno tome, predsednike i premijere, zajedno sa drugim visokim pozicijama moći, u Srbiji biraju zapadni gospodari zemlje. Zapad – SAD, Velika Britanija, EU i NATO – prodro je u sve aspekte života u Srbiji, kao i u Crnoj Gori, uključujući politiku, ekonomiju, državnu službu, medije, akademiju, vojsku i crkvu.“

Mada je posvećen sasvim drugom pitanju, počecu ovaj tekst činjenicom koja na prvi pogled nema veze sa tim pitanjem.

Ovo svojevrsno materijalno i mentalno ružniranje srpskog naroda, izvršeno najprije agresijom NATO-a, a potom i indoktrinacijom po obrascu Zapada, biće svojevrsni znak Aliji Izetbegoviću da se 1998. godine kao

tadašnji član Predsjedništva BiH obrati zahtjevom Ustavnom sudu BiH za ocjenu ustavnosti pojedinih odredaba Ustava Republike Srpske (koji zahtjev je bio ništa drugo do zahtjev za dekonstrukciju

Prva sudijska zloupotreba položaja.

Srpske), te da ubrzo zatim u intervjuu sarajevskom dnevnom listu „Avaz“ otvoreno prizna sledeće:

„Za odluku (kojom će se usvojiti taj Izetbegovićev zahtjev – moja opaska) nam je potrebno pet glasova, tri stranca će najverovatnije da glasaju za nas, što znači da ćemo da imamo u najgorem slučaju pet glasova.“

Citirane riječi Izetbegovića su svojevrsan dokaz koliko je i on uvidio da je upravo to vrijeme pogodno da podnese navedeni zahtjev. Osim što su bili znaci Izetbegoviću, prethodno rečeno je dalo podstrek i snagama u Ustavnom sudu BiH da preduzimaju aktivnosti za koje se s punim pravom može reći da predstavljaju flagrantnu zloupotrebu službenog položaja sudije, kao krivičnog djela, te teške povrede Ustava BiH, što potvrđuju sljedeći dokazi i argumentacija iz predmeta tog suda broj U 5/98. U tom predmetu Ustavni sud BiH je donio četiri djelimične odluke, od kojih je za ovaj tekst važna treća djelimična odluka broj U 5/98, donesena na sjednici Ustavnog suda BiH održanoj 30.6. i 1.7.2000. godine.

Prva sudijska zloupotreba položaja. Najprije se postavilo pitanje da li sudije tog suda Kasim Begić i Jozef Marko mogu učestvovati u odlučivanju o zahtjevu Alije Izetbegovića, jer je bio postavljen zahtjev za njihovo izuzeće. Njihovo izuzeće je zatraženo jer je Kasim Begić u vrijeme kada je usvajan Ustav Federacije BiH bio predsjednik Ustavno-pravne komisije Parlamenta Federacije BiH koja je predložila amandmane na Ustav Federacije BiH, koje je Izetbegović takođe osporavao u svom zahtjevu za ocjenu ustavnosti. Pored toga, izuzeće sudije Kasima Begića zatraženo je i zato što je bio ekspert u timu Alije Izetbegovića na mirovnim pregovorima u Dejtonu, pa zbog toga nije pravno valjano da osoba

Da je sasvim regularno da se Federacija BiH definiše kao entitet Bošnjaka i Hrvata, a Republika Srpska kao nacionalna država srpskog naroda.

povezana na taj način sa Alijom Izetbegovićem odlučuje o Izetbegovićevom zahtjevu. Izuzeće sudije Jozefa Marka je zatraženo jer je bio član radne grupe tzv. „Venecijanske komisije“ koja je Strazburu 27. jula 1996. godine zaključila „Da je sasvim regularno da se Federacija BiH definiše

kao entitet Bošnjaka i Hrvata, a Republika Srpska kao nacionalna država srpskog naroda“, a Izetbegović je svojim zahtjevom između

ostaloga osporavao i te odredbe iz Ustava Republike Srpske, odnosno Ustava Federacije BiH.

Navedene činjenice jasno su ukazivale na to da su sudije Begić i Marko trebali biti izuzeti od odlučivanja, s obzirom na očiglednu povezanost sudije Begića sa Izetbegovićem koji

Navedene činjenice jasno su ukazivale na to da su sudije Begić i Marko trebali biti izuzeti od odlučivanja.

je podnosilac zahtjeva o kojem je trebao odlučivati Ustavni sud, dok je *sudija Marko u julu 1996. godine kao član navedene komisije već izrekao svoj stav da je pravno valjano da se Republika Srpska definiše kao nacionalna država srpskog naroda, što je Izetbegović osporavao svojim zahtjevom. Međutim, ne samo što ova dvojica sudija nisu bili izuzeti od odlučivanja, već su i glasali kada se odlučivalo o njihovom izuzeću (i glasali su da ne budu izuzeti), čime su presudno doprinijeli da ne budu izuzeti. To je prva teška sudijska zloupotreba u ovom predmetu, jer je očigledno da sudija ne može glasati prilikom odlučivanja o sopstvenom izuzeću.*

Druga sudijska zloupotreba položaja. Prethodno iznesene činjenice neborivo govore kako je, gaženjem prava, omogućeno da prilikom odlučivanja u meritumu po zahtjevu Alije Izetbegovića odlučuju Kasim Begić i Jozef Marko. Jer, da nije preduzeta takva aktivnost ne bi došlo do druge sudijske zloupotrebe položaja o kojoj govorim u nastavku, budući da bez sudija Begića i Marka ne bi bilo potrebne većine ni za tu drugu zloupotrebu kojom je Ustavni sud na protivustavan način preuzeo ulogu ustavotvorca.

Naime, u supstancijalnom pogledu ovom trećom djelimičnom odlukom je odlučeno da je neustavna odredba Ustava Republike Srpske (iz člana 1), kojom je Republika Srpska određena kao država srpskog naroda. Osnov za takvu odluku pokušao se pronaći (pravno neuspješno) u preambuli Ustava BiH, *pri čemu je to učinjeno od strane manjine sudija, ali je u odluci manjine prikazano kao da je to stav većine sudija Ustavnog suda BiH.*

S tim u vezi treba imati u vidu da Ustavni sud BiH čine devet sudija, od kojih je dvoje sudija iz Republike Srpske, četvero sudija je iz Federacije (dvoje Bošnjaka i dvoje Hrvata), te troje sudija stranaca.

S tim u vezi treba imati u vidu da Ustavni sud BiH čine devet sudija.

Za odlučivanje o zahtjevu Alije Izetbegovića bila je potrebna većina od ukupnog broja sudija, to jest pet sudija. Međutim, *samo je četvero sudija u predmetnoj odluci zauzelo stav da preambula Ustava*

BiH ima normativne iskaze, to jest da sadrži pravno obavezujuća pravila ponašanja, dok je petoro sudija (dvoje Srba, dva Hrvata i jedan inostrani

Uprkos ovoj činjenici, u konačnoj odluci je prikazano kao da je većina od pet sudija odlučila da preambula Ustava BiH ima pravne norme.

sudija) zauzelo potpuno suprotan (pravno ispravan stav) da navedena preambula ni u jednom svom dijelu nema normativne iskaze, a to znači da ne sadrži pravne norme. O tome, između ostalog, svjedoče i riječi

Zvonka Miljka, jednog od tadašnjih sudija u ovom predmetu, koji je u svom izdvojenom mišljenju od 31. avgusta 2000. godine napisao da se: „Petoro sudija priklonilo stanovištu kako posljednja alineja Preambule Ustava Bosne i Hercegovine nema normativni karakter i da ne predviđa nikakva ograničenja ili nameće obaveze entitetima“.

Uprkos ovoj činjenici, u konačnoj odluci je prikazano kao da je većina od pet sudija odlučila da preambula Ustava BiH ima pravne norme.

Četvoro sudija koji su smatrali da preambula Ustava BiH sadrži pravne norme i koji su sa tim stavom ostali u manjini (Kasim Begić, Jozef Marko, Azra Omeragić i Luj Favore) pozivali su se na posljednju rečenicu preambule Ustava BiH, u kojoj je napisano da su Bošnjaci, Hrvati i Srbi, kao konstitutivni narodi, odlučili kako će glasiti Ustav BiH. Iz ovog dijela preambule htjelo se, pošto o tome nema ni riječi u normativnom dijelu Ustava BiH, izvesti zaključak da riječi „kao konstitutivni narodi“ znače pravnu normu i da ta navodna norma sadrži pravnu obavezu da, na primjer, u Vladi Republike Srpske mora biti određen broj ministara iz reda Bošnjaka i Hrvata, da takva zastupljenost mora postojati i u sudovima u Republici Srpskoj, te da se zakoni ne mogu usvajati samo u Narodnoj skupštini, kao do tada već da se mora osnovati još jedan zakonodavni dom. Dakle, sve to se htjelo izvući kao navodna pravna norma iz inače deskriptivnog iskaza preambule Ustava BiH, u kojem jedino stoji da su Bošnjaci, Hrvati i Srbi, kao konstitutivni narodi, odlučili kako će glasiti Ustav BiH. Zbog toga

Dakle, sve to se htjelo izvući kao navodna pravna norma iz inače deskriptivnog iskaza preambule Ustava BiH.

je, dakle, najprije zloupotrebom položaja sudije moralo po svaku cijenu biti omogućeno da u odlučivanju u meritumu učestvuju već pomenuti Kasim Begić i Jozef Marko, jer se samo time moglo omogućiti da bude isforsiran stav da je navodno

pravna norma inače deskriptivni iskaz „kao konstitutivni narodi“ iz preambule Ustava BiH.

Uprkos navedenim zloupotrebama, ipak je za navedeni stav glasalo samo njih četvoro, dok je preostalih pet sudija (Vitomir Popović, Snežana Savić, Mirko Zovko, Zvonko Miljko i Hans Danelius) glasalo da nijedna rečenica iz preambule Ustava BiH, pa time ni riječi „kao konstitutivni narodi“, ne sadrži normativne iskaze, usljed čega ta preambula nema pravnih normi.

Dokaz za sve navedeno jesu izdvojena mišljenja tadašnjih sudija Snežane Savić i Hansa Daneliusa.

Dokaz za sve navedeno jesu izdvojena mišljenja tadašnjih sudija Snežane Savić i Hansa Daneliusa, sa kojima su bili saglasni preostalo troje sudija (Vitomir Popović, Mirko Zovko i Zvonko Miljko). Tako je sudija Savić u njenom izdvojenom neslažućem mišljenju s tim u vezi ukazala na sledeće:

„Obrazloženje odluke (argumentacija) sačinjeno je na polaznoj osnovi da je većina sudija (pet naprema četiri) glasala za odluku da oba člana entitetskih ustava nisu u saglasnosti ni sa poslednjom alinejom preambule Ustava BiH, niti pak sa navedenim članovima Ustava BiH. Međutim, iz izdvojenog mišljenja sudije dr Hansa Daneliusa vidi se da se on u svojoj odluci nije opredijelio za ovakvu vrstu odluke... Zbog svega navedenog postoji situacija da je samo četvoro sudija odlučilo ovako kako se, u ovom dijelu obrazloženja (argumentacije) predlaže u konačnom nacrtu odluke (tj. da poslednja alineja preambule Ustava BiH navodno sadrži pravnu normu u vidu pravne obaveze – moja opaska), a da su petorica sudija odlučila drugačije, tj. da su zauzela stav da poslednja alineja preambule Ustava BiH nema normativni karakter na koji se, u pogledu konstitutivnosti naroda, poziva podnosilac zahtjeva, ali i sudija izvjestilac u samoj odluci. Ovo je značajno, jer implicira različite posledice u pogledu provođenja odluke Suda, s obzirom da se njeno obrazloženje može zasnovati samo na većinskoj argumentaciji koja postoji prilikom odlučivanja.“

Citirano obrazloženje sudije Savić potvrđuje i sudija Hans Danelius u svom izdvojenom mišljenju, jer u vezi sa preambulom Ustava BiH on kaže (*kurziv u citatu je moj*):

„U tom pogledu smatram prikladnim uzeti u obzir sadržaj i specijalni karakter ove odredbe preambule. Kako se čini iz njene formulacije, *odredba ne sadrži nikakvu pravnu normu iz koje slijede specifična prava ili obaveze. Ova odredba nije ništa više do uvodni paragraf koji identifikuje one*

Citirano obrazloženje sudije Savić potvrđuje i sudija Hans Danelius.

koje su usvojili i proglasili Ustav BiH. To je kontekst u kojem se Bošnjaci, Hrvati i Srbi označavaju kao konstitutivni narodi zajedno

To je kontekst u kojem se Bošnjaci, Hrvati i Srbi označavaju kao konstitutivni narodi zajedno sa ostalim.

sa ostalim, i kao oni koji su, zajedno sa svim građanima Bosne i Hercegovine, odredili sadržaj Ustava. *Prema tome, utoliko što navedena odredba označava tri naroda kao konstitutivna, to čini samo u kontekstu donošenja i proglašavanja Ustava BiH, te se za ovu odredbu ne može smatrati da utemeljuje bilo kakvo pravilo normativnog karaktera ili da stvara bilo kakve ustavne obaveze.*"

Dakle, sudija Hans Danelius više nego jasno iznosi svoje mišljenje o tome da preambula Ustava BiH ne sadrži (kao što i ne sadrži) bilo kakve pravne odredbe, što je i najvažnije u njegovom izdvojenom mišljenju kada je riječ o preambuli. Jer, takav stav imalo je još četvoro sudija Ustavnog suda BiH (Snežana Savić, Vitomir Popović, Mirko Zovko i Zvonko Miljko) koji su učestvovali u donošenju odluke broj U 5/98 od 30.6. i 1.7.2000. godine, tako da je većinom sudija (5:4) glasano da preambula Ustava BiH ne sadrži (kao što i ne sadrži) pravne norme.

Međutim, i u tome i jeste izražena sva suština zloupotrebe i neistina iz Ustavnog suda BiH, kada se čita obrazloženje te odluke zapaža se da je u njemu prikazano kao da je većina sudija odlučila sasvim suprotno, to jest da preambula Ustava BiH navodno ima pravne norme. Zbog toga se za ovu odluku može sasvim osnovano reći da predstavlja prevaru i podvalu stoljeća, pri čemu treba imati u vidu i to da je ovakva prevara napisana u Kancelariji visokog predstavnika u BiH, što mi je svojevrjemenom posvjedočila osoba koja je bila službenik te kancelarije, a čije ime iz razumljivih razloga ne mogu otkriti.

Dakle, četvoro sudija koje su ostale u manjini se, uprkos svemu navedenom, nisu nimalo ustručavali da u obrazloženju svoje odluke, čiji tekst slijedi a koji odaje utisak kao da je to stav većine sudija, napišu sledeće (*kurziv u citatu je moj*):

Dakle, sudija Hans Danelius više nego jasno iznosi svoje mišljenje.

„26. Budući da svaka odredba ustava entiteta mora biti konzistentna sa Ustavom BiH, uključujući i preambulu ovog ustava, odredbe preambule pružaju pravnu osnovu za preispitivanje svih normativnih akata nižeg reda u odnosu na Ustav BiH dok god pomenuta preambula sadrži ustavne principe...Odredbe preambule onda nisu samo opisne, već

im je takođe data moćna normativna snaga, te one predstavljaju valjan standard za sudsku kontrolu.“

Kako se može zapaziti iz prethodnog citata, četvero sudija koje su ostale u manjini sve vrijeme govore na način koji bi neobaviještenog čitaoca trebao da navede na zaključak da su sve sudije Ustavnog suda (ili barem njihova većina) donijele odluku u pogledu pravne prirode preambule Ustava BiH. Ali, to ne odgovara istini i predstavlja falsifikat, jer je pokazano da je sudija Hans Danelius o toj nepravnoj prirodi preambule Ustava BiH sasvim jasno rekao da „ne sadrži nikakvu pravnu normu iz koje slijede specifična prava ili obaveze“, što je stav i još četvero sudija.

Zašto je važno da se iznova ukazuje na navedene zloupotrebe .

Zašto je važno da se iznova ukazuje na navedene zloupotrebe koje su u osnovi treće djelimične odluke Ustavnog suda BiH? Samo po sebi se razumije da je to potrebno činiti prije svega kako bi javnost znala da je riječ o zloupotrebi sudijskog položaja, što je kriminal stoljetnih razmjera, nezabilježen u svjetskim razmjerama. Ali, pored tog razloga, ukazivanje na ovaj kriminal je potrebno i zbog još dva razloga. Prvo, taj kriminal je u osnovi današnjih ustavnih „rješenja“ koja postoje u Ustavu Republike Srpske, zbog čega se na osnovu te treće djelimične odluke i može potpuno osnovano reći da je njome Ustavni sud BiH pretvoren u neustavnog ustavotvorca. Drugi razlog se ogleda u tome što se Ustavni sud BiH veoma često, sve do danas, poziva upravo na tu odluku kao osnov za brojne druge svoje odluke. U nastavku ću za svaki od ta dva razloga navesti konkretne dokaze.

Prvi razlog. Navedena odluka Ustavnog suda BiH je bila osnov za nešto što nije revizija Ustava Republike Srpske, već predstavlja korjenitu zamjenu njegovih suštinskih odredaba potpuno drugačijim sistemom kako zakonodavne, tako i izvršne vlasti. Ključnu ulogu u tome je, kao i kod donošenja navedene protivustavne odluke Ustavnog suda BiH, imala Kancelarija visokog predstavnika u BiH i tadašnji visoki predstavnik Volfgang Petrič lično. On je odlukom od 11. januara 2001. godine protivpravno nametnuo tzv. ustavne komisije u Republici Srpskoj i Federaciji BiH i imenovao njihove članove. Te komisije će, sa procedurama odlučivanja i nadležnostima koje su takođe nametnute od Volfganga Petriča, biti nukleus onoga što se danas

Navedena odluka Ustavnog suda BiH je bila osnov za nešto što nije revizija Ustava Republike Srpske.

u Ustavu Republike Srpske naziva Vijećem naroda Republike Srpske koje je, kako praksa pokazuje, pretvoreno u drugi zakonodavni dom. Takvo nametnuto rješenje je pod pritiskom

Sve to je učinjeno suprotno Ustavu BiH.

visokog predstavnika bila primorana da usvoji Narodna skupština Republike Srpske u aprilu 2002. godine. A ono što su poslanici parlamenta „usvojili“ pod prinudom i prijetnjama nije zaista usvojeno i nikada ne može, pa ni protekom vremena, postati pravno valjano. Ali je i takva iznuđena skupštinska odluka mogla stupiti na snagu tek nakon što ju je Wolfgang Petrić odobrio svojom odlukom od 19. aprila 2002. godine. Ovome treba dodati i suštinske promjene sistema izvršne vlasti, jer je nametnuto da Vlada Republike Srpske mora imati određeni broj ministara iz reda Bošnjaka, Hrvata i tzv. ostalih, dok je u Ustavni sud Republike Srpske uvedeno Vijeće za zaštitu vitalnog nacionalnog interesa.

Sve to je učinjeno suprotno Ustavu BiH, jer je članom 9. stav 3. tog ustava propisano da „Funkcioneri imenovani na položaje u institucijama Bosne i Hercegovine, u pravilu, odražavaju sastav naroda Bosne i Hercegovine“. Dakle, iz ove ustavne norme, ali i iz svih drugih normi Ustava BiH, jasno proizlazi da je konstitutivnost naroda tim ustavom propisana *samo na nivou zajedničkih institucija BiH (zbog čega je, između ostalog, tim ustavom predviđeno postojanje Doma naroda samo u Parlamentu BiH, a ne i u entitetima)*, pa zbog toga član 9. stav 3. Ustava BiH i ima sadržaj koji je prethodno citiran.

Drugi razlog. Prethodno citirani dijelovi iz treće djelimične odluke su važni, jer se iz njihovog sadržaja jasno otkriva da Ustavni sud BiH u toj odluci nije tumačio i primjenjivao važeće odredbe Ustava BiH, već je kreirao svoje norme pa je onda te svoje norme, a ne norme Ustava BiH, primjenjivao u konkretnom slučaju. Iako su izrečene poslije ove odluke i za potrebe drugog predmeta, ovo protivustavno ponašanje u Ustavnom sudu BiH najbolje potvrđuju riječi Zlatka Kneževića, sudije tog suda, iznesene u njegovom izdvojenom neslažućem mišljenju od 13. jula 2012. godine, u

Prethodno citirani dijelovi iz treće djelimične odluke su važni.

predmetu broj U 1/11, u kom je sudija Knežević doslovno napisao sledeće (*kurziv u citatu je moj*):

„Ova vrlo opasna tendencija prema kojoj Ustavni sud, kroz odluke devet sudija, daje sebi za pravo da u isto vrijeme i tumači tekst Ustava i ne samo modelira *već u suštini donosi nove odredbe Ustava*, stavlja u ozbiljnu sumnju *legitimitet*

predstavnik koji je stečen na Opštim izborima i koji jedini ima pravo na promjene Ustava.“

Citirani tekst je takođe dokaz zloupotrebe položaja sudija u Ustavnom sudu BiH, kojom su sebe pretvorili u ustavotvorca ne samo u tom nego i u brojnim kasnijim predmetima. Ilustracije radi, ovdje ću iznijeti samo jedan iz niza takvih primjera. Samo nekoliko godina poslije, Ustavni sud BiH je 27. februara 2004. godine u predmetu broj U 44/01 donio odluku u kojoj se kaže (*kurziv u citatu je moj*):

„47. Ustavni sud se, takođe, poziva na svoju treću djelimičnu odluku u predmetu broj U 5/98 u kojoj se ističe da *ustavni princip kolektivne ravnopravnosti konstitutivnih naroda, koji proizlazi iz označavanja Bošnjaka, Hrvata i Srba kao konstitutivnih naroda, zabranjuje bilo kakve posebne privilegije za jedan ili dva od tih naroda, svaku dominaciju u strukturama vlasti...*“.

Dakle, u prethodnom citatu se poziva na označavanje pomenutih naroda kao konstitutivnih naroda, čime se jasno aludira na preambulu Ustava BiH, a zatim se i u ovom slučaju želi prikazati da je to navodni ustavni princip (tj. ustavna norma) i da je to tako navodno odlučeno trećom djelimičnom odlukom u predmetu broj U 5/98. Time se hoće prikriti da je u predmetu U 5/98 većina sudija (5:4) odlučila sasvim suprotno, tj. da preambula Ustava BiH ne sadrži bilo kakve pravne norme, pa ni u vidu pravnih principa. Stoga u preambuli Ustava BiH nema tih navodnih ustavnih principa koji se na neustavan način žele isfabrikovati i u odluci broj U 44/01 od 27. februara 2004. godine. Upravo suprotno, jedini ustavni princip koji je o tome sadržan u normativnom dijelu Ustava BiH jesu njegove pravne odredbe o Domu naroda Parlamenta BiH, kojima je propisano da se u tom parlamentarnom domu na nivou BiH obezbjeđuje konstitutivnost naroda (kao brana od majorizacije nad bilo kojim narodom), kao i već pomenuta odredba člana 9. stav 3. Ustava BiH prema kojoj samo funkcioneri imenovani na položaje u institucijama BiH (a ne i u institucijama entiteta) u načelu odražavaju sastav naroda u BiH.

Citirani tekst je takođe dokaz zloupotrebe položaja sudija u Ustavnom sudu BiH.

Ustavni sud se, takođe, poziva na svoju treću djelimičnu odluku.

V. Zaključno razmatranje

Samo Ustavni sud Bosne i Hercegovine može da donosi propise i opšte akte koji se tiču njegovog rada.

(Kako se politički i pravno boriti protiv neistina i zloupotreba)

S obzirom na ovakvo neustavno ponašanje Ustavnog suda BiH, što je ne samo to nego je i zloupotreba službenog položaja od strane pojedinih sudija Ustavnog suda BiH, ne čudi što taj sud *contra constitutionem* sam sebi daje za pravo da donese svoja i danas važeća Pravila i da u njima (u preambuli Pravila) propiše i ovo:

„...samo Ustavni sud Bosne i Hercegovine može da donosi propise i opšte akte koji se tiču njegovog rada i njegove uloge utvrđene Ustavom Bosne i Hercegovine, budući da su Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine jedini pravni akt kojim se regulišu ova pitanja u vezi sa Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine“.

I ovo je vid zloupotrebe vlasti od strane sudija tog suda, jer u Ustavu BiH ne postoji nijedna odredba kojom bi *expressis verbis*, a ni implicitno, bilo zabranjeno Parlamentarnoj skupštini BiH da donese zakon kojim se uređuje postupak pred tim sudom i način izbora sudija, niti je ijednom riječju u tom ustavu propisano da samo Ustavni sud BiH može da donosi propise i opšte akte koji se tiču njegove organizacije i rada. Ni u komparativnom ustavnom pravu ne nailazi se na ovakvo nešto, što su dale sebi sudije Ustavnog suda BiH na samovoljan način. Jer, primjera radi, ova pitanja se u SAD, Argentini, Kanadi, SR Njemačkoj, Belgiji i Venecueli uređuju zakonom, a u Ruskoj Federaciji se uređuju ustavnim zakonom.

Kada taj sud samovlasno pribavi sebi „pravo“ da donese svoja Pravila u kojima kaže da navodno samo on može da donosi propise koji se tiču njegovog rada i njegove uloge, onda je odatle samo korak do toga da taj sud sebe pretvori i u zakonodavca.

Kada taj sud samovlasno pribavi sebi „pravo“ da donese svoja Pravila.

Učinio je to u već navedenom predmetu broj U 44/01, u kojem je 22. septembra 2004. godine donio odluku koja je postala zakon u Republici Srpskoj, zamijenivši dotadašnje odredbe njenog Zakona o teritorijalnoj organizaciji. Tom odlukom Ustavni sud BiH je, između ostalog,

propisao da se naziv „Grad Srpsko Sarajevo“ zamjenjuje nazivom „Grad Istočno Sarajevo“, naziv „Srpsko Novo Sarajevo“ se zamjenjuje nazivom „Lukavica“, naziv „Srpska Ilidža“ se zamjenjuje nazivom „Kasindo“, itd.

Ova odluka je bila zakon u Republici Srpskoj sve do 2009. godine, kada je Narodna skupština Republike Srpske donijela novi Zakon o teritorijalnoj organizaciji Republike Srpske, u kom su samo ponovljena pravila iz navedene odluke Ustavnog suda BiH.

Iz prethodnog izlaganja može se u konačnom zaključiti kako su vrijeme i događaji od završetka građanskog rata u BiH do danas obilježeni beskrupuloznim nasiljem, prevarama i zloupotrebama ne samo od strane visokog predstavnika nego i od institucije Ustavnog suda BiH. Tom samovoljom su nametane ustavne i zakonske norme kojima je radikalno revidirano ustavno uređenje, uz napomenu da ono što je ovdje učinio visoki predstavnik jeste nasilje podržano NATO snagama, dok ono što je učinio Ustavni sud BiH, stvarajući a zatim i sudeći po svojim normama, a ne po normama Ustava BiH, predstavlja prevaru stoljeća.

Sasvim se opravdano na kraju postavlja pitanje kako se političkim i pravnim putem boriti protiv svih navedenih neistina i zloupotreba?

Kada je riječ o zloupotrebama i nasilju u vidu traženja da se ukine konstitutivnost naroda i entitetsko glasanje u institucijama BiH, da se Republika Srpska razvlasti od svojih ustavnih nadležnosti i da one budu prenesene na nivo BiH, kao i sankcija na koje pozivaju i koje izriču Savjet Evrope i EU, već je rečeno da takvu politiku Savjeta Evrope i EU prema nama ne smijemo prihvatiti ni po koju cijenu. Za nas je u političkom smislu stoga jedino ispravno da odbacimo sve te zahtjeve i kažemo jasno da u tom slučaju između Republike Srpske i integracija u EU mi biramo Republiku Srpsku. U suprotnom, pristajanje na bilo koji od navedenih zahtjeva, ma kakvim parama EU bila spremna (a spremna je) da plati naše prihvatanje svojih zahtjeva, značilo bi kraj Republike Srpske.

Iz prethodnog izlaganja može se u konačnom zaključiti kako su vrijeme i događaji od završetka građanskog rata u BiH do danas obilježeni beskrupuloznim nasiljem.

Sasvim se opravdano na kraju postavlja pitanje kako se političkim i pravnim putem boriti protiv svih navedenih neistina i zloupotreba?

Kada se radi o zloupotrebama i nasilju OHR-a tu je jedini pravni put da se podnese tužba Međunarodnom sudu pravde, na način i zbog razloga iznesenih u poglavlju ovog rada pod

Ostaje još pitanje organizacije i rada Ustavnog suda BiH.

naslovom *Kako pravnim putem okončati inostrani diktatorski režim u BiH.*

Ostaje još pitanje organizacije i rada Ustavnog suda BiH. Kako se boriti protiv zloupotreba iz tog suda na koje je prethodno ukazano? S tim u vezi već je istaknuto, što ovdje treba ponoviti, da u Ustavu BiH ne postoji nijedna odredba kojom bi *expresis verbis*, a ni implicitno, bilo zabranjeno Parlamentarnoj skupštini BiH da donese zakon kojim se uređuju postupak pred tim sudom i način izbora sudija, niti je ijednom riječju u tom ustavu propisano da samo Ustavni sud BiH može da donosi propise i opšte akte koji se tiču njegove organizacije i rada. U komparativnom ustavnom pravu, kako je rečeno, ne nailazi se na ovakvo nešto što su dale sebi sudije Ustavnog suda BiH na samovoljan način. Jer, treba ponoviti, ova pitanja se u SAD, Argentini, Kanadi, SR Njemačkoj, Belgiji, Venecueli i drugim državama svijeta uređuju zakonom, a u Ruskoj Federaciji se uređuju ustavnim zakonom. Spisku ovih država treba dodati i sve republike nastale na prostoru bivše SFRJ, jer su u svakoj od njih organizacija i rad tamošnjih ustavnih sudova uređeni posebnim zakonom, uz napomenu da je u Republici Hrvatskoj to učinjeno ustavnim zakonom.

To što je Ustavom BiH propisano da će Ustavni sud BiH većinom glasova svih članova usvojiti svoja pravila o radu, nije zabrana zakonodavcu (Parlamentarnoj skupštini BiH) da donese zakon o tom sudu. Jer da se to htjelo, onda bi u Ustavu BiH bilo propisano da *samo* Ustavni sud BiH ima pravo da svojim pravilima uređuje svoj rad. Međutim, Ustav BiH to nije propisao niti se takav zaključak može izvesti posrednim putem. Na to ukazuje i odredba Ustava BiH prema kojoj se inostrane sudije u Ustavnom

Kako se boriti protiv zloupotreba iz tog suda na koje je prethodno ukazano?

sudu BiH, bez promjene Ustava BiH, odatle mogu odstraniti *zakonom* usvojenim od strane Parlamentarne skupštine BiH, kako je propisano članom 6. Ustava BiH, koji kaže: „Za imenovanja

koja se budu vršila nakon isteka perioda od pet godina od prvih imenovanja, *Parlamentarna skupština može zakonom predvidjeti*

drugačiji način izbora troje sudija koje bira predsjednik Evropskog suda za ljudska prava”.

Dakle, očigledno je da zakonom trebaju biti uređena pitanja organizacije i rada Ustavnog suda BiH te postupka pred njim i pravnog dejstva njegovih odluka. Važno pitanje u tom pogledu je

Kada se ta iskustva imaju u vidu, s oprezom treba gledati na učenja kakva se zatiču u nauci ustavnog prava.

ono koje se tiče glasanja i potrebne većine sudija da bi se odluka smatrala usvojenom. Jer, negativna iskustva iz rada Ustavnog suda BiH, na koja je ukazano u ovom radu, dokazuju spremnost određenih kadrova u tom sudu da ga u postupku apstraktne kontrole ustavnosti zloupotrijebe radi ostvarenja političkih ciljeva određenih snaga. Kada se ta iskustva imaju u vidu, s oprezom treba gledati na učenja kakva se zatiču u nauci ustavnog prava, s obzirom na to da ih demantuje praksa poput one u Ustavnom sudu BiH. Naime, u ustavnopravnoj nauci se iznosi da je Hans Kelzen, tvorac ustavnog sudstva kao nezavisne državne funkcije, zagovarajući konsenzualnu, a ne većinsku demokratiju, smatrao:

„...da suština demokratskog političkog režima nije u vladavini većine nad manjinom, već u saglasnosti svih parlamentarnih stranaka o najvažnijim državnim pitanjima. Govorio je da ‘ukoliko neko prepoznaje demokratiju ne samo u snažnoj većini, već u konstantnim kompromisima između grupa predstavljenih u parlamentu od strane većine i manjine, a sledstveno tome i u društvenom miru, ustavno sudstvo se pokazuje veoma podesnim za ostvarenje ove ideje’. Mogućnost obraćanja manjine ustavnom sudu i poništenja neustavnog akta dovodi do mnogo veće opreznosti većine u parlamentu. Drugim rečima, ‘sama pretnja pokretanjem postupka pred Ustavnim sudom može biti adekvatan instrument u rukama manjine za prevenciju neustavnih povreda njenih sudski zaštićenih interesa, iz čega proizlazi mogućnost odupiranja tiraniji većine, koja nije ništa manje opasna po društveni spokoj od tiranije manjine’.”

(Marko Stanković: *Ustavno sudstvo u savremenim federacijama*, Beograd, 2012, str. 10)

Citirana shvatanja nailaze, kada je riječ o ustavnom sudstvu, na nesavladive prepreke.

Citirana shvatanja nailaze, kada je riječ o ustavnom sudstvu, na nesavladive prepreke. One neumoljivo dokazuju kako u pravu, a i u sociologiji i politikologiji, danas gotovo da ništa ne može da se kaže sa izvjesnošću kojoj ne

bi mogla biti suprotstavljena valjana suprotna argumentacija i dokazi, koji nisu plod puke kontemplacije nego imaju empirijsku potvrdu. Hoću reći kako negativna iskustva u radu Ustavnog suda BiH jesu upravo ta empirijski potvrđena suprotna argumentacija i dokaz o tome da ustavno sudstvo nije, niti ga samo tako treba gledati, „adekvatan instrument u rukama manjine za prevenciju neustavnih povreda njenih sudski zaštićenih interesa“, nego i instrument kojim manjina sudija ustavnog suda, manjina u odnosu na državu i društvo, može, i to zloupotrebom te funkcije, svoje ideje (i ideje snaga koje stoje u njihovoj pozadini) da nameće svima u datom društvu, odnosno državi, iako su suprotni važećem Ustavu BiH koji propisuje obavezu svih sudija da štite taj ustav.

Zato bi ovdje kod nas, u onome što se zove apstraktna kontrola ustavnosti, a naročito u pitanjima koja se tiču raspodjele ustavnih nadležnosti između entiteta i BiH te imovine koja prema slovu Ustava BiH pripada entitetima, trebalo zakonom propisati da se odluke u tim predmetima u Ustavnom sudu BiH donose jednoglasno.

Zato bi ovdje kod nas, u onome što se zove apstraktna kontrola ustavnosti, a naročito u pitanjima koja se tiču raspodjele ustavnih nadležnosti između entiteta i BiH te imovine koja prema slovu Ustava BiH pripada entitetima, trebalo zakonom propisati da se odluke u tim predmetima u Ustavnom sudu BiH donose jednoglasno od strane svih sudija, jer je, kako je pokazalo iskustvo, samo to određena garancija da neće doći do zloupotreba u ustavnom sudu

na koje je ukazano u ovom radu.

Za one koji će se ovome nasmijati i ovu ideju smatrati ridikuloznom, reći ću da samo imaju u vidu presudu Vrhovnog suda SAD u predmetu *Ramos v. Louisiana*, od 20. aprila 2020. godine. Ta presuda Vrhovnog suda sadrži propis ustavnog ranga koji, u suštini, izražava istu misao, samo na terenu krivičnog prava, koju sam prethodno iznio u vezi sa neophodnošću donošenja jednoglasnih odluka u Ustavnom sudu BiH kada se radi o apstraktnoj kontroli ustavnosti, a naročito u pitanjima koja se tiču raspodjele ustavnih nadležnosti između entiteta i BiH, kao i predmetima imovine koja prema slovu Ustava BiH pripada entitetima (potonje ističem zato što Ustav BiH nijednom svojom odredbom ne propisuje da BiH ima svoju imovinu, odnosno da su zemljište, šume, rijeke, jezera i druge nepokretnosti imovina BiH, niti se takav zaključak može izvesti posredno, sistematskim ili bilo kojim drugim tumačenjem).

Dakle, u predmetu *Ramos v. Louisiana* Vrhovni sud SAD je, tumačeći odredbu Amandmana VI na Ustav SAD kojom je propisano pravo lica optuženog za krivično djelo da u krivičnom postupku ima suđenje *pred nepristrasnom porotom*, odlučio da pojam „suđenje pred nepristrasnom porotom“ znači da optuženo lice ne može biti proglašeno krivim niti osuđeno za krivično djelo bez *jednoglasne odluke* u tom pravcu od strane svih 12 članova sudske porote. Dakle, može 11 članova porote smatrati i glasati da je optuženi kriv i da ga treba osuditi, ali ako i onaj 12. član ne glasa tako, optuženi ne može biti kriv niti osuđen.

Ovo pravilo, da oni koji sude mogu optuženog oglasiti krivim i osuditi ga za krivično djelo samo ako su u tome jednoglasni, prihvaćeno je u SAD.

Ovo pravilo, da oni koji sude mogu optuženog oglasiti krivim i osuditi ga za krivično djelo samo ako su u tome jednoglasni, prihvaćeno je u SAD. Tamo se ono smatra racionalnim i jednim sredstvom za obezbjeđenje nepristrasnog suđenja, ali i instrumentom kojim se obezbjeđuje izbjegavanje svih mogućih zloupotreba sudske vlasti. S obzirom na sve što je prethodno izloženo u ovom radu, razlozi za takvo rješenje postoje, bolje reći akutni su i ovdje kod nas, u Ustavnom sudu BiH.

J.J.Guskova¹

MILORAD DODIK: ZA POLITIČARA JE VAŽNO DA NE TRGUJE INTERESIMA REPUBLIKE SRPSKE

Apstrakt. U članku se analizira političko djelovanje Milorada Dodika, faze njegovog formiranja kao političkog lidera Republike Srpske na balkanskom nivou. Budući da je dugo u rukovodstvu Republike Srpske, Milorad Dodik je mnogo učinio na jačanju RS, njenom osamostaljivanju, zaštiti srpskog naroda i spriječavanju stvaranja jedinstvene Bosne i Hercegovine bez „Entiteta“. Tokom ovih godina postao je iskusen političar koji je odigrao važnu ulogu u sudbini srpskog naroda u Bosni i Hercegovini.

U članku se analizira političko djelovanje Milorada Dodika.

Ključne reči: Milorad Dodik, Balkan, Republika Srpska, Evropa, političke stranke.

Budući politički lider Republike Srpske (RS) i Bosne i Hercegovine (BiH) rođen je 12. marta 1959. godine u Banjoj Luci, tada u Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini (BiH) u SFRJ. Osnovnu školu završio je u Laktašima, a srednju u

¹ Guskova Jelena Jurievna - doktor istorijskih nauka, vodeći istraživač Instituta za slavistiku Ruske akademije nauka, akademik SANU, ANURS, senator Republike Srpske.

Banjoj Luci. Dječak je volio sport, igrao je u gradskoj košarkaškoj reprezentaciji Jugoslovenske amaterske lige. Odmah nakon

Godine 1983. diplomirao je na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu.

osnovne škole upisao je srednju poljoprivrednu školu u Banjoj Luci, a visoko obrazovanje stekao je u Beogradu, odabravši političke nauke. Godine 1983. diplomirao je na Fakultetu političkih nauka

Univerziteta u Beogradu.

Milorad Dodik je političku karijeru započeo u rodnim Laktašima – od 1986. do 1989. godine obavljao je razne administrativne funkcije, uključujući i predsjednika Izvršnog odbora Skupštine. Godine 1990. praktično u posljednjoj godini postojanja Jugoslavije, M. Dodik se kandidovao i bio izabran u Skupštinu Bosne i Hercegovine kao kandidat Saveza reformskih snaga. Kada je u Skupštini BiH došlo do podjele po nacionalnoj liniji i po pitanju nezavisnosti BiH (oktobar 1991.), Milorad je ostao poslanik u Skupštini Republike Srpske, ali nije se u svemu slagao sa vladajućom Srpskom demokratskom strankom, čiji je lider bio Radovan Karadžić. Takve nesuglasice su postale razlog da Dodik u Skupštini formira Klub nezavisnih poslanika. Nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma (decembar 1995.), Dodik je zajedno sa kolegama iz Kluba osnovao Stranku nezavisnih socijaldemokrata (SNSD). Od 1996. godine, od osnivanja, on je na čelu SNSD-a.

Godine 1997. ponovo je biran za poslanika u Skupštini RS, a 18. januara 1998. Narodna skupština RS je izglasala Milorada Dodika za premijera. Ministarstvo spoljnih poslova Ruske Federacije oglasilo se tim povodom 20. januara, izražavajući zadovoljstvo što se „nakon duže pauze povezane sa oštrom političkom konfrontacijom u rukovodstvu bosanskih Srba, konačno stvaraju ustavni organi izvršne vlasti u Republici Srpskoj“.²

Dodikova politička karijera u Republici Srpskoj nakon rata nije počela baš glatko. Ubrzo je izbio skandal između njega i predsjednika RS Nikole Poplašena, koji je 8. marta 1999. godine

Dodikova politička karijera u Republici Srpskoj nakon rata nije počela baš glatko.

potpisao odluku o smjeni premijera sa funkcije. Ali u borbu se umešao Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu, koji je svojom odlukom smijenio Poplašena sa funkcije predsjednika RS. U

tom periodu počinju da se formiraju takve crte karaktera političara

² Izjava predstavnika Ministarstva inostranih poslova Ruske Federacije od 20. januara 1998. // Diplomatski bilten. M., 1998. br. 2. februar. s.60.

kao što su nezavisnost u donošenju odluka i aktivno ispoljavanje neslaganja sa evropskom politikom prema BiH. Tako je u martu iste godine, u znak protesta protiv odvajanja Brčko distrikta od Republike Srpske i sam Dodik podnio ostavku, ali Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu to nije prihvatio.

Jedan od najaktivnijih u tom pogledu bio je španski diplomata Karlos Vestendorp.

Podsjetimo, u to vrijeme Bosna i Hercegovina je postojala po pravilima razrađenim u Dejtonu (SAD) 1995. godine. Prema njima, stvorena je država pod nazivom Bosna i Hercegovina, u okviru koje su se formirala dva entiteta – Federacija BiH i Republika Srpska. Entiteti imaju niz ovlašćenja koja im daju određenu nezavisnost. Centralni multietnički državni organi u Sarajevu trebalo bi da omogućе funkcionisanje jedinstvene države – članice Ujedinjenih nacija. U cilju nadgledanja implementacije sporazuma i međunarodnog praćenja procesa bosanskohercegovačkog dogovora, formirano je i još uvijek funkcioniše Savjet za implementaciju Mirovnog sporazuma (uključuje 55 zemalja). Njegov izvršni organ je Upravni odbor (SAD, Velika Britanija, Francuska, Njemačka, Italija, Kanada, Rusija, Japan, predstavnik Evropske unije i Organizacija islamske konferencije). Visoki predstavnik u BiH je koordinator međunarodnih napora.

Takva izmišljena struktura države, koja nema analoga u svijetu, prvobitno je stvorena za kratak period postojanja. Republika Srpska je trebalo da nestane, Sarajevo da se konsoliduje, država BiH da se stabilizuje. Svi Visoki predstavnici za koordinaciju civilnih aspekata Dejtonskog sporazuma vrijedno su radili na tome, preuzimajući neograničena ovlašćenja. Smjenjivali su javno izabrane funkcionere, oduzimali mandate srpskim poslanicima, „smjenjivali“ legitimno izabrane predsjednike, odobravali imenovanje funkcionera, čak i generale, pisali udžbenike, pokušavali da pišu zakone, odobravali nacionalne simbole, kontrolisali pisanje nacionalne himne. Jedan od najaktivnijih u tom pogledu bio je španski diplomata Karlos Vestendorp. Predstavnici svih međunarodnih organizacija navikli su da aktivno intervenišu na izborima, pomažući jednom od kandidata koji je proglašen demokratom. Tako je krajem 90-ih otvorena podrška pružena Srbinu Miloradu Dodiku, pošto je Evropa bila sigurna u njegovu poslušnost.

Predstavnici svih međunarodnih organizacija navikli su da aktivno intervenišu na izborima.

BiH nije bila potpuno nezavisna država. Prisustvo NATO trupa i osnaživanje visokog predstavnika EU u Bosni efikasno su uveli sistem protektorata.

Uspostavljanje mirnog života u BiH teklo je sporo.

Uspostavljanje mirnog života u BiH teklo je sporo, jer posljedice rata su još dugo uticale na međusobne odnose tri naroda i dva „entiteta“ unutar BiH. Srbi su svoj „entitet“ doživljavali kao samostalnu republiku i počeli da ga ekonomski jačaju. Bilo je teško održati takav status RS u dejtonskoj Bosni i Hercegovini, jer su zvaničnici u visokim evropskim strukturama i NATO-u tvrdili da BiH treba da postane unitarna država, da je centralizacija jedini način da opstanu i pridruže se evropskim vrijednostima. Planirali su da, pod strogom kontrolom Sjedinjenih Država i visokog predstavnika, Srbi počnu da ustupaju svoja ovlašćenja Sarajevu, što se u početku i dogodilo. Visoki predstavnici su ukupno usvojili preko 800 različitih odluka, od kojih je preko 200 imalo zakonsku snagu. Kršeći Ustav BiH, prenijeli su ovlašćenja sa RS na organe BiH, približavajući vrijeme za stvaranje unitarne Bosne i Hercegovine.

Dodik je 2002. godine ponovo postao narodni poslanik Skupštine RS od SNSD-a i tu dužnost obavlja četiri godine. Godine 2006. stao je na čelo Vlade RS, a u decembru iste godine ponovo je postao premijer nakon što je njegova stranka odnela ubedljivu pobjedu na opštim parlamentarnim izborima. Mandat je trajao 4 godine.

Međunarodna zajednica je Dodika doživljavala kao umjerenog demokratskog lidera Republike Srpske, pa je tako u prvih pet godina XXI vijeka dobio podršku zapadnih zemalja, koje su nastojale da politički izoluju srpske nacionaliste. Milorada Dodika nisu svrstavali među srpske nacionaliste. Nakon što je postao premijer, Zapad je nastavio da ga podržava obećavajući ekonomsku pomoć.

Dodik je 2002. godine ponovo postao narodni poslanik Skupštine RS.

Finansijska pomoć dobijena od Evropske unije iskorišćena je za isplatu plata državnih službenika i policije. Sredinom februara 2007. Dodik je otputovao u SAD, gde ga je primila Medlin Olbrajt. Opisala ga je kao „dašak svježeg vazduha“ i obećala 3,6 miliona evra hitne pomoći. Istog mjeseca Republika Srpska je dobila finansijsku podršku od britanske vlade.

Ministar inostranih poslova Velike Britanije Robin Kuk rekao je u Skupštini RS da je Dodikova vlada „u prve dve nedelje učinila više na poboljšanju života ljudi nego što je to učinila njena prethodnica za dve godine“.³

Do 2006. sve je bilo mirno – RS je popuštala, visoki predstavnik je vladao, Srbi su ćutali.

Do 2006. sve je bilo mirno – RS je popuštala, visoki predstavnik je vladao, Srbi su ćutali. Visoki predstavnici prenosili su ovlašćenja sa „entiteta“ na centralne organe BiH, stvarali nove institucije koje nisu predviđene Dejtonom, poput Suda i Tužilaštva BiH (2002)⁴, stalno se miješale u rad državnih organa, korigovale zakone, širile ovlašćenja Sarajeva na štetu Republike Srpske. Prijenos ovlašćenja odnosio se na policiju, vojsku, poreski sistem i druge oblasti. Istovremeno, korištena su nedemokratska sredstva pritiska i zastrašivanja vlasti entiteta, prije svega RS.

U periodu od 1996. do 2006. godine sa Republike Srpske na centralne organe preneseno je 68 ovlašćenja, što nije doprinijelo izgradnji demokratskih institucija i kočilo razvoj Republike Srpske. Najozbiljnija je bila reforma vojske – rasformiranje Vojske RS i Vojske Federacije BiH i stvaranje jedinstvenih Oružanih snaga BiH. Videvši da preraspodelom ovlašćenja u BiH Evropa nastoji da RS liši autonomije, poslanici Skupštine RS pokazali su zabrinutost i ozbiljno pristupili rješavanju ovog pitanja. Došli su do zaključka da delegiranje ovlašćenja iz Republike Srpske u Sarajevo nije doprinijelo izgradnji demokratskih institucija i odlučili da više ne podliježu pritiscima i ne pristaju na odluke koje nisu u interesu RS.⁵

Banjaluku je podržala Moskva, smatrajući da je došlo vrijeme da stanovnici BiH uzmu sudbinu u svoje ruke i oslobode se spoljnog nadzora. Premijer M. Dodik je prilikom preuzimanja dužnosti na svom radnom stolu našao 16 projekata tzv. reformi koji su u rukama Sarajeva trebali koncentrirati penzioni i bankarski sistem, obrazovanje, zdravstvo i još mnogo toga. I on je učinio sve da nijedan projekat ne bude

U periodu od 1996. do 2006. godine sa Republike Srpske na centralne organe preneseno je 68 ovlašćenja.

3 Dodik, Milorad. Materijal sa Vikipedije – slobodne enciklopedije // Režim pristupa: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Dodik>

4 Dodik M. Principi dejtonskog sporazuma i akcije protiv Republike Srpske: izlaganje na skupu „Petnaest godina Dejtonskog mirovnog sporazuma // Nova srpska politička misao, 2010, 22 dec. Režim pristupa: <http://www.nspm.rs/sudbina-dejtonske-bih-i-republika-srpska/>

5 Službeni glasnik Republike Srpske. Banja Luka, 2009. 15. jun, br. 50. S. 3-4.

sproveden. Od tog vremena RS insistira da se njeno mišljenje uvaži u BiH. Kao odgovor, Visoki predstavnik Valentin Incko

Tako je postepeno Dodik evoluirao od Zapadu dopadljivog političara u patriotu koji razmišlja o očuvanju autonomije Republike Srpske.

poslao je pismo Skupštini RS u kojem je odluku Srba nazvao „pogrešnom i neprihvatljivom“. Pozivajući se na data ovlašćenja, on je ukinuo odluku Skupštine i postavio pitanje potrebe za ustavnim promjenama u BiH. Srbi su se, pak, pravili da ne primećuju njegove zahteve.

Skupština Republike Srpske je u maju 2009. godine usvojila rezoluciju u kojoj je izrazila zabrinutost zbog produbljivanja procesa prenošenja nadležnosti državnih struktura RS na institucije Bosne i Hercegovine. Narodna skupština je konstatovala da delegiranje nadležnosti iz Republike Srpske u Sarajevo nije dalo pozitivne rezultate, nije doprinijelo izgradnji demokratskih institucija, te će biti preduzete sve zakonske mjere da se ovaj proces zaustavi. Skupština je odlučila da više ne popušta pod pritiscima i ne pristaje na odluke koje nisu u interesu Republike Srpske.⁶

Tako je postepeno Dodik evoluirao od Zapadu dopadljivog političara u patriotu koji razmišlja o očuvanju autonomije Republike Srpske. Uočivši to, Zapad ga je počeo nazivati nacionalistom, koji predstavlja najveću prijetnju krhkom, multinacionalnom miru u BiH. U drugoj deceniji XXI vijeka Dodik postaje najuticajniji srpski političar i u Republici Srpskoj i u Bosni i Hercegovini.

Tokom posjete ministra inostranih poslova Ruske Federacije Sergeja Lavrova Sarajevu u novembru 2009. godine, Moskva se založila za brzu transformaciju Kancelarije Visokog predstavnika u Misiju specijalnog predstavnika EU, kako bi građane BiH preuzeli sudbinu svoje zemlje u svoje ruke, konačno se oslobodivši spoljnog nadzora. Da bi se to postiglo, neophodno je eliminisati ovlašćenja koja su data Visokom predstavniku, a koja su već postala kočnica jačanja državnosti BiH.

Tokom posjete ministra inostranih poslova Ruske Federacije Sergeja Lavrova Sarajevu u novembru 2009. godine, Moskva se založila za brzu transformaciju Kancelarije Visokog predstavnika.

Prema riječima predstavnika Rusije u Savetu bezbjednosti V. Čurkina, Moskva je nezadovoljna što je „Visoki predstavnik obdaren isključivim ovlašćenjima koja mu omogućavaju da poništava bilo kakve odluke bosanskohercegovačkih vlasti koje su suprotne dejtonskim principima, kao i

⁶ Ibid.

da donosi njegove sopstvene odluke, uključujući i razrešenje funkcionera“.⁷

Ideja o neposlušnosti Visokom predstavniku dugo je bila u vazduhu, ali niko od političara u RS nije mogao da preuzme inicijativu. Inicijator neposlušnosti postupcima Visokog predstavnika stao je nekada „pokorni“ Milorad Dodik. Ova odluka je bila teška, ali izuzetno važna za sudbinu RS. Pokazao je izuzetan karakter u borbi protiv provjerenih metoda pritiska na nesavladivu srpsku stranu. Nastavljen je pokušaj prisiljavanja RS da prihvati ponudu da postane članica NATO-a, iako 75 odsto Srba, prema istraživanju javnog mnjenja, nije htjelo da uđe u organizaciju koja ih je bombardovala 1994. i 1995. godine.⁸ Zapad je bio zainteresovan da cijela BiH uđe u NATO, a za to je potrebna i saglasnost RS.

Ideja o neposlušnosti Visokom predstavniku dugo je bila u vazduhu, ali niko od političara u RS nije mogao da preuzme inicijativu.

BiH predaje zvaničnu aplikaciju u sjedište NATO-a u Briselu da ovoj balkanskoj zemlji dostavi akcioni plan za članstvo u Sjevernoatlantskoj alijansi. Bez obzira na želju rukovodstva Hrvatsko-muslimanske federacije i BiH za ulazak u NATO, RS zauzima svoj stav. Prvo, odluku o pristupanju ovoj vojnoj organizaciji mora donjeti narod na referendumu. I drugo, rukovodstvo RS vezuje rješenje pitanja sa pozicijom Srbije kako bi se spriječila NATO granica duž Drine (između RS i Srbije).

Već nekoliko decenija Savjet bezbjednosti UN postavlja pitanje aktivnosti visokog predstavnika u BiH. Ali za sada preovladava mišljenje da vlasti BiH nisu sposobne da samostalno rješavaju probleme sa kojima se zemlja suočava. Time se opravdava prisustvo Visokog predstavnika u zemlji. Rusija zauzima poseban stav, smatrajući da su se aktivnosti Visokog predstavnika odavno iscrpile.

Dodik je 2010. godine izabran za predsjednika RS, sa 50,52% glasova. Godine 2014. ponovo je biran na ovu funkciju. Svoj glavni zadatak vidio je u održavanju široke autonomije, statusa i prava RS. “Ako nas tjerate da biramo između Republike Srpske i evropskog puta, hvala vam na evropskom putu. Mislim da je za nas najvažnije da održimo nivo autonomije koji

Već nekoliko decenija Savjet bezbjednosti UN postavlja pitanje aktivnosti visokog predstavnika u BiH.

⁷ Gornostajev D. RF je protiv prisiljavanja BiH na promjenu ustava zarad ulaska u EU // RIA Novosti. -M., 2009. 24. nov. Režim pristupa: <http://www.rian.ru/world/>
⁸ Vlajki E. Butmir je cirkuska predstava // Novi Reporter. Beograd, 2009. 28. okt. S. 1.

imamo“, rekao je on u decembru 2010.⁹ Po njegovom mišljenju, glavno je da se ne odstupa od prvobitnog teksta Dejtonskog ugovora, pošto upravo on garantuje temelje autonomije RS.

Za sve ove godine RS je jačala svoje pozicije.

Za sve ove godine RS je jačala svoje pozicije – jačala institucije vlasti, privrede, jačala jedinstvo političkih partija, oslobodila se straha od posljedica odluka. Bilo je ozbiljnih poteškoća na tom putu, posebno kada je počelo nametanje antidejtonskih zakona od strane Evrope. Morali su se preduzeti koraci da se ovaj proces blokira. Na primjer, Visoki predstavnik Miroslav Lajčak zamislio je da se unesu promjene u način glasanja u Skupštini BiH, čime bi se Srbi doveli u položaj nacionalne manjine. Istovremeno, Srbima nije ostavljena mogućnost da se žale na ove izmjene. Tada je M. Dodik zaprijetio političkom krizom i, kao potvrdu, Nikola Špirić je podnio ostavku na mjesto predsjedavajućeg Savjeta ministara BiH. Dalje, predsjedavajući Parlamenta BiH je bio spreman da podnese ostavku, što bi dovelo do dugog političkog haosa. Zbog toga je visoki predstavnik povukao svoje prijedloge, a Srbi shvatili da se protiv nepravednosti i bezakonja Visokih predstavnika može boriti. Skupština Republike Srpske nekoliko puta nije podržala prijedloge Visokog predstavnika. Ako je parlament BiH glasao za njegove izmjene, Srbi su odbijali da ove nove zakone objave u „Službenom glasniku RS“, što znači da zakoni nisu mogli stupiti na snagu.

Milorad Dodik je shvatio da je otpor predlozima Visokog predstavnika moguć i sanjao je da vrati ovlašćenja prenetu Sarajevu. O tome je često govorio u Skupštini, u Senatu, na mitinzima i sastancima. Njegovo razmišljanje je jednostavno i svima razumljivo: „Ako nemaš karakter, ako si spreman da potpišeš sve što se od tebe traži pri prvom udarcu po stolu, onda ti nije mesto ovdje, ti si slučajna osoba na političkoj sceni. U posljednje vreme je bilo dosta ovakvih udaraca po stolu i rukom i nogom, ali

Milorad Dodik je shvatio da je otpor predlozima Visokog predstavnika moguć.

samo to preživjeli i tu smo gdje jesmo. Mislim da smo pre nekoliko godina stekli ogroman kapital – pravo na svoje mišljenje“.¹⁰

⁹ Dodik M. Principi dejtonskog sporazuma i akcije protiv Republike Srpske: izlaganje na skupu „Petnaest godina Dejtonskog mirovnog sporazuma // Nova srpska politička misao, 2010, 22 dek. Režim pristupa: <http://www.nspm.rs/sudbina-dejtonske-bih-i-republika-srpska/>

¹⁰ Ibid.

Srbi su bili ozbiljno nezadovoljni djelovanjem protivustavne nadgradnje stvorene na nivou BiH u vidu Suda i Tužilaštva, koji odlučuju o svim pitanjima pravosudnog sistema, pa i Republike Srpske. Tamo postoje kancelarije, na čijem su čelu Amerikanci poznati po svojoj srbofobiji. Sve sudije odgovaraju isključivo međunarodnim instancama, a pošto od njih finansijski zavise, bespogovorno se pridržavaju svih uputstava. Aktivnosti ovih organa su pristrasne i nezakonite, smatraju u Banjaluci. Visoki predstavnik danas ulaže velike napore da legalizuje sve promjene u novom Ustavu BiH. Ove promjene podržavaju i ambasadori evropskih zemalja u Sarajevu, koji se svakog petka u 14 sati okupljaju na zatvorenom sastanku Upravnog odbora Savjeta za implementaciju mira. Njihov zadatak je da daju smjernice svim političkim strukturama u BiH, uključujući i Republiku Srpsku.

Srbi su bili ozbiljno nezadovoljni djelovanjem protivustavne nadgradnje stvorene na nivou BiH u vidu Suda i Tužilaštva.

Dana 12. aprila 2011. godine održana je sjednica Senata RS. U govoru Predsjednika opisana je situacija u BiH i izražena odlučnost da se održi referendum o nametnutim odlukama Visokog predstavnika, posebno o Sudu i Tužilaštvu, gdje je pristrasnost prema Srbima postala uobičajena. Svi senatori su podržali M. Dodika. Sljedećeg dana, Skupština RS, uključujući sve delegate-bošnjake, glasala je za prijedlog Predsjednika.

Odmah je uslijedila reakcija Zapada: takva demokratska procedura kao što je referendum izazvala je tamo paniku. Ambasadori evropskih zemalja u Sarajevu, koji su članovi Upravnog odbora Savjeta za implementaciju mira, okupili su se narednog dana i izrazili podršku svim pravnim institucijama na nivou BiH, osudivši odluke Skupštine RS koje, po njihovom mišljenju, potkopavaju zakon i pravo u zemlji. Istovremeno, ruski ambasador u BiH nije podržao stav zapadnih diplomata. Visoki predstavnik Valentin Incko predložio je 22. aprila da sam Dodik poništi odluku o referendumu, pozivajući ga da ne narušava stabilnost BiH i ne uništava njen pravni sistem.¹¹ Ketrin Ešton, prva potpredsjednica Evropske komisije, apelovala je na političke lidere BiH da održe stabilnu Bosnu. Evropska komisija je ponudila svoju pomoć u rješavanju problema koji su nastali uz

Visoki predstavnik danas ulaže velike napore da legalizuje sve promjene u novom Ustavu BiH.

¹¹ Office of the High Representative// Režim pristupa:<http://www.ohr.int/>

pomoć postojećih pravnih institucija u Evropi. Pitanje održavanja referenduma je odloženo, ali nije skinuto sa dnevnog reda.

Predsjednik RS je stalno razmišljao ne samo o očuvanju RS, već i o njenoj budućnosti.

Visoki predstavnik EU za Bosnu i Hercegovinu Valentin Incko pozvao je međunarodne snage da se „zajednički suprotstave... inicijativi za održavanje referenduma“. Njega je u svemu podržao predstavnik Sjedinjenih Država, a predstavnik Rusije je pozvao V. Incka „da završi traženje krivca i preusmeri svoj rad na podsticanje nacionalnog dijaloga“.¹²

Predsjednik RS je stalno razmišljao ne samo o očuvanju RS, već i o njenoj budućnosti, o jačanju njene autonomije. Prema njegovom mišljenju, sljedeći korak bi trebalo da bude veća pažnja za pitanje statusa „entiteta“ u BiH. Ojačavši svoju poziciju, RS smatra da ima pravo da dobije status konkretniji nego neki „entitet“. Na primjer: ojačana autonomija, republika unutar federacije ili konfederacije. A ako dođe do potrebe za prepisivanjem Ustava, onda je, kako smatra predsjednik RS M. Dodik, potrebno zapisati odredbu o mirnoj podjeli BiH.

Stav RS je razumljiv – protiv nametanja odluka, za sistem partnerstva, za mir i saradnju među narodima Bosne i Hercegovine, za povratak na slovo Dejtonskog sporazuma. Pritom Milorad Dodik ne samo govori, već i djeluje.

Prilikom susreta predsjednika M. Dodika sa V. V. Putinom 23. marta 2011. godine Republika Srpska je dobila punu podršku Rusije. Moskva je izrazila sigurnost da je došlo vrijeme da se ukinu ovlašćenja Visokog predstavnika, a Dejtonski sporazum mora da ostane nepovrijediv.¹³ Rukovodstvo Republike Srpske uvjereni su da se sva pitanja mogu riješiti mirnim putem za dobrobit svih naroda koji žive u Bosni.

Svi bosanskohercegovački mediji postavljali su pitanje: odakle mladom predsjedniku Dodiku takva hrabrost? Većina je bila

Prilikom susreta predsjednika M. Dodika sa V. V. Putinom 23. marta 2011. godine Republika Srpska je dobila punu podršku Rusije.

sklona da veruje da se samopouzdanje pojavilo posle njegovog sastanka sa predsjednikom Rusije. Zaista, sastanak je bio kratak, ali veoma plodan. Naučna i kulturna saradnja se dalje razvija. RS

12 Dokument UN. S/PV.7555

13 **Dodik i Putin: «Južnitok» će sigurno proći i kroz Republiku Srpsku**// NSPM, 2011, 24 mart. Režim pristupa: <http://www.nspm.rs/hronika/dodik-i-putin-qjuzni-tokq-ce-sigurno-proci-i-kroz-republiku-srpsku.html>

je planirala otvaranje ruskog univerziteta, a Moskva je obećala da će dodijeliti stipendije srpskim studentima za studiranje u Rusiji. Razgovarano je i o odnosu prema vojnom bloku NATO-a: Srbi su izrazili zadovoljstvo što se Moskva protivi širenju NATO-a. M. Dodik je izrazio uvjerenje da će se na referendumu, bez kojeg je nemoguće donijeti odluku, narod RS nedvosmisleno izjasniti protiv NATO-a. Vladimir Putin je podržao stav Republike Srpske, ponovivši da je došlo vrijeme da se ukinu ovlaštenja Visokog predstavnika, a Dejtonski sporazum ostane bez promjena. Predsjednik Milorad Dodik uvjeren je da Rusija i Republika Srpska imaju slične stavove po mnogim pitanjima.¹⁴ Stoga su u pravu oni koji su pretpostavljali da je za svoje planove dobio podršku iz Moskve.

Postepeno je rastao autoritet RS na Balkanu, koji ponekad je čak i ispred Srbije.

Postepeno je rastao autoritet RS na Balkanu, koji ponekad je čak i ispred Srbije. Republika Srpska je zadržala poštovanje prema sopstvenom narodu i mogla je da postane centar srpstva na Balkanu. Šta nam daje za pravo da tako kažemo?

Kao što vidimo, RS je prestala da razmišlja samo o svom opstanku, a njeni planovi su dobili široku platformu. Rukovodstvo Republike počelo je da traži odgovore na pitanja koja su mučila sve Srbe – od Kosova do Crne Gore i Hrvatske. Predsjednik RS razmišljao je o zajedničkim aktivnostima na zaštiti interesa Srba na Balkanu: predložio je da svi Srbi u regionu razviju zajedničku politiku i ujedine se oko tog cilja. RS je čak bila spremna da pomogne Srbiji da postane jaka i nezavisna. Za to je stvoreno Zajedničko vijeće, na čijem prvom sastanku u Banjoj Luci 2014. godine prisustvovali su predsjednik Srbije T. Nikolić i premijer Srbije I. Dačić. Milorad Dodik je pokrenuo inicijativu za zaštitu srpskog naroda, u kojoj god državi živeo da se bori za očuvanje srpske kulture i tradicije širom regiona.

Ime Milorada Dodika sve se češće pojavljivalo u medijima. I sam je uvijek aktivan, mnogo govori, daje izjave, intervjuje, i štaviše, govori o pitanjima mnogo širim od samo Republike Srpske: o Kosovu, Srbiji, regionu, Srbiji. Ali i o njemu pišu, pričaju i na radiju i televiziji.

Republika Srpska je zadržala poštovanje prema sopstvenom narodu i mogla je da postane centar srpstva na Balkanu.

¹⁴ Ibid.

Dodik je kritikovao one srpske političare koji više žele da se dopadnu Zapadu nego da razmišljaju o interesima svoje zemlje, rade sve što kaže američki ambasador.

U svojim govorima je „bodljikav“, ne pokušava da ugodni svima. Na jednoj naučnoj konferenciji u Banjoj Luci, na kojoj je bilo 20 naučnika i diplomata iz Turske, predsjednik RS je vrlo iskreno rekao da aktivni prodor Turske na Balkan nije u interesu zemlje i da turskim naučnicima neće dozvoliti da prećutkuju period osmanskog osvajanja Balkana.

Dodik je kritikovao one srpske političare koji više žele da se dopadnu Zapadu nego da razmišljaju o interesima svoje zemlje, rade sve što kaže američki ambasador.¹⁵

Govorio je on i o pitanju Kosova. Po njegovom mišljenju, mogao bi da učestvuje u pregovorima o Kosovu, jer ima bogato iskustvo u pregovaračkom procesu u okviru svoje Republike. „Zauzeo bih oštriji stav prema Kosovu, tražio bih sjever Kosova i regulisanje statusa Srba na jugu. Zalagao bi se za trajno razgraničenje sa Albancima na Kosovu. Evo o čemu ja govorim: sjever Kosova mora da ostane u Srbiji, da svi vide da Srbija nije ponižena.“¹⁶ Politiku malih koraka smatra nepotrebnim ustupcima i protivi se uspostavljanju granice između Srbije i Kosova. I on, doduše oprežno, kritikuje Beograd da je previše popustljiv i pomirljiv u pregovorima sa Prištinom.

Predsjednika brine pitanje srpskih integracija i uznemirava ga stalni nedostatak jedinstva, kada niko ne razmišlja o zajedničkim interesima. M. Dodik razumije važnost aktuelnog trenutka, smatra ga bitkom za integraciju srpskog naroda na Balkanu, poziva na definisanje interesa, utvrđivanje jasnog nacionalnog cilja. Želio bi da Srbija i Republika Srpska imaju dobro osmišljen plan koraka u ovom pravcu. Određene teškoće, prema riječima predsjednika RS, stvaraju perspektive na koje se gleda drugačije: „RS se čvrsto ekonomski, a sada i politički, vezuje za Rusiju, a Srbija – za EU“.¹⁷ Dodik ima dobre odnose sa svim strukturama vlasti u Srbiji,

Dodik ima dobre odnose sa svim strukturama vlasti u Srbiji, bez obzira koja je stranka na vlasti.

bez obzira koja je stranka na vlasti. Saradnju, prema njegovom mišljenju, treba jačati, a u ovom

15 Dodik: RS neće NATO granicu na Drini // Režim pristupa: <http://fakti.org/serbian-point/dodik/dodik-uce-nato-granicu-na-drini-ali-bi-da-srbija-postane-monarhija>
16 *Ibid.*

17 Dodik: Uzimaju Kosovo, a vi u EU // Režim pristupa: http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2012&mm=07&dd=26&nav_category=11&nav_id=629633

trenutku bila bi tragedija da se odnosi Srbije i Republike Srpske zasnivaju samo na ličnim vezama.¹⁸

Ovako „nekomforan“ lider Srba koči one koji žele da vide jedinstvenu Bosnu, koji čekaju ustupke u zamjenu za priliku da sanjaju o EU. Republika Srpska je pokvarila sve planove Amerikanaca: ne samo da je opstala, već je i učvrstila svoje pozicije u Bosni i Hercegovini. Stoga se talas kritika obrušio na predsjednika Republike Srpske. Dolazi i od rivala na političkoj sceni i od protivnika iz drugih regiona. S jedne strane, kampanja se sastoji od prilično pojedinih akcija različitih ljudi i grupa, ali se sa druge strane uočava njena sasvim određena usmjerenost i koncentracija u vremenu.

Poznati filmski reditelj Emir Kusturica smatra kako SAD pokušavaju da kazne Dodika i spremaju mu scenario Miloševića. Smeta njima činjenica da je potpisao ugovor o Južnom toku sa Rusima. Zato će mu organizovati „5. oktobar“¹⁹, siguran je reditelj. Prema njegovom mišljenju, Dodik je nešto najbolje što moglo da se desi Republici Srpskoj.²⁰ Ali američki ambasador izražava nezadovoljstvo činjenicom da je Dodik najveći problem za NATO integracije. Bio je to jasan signal onima koji su navikli da slušaju glas Vašingtona da Dodika ne gledaju sa simpatijama.²¹ Ambasador SAD u Beogradu Majkl Kirbi rekao je da Republika Srpska nije najbolje rešenje za BiH.²² I sam predsjednik RS priznaje da smeta onima koji žele da Bosna ponovo bude ujedinjena, bez Republike Srpske²³. M. Dodik je u intervjuu Večernjim novostima napomenuo da u RS stiže novac za nevladine organizacije kako bi pokrenuli „arapsko proljeće“ i smjenili

Poznati filmski reditelj Emir Kusturica smatra kako SAD pokušavaju da kazne Dodika i spremaju mu scenario Miloševića.

M. Dodik je u intervjuu Večernjim novostima napomenuo da u RS stiže novac za nevladine organizacije kako bi pokrenuli „arapsko proljeće“ i smjenili ga sa funkcije.

18 Ibid.

19 Dan svrgavanja S.Miloševića 2000. godine

20 Kusturica: Amerika Dodiku sprema Miloševićev scenario // Režim pristupa: <http://www.pravda.rs/2013/02/27/kusturica-amerika-dodiku-sprema-milosevicev-scenario/>

21 Dodik neće NATO-granicu na Drini, ali bi da Srbija postane monarhija //Režim pristupa: <http://fakti.org/serbian-point/dodik/dodik-nece-nato-granicu-na-drini-ali-bi-da-srbija-postane-monarhija>

22 Cit. po: Kirbijeva analogija i «zavera protiv Republike Srpske»//Režim pristupa: <http://www.nspm.rs/sudbina-dejtonske-bih-i-republika-srpska/kirbijeva-analogija.html>

23 Dodik neće NATO-granicu na Drini, ali bi da Srbija postane monarhija //Režim pristupa:<http://fakti.org/serbian-point/dodik/dodik-nece-nato-granicu-na-drini-ali-bi-da-srbija-postane-monarhija>

ga sa funkcije. On smjeta onima koji hoće da potčine Bosnu, pokušavaju ga optužiti za zločin i lišiti funkcije. Sličan scenario „šeta” svijetom od oktobra 2000. godine, kada je uspješno „proradio” u Beogradu. Onda se to ponovilo u Gruziji, pa u Ukrajini. Zašto nešto mijenjati ako dobro funkcioniše? Uspjelo je to i u arapskim zemljama, tim prije da posle Beograda hrabri momci iz Srbije podučavaju pridošlice za američki novac.

Do sredine druge decenije ovog vijeka RS je napravila značajan napredak.

Ovakav pritisak na predsjednika RS očigledno je izazvan željom da se destabilizuje politička situacija u RS, da se primorano rukovodstvo na ustupke koji su prestali za vrijeme Milorada Dodika na vlasti. A najveća želja Zapada je uklanjanje samog Dodika, bez čega su mogući ustupci, vraćanje na vlast Visokog predstavnika i ... stvaranje jedinstvene Bosne. Ali glavno odbijanje Zapada je orijentacija RS ka Rusiji. Rusija pomaže Republici Srpskoj da ostane najvažniji simbol stabilnosti i nezavisnosti, otpora planovima Zapada za potpuno uništenje Srba kao važnog faktora politike na Balkanu.

Ruski diplomata Vitalij Čurkin je, govoreći u Savjetu bezbjednosti, istakao da se Ruska Federacija dosljedno zalaže za striktno poštovanje Dejtonskog mirovnog sporazuma, njime predviđenu državnu strukturu Bosne i Hercegovine, njeno jedinstvo i teritorijalni integritet. Moskva je zainteresovana za uspostavljanje i normalno funkcionisanje centralne opštegobosanske vlasti uz zadržavanje statusa i ovlašćenja svojih konstitutivnih entiteta, kako je to utvrđeno Ustavom zemlje, kao i ravnopravnost sva tri drža-
votvorna naroda. Čurkin je govorio o neprihvatljivosti spoljnog podsticanja na masovne proteste, u čemu je ulogu imao i visoki predstavnik.²⁴

Do sredine druge decenije ovog vijeka RS je napravila značajan napredak. Prema riječima predsjednika RS Milorada Dodika, 2013. godinu obilježila je stabilnost svih političkih institucija u Republici Srpskoj. Nije bilo velikih problema u funkcionisanju republičkih
struktura vlasti. Uticaj RS unutar BiH je ojačan: sada je nemoguće donijeti jednu odluku na nivou cijele zemlje bez uzimanja u obzir stava RS. Bilo je moguće, smatra rukovodstvo, smanjiti uticaj spoljnog faktora na donošenje odluka,

Uticaj RS unutar BiH je ojačan.

24 Dokument UN. S/PV.7057

časopis za društvena/politička pitanja

odnosno visokog predstavnika, čije su mnoge odluke ometale i kočile razvoj države u cjelini.

Sarajevo je davno zacrtalo kurs približavanja EU. Međutim, reforme na nivou BiH idu sporo. S obzirom da u Sarajevu nije implementirana

Sarajevo je davno zacrtalo kurs približavanja EU.

evropska „mapa puta“ za BiH, Evropska komisija odlučila je da finansijsku podršku Bosni i Hercegovini u okviru pretpristupnog programa EU smanji za 45 miliona evra, i tada je zemlji bilo na raspolaganju samo 41,9 miliona evro. Time je proces evropskih integracija u BiH djelimično obustavljen.

Za razliku od Sarajeva, Banja Luka je nastavila da radi na provođenju ekonomskih reformi. Počev od 2007. do 2013. godine u RS je usvojeno 1300 izmjena i dopuna, zakona i pravnih akata u skladu sa zahtjevima EU. I ovaj proces na nivou „entiteta“ je išao brže nego na nivou BiH.

U julu 2013. godine, na primjer, Banja Luka je usvojila paket od 13 zakona kako bi osigurala efikasno ekonomsko funkcionisanje i uskladila svoje zakonodavstvo sa zahtjevima EU. Tako se među usvojenim aktima nalaze i zakoni o stranim ulaganjima, o registraciji privrednih subjekata, o privrednim društvama, o trgovini i porezima. U izvještajima Evropske komisije o stanju u BiH za 2013. godinu navodi se da je u Republici Srpskoj „pokrenuta ambiciozna reforma koja podrazumijeva izmjene i dopune 20 zakonskih akata u „entitetu“. Pokrenut je i projekat sertifikacije srpskih opština u pogledu ekonomske efikasnosti. U 2013. godini nastavljen je proces privatizacije: 35 preduzeća je stavljeno na prodaju. Penzijska reforma je takođe pozitivno ocenjena u EU, konstatovana je njena stabilnost i perspektive.

U RS je, naravno, bilo problema u tempu ekonomskog razvoja, ali su se ocrtavale tendencije za njihovo prevazilaženje. Ozbiljan problem je ostao ukupan unutrašnji i spoljni dug Republike Srpske, koji je na kraju 2013. godine iznosio 4845,7 miliona KM (konvertibilna marka, 1,95 maraka = 1 evro). U 2013.

godini nezaposlenost u RS iznosila je 27%, ali je postojala tendencija stalnog povećanja broja zaposlenih.

Za razliku od Sarajeva, Banja Luka je nastavila da radi na provođenju ekonomskih reformi.

Predsjedniku je uvijek bilo važno ne samo da održi stabilnost Republike, već i da je ekonomski ojača. Zacrtani

su glavni pravci ekonomskog razvoja RS: jačanje privredne aktivnosti, povećanje zaposlenosti, povećanje konkurentnosti robe i proizvodnje, stabilnost finansijskog sektora, stvaranje

RS je planirala realizaciju velikih investicionih projekata.

uslova za smanjenje nelikvidnosti upravljanja, suzbijanje kriminala i korupcije, stvaranje efektivnog i pravičnog sudskog sistema, poboljšanje uslova života svih kategorija stanovništva, evropske integracije i jačanje regionalne saradnje.

RS je planirala realizaciju velikih investicionih projekata. Održani su pregovori sa Azerbejdžanom, Austrijom, Grčkom, Rusijom i SAD. Vlada RS ponudila je program postinvesticione podrške potencijalnim investitorima.

I pored postojećih poteškoća, Vlada je radila na uspostavljanju jedinstvenog bibliotečko-informacionog sistema RS i Virtuelne republičke biblioteke (izrada centralnog elektronskog kataloga i centralne baze podataka svih biblioteka RS). U Republici dugo aktivno rade Akademija nauka i umjetnosti, univerziteti, stvaraju se novi istraživački centri, pokrenut je sistem citiranja istraživačkih radova naučnika RS.

U BiH su 12. oktobra 2014. održani izbori. Na Zapadu su ih, bez sumnje, pokušali iskoristiti kako bi zamijenili neposlušno rukovodstvo RS, koje koči centralizaciju BiH. Narod su ubjeđivali da je vrijeme za promjene. Zapad je odavno razradio scenarije kako da sprovede takve promjene: da organizuje ulične demonstracije i protestne skupove. U RS je stizao novac za nevladine organizacije da krenu u borbu protiv postojeće vlasti. U Bosni i Hercegovini je u februaru 2014. godine došlo do pokušaja pokretanja obojene revolucije u cilju smjene rukovodstva RS. Srećom, protesti se tada nisu proširili na Banjaluku. Lideri RS su uspjeli odbraniti svoju poziciju, spriječiti promjenu vlasti i vanredne izbore.

Uoči izbora u BiH, Berlin je bio domaćin evropske

U BiH su 12. oktobra 2014. održani izbori. Na Zapadu su ih, bez sumnje, pokušali iskoristiti kako bi zamijenili neposlušno rukovodstvo RS.

konferencije na visokom nivou posvećene Bosni i Hercegovini. Konstatovano je da je ekonomski i politički razvoj BiH u dubokoj krizi, da je u zemlji potpuna paraliza vlasti, da se ne sprovede reforme, ne vodi politika dijaloga i kompromisa, a borba protiv korupcije ne donosi rezultate. Istovremeno, politička elita, po mišljenju Evropljana, teži dezintegraciji zemlje. Okupljeni

političari, diplomate, predstavnici međunarodnih organizacija željeli su da pokažu balkanskim liderima, koji će na vlast doći posle 12. oktobra, da se u Evropi od njih očekuje jedinstvenost u donošenju odluka. A odluke treba da se tiču reforme administracije, promjene Ustava i centralizacije vlasti. Evropske strukture su bile sigurne da su ljudi nezadovoljni vlastima u zemlji. I EU i SAD bile su spremne da pomognu nezadovoljnim.²⁵

Za napredak zemlje, prema Evropljanima, postoji ozbiljna prepreka.

Za napredak zemlje, prema Evropljanima, postoji ozbiljna prepreka. Smeta, naravno, Republika Srpska. Bivši visoki predstavnik Wolfgang Petrič, koji je prisustvovao konferenciji, nazvao je Dodika provincijalnim liderom koji onemogućava EU da vodi svoju planiranu politiku u BiH. Štaviše, smatrao je da je tome doprinijela i Rusija: Putin, po njegovom mišljenju, pomažući Srbima, koristi RS da oslabi EU.²⁶

Brisel nije hteo da ima posla sa Dodikom i njemu sličnima. Prema Petričevim riječima, Dodikove pristalice ne žele da žrtvuju svoje interese zarad ulaska u EU. Kako je rekao Petrič, „međunarodna zajednica će nastojati da zaustavi ovu degradaciju poslednjih godina“.²⁷ Za to je razmatran poseban plan za „obnovljen pristup BiH“, reformu međunarodnog prisustva u zemlji. Među novinama je i ne dozvoliti Rusiji da utiče na Republiku Srpsku. Zapad je htio da uskrati Republici Srpskoj rusku podršku i spriječiti reizbor Milorada Dodika za predsjednika RS.

Predsjednik Republike Srpske bio je svjestan trenutne situacije, bio je zabrinut zbog pozicije Evrope i njenog pristrasnog odnosa prema različitim političkim snagama u RS. Kako bi se izbjegao politički kaos, Dodik je predložio da sve političke stranke RS nastupaju kao jedinstven front, unaprijed se dogovorivši o raspodjeli važnih političkih pozicija i poslaničkih mandata. Time bi se evropskim strukturama poslao jasan signal o jedinstvu političkih elita u RS i njihovoj čvrstoj želji da brane interese Republike Srpske unutar BiH. Ako na vlast dođu

Brisel nije hteo da ima posla sa Dodikom i njemu sličnima.

²⁵ Merkel: OHR ostaje, nema trećeg entiteta // Buka. 2014. 17 avg. // Režim pristupa:

²⁶ Wolfgang Petritsch, nekadašnji visoki predstavnik: Berlin sprema plan za Bosnu i Hercegovinu. 2014. 17 avg. // Režim pristupa: <http://kliker.info/wolfgang-petritsch-nekadasnji-visoki-predstavnik-berlin-sprema-plan-za-bosnu-i-hercegovinu/>

²⁷ Ibid.

nedovoljno čvrsti političari, onda to može pomoći implementaciji ideje Zapada o ujedinjenoj BiH.

Zapad se nadao promjeni odnosa snaga u Bosni i Hercegovini.

Zapad se nadao promjeni odnosa snaga u Bosni i Hercegovini, dolasku na vlast poslušnijih političara koji bi pristali na promjenu Dejtonskog sporazuma i Ustava kako bi ojačali centralnu sarajevsku vlast i uništili etničke „entitete“, prije svega Republiku Srpsku. Stoga je Zapad aktivno razvijao scenarije za smjenu vlasti u RS.

U Republici Srpskoj za mjesto predsjednika su se nadmetala dva kandidata: Ognjen Tadić, kojeg je predložila „Savez za promjene“, i Milorad Dodik, iz koalicije koju predvodi SNSD. Činilo se da oba kandidata imaju jednake šanse. Milorad Dodik, poznat po svojim patriotskim idejama, u predizbornoj kampanji dobio je podršku patrijarha srpskog Irineja i predsjednika Rusije. Milorad Dodik je nakon skrupuloznih kalkulacija i prebrojavanja pobijedio sa razlikom od 1,118 odsto glasova i ostao u fotelji predsjednika naredne četiri godine.

U narednim godinama Republika Srpska (RS) u Bosni i Hercegovini, u uznemirujućem svijetu vrtoglavih promjena, pokazala je stabilnost svog odnosa prema Rusiji, ostala odan prijatelj, nepokolebljiv partner, zahvaljujući iskrenom rusofilstvu svog predsjednika. Ona se sama, iako nije nezavisna, borila za jačanje svoje pozicije u BiH, i za samostalnu poziciju u donošenju odluka o pitanjima interakcije sa evroatlantskim strukturama i sa Rusijom, i za jedinstvo slovenskog pravoslavnog prostora na Balkanu.

Moskva je uvijek imala razumijevanje za stav predsjednika RS Milorada Dodika, pomažući mu svim mogućim diplomatskim sredstvima, podržavajući ga u mnogim poduhvatima. Rukovodstvo Rusije veoma cijeni stav M. Dodika o nizu pitanja koja su važna za Moskvu. Između ostalog, RS je učinila sve da se BiH ne pridruži

Moskva je uvijek imala razumijevanje za stav predsjednika RS Milorada Dodika.

sankcijama protiv Rusije, kako je to željelo Sarajevo, i da ne prizna nezavisnost Kosova. Sa svoje strane, Rusija čvrsto stoji na stanovištu očuvanja Dejtonskog mirovnog sporazuma i ukidanja ovlašćenja Visokog predstavnika. U Savjetu za implementaciju Mirovnog sporazuma Rusija uvijek zauzima objektivni stav i brani interese Republike Srpske.

Delegacija predstavnika ruskog biznisa, nauke i poslanika

Dume posjetila je 11. decembra 2015. godine Banja Luku. Predsjednik M. Dodik srdačno ih je dočekaao, a pregovori o proširenju saradnje protekli su u atmosferi povjerenja. M. Dodik je istakao da Evropa i SAD danas smatraju Republiku Srpsku jediniim problemom na Balkanu. Pokušali su da promijene poziciju RS uz pomoć provokacija, „bosanskog proljeća“, podržavajući opoziciju na izborima, koristeći ovlaštenja Visokog predstavnika, koji je smjenjivao i postavljao izabrane političare u izvršnu i zakonodavnu vlast. Ali do sada to nije bilo uspješno. Stoga se ovi pokušaji nastavljaju i danas. Osnovni cilj je da se RS oduzmu njena glavna ovlaštenja, prebacujući ih na Sarajevo, i da se smijeni zamjerljivi predsjednik RS. Prema riječima predsjednika, rat se nastavlja u zemlji, samo što je on sada politički.

M. Dodik je rekao da Republika Srpska pokazuje neposlušnost, blokira sve odluke koje su u suprotnosti sa Dejtonskim sporazumom i vode centralizaciji BiH, ne pretenduje na ulazak u NATO, a dosljedno gradi čvrste odnose sa Rusijom. Iako je BiH 23. aprila 2010. godine postala zvanični kandidat za članstvo u NATO-u, a 16. juna 2008. potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju EU, situacija se nije pomakla s mrtve tačke. Republika Srpska je poremetila planove onih koji su željeli da centralizovana Bosna uđe u EU i NATO.

Takav stav vladajuće stranke, predsjednika i njegovog tima nikada nije odgovarao Zapadu, prije svega SAD. Dakle, BiH je uvijek bila primamljiv zalogaj za NATO: ovdje u centru Balkana postoji dobra vojna infrastruktura. Ali izgleda da će Bosna i Hercegovina biti posljednja na redu za NATO: uprkos stalnom pritisku na nju, predsjednik RS je spreman da sva pitanja rešava samo referendumom. A Srbi su, uglavnom, protiv ulaska u vojnu organizaciju koja ih je više puta bombardovala.

Krajem 2015. godine u Republici Srpskoj je postala primjetna želja predstavnika EU i SAD da se nastave baviti pitanjem jačanja pozicije Sarajeva.

Oni su nastojali da trend slabljenja RS učine trajnim i neopozivim, da podrže ovlaštenja Visokog predstavnika u donošenju odluka

M. Dodik je rekao da Republika Srpska pokazuje neposlušnost, blokira sve odluke koje su u suprotnosti sa Dejtonskim sporazumom i vode centralizaciji BiH.

Krajem 2015. godine u Republici Srpskoj je postala primjetna želja predstavnika EU i SAD da se nastave baviti pitanjem jačanja pozicije Sarajeva.

Prema mišljenju specijaliste za borbu protiv terorizma Dževada Galijaševića, postdejtonska Bosna i Hercegovina nikada nije bila nestabilnija.

i zakona koji su obavezni za RS. Sarajevski mediji i druga "nezavisna" izdanja uputili su informativne udare u nekoliko pravaca: na predsjednika RS (pronosili su glasine o korupciji predsjednika i njegovog tima, o njegovom skorom hapšenju), Vladi, Skupštini koja podržava stvaranje organa i organizacija koje nisu predviđene Ustavom.

Ministarstvo bezbjednosti BiH je, bez saglasnosti vlasti RS, uhapsio srpske policajce uz pomoć specijalaca iz Sarajeva. Prema mišljenju specijaliste za borbu protiv terorizma Dževada Galijaševića, postdejtonska Bosna i Hercegovina nikada nije bila nestabilnija. A sigurnosne agencije BiH i druge strukture „ponašaju se kao kriminalne bande“.²⁸

Ustavni sud BiH je krajem novembra 2015. godine, na zahtjev Bakira Izetbegovića, člana Predsjedništva BiH, odlučio da je nezakonito obilježavanje Dana Republike Srpske, koji pada 9. januara. Ova odluka ogorčila je Srbe, jer je Republika Srpska nastala 9. januara 1992. godine i trebalo je da proslavi 24. rođendan. Osim toga, ovaj dan je i Slava RS, tj. Dan zaštitnika Republike Svetog arhiđakona Stefana. Svoje pravoslavne običaje Srbi su sveto čuvali kroz mnoge vekove, čak i u godinama turske okupacije. Predsjednik RS Milorad Dodik je s tim u vezi rekao: „Činjenica je da je sud pokušao da zabrani Dan Republike Srpske. Ali, činjenica je i da su sve političke snage u Republici Srpskoj jedinstvene u odbacivanju odluke ove institucije. Bićemo dosljedni u odbrani našeg praznika“.²⁹

9. januara 2016. godine u Banjaluci je došlo do grandioznog slavlja. Proslava je počela svetom arhijerejskom liturgijom u Sabornom hramu Hrista Spasitelja u Banjaluci, koju je služio patrijarh srpski Irinej. On je, obraćajući se vjernicima, rekao da se RS „naslanja na istinu i pravdu Božiju“, da je „Bogom blagoslovena i prosvijećena“. I to garantuje njeno postojanje. Svečani događaji nisu održani u sali za prijem Vlade, kao obično, već u velikoj

9. januara 2016. godine u Banjaluci je došlo do grandioznog slavlja.

sportskoj dvorani. Podržati Srbe u BiH došli su premijer Srbije Aleksandar Vučić, ministri u Vladi Srbije, predstavnici srpske dijaspore iz

28 BiH izvor nestabilnosti u regionu i Evropi // Glas Srpske. Banja Luka, 2016. 18 jan. // Režim pristupa: <http://www.srna.rs/novosti/369417/bih-izvor-nestabilnosti-u-regionu-i-evropi.htm>

29 Predsjednik RS. Izjava // Režim pristupa: <http://www.predsjudnikrs.net/>

časopis za društvena/politička pitanja

Makedonije, Rumunije, Albanije, kao i nekih evropskih država. Sala je jedva primila predstavnike vojske, policije, zajedničke vlasti BiH, poslanike Skupštine, Senata, članove vlade, naučnike, sportiste, ratne veterane, društveno-političkih organizacija.

Treba priznati da je Visoki predstavnik odavno prestao da utiče na razvoj događaja u BiH.

Govor predsjednika RS Milorada Dodika bio je vatren, iskren i odlučan. Govorio je o slobodi srpskog naroda da sam određuje svoju sudbinu. „Imamo pravo da ojačamo njenu autonomiju. Imamo pravo na samoopredeljenje“. Dakle, Srbi će i dalje pružati otpor onima koji žele da prenesu centar odlučivanja u Sarajevo, koji hoće da učine BiH unitarnom, koji nameću odluke koje su neprihvatljive srpskom narodu.

Treba priznati da je Visoki predstavnik odavno prestao da utiče na razvoj događaja u BiH. Vlada i Predsjednik RS, a u tome ih podržava i Rusija, zalažu se za to da narodi BiH pitanja vlastitog razvoja rješavaju bez posrednika. Bilo je predviđeno da će Kancelarija Visokog predstavnika, nakon što bosanskohercegovačke vlasti ispune određene uslove u oblasti politike i bezbjednosti, biti transformisana u Misiju specijalnog predstavnika EU ili potpuno zatvorena. Međutim, aktivnosti Visokog predstavnika danas aktivno podržavaju Sjedinjene Države.

Jedan od bivših službenika kancelarije Visokog predstavnika u BiH Džejms Lajon piše u američkom magazinu Foreign Policy da Evropa od 2006. godine bila je popustljiva prema pokušajima RS da ignoriše Visokog predstavnika i odmaknula se od politike strogo nadzora funkcionisanja BiH.³⁰ To je dovelo do rasta lokalnog nacionalizma i početka ozbiljne krize u BiH. On smatra da je Evropa izabrala pogrešnu taktiku smirivanja Dodikovog „tvrdog srpskog nacionalizma“. U trenutku kada Evropa još traži odgovor na Dodikov stav o referendumu, Moskva aktivno podržava Republiku Srpsku. Da zvuči ubjedljivo, Džejms Lajon pokušava da spoji sve u jednom: ruske vojne operacije u Siriji, Ukrajini, priliv izbeglica u Evropu i podršku Moskve predsjedniku RS M. Dodiku. „Podržavajući Dodika, Putin pravi ozbiljne probleme Zapadu.

Podržavajući Dodika, Putin pravi ozbiljne probleme Zapadu.

30 Cit po: Američki magazine tvrdi da Dodik i Putin razbijaju BiH: Balkanu prijete novi rat? // Moja Hercegovina. Banja Luka, 2015. 26 okt.// Režim pristupa: <http://mojahercegovina.com/americki-magazin-tvr-di-da-dodik-i-putin-razbijaju-bih-balkanu-prijeti-novi-rat/>

I nije bitno da li ulaže u RS novac ili diplomatsku energiju“.³¹

Autor poziva SAD da se umešaju u ovaj proces i čak predlaže

Milorad Dodik je, uprkos primjedbama opozicije, insistirao na održavanju referenduma o pitanju proslave Dana Republike.

konkretan plan djelovanja: da se zajedničkim naporima „zapadnih savjeznika“ i diplomatskim sredstvima osujete planovi Dodika; da obnovi ovlaštenja Visokog predstavnika; da uvedu sankcije RS; da se revidira Dejtonski sporazum;

u slučaju neposlušnosti merama Zapada, priznaju RS kao nelegitimnu i likvidiraju je.

Milorad Dodik je, uprkos primjedbama opozicije, insistirao na održavanju referenduma o pitanju proslave Dana Republike. Milorad Dodik je poručio da ni on ni njegova stranka neće odreći referenduma. „Samo će biti potrebno sačekati da se na čelu opozicije pojave patriote, kojima je Republika Srpska važnija od vlastite fotelje, mišljenja Bakira Izetbegovića i nekoliko ambasadora“.³² Stav, izražen kratkom frazom „Za sve postoji alternativa, osim za Republiku Srpsku“, postao je lajtmotiv unutrašnje i spoljne politike RS.

Republika Srpska ne koristi svoje pravo na referendum po prvi put smatrajući ga voljom naroda. Kada se raspravljalo o Vens-Ovenovom planu 1993. godine, u RS je održan referendum o usvajanju plana. Godine 2015. RS je raspisala referendum o nepovjerenju opštebosanskim organima pravosuđa BiH. Zapad je reagovao burno, smatrajući referendum udarom na ustavni poredak BiH, pokušajem da se pokrene pitanje otcepljenja RS od BiH. U decembru 2015. godine, na sastanku Upravnog odbora Savjeta za implementaciju mira, koji uključuje 8 ambasadora vodećih svjetskih sila koji rade u Sarajevu, učesnici sastanka osudili su mogući referendum kao kršenje Dejtonskog

Godine 2015. RS je raspisala referendum o nepovjerenju opštebosanskim organima pravosuđa BiH.

sporazuma. Jednoglasnost ambasadora narušila je samo Rusija, koja nije glasala za pripremljeno saopštenje.³³ Zbog toga je RS predloženo da

31 Ibid

32 Dodik: Referendum kada opoziciju bude vodio neko kome je stalo do Srpske// Glas Srpske. Banja Luka, 2016. 9 febr. // Režim pristupa: https://www.glassrpske.com/cir/novosti/vijesti_dana/dodik-referendum-kada-opoziciju-bude-vodio-neko-kome-je-stalo-do-srpske/202586

33 Komunique Upravnog odbora Savjeta za implementaciju mira. // OHR Office. 2015. 2 dec. // Režim pristupa: <http://www.ohr.int/communique-of-the-steering-board-of-the-peace-implementation-council-12/?lang=sr>

umjesto referendumu započne tzv. „strukturalni dijalog o reformi pravosuđa“, koji nije uspeo.³⁴

Čini se da je referendum uobičajena i vrlo demokratska procedura. Velika Britanija, Holandija, Mađarska su zemlje koje su uspešno održale referendume. Ukupno, u Evropi u periodu 2011–2015. održano oko 50 referenduma.³⁵

Primećujemo veoma pozitivnu tendenciju da se pitanja rešavaju ne oružjem, već glasanjem. Međutim, u izražavanju demokratije nisu svi jednaki. Nastavlja se politika dvostrukih standarda prema Srbima, Rusima, Makedoncima, Crnogorcima.

U Republici Srpskoj (RS) je 25. septembra 2016. godine održan referendum o zakonitosti obilježavanja Dana Republike Srpske koji pada 9. januara.

Mnogi su pokušali da zaustave referendum. Izvršen je pritisak i na Dodika i na lidere opozicionih partija, na Beograd. Samo se Beograd predao, ne podržavši referendum.

Referendum je prošao bez incidenata. Na pitanje „Da li se slažete da se 9. januar smatra i slavi kao Dan Republike Srpske?“ „Da“ je odgovorilo 99,81% onih koji su glasali.

Ovaj referendum je izazvao neskriveno nezadovoljstvo u Evropi i SAD-u. Visoki predstavnik je tražio da se referendum poništi, smatrajući ga kršenjem Dejtonskog sporazuma.³⁶ Svijet su plašili početkom novog rata na Balkanu, u BiH, pa i u Makedoniji, na Kosovu, pa i u Srbiji. I naravno, za to su optuženi Srbi, kao i Moskva, koja želi da zauzme region, smatrajući ga istorijski svojim.³⁷ Okrenuvši sve naopačke, Zapad je optužio Rusiju da je zainteresovana za nestabilnost regiona, dok EU, SAD i NATO teže njegovoj

U Republici Srpskoj (RS) je 25. septembra 2016. godine održan referendum o zakonitosti obilježavanja Dana Republike Srpske koji pada 9. januara.

Referendum je prošao bez incidenata.

34 Četiri zahteva RS za odustajanje od referendumu// Beograd, 2015. 22 jul // Režim pristupa: <http://www.srbijadanas.net/cetiri-zahteva-rs-za-odustajanje-od-referenduma/>

35 Kornilov V. Zapadna „demokratija“: što manje referenduma, to bolje// Režim pristupa: <http://news-front.info/2016/05/21/zapadnaya-demokratiya-chem-menshe-referendumov-tem-luchshe-vladimir-kornilov/>

36 Visoki predstavnik pozvao sve strane da ispoštuju odluke Ustavnog suda BiH // OHR Office. 2016. 17 sept. // Režim pristupa: <http://www.ohr.int/?p=96123>

37 Marš na Drinu // Pečat. Beograd, 2016, 23 sept. // Režim pristupa: <http://www.pecat.co.rs/2016/09/mars-na-drinu/>; Stejt department je osudio referendum u Republici Srpskoj // RT na ruskom. Moskva, 2016. 27 sent. // Režim pristupa: <https://russian.rt.com/article/322989-gosdep-osudil-referendum-v-respublike-serbskoi>

stabilnosti. Američki Stejt department osudio je referendum održan u Republici Srpskoj (RS) i pozvao rukovodstvo regiona da zaustavi proces podjela: „SAD osuđuju ovaj nelegalni referendum i podržaće lokalne institucije u nastojanju da rukovodstvo RS pozove na odgovornost za potkopavanje vladavine prava i ometanje implementacije Dejtonskog mirovnog sporazuma“.³⁸

Evropska unija je 26. septembra označila referendum kao kontroverzan i nevažeći.

Evropska unija je 26. septembra označila referendum kao kontroverzan i nevažeći. „Referendum... nema pravnu osnovu, jer je Ustavni sud Bosne i Hercegovine odlučio da odluku o održavanju referenduma odgodi dok sud ne donese presudu o njegovoj ustavnosti“, rekla je Maja Kosjančić, službenica kancelarije predstavnice EU za spoljnu i bezbjednosnu politiku Federike Mogerini.³⁹

Moskva je podržala Srbe u njihovoj volji. Svoje mišljenje u okviru Savjeta za implementaciju mira iznela je i Rusija, ne podržavši tekst zajedničkog saopštenja ovog tijela kojim se poziva RS da ne održi referendum. Naši ambasadori u Beogradu i Sarajevu govorili su sasvim jasno. Predsjednika RS Milorada Dodika 22. septembra, tri dana prije referenduma, primio je u Moskvi predsjednik Ruske Federacije Vladimir Putin. Ruski lider je naglasio: „Referendum je narodno pravo“ i poželio RS „uspjeh na referendumu“. Moskva je smatrala da referendum ne narušava teritorijalni integritet BiH. Zvanična predstavnic ruskog Ministarstva spoljnih poslova Marija Zaharova izjavila je: „Rusija, kao garant Mirovnog sporazuma u BiH, dosljedno podržava ove ključne principe Dejtonskog sporazuma. Stoga smatramo kategorički neprihvatljivom opciju da Visoki predstavnik u BiH koristi vanredna „bonska ovlašćenja“ u odnosu na proceduru ozvaničenja rezultata referenduma u RS“.⁴⁰

Moskva je podržala Srbe u njihovoj volji. Dodiku je nakon referenduma zapriječeno krivičnim gonjenjem zbog ignorisanja odluke Ustavnog suda. Bakir Izetbegović, jedan od

³⁸ Stejt department je osudio referendum u Republici Srpskoj ...

³⁹ EU poništila referendum u Republici Srpskoj // KorrespondentT.net. 2016, 26 sent. // Režim pristupa: <http://korrespondent.net/world/3750196-es-pryznal-nedeistvytelny-referendum-v-respublyke-serbskoj>

⁴⁰ Ministarstvo spoljnih poslova RF pozvalo je da se ne politizuje pitanje referenduma u Republici Srpskoj // RIA Novosti, 2016. 28. sept. // Režim pristupa: <https://ria.ru/world/20160928/1478021949.html>

članova Prezidijuma BiH, ocijenio je referendum kao manifestaciju samovolje predsjednika RS, zapretio Dodiku sudbinom Gadafija i hapšenjem. Šta je izazvalo takvu reakciju na uobičajenu demokratsku proceduru? Čini se da je referendum samo izgovor za progon Dodika, razlog je njegova opstrukcija planova za uništenje RS, jačanje veza sa Moskvom i fokusiranje na

U Bosni postoji već više od stotinu udruženja vehabija i terorista, koja imaju svoja naselja gdje se ne priznaju zakoni BiH.

Rusiju. Nestabilnost regiona odgovara, prije svega, Sjedinjenim Državama. Tamo su zabrinuti da Balkan ponovo ne padne „u naručje Rusije“, smatrajući da Moskva pokušava da odgovori Srbe od ulaska u EU i NATO, istupa protiv unitarne Bosne. Osim toga, Bosna je važna za Sjedinjene Države kao centar vehabizma. U Federaciji BiH se širi radikalni islamski pokret. Prema Dodikovim riječima, „Sama Bosna je na petom mjestu po broju građana koji se bore u redovima ISIS-a. Prema lokalnim i globalnim obavještajnim službama, u BiH postoji 3.400 takozvanih „uspavanih terorista“ koji su po naređenju spremni da izvrše samostalni ili grupni teroristički napad“. ⁴¹ Zbog toga Sjedinjenim Državama treba poslušna Bosna, bez istrajnih i večito otpornih Srba.

U Bosni postoji već više od stotinu udruženja vehabija i terorista, koja imaju svoja naselja gdje se ne priznaju zakoni BiH. Tamo su ljudi naoružani, primaju novac od Al-Kaide, regrutuju i obučavaju militante za operacije na Bliskom istoku. Treba shvatiti da se u BiH sakrile uspavane terorističke ćelije. Čak ni policija BiH ne ulazi u takva sela. Ruski novinari su mi pričali kako su pokušali da intervjuišu u ovim selima, i su nekim čudom izbegli smrt, jer nisu imali vremena da snime sve što se tamo dešavalo. Ova pojava je izuzetno opasna po stabilnost BiH, ali Zapad svjesno podržava ovaj emigrantski pokret.

Planovi onih koji žele da vide Bosnu i Hercegovinu ujedinjenu, bez RS, nikako se ne mogu ostvariti. Pokušaj obojene revolucije, protesti opozicije, provokacije nevladinih organizacija nisu se ostvarili. Dakle, referendum je postao povod da se krene u novu kampanju protiv Dodika.

Dodik je 2018. godine na opštim izborima u BiH izabran za člana Predsjedništva BiH iz Republike Srpske.

Dodik je 2018. godine na opštim izborima u BiH izabran za člana Predsjedništva BiH iz Republike Srpske. Tada

41 Više od sto vehabija iz Sirije vratilo se u Bosnu i Hercegovinu // RIA Novosti, 2016. 1. okt. // Režim pristupa: <https://ria.ru/world/20161001/1478306707.html>

Treba obratiti pažnju na to da se u posljednje vrijeme nestrpljivi Zapad, u pokušaju da uništi Dodika kao lidera Srba, okreće kaznenim merama.

je situacija u Republici bila prilično komplikovana, prije svega zbog toga što je Zapad nastavio da se miješa u procese njenog unutrašnjeg razvoja. Evropa i SAD već otvoreno ne mogu da tolerišu činjenicu da se RS sve više osamostaljuje, što blokira mnoge inicijative Zapada za centralizaciju BiH, da je prestala da delegira svoja ovlaštenja Sarajevu. I, naravno, njima baš se ne sviđa što je Republika Srpska orijentisana na Rusiju. Zapad ne prihvata da Republika Srpska može postati uporište Rusije i Srbije na Balkanu. Ovo nije bio dio planova SAD-a kada su sastavljale tekst Dejtonskog sporazuma. Stoga je danas Zapad prinuđen da prizna da je Dejtonski sporazum bio greška. Umjesto unitarne BiH i poraženih, poniženih Srba, ispala je jaka i nezavisna Republika Srpska. A u tome je važnu ulogu odigrao i Milorad Dodik, koji je postao simbol zaštite interesa srpskog naroda na ovim prostorima.

Na osnovu svega navedenog, cilj aktivnosti Zapada posljednjih godina bio je sledeći: prvo, uklanjanje neposlušnog Milorada Dodika, koji spriječava BiH da uđe u NATO i Evropsku uniju, ne daje ovlaštenja Republike Srpske Sarajevu; drugo, blokiranje jačanja Rusije na Balkanu, prekid dobrih odnosa Putina i Dodika, zaustavljanje ruske pomoći Republici Srpskoj.

Treba obratiti pažnju na to da se u posljednje vrijeme nestrpljivi Zapad, u pokušaju da uništi Dodika kao lidera Srba, okreće kaznenim merama. U januaru 2017. protiv njega su uvedene sankcije. Prema navodima Sjedinjenih Država, političar se našao na listi sankcija zbog navodnog ometanja implementacije mirovnih sporazuma postignutih u Dejtonu 1995. godine. Dodikova reakcija je bila veoma interesantna: po njegovom mišljenju, treba biti ponosan na to da su njemu uvedene sankcije, da su sankcije pogodile njega, a ne Republiku Srpsku. Za političara je važno da ne trguje interesima Republike Srpske. Inače, rusko Ministarstvo spoljnih poslova najoštrije je osudilo sankcije SAD predsjedniku

Za političara je važno da ne trguje interesima Republike Srpske. Republike Srpske Miloradu Dodiku.

Treba napomenuti da Republika Srpska sada već sasvim očigledno postaje centar srpstva na Balkanu. Takvog objedinjujućeg principa danas nema niti u Beogradu, niti na drugim mjestima. Zahvaljujući Dodikovoj unutrašnjoj i spoljnoj politici, Banja Luka se danas može nazvati

centrom staranja o Srbima u drugim regionima Balkana. Svjedok sam kako Milorad Dodik poziva Srbe iz Crne Gore, Srbije, Makedonije, Rumunije, Mađarske, Albanije na proslavu 9. januara Dana Republike Srpske. To pokazuje da je veoma zabrinut za jedinstvo srpskog kulturnog i duhovnog prostora na Balkanu. Čini nam se da se približavanje Republike Srpske i Srbije i dalje odvija na inicijativu Banja Luke i aktivnije se odvija na strani Republike Srpske nego na strani Srbije. Međutim, takva tendencija postoji, i to je veoma pozitivno, jer je Srbima uvijek nedostajalo jedinstvo. Na ovom putu Srbi teže pobjedi, suprotstavljajući se Zapadu svojim duhovnim vrijednostima i tradicijom, među kojima su glavni vjera, oslanjanje na tradicionalnu porodicu, osjećaj pravde, nezavisnosti i bratstva.

Milorad Dodik odlikovan je ordenima i medaljama: Ordenom Njemanića, Ordenom Republike Srpske na lenti, Ordenom Petra Velikog na lenti Ruske Federacije za izuzetan doprinos razvoju rusko-srpske saradnje, Orden prijateljstva (Rusija, 22. novembar 2011.) za doprinos razvoju saradnje između Ruske Federacije i Bosne i Hercegovine. Srpska pravoslavna crkva ga je odlikovala Ordenom Svetog Save I stepena, a jerusalimski patrijarh ga je odlikovao Svetim krstom čuvara Groba Gospodnjeg.

Radeći posljednjih godina u Predsjedništvu BiH, Milorad Dodik je nastojao da učini sve da funkcionisanje jedinstvene države bude harmonično. Predlagao je donošenje zakona koji bi zadovoljili sve tri strane, u korist Bošnjaka, Srba i Hrvata. Istovremeno, on se zalaže da strane sudije napuste Vrhovni sud, kako se nijedan predstavnik Evrope i SAD ne bi miješao u funkcionisanje BiH. Republika Srpska je decenijama dokazala da može postojati samostalno. Njena ekonomija i njen politički razvoj daleko su ispred istih procesa u Federaciji BiH. U svakom slučaju, skupština se redovno sastaje, izvršni i zakonodavni organi se biraju sistematski.

Nedemokratske metode pritiska na Republiku Srpsku nastavljaju se i 2021. godine. Uprkos činjenici da Visoki predstavnik u BiH Valentin Incko napušta funkciju, on pokušava da ometa funkcionisanje RS i samostalno donosi izmjenu krivičnog zakona zemlje kojom se zabranjuje negiranje „genocida“ u Srebrenici.

Radeći posljednjih godina u Predsjedništvu BiH, Milorad Dodik je nastojao da učini sve da funkcionisanje jedinstvene države bude harmonično.

Nedemokratske metode pritiska na Republiku Srpsku nastavljaju se i 2021. godine.

Naravno, on nije žurio po sopstvenoj inicijativi. Ovaj amandman je potreban onima koji su zabrinuti zbog neostvarenih planova eliminacije Republike Srpske. Zapad, znajući kako Srbi reaguju na ovakve gestove Visokog predstavnika, namjerno raspiruje situaciju u RS. Uostalom, onda se situacija može iskoristiti protiv Srba, koji navodno krše Dejtonski sporazum. Osim toga, ovaj amandman predviđa krivične kazne za negiranje „genocida u Srebrenici“. To znači da se može suditi i rukovodstvu RS i svakom Srbinu.⁴²

M. Dodik ima još jedan važan argument: ako se nastavi politika uništavanja Republike Srpske, ona može najaviti povlačenje iz BiH i pokrenuti proces RS-exit (slično Bregzitu).

Teško je suprotstaviti se takvoj odluci, međutim, RS već ima iskustva u blokiranju odluka Visokih predstavnika – da ih ne primjećuje, ne objavljuje u Službenom glasniku, da protestuje, da predlaže da se o odluci raspravlja na referendumu. Po svemu sudeći, u ovom slučaju će se koristiti i drugi alati koji su u rukama rukovodstva RS. Milorad Dodik je sazvao konferenciju za novinare na kojoj je naveo da je Inckova odluka odbačena u Republici Srpskoj kao nevažeća. On je predložio niz mjera za sprečavanje implementacije amandmana na teritoriji RS, pozivajući sve političke stranke Republike da se ujedine po ovom pitanju. Dodik je zamolio sve Srbe koji rade u sudovima i tužilaštvima BiH da budu spremni da napuste svoje funkcije u znak protesta. Na vanrednoj sjednici Narodne skupštine RS, demonstrirajući jedinstvo svih političkih partija, usvojene su izmjene i dopune Krivičnog zakona Republike Srpske, u skladu sa kojima će sada za javno vrijeđanje RS i njenih građana zaprećena zatvorska kazna, kao i za proglašavanje Srba „genocidnim narodom“, ako neko pokuša da promjeni ustavni poredak Republike Srpske ili ugrozi njen teritorijalni integritet ili nezavisnost.

M. Dodik ima još jedan važan argument: ako se nastavi politika uništavanja Republike Srpske, ona može najaviti povlačenje iz BiH i pokrenuti proces RS-exit (slično Bregzitu). „Ne smijemo odlagati donošenje važnih odluka za našu budućnost. Ovog puta smo ozbiljni i nećemo promijeniti našu odluku“,

Budući da je dugo bio na čelu Republike Srpske, Milorad Dodik je mnogo učinio na jačanju RS.

⁴² Upravo je u julu 2021. godine nezavisna međunarodna komisija objavila svoje stručno mišljenje prema kojem u Srebrenici nije bilo „genocida“.

siguran je Dodik.⁴³ Prema njegovim riječima, i pored toga što je Srbima više puta uskraćeno pravo na referendum, „postićićemo cilj da narod glasa i odluči o statusu Republike Srpske“, rekao je on.

Budući da je dugo bio na čelu Republike Srpske, Milorad Dodik je mnogo učinio na jačanju RS, njenom osamostaljivanju, zaštiti srpskog naroda i sprečavanju stvaranja jedinstvene Bosne i Hercegovine bez „entiteta“. Tokom godina postao je iskusan političar koji je odigrao važnu ulogu u sudbini srpskog naroda u Bosni i Hercegovini.

Tokom godina postao je iskusan političar koji je odigrao važnu ulogu u sudbini srpskog naroda u Bosni i Hercegovini.

⁴³ Cit po: Sokolʙnikas I. Milorad Dodik najavio moguće otcepljenje Republike Srpske od BiH // Režim pristupa: <https://www.pnp.ru/politics/milorad-dodik-anonsiroval-vozmozhnyy-vykhod-respubliki-serbskoy-iz-sostava-strany.html>

Е.Ю.Гуськова¹

МИЛОРАД ДОДИК: ГЛАВНОЕ ДЛЯ ПОЛИТИКА – НЕ ТОРГОВАТЬ ИНТЕРЕСАМИ РЕСПУБЛИКИ СЕРБСКОЙ.

Резюме. В статье анализируется политическая деятельность Милорада Додика, этапы его становления как политического лидера Республики Сербской балканского уровня. Находясь долго в руководстве Республики Сербской, Милорад Додик многое сделал, чтобы укрепить РС, сделать её более самостоятельной, защитить сербский народ и предотвратить создание единой Боснии и Герцеговины без «Образований». За эти годы он стал опытным политиком, сыгравшим важную роль в судьбе сербского народа в Боснии и Герцеговине.

Ключевые слова. Милорад Додик, Балканы, Республика Сербская, Европа, политические партии.

Будущий политический лидер Республики Сербской (РС) и Боснии и Герцеговине (БиГ) родился 12 марта 1959 г. в Баня-Луке, тогда в Социалистической Республике Босния и Герцеговина (БиГ) в СФРЮ. Начальную школу закончил в

¹ Гуськова Елена Юрьевна – доктор исторических наук, ведущий научный сотрудник Института славяноведения РАН, академик САНУ. АНУРС, сенатор Республики Сербской.

родном селе Лакташи, а среднюю – в Баня-Луке. Мальчик увлекался спортом, играл в городской баскетбольной команде югославской любительской лиги. Сразу после школы он пошёл учиться в сельскохозяйственную среднюю школу в Баня-Луке, а вот высшее образование получал в Белграде, выбрав политические науки. В 1983 г. он закончил Факультет политических наук Белградского университета.

Свою политическую карьеру Милорад Додик начинал в родных Лакташах – с 1986 по 1989 гг. занимал разные административные должности, в том числе и председателя Исполнительного Комитета Общины. В 1990 г., практически в последний год существования Югославии, М.Додик баллотировался и был избран в Скупщину Боснии и Герцеговины от Союза реформаторских сил. Когда в парламенте БиГ произошло разделение по национальному признаку и по вопросу самостоятельности БиГ (октябрь 1991 г.), Милорад остался депутатом в Скупщине Республики Сербской, но не во всём соглашался с правящей Сербской демократической партией, лидером которой был Радован Караджич. Эти разногласия стали причиной того, что Додик создал в Скупщине Клуб независимых посланников. После подписания Дэйтонских соглашений (декабрь 1995 г.) вместе с коллегами из Клуба Додик основывает Партию независимых социал-демократов (ПНСД). С 1996 г., с момента создания, он возглавляет ПНСД.

В 1997 г. он снова избирается в Скупщину РС, а 18 января 1998 г. Народная скупщина РС утвердила Милорада Додика председателем правительства. МИД РФ сделал 20 января по этому поводу заявление, выразив удовлетворение тем, что «после затянувшейся паузы, связанной с острым политическим противостоянием в руководстве боснийских сербов, в Республике Сербской наконец создаются конституционные органы исполнительной власти»².

Политическая карьера Додика в Республике Сербской после войны начиналась не очень гладко. Уже вскоре разгорелся скандал между ним и Президентом РС Николой Поплашеним

2 Заявление представителя МИД Российской Федерации 20 января 1998 г. // Дипломатический вестник. М., 1998. № 2. Февраль. С.60.

, который 8 марта 1999 года подписал указ о снятии премьера с должности. Но в борьбу вмешался Верховный представитель по Боснии и Герцеговине, который своим решением снял уже Поплашана с должности Президента РС. Именно в этот период начинают закладываться такие черты характера политика, как самостоятельность в принятии решений и активное проявление несогласия с политикой Европы в отношении БиГ. Так, в том же марте в знак протеста против отделения округа Брчко от Республики Сербской Додик сам подал в отставку, но Верховный представитель по Боснии и Герцеговине её не принял.

Напомним, что в эти годы Босния и Герцеговина существовала по правилам, разработанным в Дэйтоне (США) в 1995 г. Согласно им, было создано государство, именуемое Босния и Герцеговина, внутри которого закреплялись два образования - Федерация БиГ и Республика Сербская. Образования имеют ряд полномочий, которые дают им определённую самостоятельность. Центральные же мультиэтнические государственные органы в Сараеве должны позволить функционировать единому государству - члену Организации Объединённых Наций. В целях наблюдения за выполнением соглашения и осуществлением международного мониторинга процесса боснийского урегулирования создан и до сих пор функционирует Совет по выполнению Мирного соглашения (в него входят 55 стран). Его исполнительным органом является Руководящий комитет (США, Великобритания, Франция, Германия, Италия, Канада, Россия, Япония, представитель Евросоюза, и Организации Исламская конференция). Координатором международных усилий является Высокий представитель в БиГ.

Такая надуманная, не имеющая аналогов в мире структура государства изначально была рассчитана на короткий срок существования. Республика Сербская должна была исчезнуть, Сараево упрочиться, государство БиГ - стабилизироваться. Над этим серьёзно трудились все Высокие представители по координации гражданских аспектов Дейтонских соглашений, присвоив себе неограниченные полномочия. Они смещали избранных народом должностных лиц, лишали мандатов депутатов парламента сербов, «заменяли» законно

избранных президентов, визировали назначения должностных лиц вплоть до генералов, писали учебники, пытались сочинять законы, утверждали национальные символы, контролировали написание национального гимна. Одним из самых активных в этом отношении был испанский дипломат Карлос Вестендорп. Представители всех международных организаций привыкли активно вмешиваться в выборы, помогая одному из кандидатов, которого объявляли демократом. Так в конце 90-х годов открытая поддержка была оказана сербу Милораду Додику, так как в Европе были уверены в его послушности.

БиГ не была полностью независимым государством. Присутствие войск НАТО и наделение неограниченными полномочиями Высокого представителя ЕС в Боснии фактически вводило систему протектората.

Налаживание мирной жизни в БиГ проходило медленно, т.к. последствия войны еще долго сказывались на взаимных отношениях трех народов и двух «Образований» в составе БиГ. Сербы восприняли своё «Образование» как самостоятельную республику и принялись укреплять её экономически. Сохранить такой статус РС в Дейтонской Боснии и Герцеговине было трудно, поскольку официальные лица в высоких европейских структурах и НАТО утверждали, что БиГ должна стать унитарным государством, что единственной возможностью выжить и приобщиться к европейским ценностям для них является централизация. Они планировали, что под жёстким контролем США и Высокого представителя сербы начнут уступать свои полномочия Сараеву, что и происходило первое время. В общей сложности Высокие представители приняли более 800 различных решений, из которых более 200 имели силу закона. Нарушая Конституцию БиГ, они переносили полномочия из РС в органы БиГ, приближая время создания унитарной Боснии и Герцеговины.

Народным посланником Скупщины РС от СНСД Додик вновь становится в 2002 г. и исполняет эту обязанность четыре года. В 2006 г. он возглавил правительство РС, а в декабре того же года он вновь становится премьер-министром после того, как его партия уверенно победила на общих парламентских выборах. Мандат длился 4 года.

Международное сообщество рассматривало Додика как умеренного демократического лидера Республики Сербской, поэтому он в первое пятилетие XXI в. получал поддержку западных стран, которые стремились политически изолировать сербских националистов. Милорада Додика к сербским националистам они не причисляли. После того, как он стал премьер-министром, Запад продолжал поддерживать его, обещая экономическую помощь.

Полученная финансовая помощь от Европейского Союза была использована для выплаты заработной платы государственным служащим и полиции. В середине февраля 2007 г. Додик отправился в Соединенные Штаты, где его приняла Мадлен Олбрайт. Она охарактеризовала его как «глоток свежего воздуха» и пообещала 3,6 миллиона евро немедленной помощи. В том же месяце Республика Сербская получила финансовую поддержку от британского правительства. Министр иностранных дел Великобритании Робин Кук заявил в Скупщине РС, что правительство Додика «в первые две недели сделало больше для улучшения жизни людей, чем его предшественник за два года»³.

До 2006 г. всё было спокойно – РС шла на уступки, Высокий представитель управлял, сербы молчали. Высокие представители переносили полномочия из «Образований» в центральные органы БиГ, создавали новые институты, не предусмотренные Дейтоном, как например, Суд и Прокуратуру БиГ (2002 г.)⁴, постоянно вмешивались в работу государственных органов, корректировали законы, расширяли полномочия Сараева в ущерб Республике Сербской. Передача полномочий касалась и полиции, и армии, и налоговой системы, и других сфер. При этом использовались недемократические средства давления и запугивания властей Образований, прежде всего, РС.

В период с 1996 до 2006 г. из Республики Сербской центральным органам было передано 68 полномочий, что не спо-

³ Додик, Милорад. Материал из Википедии – свободной энциклопедии // Режим доступа: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Додик>

⁴ Додик М. Принципи дејтонског споразума и акције против Републике Српске: излагање на скупу „Петнаест година Дејтонског мировног споразума // Нова српска политичка мисао, 2010, 22 дец. Режим доступа: <http://www.nspm.rs/sudbina-dejtonske-bih-i-republika-srpska/>

собствовало строительству демократических институтов, мешало развитию Республики Сербской. Самой серьёзной была реформа армии – расформирование Армии РС и Армии Федерации БиГ и создание единых Вооружённых сил БиГ. Видя, что через перераспределение полномочий в БиГ Европа стремится лишить РС автономии, депутаты Скупщины РС проявили обеспокоенность и серьёзно подошли к решению этого вопроса. Они пришли к выводу, что делегирование полномочий из Республики Сербской в Сараево не способствовало строительству демократических институтов и приняли решение больше не поддаваться давлению и не соглашаться с решениями, которые не в интересах РС⁵.

Баня-Луку поддержала Москва, считая, что настало время боснийцам взять судьбу в свои руки и избавиться от внешнего надзора. Премьер-министр М. Додик на своём рабочем столе при вступлении в должность нашёл 16 проектов т.н. реформ, которые должны были сконцентрировать в руках Сараева пенсионную и банковскую системы, образование, здравоохранение и многое другое. И он сделал всё, чтобы не был реализован ни один проект. Именно с этого времени РС настаивает, чтобы её мнение в БиГ учитывали. В ответ на это Высокий представитель Валентин Инцко направил в Скупщину РС письмо, в котором назвал решение сербов „ошибочным и неприемлемым“. Ссылаясь на данные ему полномочия, он отменил решение Скупщины и поставил вопрос о необходимости Конституционных изменений в БиГ. Сербь в свою очередь сделали вид, что его требований не заметили.

В мае 2009 г. Скупщина Республики Сербской приняла постановление, в котором выразила озабоченность углублением процесса передачи полномочий государственных структур РС институтам Боснии и Герцеговины. Народная Скупщина констатировала, что делегирование полномочий из Республики Сербской в Сараево не дало никаких положительных результатов, не способствовало строительству демократических институтов, поэтому будут приниматься все правовые меры для остановки этого процесса. Скупщина приняла

⁵ Службени гласник Републике Српске. Бања Лука, 2009. 15 јун, бр. 50. С. 3-4.
časopis za društvena/politička pitanja

решение больше не поддаваться давлению и не соглашаться с решениями, которые не в интересах Республики Сербской⁶.

Так постепенно Додик эволюционировал из удобного Западу политика в патриота, думающего о сохранении автономии Республики Сербской. Заметив это, Запад стал называть его националистом, который представляет наибольшую угрозу хрупкому, многонациональному миру в БиГ. Во втором десятилетии XXI в. Додик становится самым влиятельным сербским политиком и в Республике Сербской, и в Боснии и Герцеговине.

Во время визита министра иностранных дел РФ С.В.Лаврова в Сараево в ноябре 2009 г. Москва выступила за скорейшее преобразование Аппарата Высокого представителя в Миссию спецпредставителя Евросоюза, чтобы боснийцы взяли судьбу своей страны в свои руки, окончательно избавившись от внешнего пригляда. Для этого необходимо ликвидировать данные Высокому представителю полномочия, которые уже стали тормозом на пути укрепления боснийской государственности.

По мнению представителя России в Совете Безопасности В.Чуркина, Москва недовольна тем, что «Высокий представитель наделён исключительными полномочиями, которые позволяют ему отменять любые решения боснийских властей, противоречащие принципам Дейтона, а также принимать собственные решения, включая увольнение должностных лиц»⁷.

Идея послушания Высокого представителя давно висела в воздухе, но никто из политиков в РС не мог взять инициативу на себя. Инициатором неповиновения действиям Высокого представителя выступил некогда «покорный» Милорад Додик. Это решение было трудным, но крайне важным для судьбы РС. Он показал недюжинный характер в борьбе с отработанными методами давления на несговорчивую сербскую сторону. Так, продолжалась попытка заставить РС принять предложение стать членом НАТО, хотя 75% сербов,

⁶ Там же.

⁷ Горностаев Д. РФ против принуждения БиГ к изменению конституции ради вступления в ЕС // РИА Новости. -М., 2009. 24 нояб. Режим доступа: <http://www.rian.ru/world/>

согласно опросу общественного мнения, не хотели вступать в организацию, которая бомбила их в 1994 и 1995 гг.⁸. Запад был заинтересован в том, чтобы вся Босния вошла в НАТО, а для этого необходимо и согласие РС.

БиГ подаёт в штаб-квартиру НАТО в Брюсселе официальную заявку на предоставление этой балканской стране плана действий по членству в Североатлантическом альянсе. На фоне стремления руководства Хорватско-мусульманской федерации и БиГ вступить в НАТО, РС занимает особую позицию. Во-первых, о присоединении к этой военной организации решение должен принять народ на референдуме. А во-вторых, руководство РС увязывает решение вопроса с позицией Сербии, чтобы не допустить границу НАТО по реке Дрине (между РС и Сербией).

В Совете Безопасности ООН на протяжении нескольких десятилетий ставится вопрос о деятельности Высокого представителя в БиГ. Но пока преобладает точка зрения, что боснийские власти не способны самостоятельно решать стоящие перед страной вопросы. Именно этим оправдывается присутствие Высокого представителя в стране. Особую позицию занимает Россия, считая, что деятельность Высокого представителя давно себя исчерпала.

В 2010 г. Додик был избран Президентом РС, получив 50,52% голосов избирателей. В 2014 г. он повторно избирается на эту должность. Свою главную задачу он видел в сохранении широкой автономии, статуса и прав РС. «Если нас заставляют выбирать между Республикой Сербской и европейским путём, то спасибо вам за европейский путь. Думаю, что нам главное удержать уровень автономии, который имеем», – отмечал он в декабре 2010 г.⁹. По его мнению, главное – не отступать от первоначального текста Дейтонского договора, т.к. именно он гарантирует основы автономии РС.

За все эти годы РС усилила свои позиции – укрепила институты власти, экономику, упрочила единство полити-

8 Влајки Е. Бутмир је циркуска представа// Нови Репортер. Београд, 2009. 28.окт. С. 1.

9 Додик М. Принципи дејтонског споразума и акције против Републике Српске: излагање на скупу „Петнаест година Дејтонског мировног споразума // Нова српска политичка мисао, 2010, 22 дец. Режим доступа: <http://www.nspm.rs/sudbina-dejtanske-bih-i-republika-srpska/>

ческих партий, избавилась от страха за последствия принимаемых решений. На этом пути были серьёзные трудности, особенно, когда началось навязывание Европой антидейтонских законов. Приходилось предпринимать шаги, могущие блокировать этот процесс. Например, Высокий представитель Мирослав Лайчак задумал ввести изменения в способ голосования в Скупщине БиГ, что поставило бы сербов в положение национального меньшинства. При этом сербам не оставляли никакой возможности обжаловать эти нововведения. Тогда М. Додик пригрозил политическим кризисом и в подтверждение Никола Шпирич подал в отставку с места председательствующего Веча министров БиГ. Дальше готов был уйти в отставку Председательствующий Парламента БиГ, что привело бы к длительному политическому хаосу. Именно это заставило Высокого представителя отозвать свои предложения, а сербов почувствовать, что с бесправием и беззаконием Высоких представителей можно бороться. Парламент Республики Сербской несколько раз не поддерживал предложения Высокого представителя. Если же за его нововведения голосовали в парламенте БиГ, то сербы отказывались печатать эти новые законы в «Службеном гласнике РС», а, значит, законы не могли вступить в силу.

Милорад Додик осознал, что сопротивление предложениям Высокого представителя возможно, мечтал вернуть переданные Сараеву полномочия. Он часто говорил об этом, выступая в Скупщине, в Сенате, на митингах и собраниях. Его рассуждения просты и понятны каждому: «Ели у вас нет характера, если вы на первый же удар по столу готовы подписать всё, что от вас требуют, то вам не место здесь, вы случайный человек на политической сцене. Таких ударов по столу и рукой, и ногой, было очень много в последнее время, но мы пережили это и находимся там, где находимся. Я думаю, что несколько лет назад мы приобрели огромный капитал – право на своё мнение»¹⁰.

Серьёзное недовольство сербов вызвала деятельность созданной на уровне БиГ неконституционной надстройки в виде Суда и прокуратуры, которые принимают решение по всем вопросам судебной системы, в том числе и Республики

¹⁰ Там же.

Сербской. Там есть канцелярии, которые возглавляют американцы, известные своей сербофобией. И отвечают все судьи исключительно перед международными инстанциями, а поскольку зависят от них и материально, то выполняют все указания беспрекословно. Деятельность этих органов необъективна и противозаконна, считают в Баня-Луке. Высокий представитель сегодня прилагает огромные усилия для того, чтобы все изменения легализовать в новой Конституции БиГ. Эти изменения поддерживают и послы европейских стран в Сараеве, собирающиеся каждую пятницу в 14 часов на закрытое заседание Управляющего комитета Совета по имплементации мира. Их задача – давать руководящие указания всем политическим структурам БиГ, включая и Республику Сербскую.

12 апреля 2011 г. состоялось заседание Сената РС. В выступлении Президента описывалась ситуация в БиГ и звучала решимость провести референдум о навязываемых решениях Высокого представителя, в частности, о Суде и прокуратуре, где необъективность в отношении сербов стала делом привычным. Все сенаторы поддержали М. Додика. На следующий день Скупщина РС, включая всех делегатов-боснийцев, проголосовала за предложение Президента.

Реакция Запада последовала незамедлительно: такая демократическая процедура как референдум вызвала у него панику. Послы европейских стран в Сараеве, входящие в состав Управляющего комитета Совета по имплементации мира, собрались на следующий день и выразили поддержку всем правовым учреждениям на уровне БиГ, осудив решения Скупщины РС, подрывающие, по их мнению, закон и право в стране. При этом посол России в БиГ не поддержал позицию западных дипломатов. 22 апреля Высокий представитель Валентин Инцко предложил Додику самому отменить решение о референдуме, призвав не нарушать стабильность БиГ и не разваливать её правовую систему¹¹. Кэтрин Эштон, первый вице-президент Еврокомиссии, обратилась к политическим лидерам БиГ с призывом сохранить стабильность Боснии. Европейская комиссия предложила свою помощь в решении возникших проблем с помощью существующих пра-

¹¹ Office of the High Representative// Режим доступа: <http://www.ohr.int/>

вовых институтов Европы. Вопрос о проведении референдума был отложен, но не снят с повестки дня. Высокий представитель ЕС по БиГ Валентин Инцко призвал международные силы «сообща противостоять... инициативе о проведении референдума». Его во всём поддержал представитель США, а представитель России призвал В.Инцко «отказаться от поиска виновных и перенастроить свою работу на поощрение национального диалога»¹².

Президент РС постоянно думал не только о сохранении РС, но и о её будущем, об укреплении её автономии. По его мнению, следующим шагом должно стать более пристальное внимание к вопросу статуса «Образований» в БиГ. Упрочив своё положение, РС считает вправе определить свой статус более конкретно, нежели некое «Образование». Например: усиленная автономия, республика в составе федерации или конфедерации. А если речь зайдёт о необходимости переписать Конституцию, то в неё, как полагает президент РС М. Додик, обязательно следует записать положение о мирном разделе БиГ.

Позиция РС понятна – она против навязывания решений, за систему партнёрства, за мир и сотрудничество между народами Боснии и Герцеговины, за возвращение к букве Дейтонского соглашения. При этом Милорад Додик не только говорит, но и действует.

Во время встречи президента М. Додика с В. В. Путиным 23 марта 2011 г. Республика Сербская получила полную поддержку России. Москва выразила уверенность, что настало время отменить полномочия Высокого представителя, а Дейтонское соглашение надо оставить неприкосновенным¹³. Руководство Республики Сербской убеждено, что все вопросы удастся решить мирным путём во благо всех проживающих в Боснии народов.

Все боснийские СМИ озадачились вопросом, откуда такая смелость у молодого президента Додика? Большинство склонялось к тому, что уверенность появилась после

¹² Документ ООН. S/PV.7555

¹³ Додик и Путин: “Јужни ток” ће сигурно проћи и кроз Републику Српску // НСПМ, 2011, 24 март. Режим доступа: <http://www.nspm.rs/hronika/dodik-i-putin-qjuzni-tokq-ce-sigurno-proci-i-kroz-republiku-srpsku.html>

его встречи с Президентом России. Действительно, встреча была недолгой, но очень плодотворной. Дальнейшее развитие получило научное и культурное сотрудничество. В РС планировали открыть русский университет, а Москва обещала выделять стипендии для обучения сербских студентов в России. Обсуждали и отношение к военному блоку НАТО: сербы выразили удовлетворение тем, что Москва выступает против расширения НАТО. М. Додик высказал уверенность, что народ РС на референдуме, без которого невозможно принять решение, однозначно выскажется против НАТО. В. В. Путин поддержал позицию Республики Сербской, повторив, что настало время отменить полномочия Высокого представителя, а Дейтонское соглашение оставить неприкосновенным. Президент Милорад Додик уверен, что по многим вопросам Россия и Республика Сербская имеют схожие позиции¹⁴. Поэтому правы те, кто предполагал, что он получил поддержку своим планам со стороны Москвы.

Постепенно рос авторитет РС на Балканах, иногда даже опережая Сербию. Республика Сербская сохраняла уважение к собственному народу, смогла стать центром сербства на Балканах. Что даёт нам право так говорить?

Как видим, РС перестала думать лишь о своём выживании, и её планы приобрели широкую платформу. Руководство Республики начало искать ответы на вопросы, которые волновали всех сербов – от Косова до Черногории и Хорватии. Президент РС задумался о совместной деятельности по защите интересов сербов на Балканах: он предлагал всем сербам региона выработать единую политику и объединиться вокруг этой цели. РС была готова даже помочь Сербии, чтобы та стала сильной и самостоятельной. Для этого был создан Объединённый Совет, на первом заседании которого в Бая-Луке в 2014 г. присутствовали и Президент Сербии Т. Николич, и премьер-министр Сербии И. Дачич. Милорад Додик выступил с инициативой защищать сербский народ, в какой бы стране он не жил, бороться за сохранение сербской культуры и традиций во всём регионе.

¹⁴ Там же.

Имя Милорада Додика всё чаще появлялось в средствах массовой информации. Он сам всегда активен, много выступает, делает заявления, даёт интервью, причём, высказывается по вопросам значительно шире, чем только Республика Сербская: по Косову, Сербии, региону, сербству. Но и о нём пишут, о нём говорят по радио, ТВ.

В своих выступлениях он колюч, не пытается всем понравиться. На одной научной конференции в Баня-Луке, где присутствовало 20 учёных и дипломатов из Турции, Президент РС очень откровенно говорил, что не в интересах страны активное проникновение Турции на Балканы, что не допустит, чтобы турецкие учёные замалчивали период османского завоевания Балкан. Додик критиковал тех сербских политиков, которые больше хотят понравиться Западу, чем задумываются об интересах своей страны, выполняют всё, что говорит американский посол¹⁵.

Высказывался он и по вопросу Косова. По его мнению, он мог бы участвовать в переговорах по Косову, т.к. имеет богатый опыт переговорного процесса в рамках своей Республики. «Я бы занял более жёсткую позицию по Косову, требовал бы север Косова и чтобы отрегулировали статус сербов на юге. Выступал бы за постоянное разграничение с албанцами в Косове. Об этом и говорю: север Косова должен остаться в Сербии, чтобы все видели, что Сербия не унижена»¹⁶. Он считает политику малых шагов ненужными уступками, выступает против установления границы между Сербией и Косовом. И он, правда осторожно, критикует Белград за слишком покладистую и уступчивую позицию в переговорах с Приштиной.

Президента волнует вопрос сербской интеграции и огорчает постоянное неединство, когда никто не думает об общих интересах. М. Додик понимает важность нынешнего момента, считает его битвой за интеграцию сербского народа на Балканах, призывает определить интересы, обозначить ясную национальную цель. Он хотел бы, чтобы Сербия и Республика Сербская имели продуманный план шагов в этом

15 Додик: РС неће НАТО границу на Дрини // Режим доступа: <http://fakti.org/serbian-point/dodik/dodik-nece-nato-granicu-na-drini-ali-bi-da-srbija-postanemonarhija>

16 Там же.

направлении. Определённые трудности, как считает Президент РС, создают как раз по-разному видимые перспективы: «РС твёрдо экономически, а сейчас и политически связывает себя с Россией, а Сербия – с ЕС»¹⁷. У Додика хорошие отношения со всеми структурами власти в Сербии, независимо от того, какая партия находится у власти. Сотрудничество, по его мнению, должно укрепляться, и в этот момент было бы трагедией, если бы отношения Сербии и Республики Сербской опирались только на персональные связи¹⁸.

Такой неугодный лидер сербов мешает тем, кто хочет видеть Боснию единой, кто ждёт уступок в ответ на возможность мечтать о ЕС. Республика Сербская нарушила все планы американцев: не только выжила, но и укрепила свои позиции в Боснии и Герцеговине. Поэтому волна критики обрушилась на Президента Республики Сербской. Она идёт и от соперников по политической сцене, и от оппонентов из других регионов. С одной стороны, кампания состоит из достаточно разрозненных действий разных людей и групп, но с другой, наблюдается её вполне определённая направленность и концентрированность во времени.

Известный кинорежиссёр Эмир Кустурица полагает, что США стремятся наказать Додика и готовят ему сценарий Милошевича. Им мешает то, что он подписал с русскими договор о «Южном потоке». Поэтому ему организуют «5 октябрь»¹⁹, уверен режиссёр. По его мнению, Додик – это лучшее, что могло случиться с Республикой Сербской²⁰. А вот американский посол выражает недовольство тем, что Додик является самой большой проблемой для НАТО-интеграции. Это был ясный сигнал тем, кто привык слушать голос Вашингтона, чтобы не смотрели на Додика с симпатиями²¹. Американский

17 Dodik: Uzimaju Kosovo, a vi u EU // Режим доступа: http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2012&mm=07&dd=26&nav_category=11&nav_id=629633

18 Там же.

19 День свержения С.Милошевича в 2000 г.

20 Кустурица: Америка Додик у спрема Милошевићев сценарио // Режим доступа: <http://www.pravda.rs/2013/02/27/kusturica-amerika-dodiku-sprema-milosevic-scenario/>

21 Додик неће НАТО-границу на Дрини, али би да Србија постане монархија // Режим доступа: <http://fakti.org/serbian-point/dodik/dodik-nece-nato-granicu-na-drini-ali-bi-da-srbija-postane-monarhija>

посол в Белграде Майкл Кирби высказался, что Республика Сербская – это не лучшее решение для БиГ²².

Сам Президент РС признаёт, что он мешает тем, кто снова хочет видеть Боснию единой, без Республики Сербской²³. В интервью Вечерним новостям М. Додик упомянул, что в РС поступают деньги для неправительственных организаций, чтобы начать «арабскую весну» с целью сместить его со своего поста. Он негоден тем, кто хочет подчинить Боснию, его пробуют обвинить в криминале и лишить должности. Подобный сценарий «гуляет» по свету с октября 2000 г., когда он успешно «сработал» в Белграде. Потом его повторили в Грузии, затем на Украине. Зачем что-то менять, если хорошо получается? В арабских странах тоже получилось, тем более, что после Белграда обучают новичков бравые парни из Сербии на американские деньги.

Такое давление на Президента РС, очевидно, вызвано желанием дестабилизировать политическую ситуацию в РС, заставить руководство идти на уступки, прекратившиеся за время, пока у власти находился Милорад Додик. И заветное желание Запада – сместить самого Додика, без которого возможны и уступки, и возвращение власти Высокого представителя и... создание единой Боснии. Но главное неприятие Запада вызывает ориентация РС на Россию. Россия помогает Республике Сербской остаться важнейшим символом стабильности и самостоятельности, сопротивления планам Запада по полному уничтожению сербов как важного фактора политики на Балканах.

Российский дипломат Виталий Чуркин, выступая в Совете Безопасности, подчёркивал, что Российская Федерация последовательно выступает за строгое соблюдение Дейтонского мирного соглашения, предусмотренное им государственное устройство Боснии и Герцеговины, её единство и территориальную целостность. Москва заинтересована в установлении и нормальном функционировании централь-

22 Цит. по: Кирбијева аналогија и “завера против Републике Српске”// Режим доступа: <http://www.nspm.rs/sudbina-dejtonske-bih-i-republika-srpska/kirbijeva-analogija.html>

23 Додик неће НАТО-границу на Дрини, али би да Србија постане монархија // Режим доступа: <http://fakti.org/serbian-point/dodik/dodik-nece-nato-granicu-na-drini-ali-bi-da-srbija-postane-monarhija>

ных общепоснийских органов власти при сохранении определённых конституцией страны статуса и полномочий входящих в нее Образований, а также равноправия всех трёх государствообразующих народов. Чуркин говорил о неприемлемости внешнего подстрекательства к массовым протестным акциям, в которых замечен Высокий представитель²⁴.

К середине второго десятилетия нынешнего века РС достигла значительных успехов. По оценке Президента РС Милорада Додика, 2013 г. характеризовался в Республики Сербской стабильностью всех политических институтов. Не было больших проблем в функционировании республиканских структур власти. Влияние РС внутри БиГ укрепилось: теперь нельзя принять ни одного решения на уровне всей страны, не учитывая позиции РС. Удалось, по мнению руководства, снизить влияние на принятие решений внешнего фактора, то есть Высокого представителя, многие решения которого тормозили и тормозят развитие государства в целом.

Сараево давно наметило курс сближения с ЕС. Однако реформы на уровне БиГ продвигаются медленно. Поскольку европейская «дорожная карта» для БиГ в Сараеве не выполнялась, Еврокомиссия приняла решение сократить финансовую поддержку Боснии и Герцеговины в рамках программы подготовки к вступлению в Евросоюз на 45 млн. евро, и тогда стране были доступны лишь 41,9 млн. евро. Тем самым процесс европейской интеграции в БиГ частично был приостановлен.

В отличие же от Сараева Бания-Лука продолжала работу по осуществлению экономических реформ. Начиная с 2007 г. и до 2013 г., в РС было принято 1300 изменений и дополнений, законов и правовых актов в соответствии с требованиями ЕС. И этот процесс на уровне «Образования» шёл быстрее, чем на уровне БиГ. В июле 2013 г., например, Бания-Лука приняла пакет из 13 законов для эффективности экономического функционирования и соотнесения своего законодательства с требованиями ЕС. Так, среди принятых актов – Законы об иностранных инвестициях, о регистрации хозяйственных субъектов, об экономических объединениях, о торговле, на-

24 Документ ООН. S/PV.7057

логах. В отчётах Европейской комиссии о ситуации в БиГ в 2013 г. отмечалось, что в Республике Сербской «начата амбициозная реформа, которая подразумевает поправки к 20 правовым актам в «Образовании». Начат также проект сертификации сербских общин по эффективности экономической деятельности. В 2013 г. продолжился процесс приватизации: 35 предприятий выставлены на продажу. Позитивно в ЕС оценивалась и пенсионная реформа, отмечалась её стабильность и перспективность.

В РС, безусловно, существовали проблемы в темпах экономического развития, но тенденции их преодоления наметились. Серьёзной проблемой оставался совокупный внутренний и внешний долг Республики Сербской, который в конце 2013 г. составил 4845,7 млн КМ (конвертируемая марка, 1,95 марки = 1 евро). В 2013 г. безработица в РС составила 27%., но тенденция постоянного увеличения числа занятых существовала.

Для Президента всегда было важно не только сохранять стабильность Республики, но и усилить её экономически. Главные направления экономического развития РС намечались следующие: усиление экономической активности, рост занятости, повышение конкурентоспособности товаров и производства, стабильность финансового сектора, создание условий для уменьшения неликвидности хозяйствования, борьба против криминала и коррупции, создание эффективного и справедливого правосудия, улучшение условий жизни всех категорий населения, евроинтеграция и укрепление регионального сотрудничества.

РС намечал осуществлять большие инвестиционные проекты. Велись переговоры с Азербайджаном, Австрией, Грецией, Россией, США. Правительство РС предлагало программу постинвестиционной поддержки потенциальных инвесторов.

Несмотря на имевшиеся трудности, правительство работало по составлению единой библиотечно-информационной системы РС и Виртуальной библиотеки Республики (создание центрального электронного каталога и центральной базы данных обо всех библиотеках РС). В Республике давно

и активно работает Академия наук и искусств, университеты, создаются новые научно-исследовательские центры, заработала система цитирования научно-исследовательских работ учёных РС.

12 октября 2014 г. в БиГ состоялись выборы. На Западе, несомненно, попытались использовать их для того, чтобы сместить непослушное руководство РС, мешающее централизации БиГ. Народ убеждали, что настало время перемен. Запад давно отработал сценарии, как такие перемены осуществить: организовать уличных демонстрации и протестные митинги. В РС поступали деньги для неправительственных организаций, чтобы начать борьбу против существующей власти. В Боснии и Герцеговине в феврале 2014 г. наблюдалась попытка развязать цветную революцию с целью сместить руководство РС. К счастью, протесты не перекинулись тогда на Баня-Луку. Лидеры РС смогли отстоять свою позицию, не допустить смену власти и проведение досрочных выборов.

Накануне выборов в БиГ в Берлине прошла конференция высокого европейского уровня, посвящённая Боснии и Герцеговине. На ней отмечалось, что экономическое и политическое развитие БиГ находится в глубоком кризисе, что там наблюдается полный паралич власти, не проводятся реформы, отсутствует политика диалога и компромисса, не приносит результатов борьба против коррупции. При этом политическая элита, по мнению европейцев, стремится к дезинтеграции страны. Собравшиеся политики, дипломаты, представители международных организаций хотели показать балканским лидерам, которые придут к власти после 12 октября, что в Европе от них ждут единства при принятии решений. А решения должны касаться реформы управления, изменения Конституции, централизации власти. В европейских структурах были уверены, что народ недоволен властью в стране. И ЕС и США готовы были недовольным помочь²⁵.

Прогрессу страны, по мнению европейцев, есть серьёзная преграда. Мешает, конечно, Республика Сербская. Бывший высокий представитель Вольфганг Петрич, участвовавший в конференции, назвал Додика провинциальным

25 Merkel: OHR ostaje, nema trećeg entiteta // Buka. 2014. 17 avg. // Режим доступа: časopis za društvena/politička pitanja

лидером, который препятствует ЕС проводить намеченную политику в БиГ. Более того, он полагал, что руку к этому приложила и Россия: по его мнению, помогая сербам, Путин использует РС, чтобы ослабить ЕС²⁶.

Брюссель не хотел иметь дела с Додиком и ему подобными. По мнению Петрича, сторонники Додика не хотят поступаться своими интересами ради вступления в ЕС. Как сказал Петрич, «международное сообщество будет стремиться прекратить эту деградацию последних лет»²⁷. Для этого обсуждался специальный план «обновлённого подхода к БиГ», реформа международного присутствия в стране. Среди новшеств также – не позволять России оказывать влияние на Республику Сербскую. Запад хотел лишить Республику Сербскую поддержки России и не допустить переизбрания Милорада Додика президентом РС.

Президент Республики Сербской осознавал сложившуюся ситуацию, его беспокоила позиция Европы и её необъективное отношение к разным политическим силам в РС. Чтобы избежать политического хаоса, Додик предлагал всем политическим партиям РС выступить единым фронтом, заранее договорившись о распределении важных политических должностей и парламентских кресел. Это послало бы ясный сигнал европейским структурам о единстве политических элит в РС и их твёрдом желании отстаивать интересы Республики Сербской в рамках БиГ. Если же к власти придут недостаточно твёрдые политики, то это может помочь осуществлению идеи Запада о единой БиГ.

Запад надеялся на изменение соотношения сил в Боснии и Герцеговине, на приход к власти более послушных политиков, которые согласятся на изменение Дейтонского соглашения и Конституции с целью укрепления центральной сараевской власти и разрушения этнических «Образований», прежде всего, Республики Сербской. Поэтому сценарии смены власти в РС Западом активно разрабатывались.

26 Wolfgang Petritsch, nekadašnji visoki predstavnik : Berlin sprema plan za Bosnu i Hercegovinu. 2014. 17 avg. // Режим доступа: <http://kliker.info/wolfgang-petrtsch-nekadasnji-visoki-predstavnik-berlin-sprema-plan-za-bosnu-i-hercegovinu/>

27 Там же.

В Республике Сербской за место Президента боролись два кандидата: Огнен Тадич, выдвинутый «Союзом за перемены», и Милорад Додик от коалиции, возглавляемой СНСД. Оба кандидата, казалось, имеют равные шансы. Милорад Додик, известный своими патриотическими идеями, получил поддержку в своей избирательной кампании сербского патриарха Иринея, президента России. После скрупулёзных подсчётов и пересчётов голосов Милорад Додик победил с перевесом в 1,118% голосов и остался в кресле Президента на следующие четыре года.

В последующие годы Республика Сербская (РС) в Боснии и Герцеговине в тревожном мире вихревых перемен показала стабильность своего отношения к России, осталась преданным другом, стойким партнёром, благодаря искреннему русофильству её Президента. Она одна, не являясь независимой, боролась и за упрочение своего положения в составе БиГ, и за самостоятельную позицию в принятии решений по вопросам взаимодействия с евроатлантическими структурами и с Россией, и за единство славянского православного пространства на Балканах.

И Москва всегда с пониманием относилась к позиции президента РС Милорада Додика, помогая ему всеми возможными дипломатическими средствами, поддерживая во многих начинаниях. Руководство России действительно очень ценит позицию М.Додика по ряду важных для Москвы вопросов. В частности, РС сделала всё, чтобы БиГ не присоединилась к санкциям против России, как это хотело Сараево, не признала независимость Косова. Со своей стороны, Россия твёрдо стоит на позициях сохранения Дейтонских мирных договорённостей, отмены полномочий Высокого представителя. В Совете по выполнению Мирного соглашения Россия всегда занимает объективную позицию, отстаивает интересы Республики Сербской.

11 декабря 2015 г. в Баня-Луке побывала делегация представителей российского бизнеса, депутатов Думы, науки. Президент М. Додик оказал им тёплый приём, в атмосфере доверительности прошли переговоры о расширении сотрудничества. М. Додик подчеркнул, что Европа и США сегодня считают Республику Сербскую единственной проблемой

на Балканах. Переменить позицию РС пытались с помощью провокаций, «боснийской весны», поддерживая оппозицию на выборах, используя полномочия Высокого представителя, который смещал и ставил избранных политиков исполнительной и законодательной власти. Но достичь успеха пока не удалось. Поэтому эти попытки продолжаются и сегодня. Главная цель – лишить РС своих основных полномочий, передав их Сараеву, и сместить неугодного президента РС. По мнению Президента, в стране война продолжается, только теперь она политическая.

М.Додик рассказывал, что Республика Сербская проявляет непослушность, блокирует все решения, противоречащие Дейтонским соглашениям и ведущие к централизации БиГ, не стремится в НАТО, последовательно выстраивает прочные отношения с Россией. Хотя БиГ 23 апреля 2010 г. стала официальным кандидатом на вступление в НАТО, а 16 июня 2008 г. подписала Соглашение о стабилизации и ассоциации с ЕС, ситуация не сдвинулась с мёртвой точки. Именно Республика Сербская нарушила планы тех, кто хотел видеть Боснию централизованной, вступившей в ЕС и НАТО.

Такая позиция правящей партии, Президента и его команды не никогда не устраивала Запад, прежде всего, США. Так, БиГ всегда являлась лакомым куском для НАТО: здесь в центре Балкан имеется хорошая военная инфраструктура. Но, похоже, БиГ будет последней в очереди в НАТО: несмотря на давление, постоянно оказываемое на него, Президент РС готов решать все вопросы только путём референдума. А сербы в большинстве своём против присоединения к военной организации, неоднократно их бомбившей.

В конце 2015 г. в Республике Сербской стало заметным желание представители ЕС и США продолжить решать вопрос усиления позиции Сараева. Они стремились сделать тенденцию ослабления РС постоянной и безвозвратной, поддержать полномочия Верховного представителя в принятии решений и законов, обязательных для РС. СМИ Сараева и другие «независимые» издания направляли информационные удары по нескольким направлениям: Президенту РС (распускали слухи о коррупции Президента и его команды, о его скором аресте), правительству, Скупшине, которая поддержи-

вает создание не предусмотренных Конституцией органов и организаций. Министерство внутренних дел БиГ без согласования с органами РС арестовали сербских полицейских силами спецслужб из Сараева. По мнению специалиста по борьбе с терроризмом Джевада Галияшевича, постдейтонская Босния и Герцеговина никогда не была такой нестабильной. А агентства по безопасности БиГ и другие структуры «действуют как криминальные банды»²⁸.

В конце ноября 2015 г. Конституционный Суд БиГ по запросу члена Президиума БиГ Бакира Изетбеговича принял решение о незаконности празднования Дня Республики Сербской, который приходится на 9 января. Такое решение возмутило сербов, ведь Республика Сербская была создана в 1992 г. именно 9 января и собиралась праздновать уже свой 24 день рождения. Кроме того, этот день одновременно является и Днём Славы РС, т.е. Днём покровителя Республики Святого архидьякона Стефана. А свои православные обычаи сербы свято сохраняли многие века, даже в годы турецкой оккупации. Президент РС Милорад Додик сказал в связи с этим: «Фактом является то, что суд попытался запретить День Республики Сербской. Но также фактом является то, что все политические силы в Республике Сербской едины в неприятии решения этого института. Мы будем упорны в отстаивании нашего праздника»²⁹.

И 9 января 2016 г. в Баня-Луке прошли грандиозные торжества. Празднование началось святой архиерейской литургией в Храме Христа Спасителя в Баня-Луке, которую служил патриарх Сербский Ириней. Обращаясь к верующим, он сказал, что РС «опирается на истину и правду Божью», что она «Богом благословенная и освещённая». И это ей гарантирует существование. Торжественные мероприятия прошли не в зале для приёмов правительства, как обычно, а в большом спортивном комплексе. Чтобы поддержать сербов в БиГ, приехали премьер-министр Сербии Александр Вучич, министры сербского правительства, представители сербской диаспоры из Македонии, Румынии, Албании, а также некоторых евро-

28 БиХ извор нестабилности у региону и Европи // Глас Српске. Бања Лука, 2016. 18 јан. // Режим доступа: <http://www.srna.rs/novosti/369417/bih-izvor-nestabilnosti-u-regionu-i-evropi.htm>

29 Председник РС. Изјава // Режим доступа: <http://www.predsjednikrs.net/>

časopis za društvena/politička pitanja

пейских государств. Зал еле вмещал представителей армии, полиции, совместных органов власти БиГ, депутатов Скупщины, Сената, членов правительства, учёных, спортсменов, ветеранов войны, общественно-политических организаций.

Выступление президента РС Милорада Додика было пламенным, искренним и решительным. Он говорил о свободе сербского народа самому определять свою судьбу. «Мы имеем право на укрепление её автономии. Мы имеем право на самоопределение». Поэтому и дальше сербы будут сопротивляться тем, кто хочет переместить центр принятия решения в Сараево, кто хочет сделать БиГ унитарной, кто навязывает решения, неприемлемые для сербского народа.

Следует признать, что Высокий представитель уже давно перестал влиять на развитие событий в БиГ. Правительство и Президент РС, и в этом их поддерживает Россия, выступают за то, чтобы народы БиГ сами решали вопросы своего развития без посредников. Предполагается, что Аппарат Высокого представителя, после выполнения боснийскими властями определённых условий в сфере политики и безопасности, будет преобразован в Миссию спецпредставителя Евросоюза или вовсе закрыт. Однако деятельность Высокого представителя сегодня активно поддерживают США.

Один из бывших сотрудников канцелярии Высокого представителя в БиГ Джеймс Лайон в американском журнале Форин полиси пишет, что Европа с 2006 г. спуска рукава смотрела на попытку РС игнорировать Высокого представителя и отошла от политики жёсткого надзора за функционированием БиГ³⁰. И это привело к росту локального национализма и началу серьёзного кризиса в БиГ. Он полагает, что Европа выбрала ошибочную тактику усмирения «жёсткого сербского национализма Додика». И в тот момент, когда Европа ещё ищет ответ на позицию Додика по референдуму, Москва активно поддерживает Республику Сербскую. Чтобы быть убедительным, Джеймс Лайон пытается свалить всё в одну кучу: русские военные действия в Сирии, на Украине, поток бежен-

30 Цит по: Američki magazin tvrdi da Dodik i Putin razbijaju BiH: Balkanu prijeti novi rat? // Moja Hercegovina. Banja Luka, 2015. 26 okt. // Режим доступа: <http://mojahercegovina.com/americki-magazin-tvr-di-da-dodik-i-putin-razbijaju-bih-balkanu-prijeti-novi-rat/>

цев в Европу и поддержку Москвы президента РС М. Додика. «Поддерживая Додика, Путин создаёт серьёзные проблемы Западу. И не важно, вкладывает ли он в РС деньги, или дипломатическую энергию»³¹. И автор призывает США помешать этому процессу и даже предлагает конкретный план действий: совместными усилиями «западных союзников» и дипломатическими средствами помешать планам Додика; обновить полномочия Высокого представителя; ввести санкции против РС; пересмотреть Дейтонский договор; в случае неповиновения мерам Запада, признать РС нелегитимной и её ликвидировать.

Несмотря на возражения оппозиции, Милорад Додик настаивал на проведении референдума по вопросу празднования Дня республики. Милорад Додик говорил, что ни он, ни его партия не откажутся от референдума. «Просто надо будет подождать, когда во главе оппозиции появятся патриоты, которым важнее будет Республика Сербская, чем собственные кресла, мнение Бакира Изетбеговича и нескольких послов»³². Позиция, выраженная в короткой фразе «Всему есть альтернатива, кроме Республики Сербской», стала лейтмотивом внутренней и внешней политики РС.

Республика Сербская не первый раз использует своё право на референдум, считая его волеизъявлением народа. Так, при обсуждении Плана Вэнса-Оуэна в 1993 г., в РС был проведён референдум по вопросу принятия плана. В 2015 г. РС объявила о проведении референдума о недоверии общепоснийским органам правосудия БиГ. Запад реагировал бурно, считая референдум ударом по конституционному строю БиГ, попыткой поставить вопрос об отделении РС от БиГ. В декабре 2015 г. на заседании Управляющего комитета Совета по имплементации мира, в который входят 8 послов ведущих мировых держав, работающих в Сараеве, участники встречи осудили возможный референдум как нарушение Дейтонского соглашения. Единодушие послов нарушила только Рос-

³¹ Там же.

³² Додик: Референдум када опозицију буде водио неко коме је стало до Српске // Глас Српске. Банја Лука, 2016. 9 фебр. // Режим доступа: https://www.glassrpske.com/cir/novosti/vijesti_dana/dodik-referendum-kada-opoziciju-bude-vodio-neko-kome-je-stalo-do-srpske/202586

сия, не голосовавшая за подготовленное коммюнике³³. В результате РС предложили вместо референдума начать т. н. «структурный диалог о реформе правосудия», который не увенчался успехом³⁴.

Казалось бы, обычная и очень демократическая процедура – референдум. Великобритания, Голландия, Венгрия – страны, которые успешно проводили референдумы. Всего же в Европе в 2011-2015 гг. было проведено около 50 референдумов³⁵. Отметим очень позитивную тенденцию решать вопросы не с оружием, а голосованием. Однако в проявлении демократии не все равны. Политика двойных стандартов продолжается в отношении сербов, русских, македонцев, черногорцев.

25 сентября 2016 г. в Республике Сербской (РС) прошёл референдум по вопросу законности празднования Дня Республики Сербской, который приходится на 9 января.

Остановить референдум пытались многие. Давление оказывалось и на Додика, и на лидеров оппозиционных партий, на Белград. Сдался только Белград, не поддержав референдум.

Референдум прошёл без инцидентов. На вопрос «Согласны ли вы с тем, чтобы 9 января считать и отмечать как День Республики Сербской?» 99,81% голосовавших ответили «Да».

Этот референдум вызвал нескрываемое раздражение у Европы и США. Высокий представитель требовал отменить референдум, считая его нарушением Дейтонского договора³⁶. Мир пугали началом новой войны на Балканах, причём, и в БиГ, и в Македонии, Косове, и даже Сербии. И в этом обвиняли естественно, сербов, а также Москву, которая хочет захва-

33 Комунике Управног одбора Савјета за имплементацију мира. // OHR Office. 2015. 2 dec. // Режим доступа: <http://www.ohr.int/communique-of-the-steering-board-of-the-peace-implementation-council-12/?lang=sr>

34 Четири захтева РС за одустајање од референдума // Београд, 2015. 22 јул // Режим доступа: <http://www.srbijadanas.net/cetiri-zahteva-rs-za-odustajanje-od-referenduma/>

35 Корнилов В. Западная «демократия»: чем меньше референдумов, тем лучше // Режим доступа: <http://news-front.info/2016/05/21/zapadnaya-demokratiya-chem-menshe-referendumov-tem-luchshe-vladimir-kornilov/>

36 Високи представник позвао све стране да испоштују одлуку Уставног суда БиХ // OHR Office. 2016. 17 sept. // Режим доступа: <http://www.ohr.int/?p=96123>

тить регион, считая его исторически своим³⁷. Ставя всё с ног на голову, Запад обвинял Россию в том, что она заинтересована в нестабильности региона, в то время как ЕС, США и НАТО стремятся к его устойчивости. Госдепартамент США выступил с осуждением референдума, проведённого в Республике Сербской (РС), и призвал руководство региона прекратить раскольнические действия: «США осуждают этот незаконный референдум и будут поддерживать местные институты власти в их стремлении привлечь руководство РС к ответственности за подрыв верховенства закона и препятствование реализации Дейтонских мирных соглашений»³⁸.

Евросоюз 26 сентября признал референдум спорным и недействительным. «Референдум... не имеет законных оснований, поскольку Конституционный суд Боснии и Герцеговины постановил отложить решение о проведении референдума до тех пор, пока суд не вынесет вердикт о его конституционности», – заявила Майя Косьянич, сотрудница ведомства представителя ЕС по внешней политике и политике безопасности Федерики Могерини³⁹.

Поддержала сербов в их волеизъявлении Москва. Своё мнение Россия высказала и в рамках Совета по имплементации мира, не поддержав текст совместного заявления этого органа, который призывал РС не проводить референдум. Совершенно определённо высказались наши послы в Белграде и в Сараеве. 22 сентября, за три дня до референдума, президента РС Милорада Додика в Москве принял президент РФ Владимир Путин. Российский лидер подчеркнул: «Референдум – это право народа» и пожелал РС «успехов на референдуме».

Москва считала, что референдум не подрывает территориальную целостность БиГ. Официальный представитель МИД РФ Мария Захарова заявила: «Россия, как гарант Мирного соглашения по БиГ, последовательно поддерживает указанные ключевые принципы Дейтонского соглашения. Отсюда

37 Марш на Дрину // Печат. Београд, 2016, 23 септ. // Режим доступа: <http://www.pecat.co.rs/2016/09/mars-na-drinu/>; Госдеп осудил референдум в Республике Сербской // RT на русском. Москва, 2016. 27 септ. // Режим доступа: <https://russian.rt.com/article/322989-gosdep-osudil-referendum-v-respublike-serbskoi>

38 Госдеп осудил референдум в Республике Сербской...

39 ЕС признал недействительным референдум в Республике Сербской // Корреспондент.net. 2016, 26 септ. // Режим доступа: <http://korrespondent.net/world/3750196-es-pryznal-nedeistvytelnym-referendum-v-respublyke-serbskoi>

считаем категорически недопустимым вариант применения Высоким представителем в БиГ чрезвычайных «боннских полномочий» в отношении процедуры оформления итогов референдума в РС»⁴⁰.

После референдума Додику грозили уголовным преследованием за игнорирование решения Конституционного суда. Бакир Изетбегович, один из членов Президиума БиГ, оценил референдум как проявление своенравия президента РС, пригрозил Додику судьбой Каддафи и арестом. Чем вызвана такая реакция на обычную демократическую процедуру? Думается, что референдум – только повод для преследования Додика, причина – его обструкция планов уничтожения РС, укрепление связей с Москвой и ориентация на Россию. Нестабильность региона выгодна, прежде всего, США. Там озабочены тем, чтобы Балканы вновь не попали «в объятия России», полагая, что Москва отоваривает сербов вступать в ЕС и НАТО, выступает против унитарной Боснии. Кроме того, Босния важна США как центр ваххабизма. В Федерации БиГ расширяется радикальное исламское движение. По словам Додика, «сама Босния занимает пятое место по числу граждан, воюющих в рядах «ИГ». По данным местных и мировых разведслужб, в Боснии находятся 3,4 тысячи так называемых «спящих террористов», готовых по приказу совершить самостоятельный или групповой теракт»⁴¹. Поэтому США нужна Босния послушная, без упрямых и вечно сопротивляющихся сербов.

В Боснии уже более ста объединений ваххабитов и террористов, которые имеют свои поселения, где не признаются законы БиГ. Там люди вооружены, получают деньги от Аль-Каиды, рекрутируют и обучают боевиков для операций на Ближнем Востоке. Следует понимать, что в БиГ схоронились спящие террористические ячейки. В такие деревни даже полиция БиГ не входит. Мне рассказывали российские журналисты, как они пытались взять интервью в этих деревнях, но чудом избежали смерти, так как не успели снять на плёнку

40 МИД РФ призвал не политизировать вопрос о референдуме в Республике Сербской // РИА Новости, 2016. 28 сент. // Режим доступа: <https://ria.ru/world/20160928/1478021949.html>

41 В Боснию и Герцеговину вернулись свыше ста ваххабитов из Сирии // РИА Новости, 2016. 1 окт. // Режим доступа: <https://ria.ru/world/20161001/1478306707.html>

все, что там происходит. Это явление крайне опасно для стабильности БиГ, однако Запад намеренно поддерживает это эмигрантское движение.

Планы тех, кто хочет видеть БиГ единой, без РС, никак не могут осуществиться. Не смогли осуществиться попытка цветной революции, выступления оппозиции, провокации неправительственных организаций. Поэтому референдум стал поводом начать новую кампанию против Додика.

В 2018 г. на общих выборах в БиГ Додик был избран членом Президиума БиГ от Республики Сербской. Тогда ситуация в Республике была достаточно сложной, прежде всего потому, что Запад продолжал вмешиваться в процессы её внутреннего развития. Европа и США уже открыто не могут выносить то, что РС становится все более самостоятельной, что блокирует многие инициативы Запада по централизации БиГ, что прекратила передавать свои полномочия Сараеву. И, конечно, очень не нравится то, что Республика Сербская ориентируется на Россию. Запад не приемлет, что Республика Сербская может стать оплотом России и сербства на Балканах. Это никак не входило в планы США, когда они сочиняли текст Дейтонского договора. Поэтому сегодня Запад вынужден признать, что Дейтонский договор был ошибкой. Вместо унитарной БиГ и разбитых, униженных сербов получилась крепкая и самостоятельная Республика Сербская. И важную роль в этом сыграл Милорад Додик, став символом защиты интересов сербского народа в этом регионе.

Исходя из сказанного, целью деятельности Запада все последние годы являлось следующее: первое – убрать непопулярного Милорада Додика, который мешает вступить БиГ в НАТО и Евросоюз, не отдает полномочия Республики Сербской Сараеву; и второе – заблокировать усиление России на Балканах, разорвать хорошие отношения Путина и Додика, остановить помощь России Республике Сербской.

Следует обратить внимание на тот факт, что в последнее время нетерпеливый Запад, пытаясь уничтожить Додика как лидера сербов, переходит к мерам наказания. В январе 2017 года против него были введены санкции. По мнению США, политик оказался в списке санкций за то, что якобы

препятствовал выполнению мирных соглашений, достигнутых в Дейтоне в 1995 году. Очень интересной была реакция Додика: по его мнению, следует гордиться тем, что против него ввели санкции, что санкции коснулись его, а не Республики Сербской. Главное для политика – не торговать интересами Республики Сербской. Кстати, МИД РФ решительно осудил санкции США в отношении президента Республики Сербской Милорада Додика.

Хотелось бы отметить, что Республика Сербская уже совершенно очевидно становится центром сербства на Балканах. Такого объединяющего начала не видно сегодня в Белграде, не видно и в других местах. Но благодаря внутренней и внешней политике Додика, Баня-Луку можно сегодня назвать центром заботы о сербах в других регионах Балкан. Я сама наблюдала, как Милорад Додик на празднование Дня Республики Сербской 9 января приглашает сербов из Черногории, Сербии, Македонии, Румынии, Венгрии, Албании. Это говорит о том, что он очень заботится о единстве сербского культурного и духовного пространства на Балканах. Нам кажется, что сближение Республики Сербской и Сербии все-таки происходит по инициативе Баня-Луки и более активно происходит со стороны Республики Сербской, нежели со стороны Сербии. Тем не менее, такая тенденция существует, и она очень положительная, потому что сербам всегда не хватало единства. На этом пути сербы стремятся к победе, противопоставив Западу свои духовные ценности и традиции, среди которых главные – вера, опора на традиционную семью, чувства справедливости, независимости и братства.

Милорад Додик награждён орденами и медалями: Орден Неманича, Орден Республики Сербской на ленте, Орден Петра Великого на ленте РФ за исключительный вклад в развитие русско-сербского сотрудничества, Орден Дружбы (Россия, 22 ноября 2011 года) за вклад в развитие сотрудничества Российской Федерации с Боснией и Герцеговиной. Сербская православная церковь наградила его Орденом Святого Саввы I степени, а Иерусалимский патриарх удостоил его Святым крестом хранителя Гроба Господня.

Работая последние годы в Президиуме БиГ, Милорад Додик пытался делать всё, чтобы функционирование еди-

ного государства стало гармоничным. Он предлагал принимать законы, которые удовлетворяли бы все три стороны, на благо и бошняков, и сербов, и хорватов. При этом он выступает за то, чтобы иностранные судьи покинули Верховный суд, чтобы никакие представители Европы и США не мешали функционированию БиГ. Республика Сербская доказала на протяжении не одного десятилетия, что она может существовать самостоятельно. Ее экономика и ее политическое развитие намного опережает те же самые процессы в Федерации БиГ. Во всяком случае, регулярно собирается парламент, систематически выбираются органы исполнительной и законодательной власти.

Недемократические методы давления на Республику Сербскую продолжают и в 2021 г. Несмотря на то, что Высокий представитель в БиГ Валентин Инцко уходит со своего поста, он пытается затруднить функционирование РС и самостоятельно принимает поправку в уголовный кодекс страны о запрете отрицания «геноцида» в Сребренице. Безусловно, он спешил не по своей инициативе. Эта поправка нужна тем, кто обеспокоен неосуществлёнными планами по ликвидации Республики Сербской. Запад, зная, как сербы реагируют на подобные жесты высокого представителя, намеренно накаляет обстановку в РС. Ведь тогда ситуацию можно использовать против сербов, якобы нарушающих Дейтонское соглашение. Кроме того, данная поправка предполагает уголовное наказание за отрицание «геноцида в Сребренице». Это значит, что судить могут и руководство РС, и любого серба⁴².

Противостоять такому решению трудно, однако РС уже имеет опыт блокирования постановлений высоких представителей — не замечать их, не публиковать в «Служебном гласнике», протестовать, предлагать обсудить решение на референдуме. Видимо, в данном случае будут использованы и другие инструменты, которые находятся в руках руководства РС. Милорад Додик созвал пресс-конференцию, на которой заявил, что постановление Инцко в Республике Сербской отклонили как недействительное. Он предложил ряд мер, призванных не допустить выполнение поправки на территории РС, при-

42 Независимая международная комиссия как раз в июле 2021 г. опубликовала своё экспертное мнение, согласно которому «геноцида» в Сребренице не было.

звав все политические партии республики к единству по этому вопросу. Додик просил всех сербов, работающих в судах и прокуратуре БиГ, быть готовыми в знак протеста оставить свои должности. Чрезвычайная сессия Народной Скупщины РС, продемонстрировав единство всех политических партий, одобрила поправки в Уголовный кодекс соответственно, уже Республики Сербской, согласно которым тюремный срок будет теперь грозить за публичное оскорбление РС и её символики, а также за объявление сербов «геноцидным народом», если кто-то попытается изменить конституционный строй Республики Сербской или будет угрожать её территориальной целостности или независимости.

Остался у М.Додика ещё один важный аргумент: в случае продолжения политики уничтожения Республики Сербской она может объявить о своём выходе из БиГ и начать процесс РС-exit (по аналогии с Brexit). «Мы не должны медлить в принятии важных для нашего будущего решений. В этот раз мы настроены серьёзно и не изменим своего решения», — уверен Додик⁴³. По его словам, несмотря на то, что сербам неоднократно отказывали в праве на референдум, «мы добьёмся, чтобы народ проголосовал и принял решение относительно статуса Республики Сербской», — заявил он.

Находясь долго в руководстве Республики Сербской, Милорад Додик многое сделал, чтобы укрепить РС, сделать её более самостоятельной, защитить сербский народ и предотвратить создание единой Боснии и Герцеговины без «Образований». За эти годы он стал опытным политиком, сыгравшим важную роль в судьбе сербского народа в Боснии и Герцеговине.

43 Цит по: Сокольников И. Милорад Додик анонсировал возможный выход Республики Сербской из состава страны // Режим доступа: <https://www.pnp.ru/politics/milorad-dodik-anonsiroval-vozmozhnyy-vykhod-respubliki-serbskoy-iz-sostava-strany.html>

Mihail Deljagin

SEDAAM ZAKONA DRUŠTVENE TRANSFORMACIJE I GLAVNI CILJ SOCIJALNOG INŽENJERINGA

Dve tranzicije jedne generacije

Savremeno čovječanstvo (pogotovo Rusija kao njegova avangarda mišljenja i osjećanja), bar tokom života sadašnje generacije, moraće da djeluje u uslovima neviđene (još od renesanse) visoke neizvesnosti.

Nove tehnologije stvaraju novo društvo, iako i kasne u odnosu na očekivanja svojih pristalica.

Nove tehnologije stvaraju novo društvo

Informaciona revolucija 1991. godine (kada je u to vrijeme tehnološki, a samim tim i društveno naprednijoj zemlji – Sjedinjenim Američkim Državama – troškovi nabavke informacija i informacionih tehnologija prvi put u istoriji premašili troškove nabavke proizvodnih tehnologija i osnovnih sredstava) otvorila je novu eru. Na kostima naše sovjetske civilizacije, na tehnološkim, ljudskim i finansijskim resursima koje nam je Zapad otrgnuo,

čovječanstvo je prešlo iz industrijskog u svijet informacija. Ali već 2020. godine, pod maskom korona virusa i uz njegovu pomoć, dogodila se druga, ništa manje, a po mnogo čemu značajnija

Naravno, sa stanovišta univerzuma, funkcije čovjeka su različite.

tranzicija u svijet društvenih platformi, odnosno društvenih mreža koje su postale oruđe za masovnu kontrolu.

Obe tranzicije bile su bez presedana revolucionarne, jer su promjenile prirodu i pravac masovne aktivnosti: od transformacije okoline do promjene njene percepcije (i, shodno tome, svijesti) nakon početka informatičkog doba i do razvoja digitalnog načina obuke veštačke inteligencije sa početkom ere društvenih platformi.

Prije toga, kroz čitavu istoriju, priroda masovne aktivnosti se nije menjala: psihofiziološki, mi smo bili oblikovani evolucijom kao oruđe za transformaciju okoline.

Naravno, sa stanovišta univerzuma, funkcije čovjeka su različite: mi smo instrument njegovog samospoznavanja i generisanja emocija, ali njihovo ispunjenje zahtijeva upravo promjenu okoline.

Tačnije, zahtijevalo do 1991. godine.

Od tada radimo stvari koje nama nisu svojstvene, tako da je rast zopačenosti, i to ne samo seksualnih, djelimično reakcija na neprirodan karakter našeg kompletnog života.

Ima čega da se plašite, ali nema čemu da se čudite: to diktira promjena tehnologija koje određuju društveno uređenje.

Prije početka informatičkog doba, osnova tehnološke baze čovječanstva bila je industrija, organizovana prvenstveno na bazi pokretne trake. Iako je sama pokretna traka transformisana i u Sjedinjenim Državama, i u Japanu i u SSSR-u za rad radničkih brigada te su bile razvijene industrije koje nisu zahtevale pokretne

Prije početka informatičkog doba, osnova tehnološke baze čovječanstva bila je industrija, organizovana prvenstveno na bazi pokretne trake.

trake, naprimjer hemijska industrija, ali princip je ostao isti: veliki kolektivi industrijskih radnika, iako sve više inteligentniji i fleksibilniji.

Tabela tehnoloških osnova

	Industrijsko doba	Informaciono doba	Doba vještačke inteligencije
Period	Do 1991.	1991.-2019.	Od 2020.
Tehnologija koja je ključna za organizaciju društva	Od 10-ih godina HH vijeka – pokretna traka	Televizija, Internet, društvene mreže	Društvene platforme kao okruženje za obučavanje vještačke inteligencije
Glavni predmet rada	Okolina	Ljudska percepcija svijeta	Vještačka inteligencija i vjerovatno noosfera
Usklađenost sa psihofiziološkom prirodom čovjeka	Uglavnom je usklađena	Neprirodno	Uništava ljudsku prirodu; duboko ga transformiše bez garancije očuvanja
Glavni proizvod ljudske djelatnosti /cilj njenih organizatora	Materijalno blago/profit	Stanje svijesti/ vlast	Digitalni trag za obučavanje vještačke inteligencije/ efikasnost vještačke inteligencije
Primarno stanište čovjeka	Tehnosfera		Društvena platforma (digitalni ekosistem)
Glavni oblik organizacije djelatnosti / ključni faktor suvereniteta	Velika proizvodnja sa sistemom pokretne trake/ razvijen vojno-industrijski kompleks	Finansijska berza/ emisija nacionalne valute prema potrebama privrede	Društvena platforma (digitalni ekosistem)/ sopstvena vještačka inteligencija zasnovana na sopstvenoj društvenoj platformi
Ključna grupa kapitala	Industrijski	Finansijsko-špekulativni	Kapital društvenih platformi
Ključni oblik organizacije kapitala	Proizvodna transnacionalna korporacija	Globalni investicioni „fond fondova“	Društvena platforma (digitalni ekosistem)
Formula osnovne razmjene	Rad za materijalna blaga	Rad za stanje svijesti	Emocije za pažnju
Dominantan tip privrede	Monopolizovano tržište		Distributivna
Ključni tip ličnosti	Član radnog kolektiva	Špekulant	Frilanser (živi od povremene zarade)
Osnovni tip svijesti	Kolektivistički	Individualistički	Djelimični
Glavni (pokretački) društveni konflikt	Između kapitala i najamnog rada	Između globalnog finansijskog špekulativnog kapitala i kapitala nacionalnog realnog sektora	Između vlasnika društvenih platformi i njihovih korisnika; vremenom – između vještački stvorenom u marketinške svrhe slikom svijeta i stvarnošću
Osnovne klase	Buržoazija, specijalisti, proletarijat	Organizatori finansijskih špekulacija i njihove žrtve	Vlasnici društvenih platformi, specijalisti (salarijat), lumpen (prekarijat)
Dominantan tip upravljanja	Administrativni	Pravac podsticajne inicijative za rešavanje potrebnih zadataka uz uništavanje drugih oblasti	Samostalno donošenje odluka određeno strogo kontrolisanim informacijama
Dominantni tip ponašanja	Individualno, logičko	Kolektivno, logičko	Kolektivno, emotivno

Bog se, striktno po Napoleonu, pokazao kao pokret „velikih bataljona“.

Godine 1991. ovaj svijet se urušio zajedno sa svojim nosiocima: informacione tehnologije, tada još primitivne, postale su glavne. Najpre je televizija određivala šta čovjek misli i kako

se ponaša, zatim je internet postao glavni medij komunikacije, pa onda društvene mreže.

Širom svijeta, vlasti su zahtjevale od ljudi da na sebi izvrše nerazumljiv eksperiment.

A 2020. dogodila se nova revolucija: tokom izbijanja korona virusa, vlasti širom svijeta su počeli da zahtjevaju da se čovjek odrekne razuma, kritičkog razmišljanja, čak i pokušaja da procjeni kontrolne signale u njihovoj nasumičnosti i nedoslednosti – i u glavnom, on je poslušao, lako i često sa entuzijazmom .

Širom svijeta, vlasti su zahtjevale od ljudi da na sebi izvrše nerazumljiv eksperiment, koji demonstrativno krši sve uobičajene norme nauke i medicine – i, izuzev nekoliko mjesta, to nije naišlo na veći otpor.

Kada se ljudi masovno i voljno odriču glavnog dostignuća evolucije, koje ih razlikuje od životinjskog svijeta, od razuma, postavlja se pitanje: šta je razlog?

Odgovor je jednostavan: novi model upravljanja zasnovan na novim tehnologijama i na novom ljudskom okruženju stvorenom ovim novim tehnologijama.

Pračovjek je živio u prirodi, stvaranje tehnologija nas je pomjerilo u drugu prirodu – tehnosferu koju smo stvorili. Ovo je naše drugo stanište, skoro sve što vidimo oko sebe. Ali društvene mreže su postale naša treća okolina: šta god da radimo, naši postupci – ako su dovoljno efikasne i, shodno tome, podržane savremenim tehnologijama digitalizacije – ogledaju se u njima.

Naravno, oni se koriste da nas kontrolišu: sve što čovjek vidi, on koristi za vlast.

Pošto su postale alat za stalno upravljanje velikim masama ljudi, društvene mreže su se pretvorile u društvene platforme: ovo je trenutna faza njihovog razvoja. Ovo je kontrola bez

Kada se ljudi masovno i voljno odriču glavnog dostignuća evolucije, koje ih razlikuje od životinjskog svijeta, od razuma, postavlja se pitanje: šta je razlog?

prisile: formalno, čovjek slobodno odlučuje – ne kontrolišu ga organizacije, već informacije i emocije koje dobija na društvenim mrežama. I on, bez spoljnog pritiska, donosi odluke koje se od njega traže.

Ovakvo novo upravljanje je kvalitativno efikasnije, jer se čovjek osjeća kao potpuno slobodan kreator sopstvenog života. Efikasnost ovakvog upravljanja, njegova

specifičnost, manifestovala se upravo 2020. godine, kada su ljudi masovno, pa čak i ponosno, odricali se od svog razuma.

Zato je 2020. postala prekretnica: stvorili smo novi tip društva – društvo društvenih platformi. Ili, ako želite, „digitalni ekosistem“.

Zato je 2020. postala prekretnica.

Njihov cilj je da prikupe naše digitalne tragove za obuku vještačke inteligencije – glavnog faktora konkurentnosti.

Gubitak postavljanja ciljeva – gubitak razuma

Do 1991. ključ za organizovanje tehnološkog društva bila je pokretna traka, do 2020. – televizija, otvoreni internet i društvene mreže, a sada – društvene platforme.

Glavni predmet rada bila je okolina, od 1991. do 2020. – ljudska svijest, a sada – vjerovatno, vještačka inteligencija.

Ako je sa stanovišta naše psihofiziološke adaptacije na promjenu svijeta oko sebe, preorijentacija na transformaciju naše svijesti značila prelazak na neprirodan način života, onda je život u društvenim mrežama sa svojim emocijama, osmišljenim marketinškim algoritmima da zadrži našu pažnju, jednostavno uništava ljudsku prirodu. Ili nju, u najmanju ruku, duboko transformiše bez garancija očuvanja.

Tu se postavlja egzistencijalni problem: da bi se zadržala naša pažnja, društvene platforme stvaraju za nas najudobnije okruženje. Štaviše, pošto je kreirano posebno za nas, mnogo je zgodnije i prijatnije od uobičajenog okruženja. Nema potrebe za uproščavanjem – i ono ima svoje sukobe – ali sami ti sukobi su za nas maksimalno udobne: vidimo ne samo one sa kojima nam je drago da smo prijatelji, već i one koje nam je drago da mrzimo.

A udobnost isključuje razvoj: na kraju krajeva, razvoj je upravo uzrokovan nelagodom i željom da se ona prevaziđe. To direktno dovodi do psihičkih poremećaja, jer čovjek ne može da živi bez cilja kao Zemlja ne može bez elektromagnetnog polja – a u svakodnevnom životu cilj se postavlja upravo nelagodom. Ali glavno je to da

Do 1991. ključ za organizovanje tehnološkog društva bila je pokretna traka, do 2020. – televizija, otvoreni internet i društvene mreže, a sada – društvene platforme.

smo lišeni podsticaja za razvoj, a to već prijeti uništenjem samog ljudskog roda.

Istovremeno, glavni oblik razmjene – emocije sa društvenih mreža za našu pažnju – ne predviđa promjenu okoline, odnosno materijalni rezultat.

Ono što smo, zapravo, videli u koronauludilu: ako nema nelagode, nemoguće je postaviti održiv, smislen cilj, a onda razum nije potreban (njegova najopširnija definicija je „sposobnost postavljanja ciljeva“), i lako se njega odreći – zbog uštede energije.

S druge strane, sadašnji objektivni, tehnološki determinisani cilj čovječanstva – hranjenje vještačke inteligencije svojim „digitalnim tragom“ – po prvi put se pokazao van čovječanstva, a čovjek je, između ostalog i zbog toga, izgubio funkciju postavljanja ciljeva.

Ako su materijalna dobra prije informatičkog doba, kao glavni proizvod ljudske djelatnosti, stvorena za profit, koji su ljudi u principu mogli masovno da dobiju, a stanje svijesti u to doba formirano za moć, u koju bismo teoretski mogli biti uključeni, sada proizvodimo „digitalne tragove“ za obučavanje vještačke inteligencije, koja nam je u principu tuđa i koju ne osjećamo direktno.

Naravno, on je neophodan kao glavni faktor konkurentnosti i nezavisnosti (u doba industrije je kriterijum suvereniteta – vojno-industrijski kompleks, u informatičko doba to je pitanje sopstvene valute prema potrebama privrede, a sada – sopstvena vještačka inteligencija, koja se obučava na svojim društvenim platformama), ali se nalazi van nas i, štaviše, suštinski je neljudske prirode. To stvara masovno osjećanje siročeta, povećava otuđenost od sopstvene djelatnosti i života.

Istovremeno, glavni oblik razmjene – emocije sa društvenih mreža za našu pažnju – ne predviđa promjenu okoline, odnosno materijalni rezultat. Ali ne samo predinformaciona razmjena rada za materijalna dobra, već i informaciona razmjena rada za određeno stanje svijesti, emocija i ponašanja predviđala je tako jasan

Kao rezultat toga, čak i ako je monopolizovano, tržište se postepeno sve uočljivije zamenjuje distributivnom ekonomijom.

rezultat svojih napora. Sada su ljudski naponi koji donose rezultate, kao takvi, jednostavno ispali iz slike svakodnevnog života koju doživljava većina ljudi.

Pretnja od izumiranja ljudi je stvarna

Kao rezultat toga, čak i ako je monopolizovano, tržište se postepeno sve uočljivije zamenjuje distributivnom ekonomijom. A podjela suvih obroka u karantinskoj Kini i novčane pomoći u karantinskoj Evropi prvi su znaci „nove normale“, u kojoj, kako ubjeđuju propovednici „inkluzivnog kapitalizma“, većina neće imati ni značajnu imovinu ni značajna prava. One koji će imati sreće, dobiće minimalni skup jeftinog surogata.

Već sada, ključni tip ličnosti nije član industrijskog sindikata, pa čak ni špekulant informatičkog doba, već frilanser.

Već sada, ključni tip ličnosti nije član industrijskog sindikata, pa čak ni špekulant informatičkog doba, već frilanser – osoba koja preživljava od povremenih poslova i više nije sposobna da organizuje sistematsku zaradu. U suštini to je lumpen.

Jasno je da ova vrsta zarade formira i strogo definisanu percepciju svijeta i sebe u ovom svijetu.

Ako fabrički radnik, zbog svakodnevne prirode svoje djelatnosti, formira kolektivistički tip svijesti, finansijski špekulant i njegove žrtve razvijaju individualistički tip, onda osoba koja je samo ćelija društvenih platformi razvija djelimičan tip svijesti. Klip razmišljanje je zamenjeno klik razmišljanjem, misli su „kratke-kratke“, čak ni ne kao Pinokijeve, već su kao dodirivanje tipke na tastaturi.

Promjena svijesti maskira pokretački sukob novog društva. Ovo nije sukob između kapitala i najamnog rada, kao u kapitalizmu, nije sukob globalnog finansijskog špekulativnog kapitala i nacionalnog kapitala realnog sektora, kao u informatičkom dobu, već sukob između vlasnika društvenih platformi i njihovih korisnika. Bez obzira koliko je vještačka udobnost potpuna, ona će periodično „pritiskivati“, te korekcija ličnosti će biti previše oštra.

Vremenom, glavni sukob može postati sukob između vještački stvorene u marketinške svrhe slike svijeta i stvarnosti, poput toga što posmatramo kod hipstera koji su tokom agresivnog samoostvarenja izbili iz društvenih ćelija u kojima su sazreli.

Promjena svijesti maskira pokretački sukob novog društva.

Slabljenje racionalnosti neće proći bez posljedica, kao ni primitivizacija strukture društva. U kasnoj industriji (epoha

naučne i tehnološke revolucije) glavne klase su bile buržoazija, specijalisti i proletarijat; u informatičkom dobu, organizatori

Na kraju krajeva, i industrijska i informaciona era su trenirale lične sposobnosti osobe.

finansijskih špekulacija i njihove žrtve, ali čak i oni se u principu mogli braniti od vladajuće klase.

U eri vještačke inteligencije i kapitala društvenih platformi, ogromnu većinu društva čine potpuno bespomoćni i samim tim obespravljani lumpeni sa isključenim društvenim identitetom (prekarijat); vladajuća klasa – vlasnici društvenih platformi – kvantitativno je malobrojna, a potrebnih stručnjaka – salarijata – takođe je izuzetno malo.

Za očuvanje, da ne pominjemo razvoj, neophodan čak i za jednostavno postojanje društva znanja, možda neće biti dovoljno ljudi – a onda će znanje biti izgubljeno, zajedno sa tehnologijama za održavanje života. Jasno je da će to izazvati masovno izumiranje stanovništva, lišenog sposobnosti prilagođavanja.

Na kraju krajeva, i industrijska i informaciona era su trenirale lične sposobnosti osobe: prva – prinuđenim otporom administrativnom upravljanju, druga – usmjeravanjem podsticane inicijative na rešavanje zadataka neophodnih za sistem kontrole. Sada osoba donosi odluke određene strogo kontrolisanim informacijama; ona nema vještine otpora i inicijative, njena nezavisnost je fiktivna, a ona to nije u stanju da shvati. Kao rezultat toga, osoba je, uprkos fantastičnom nivou vlastite ocjene svojih vrijednosti, manje održiva i više „parcijalna“ čak i od radnika na pokretnoj traci koji cijeli život zateže jednu maticu: taj još uvijek može da nauči nešto novo, a sadašnji lumpen nije u stanju ni da shvati potrebu za tim (jer je on „kruna stvaranja“, a sama činjenica prilagođavanja okolnostima može za njega postati moralna i psihološka katastrofa, jer će uništiti njegovu sliku svijeta zasnovanu na narcizmu).

Kao rezultat toga, ako je u industrijskoj eri dominantan stil ponašanja – čak i u okviru kolektiva i kolektivnog tipa svijesti

Kao rezultat toga, osoba je, uprkos fantastičnom nivou vlastite ocjene svojih vrijednosti, manje održiva.

– individualno logičan, a u informatičkoj eri kolektivno logičan (odnosno, osoba je djelovala pod uticajem emocija koje su ljude zbijale u čopore, ali je ipak bila u stanju da se pogleda

spolja i donese logično utvrđenu odluku), sada prelazimo na emocionalno ponašanje čopora kao novu dominantu. Razum se

isključuje, ljudi se pokoravaju kolektivnim emocijama koje stvaraju pojedinačni uređaji.

Sumirajući: sadašnja revolucija je nemerljivo dublja od prethodnih, jer se ne završava samo stari način organizovanja ljudi – iscrpljen je sam cilj njihovog postojanja, profit. A zajedno sa njim odlaze i sredstva za njegovo postizanje: kapitalizam i tržišna ekonomija uopšte.

Nove tehnologije transformišu naše društvo nevjerojatnom brzinom.

Uslovi preživljavanja

Dakle, nove tehnologije transformišu naše društvo nevjerojatnom brzinom i kaleidoskopskom raznolikošću: tokom života jedne generacije već su se desile dve kardinalne promjene tehnološke osnove! Međutim, skoro sve norme, pravila i vještine koje koristimo razvijene su za staru stvarnost i zahtjevaju u najmanju ruku najtemeljniju provjeru i pojašnjenje (a u najgorem slučaju, mogu biti fatalno štetne).

Kategorički uslovi za opstanak čovječanstva (a samim tim i ruske civilizacije, jer bez naše jedinstvene kombinacije humanizma, sposobnosti apstraktnog mišljenja i mesijanizma, čovječanstvo će degenerisati za jednu generaciju) u savremenim uslovima su:

- razvoj od strane ruske civilizacije (jer nema ko drugi) strateškog kompleksnog mišljenja,
- identifikovanje novih međuodnosa društvenog razvoja i, što je izuzetno važno,
- prevazilaženje starih struktura znanja (vezanih ne samo za industrijsko doba, već i za informatičko doba 1991–2020., koje je prošlo na isti način kao i industrijsko, ali se, ironijom istorije, i dalje percipira od „večno jučerašnjih“ glasnika nasmučanih floskula kao primamljiva otkrovenja budućnosti).

Najuniverzalnija je marksističko-lenjinistička dijalektika (naravno, u vidu ne zastarele sholastike i dogmatizma, već istorijskog materijalizma, koji proučava obrasce kreiranja od strane društva pravila sopstvene djelatnosti). Njena primjena na društveni život tri Hegelova zakona – jedinstva i borbe suprotnosti, prelaska kvantitativnih promjena u kvalitativne i negacije negacije – isti je temelj društvenog predviđanja i planiranja, kao što su tri Njutnova zakona za fiziku.

Najuniverzalnija je marksističko-lenjinistička dijalektika .

Ali sami su ovi zakoni previše opšti i prvenstveno su oruđe za razumevanje stvarnosti, dok je neposredni zadatak da se ona transformiše. Stoga su njihove primenjene manifestacije

Prije svega, potrebno je navesti **zakon očuvanja rizika**.

od praktičnog značaja. Mnoge od njih stručnjaci doživljavaju kao očigledne, ali su van uskih krugova praktičara i dalje nedopustivo slabo poznati – što se često pretvara u nepotrebne žrtve.

Kako izbeći zakasnele reakcije i iznenadne događaje

Prije svega, potrebno je navesti **zakon očuvanja rizika**: kada se minimiziraju rizici pojedinih elemenata sistema, opšti rizici ne nestaju (kako se čini učesnicima događaja koji sanjaju o Zlatnom dobu), već se sublimiraju na nivo celog sistema i mogu da ga unište.

Ovo je jedan od mehanizama za prelazak kvantitativnih promjena u kvalitativne, ali objektivna želja da se minimiziraju vlastiti rizici (odnosno rizici pojedinih elemenata bilo kog sistema) daje mu nezavisno značenje.

Poznati historičar A.I. Fursov izdvojio je četiri važna zakona društvenog upravljanja, koja se primenjuju na svim društvenim nivoima, od male grupe do čitave civilizacije.

Zakon Vinera – Šenona – Ešbi glasi da sistem upravljanja mora stalno nadmašivati sistem kojim se upravlja u pogledu snage i složenosti. Neophodno je nadmašiti upravljano po moći da bi se moglo upravljati (inače na vlasti neće obraćati pažnju), a po složenosti – da bi mogli da razumeju objekat upravljanja i, shodno tome, upravljaju svjestno.

Zakon Anohina – Bira predviđa da je uslov za efikasnost sistema upravljanja predviđanje promjena unaprijed, ne samo u

Ovo je jedan od mehanizama za prelazak kvantitativnih promjena u kvalitativne.

sistemu kojim se upravlja, već i u spoljašnjem svijetu.

Zakon Sedova – Nazaretjana utvrđuje da se u složenom hijerarhijskom sistemu neophodna relativna raznolikost na najvišem nivou može obezbjediti prinudnim ograničavanjem različitosti na nižim nivoima, odnosno antientropija na najvišem nivou može se obezbjediti

„entropizacijom“ (haotizacija, uprošćavanje) nižih nivoa od strane viših nivoa. Takvo uprošćavanje je najjednostavniji, najočitiji, udoban i jeftin metod da sistem upravljanja zadrži svoju dominantnu poziciju.

Strah od smrti (socijalne i fizičke), koji budi instinkt samoodržanja, moćno je oruđe društvenog stvaralaštva.

Na primjeru kasnog SSSR-a, djelovanje ovog zakona slikovito opisuje S.E.Kurginjan; sada on se manifestuje u sveobuhvatnoj primitivizaciji od strane globalne vladajuće klase svih vidljivih nivoa društvenog života širom svijeta.

Posljedica ovog zakona je jedan od Šumpeterovih mehanizama „kreativne destrukcije“: suočen sa preterano visokom neizvesnošću za svoje kognitivne sposobnosti (obično „na prekretnicama istorije“), vladajući sistem je suočen sa gotovo neodoljivim iskušenjem da primitivizuje kontrolisano društvo, čime dramatično smanjuje njegovu konkurentnost (a samim tim i njegovu održivost) i povećava vjerovatnoću kolapsa (iako nikako ne nužno sa naknadnim „stvaranjem“ kroz uništenje).

Četvrti primijenjeni zakon društvenog razvoja, na koji neumorno podsjeća A.I. Fursov, je zakon **Baringtona Mura**: „Revolucije [u smislu novog društvenog poretka, a ne društvene kataklizme koja razbija zastarelo – M.D.] se rađaju ne toliko iz pobedonosnog uzvika klasa u usponu... koliko iz samrtne graje onih slojeva koje će poklopiti talas napretka.“

Strah od smrti (socijalne i fizičke), koji budi instinkt samoodržanja, moćno je oruđe društvenog stvaralaštva upravo onih društvenih struktura koje zbog svog položaja u umirućem sistemu imaju resurse neophodne za takvo stvaralaštvo.

Zakon Baringtona Mura je posebna manifestacija zakona negacije negacije: u praksi društvenog razvoja budućnost rađaju, stvaraju i oblikuju ne njeni entuzijastični romantičari, već uticajne društveno-političke grupe koje ova budućnost ubija i koje u takvu budućnost se ponovo rađaju.

Zakon Baringtona Mura je posebna manifestacija zakona negacije negacije.

To je paradoksalna i surova lekcija, čiju posebnu manifestaciju posmatramo u umirućem finansijskom špekulativnom kapitalu, čiji je najnapredniji dio već stvorio kapital društvenih platformi i energično se u njega transformiše.

Kao rezultat toga, prošlost (kapital realnog sektora) postaje pravi saveznik budućnosti (kapitala društvenih platformi, jer su oboje zainteresovani za stabilnost, a samim tim i za konsolidaciju

Klasičan primjer sprovođenja ove posljedice je Prvi svjetski rat.

društava) preko glave i u direktnoj borbi protiv sadašnjosti (finansijski špekulativnog kapital koji je zainteresovan za suprotno – maksimalnu volatilnost i fragmentaciju društava).

Važna posljedica zakona Baringtona Mura, koju većina revolucionara pogubno ignoriše (iz razumljivih psiholoških razloga), jeste da se budućnost bori i ostvaruje u borbi protiv zastarjelog društvenog poretka ne vlastitim, već starim snagama i interesima. S jedne strane, ona jednostavno još nije imala vremena da razvije sopstvene strukture, pa čak ni da postane svesna sebe, ali s druge (i to je glavna stvar) – budućnost ne stvaraju „vesnici koji su pali sa neba“, već same stare elite (tačnije, njihovi najprilagodljiviji elementi), čak i u toku svoje agonije.

Klasičan primjer sprovođenja ove posljedice je Prvi svjetski rat: finansijski špekulanti, u liku američkih Federalnih rezervi, koji su zauzeli globalno značajnu državu, borili su se za uništenje imperija kao takvih i maksimalnu fragmentaciju svijeta rukama, prije svega, samih imperija – toliko neupadljivo da je čak i briljantni savremenik ovog rata Lenjin u njemu nije video ništa drugo nego samoubilačku borbu zastarjelih imperija „za preraspodjelu tržišta“.

Za razumijevanje globalne konkurencije izuzetno je važan **zakon Smirnova**, prema kojem stabilnost složenih konkurentskih sistema zahtijeva njihovo stabilno strukturisano međusobno prožimanje uz pomoć specijalnih komunikatora koji puštaju strani element u svoj sistem da stupi u interakciju sa njegovim sistemom i prodire svoj element u strani sistem da bi sa njim stupio u interakciju. Stabilnost ovakvih komunikatora, uključujući i institucionalnu stabilnost (koja omogućava da se obezbijedi

Za razumijevanje globalne konkurencije izuzetno je važan **zakon Smirnova**.

kontinuitet generacija i implementiraju strateški principi, uprkos promjeni njihovih kreatora i izvršilaca) je obavezan uslov stabilnosti makrosistema koji objedinjuje konkurentske sisteme (u periodima bipolarnog svijeta to su bili SSSR i SAD, sada su to Kina i SAD).

Važna posljedica zakona Smirnova: konkurencija između sistema prvenstveno se odvija za regrutovanje komunikatora kako bi tuđi komunikatori postali vaši u skladu sa svojim sistemom vrijednosti. Borba za takvu „promjenu identiteta“ je srž svakog nadmetanja društvenih sistema i garancija pobjede u ovom nadmetanju uz uništenje neprijateljskog sistema i nekontrolisanu tranziciju cjelokupne situacije u novo stanje (često krajnje neugodno i za pobjednika koji je bio srećan samo neko vrijeme, kao na kraju Hladnog rata i početkom raspada SSSR-a).

Pošto je takva pobjeda u bipolarnoj konkurenciji jedne od strana u principu neizbežna, druga posljedica zakona Smirnova je objektivna nestabilnost.

Pošto je takva pobjeda u bipolarnoj konkurenciji jedne od strana u principu neizbežna, druga posljedica zakona Smirnova je objektivna nestabilnost bipolarnih makrosistema i potreba da se postigne dinamička stabilnost nezavisnog trećeg elementa. (Jasno je da to Rusiji otvara dodatne, iako prolazne, strateške perspektive, koje je važno ne propustiti).

Konačno, sedmi i najvažniji primijenjeni zakon društvenog razvoja je da je glavni faktor globalne konkurencije dugoročna volja vladajućeg sistema da pobedi, koja traje duže od života jedne generacije.

Glavni sadržaj ove konkurencije, koja je danas konkurencija globalnih projekata, **je konkurencija „dugih volja“** i, shodno tome, (unutar) društvenih organizama koji su u stanju da stalno razvijaju, održavaju i blagovremeno modifikuju volju za borbu.

Upravo u stvaranju, unapređenju i obezbjeđivanju samostalnosti (uključujući i samorazvoj) takvih organizama sada se vidi glavni zadatak društvenog inženjeringa, ključne primenjene društvene nauke, koja je, uprkos svojim uspesima, još uvijek u začetku, kao i cjelokupna društvena nauka novog svijeta uopšte.

Glavni sadržaj ove konkurencije, koja je danas konkurencija globalnih projekata, **je konkurencija „dugih volja“**.

Михаил Делягин

СЕМЬ ЗАКОНОВ ОБЩЕСТВЕННЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ И ГЛАВНАЯ ЗАДАЧА СОЦИАЛЬНОЙ ИНЖЕНЕРИИ

Два перехода одного поколения

Современному человечеству (и тем более нам, России как его мыслящему и чувствующему авангарду) как минимум на протяжении всей жизни нынешнего поколения предстоит действовать в условиях небывало (как минимум, с эпохи Возрождения) высокой неопределенности.

Новые технологии творят новое общество, пусть и с болезненным опозданием относительно ожиданий их адептов.

Информационная революция 1991 года (когда в наиболее передовой тогда в технологическом, а значит, и социальном отношении стране - США - расходы на приобретение информации и информационных технологий впервые в истории превысили затраты на приобретение производственных технологий и основных фондов) открыла новую эру. На костях нашей, советской цивилизации, на вырванных из нас

Западом технологических, людских и финансовых ресурсов человечество перешло из индустриального в информационный мир. Но уже в 2020 под прикрытием коронабесия и с его помощью произошел второй, не менее, а во многом и более значимый переход: в мир социальных платформ, то есть социальных сетей, ставших инструментом массового управления.

Оба перехода были беспрецедентно революционны, так как меняли характер и направленность массовой деятельности: с преобразования окружающего мира на изменение его восприятия (и, соответственно, сознания) с началом информационной эры и на выработку цифрового следа для тренировки искусственного интеллекта с началом эры социальных платформ.

До того на всем протяжении истории характер массовой деятельности не менялся: психофизиологически мы сформированы эволюцией как инструменты преобразования окружающего мира.

Конечно, с точки зрения мироздания функции человека иные: мы инструмент его самопознания и генерирования эмоций, - но их исполнение требует именно изменения окружающего мира.

Точнее, требовало – до 1991 года.

С того времени мы занимаемся не свойственным себе делом, - так что рост извращений, и не только сексуальных, отчасти, есть реакция на противоестественный характер нашей жизни в целом.

Есть чего пугаться, но удивляться нечему: это диктуется сменой определяющих общественное устройство технологий.

До начала информационной эры основой технологической базы человечества была индустрия, организованная в первую очередь на основе конвейера. Да, сам конвейер и в США, и в Японии, и в СССР трансформировали под работу бригад, да, развились не требующие его индустрии, начиная с химии, - но принцип оставался прежним: большие коллективы промышленных рабочих, пусть и все более интеллектуальные и гибкие.

Таблица технологических базисов

	Индустриальная эпоха	Информационная эпоха	Эпоха искусственного интеллекта
Период	До 1991	1991-2019	С 2020
Ключевая для организации общества технология	С 10-х годов XX века - конвейер	Телевидение, Интернет, социальные сети	Социальные платформы как среда обучения искусственного интеллекта
Основной предмет труда	Окружающий мир	Восприятие мира человеком	Искусственный интеллект и, вероятно, ноосфера
Соответствие психофизиологической природе человека	В целом соответствует	Противоестественно	Разрушает природу человека; глубоко преобразует ее без гарантии сохранения
Основной продукт деятельности человека / цель ее организаторов	Материальные блага / прибыль	Состояние сознания / власть	Цифровой след для тренировки искусственного интеллекта / эффективность искусственного интеллекта
Основная среда обитания человека	Техносфера		Социальная платформа (цифровая экосистема)
Основная форма организации деятельности / ключевой фактор суверенитета	Крупное конвейерное производство / развитый ВПК	Финансовая биржа / эмиссия национальной валюты по потребностям экономики	Социальная платформа (цифровая экосистема) / собственный искусственный интеллект, базирующийся на собственной соцплатформе
Ключевая группа капитала	Промышленный	Финансово-спекулятивный	Капитал социальных платформ
Ключевая форма организации капитала	Производственная транснациональная корпорация	Глобальный инвестиционный «фонд фондов»	Социальная платформа (цифровая экосистема)
Формула основного обмена	Труд за материальные блага	Труд за состояние сознания	Эмоции за внимание
Доминирующий тип экономики	Монополизированный рынок		Распределительная
Ключевой тип личности	Член трудового коллектива	Спекулянт	Фрилансер (живет случайными заработками)
Основной тип сознания	Коллективистский	Индивидуалистичный	Частичный
Основной (движущий) общественный конфликт	Капитала и наемного труда	Глобального финансового спекулятивного капитала с национальным капиталом реального сектора	Владельцев социальных платформ с их обитателями; со временем - искусственно созданной в маркетинговых целях картины мира с реальностью
Основные классы	Буржуазия, специалисты, пролетариат	Организаторы финансовых спекуляций и их жертвы	Хозяева социальных платформ, специалисты (салариат), люмпены (прекариат)
Доминирующий тип управления	Административный	Направление поощряемой инициативы на решение нужных задач при разрушении остальных сфер	Самостоятельное принятие решений, детерминированных жестко контролируемой информацией
Доминирующий тип поведения	Индивидуальное логическое	Стайное логическое	Стайное эмоциональное

Бог строго по Наполеону являл себя движением «больших батальонов».

В 1991 году этот мир рухнул вместе с его носителями: главными стали информационные технологии, - тогда еще примитивные. Сначала телевидение определяло, что человек думал и как себя вел, затем главной коммуникативной средой стал Интернет, затем - соцсети.

А в 2020 году произошла новая революция: власти в ходе коронабесия по всему миру потребовали от человека отказаться от разума, от критического мышления, даже от попытки оценить управляющие сигналы в их хаотичности и противоречивости - и в целом он подчинился, причем легко и часто с энтузиазмом.

По всему миру власть потребовала от людей поставить на себе непонятный эксперимент, демонстративно нарушающий все привычные нормы науки и медицины, - и, за исключением считанных мест, это не встретило заметного сопротивления.

И, раз люди массово и с охотой отказываются от главного завоевания эволюции, выделяющего их из животного мира, - от разума, - возникает вопрос: в чем причина?

Ответ прост: новая модель управления, основанная на новых технологиях и на новой среде обитания человека, созданной этими новыми технологиями.

Первобытный человек жил в природе, создание технологий переместило нас во вторую природу - созданную ими техносферу. Это наша вторая среда обитания, почти все, что мы видим вокруг. Но соцсети стали нашей третьей средой жизни: что бы мы ни делали, наши действия, - если они достаточно эффективны и, соответственно, подкреплены современными технологиями цифровизации, - отражаются в них.

Естественно, они используются для управления нами: все, что человек видит, он использует для власти.

Став инструментом постоянного управления большими массами людей, соцсети стали социальными платформами: это нынешний этап их развития. Это управление без принуждения: формально человек принимает решения свобод-

но, - им управляют не организации, а сама информация и эмоции, которые он получает в соцсетях. И он без внешнего давления принимает решения, которые от него требуются.

Это новое управление, качественно более эффективное, потому что человек чувствует себя полностью свободным творцом собственной жизни. Эффективность этого управления, его специфика проявилась именно в 2020 году, когда люди массово, да еще и с гордостью, отказывались от своего разума.

Именно поэтому 2020 год стал рубежом: мы создали новый тип общества – общество социальных платформ. Или, если угодно, «цифровых экосистем».

Их объективная задача – сбор наших цифровых следов для обучения искусственного интеллекта - главного фактора конкурентоспособности.

Потеря целеполагания – потеря разума

До 1991 года ключевой для организации общества технологий был конвейер, до 2020 – телевидение, открытый Интернет и соцсети, а теперь – социальные платформы.

Основным предметом труда был окружающий мир, с 1991 по 2020 года – сознание человека, а теперь – вероятно, искусственный интеллект.

Если с точки зрения нашей психофизиологической приспособленности к изменению окружающего мира переориентация на трансформацию нашего сознания означала переход к противоестественному образу жизни, то жизнь в социальных сетях с ее эмоциями, сконструированными маркетинговыми алгоритмами для удержания нашего внимания, просто разрушает природу человека. Или, как минимум, глубоко ее преобразует без гарантий сохранения.

Здесь возникла экзистенциальная проблема: для удержания нашего внимания соцплатформы создают нам максимально комфортную среду. Причем, поскольку она создана специально для нас, она намного удобней и приятней обычной среды. Не надо упрощений – в ней свои конфликты, - но

сами эти конфликты максимально комфортны для нас: мы видим не только тех, с кем нам приятно дружить, но и тех, кого нам приятно ненавидеть.

А комфорт исключает развитие: ведь оно как раз и вызывается-то дискомфортом и стремлением его преодолеть. Непосредственно это ведет к психическим расстройствам, потому что человек не может жить без цели так же, как без электромагнитного поля Земля, - а в повседневности цель задается именно дискомфортом. Но главное - мы лишены стимула к развитию, и это уже грозит гибелью самому человеческому роду.

Что, собственно, мы и видели в коронабесие: если нет дискомфорта, невозможна постановка устойчивой, значимой цели, - а тогда не нужен и разум (его самое емкое определение - «способность к целеполаганию»), и от него легко отказаться - просто из экономии энергии.

С другой стороны, нынешняя объективная, технологически обусловленная цель человечества - выкармливание своим «цифровым следом» искусственного интеллекта - впервые оказалась вне человечества, и человек потерял функцию целеполагания в том числе поэтому.

Если материальные блага до информационной эпохи как основной продукт деятельности человека создавались для прибыли, которую люди в принципе массово могли получить, а состояние сознания в эту эпоху формировалось для власти, к которой мы теоретически могли быть причастны, то сейчас мы производим «цифровые следы» для обучения искусственного интеллекта, который нам в принципе чужд и нами даже не ощущаем непосредственно.

Конечно, он необходим как главный фактор конкурентоспособности и независимости (при индустрии критерий суверенитета - ВПК, в информационную эпоху - эмиссия своей валюты по потребности экономики, а сейчас - свой искусственный интеллект, обучающийся на своих соцплатформах), но находится вне нас и, более того, носит принципиально внечеловеческий характер. Это порождает массовое ощущение сиротства, усиливает отчуждение от собственной деятельности и жизни.

При этом основная форма обмена – эмоции из соцсетей за наше внимание – не предусматривает изменения окружающего мира, то есть вещественного результата. А ведь не только доинформационный обмен труда на материальные блага, но и информационный обмен труда на определенные состояние сознания, эмоции и поведение такой наглядный результат своих усилий предусматривали. Теперь же человеческие усилия, приносящие результат, как таковые просто выпали из воспринимаемой большинством людей картины повседневности.

Угроза вымирания человечества реальна

В результате пусть и монополизированный, но все же рынок постепенно все более заметно сменяется распределительной экономикой. И распределение сухих пайков в карантинном Китае и пособий в карантинной Европе – первые ласточки «новой нормальности», в которой, как убеждают проповедники «инклюзивного капитализма», у большинства не будет ни значимого имущества, ни значимых прав. Для тех, кому повезет, будет распределение минимального набора дешевых суррогатов.

Уже сейчас ключевой тип личности не индустриальный член профсоюза и даже не спекулянт информационной эпохи, а фрилансер – человек, перебивающийся случайными заработками и уже не способный на организацию системного заработка. Это по сути люмпен.

Понятно, что такой тип заработка формирует и строго определенный тип восприятия мира и себя в этом мире.

Если у заводского рабочего в силу повседневного характера его деятельности формируется коллективистский тип сознания, у финансового спекулянта и его жертв – индивидуалистический, то у личности, являющейся просто ячейкой социальных платформ, формируется частичный тип сознания. Клиповое мышление сменяется кликовым, мысли «коротенькие-коротенькие», даже не как у Буратино, а как касание клавиши.

Изменение сознания маскирует движущий конфликт нового общества. Это не конфликт капитала и наемного труда, как в капитализме, не конфликт глобального финансового спекулятивного капитала и национального капитала реального сектора, как в информационную эпоху, - это конфликт владельцев социальных платформ и их обитателей. Каким бы полным ни был искусственный комфорт, он периодически будет «жать», и коррекция личности будет слишком резкой.

Со временем движущим конфликтом может стать конфликт искусственно созданной в маркетинговых целях картины мира с реальностью, - вроде того, который мы наблюдаем у хипстеров, выломившихся в ходе агрессивной самореализации из тех социальных ячеек, в которых они вызрели.

Ведь ослабление разумности даром не проходит, как и примитивизация структуры общества. В поздней индустрии (уже эпохи НТР) основными классами были буржуазия, специалисты и пролетариат; в информационную эпоху - организаторы финансовых спекуляций и их жертвы, но даже последние в принципе могли защищаться от господствующего класса. В эпоху искусственного интеллекта и капитала социальных платформ подавляющее большинство общества составляют полностью беспомощные и потому бесправные люмпены с отключенным социальным самосознанием (прекариат); господствующий класс - хозяева социальных платформ - ничтожен количественно, а необходимые специалисты - сариат - также крайне немногочисленны.

Для сохранения, не говоря уже о развитии, необходимых даже для простого существования общества знаний может не хватить людей, - и тогда знания будут потеряны, причем вместе с технологиями жизнеобеспечения. Понятно, что это вызовет массовое вымирание населения, лишённого способности к адаптации.

Ведь и индустриальная, и информационная эпоха тренировали личные способности человека: первая - вынужденным сопротивлением административному управлению, вторая - направлением поощряемой инициативы на решение нужных управляющей системе задач. Сейчас же человек принимает решения, детерминированные жестко контроли-

руемой информацией; он не имеет навыков сопротивления и инициативы, его самостоятельность фиктивна, причем он не в силах осознать это. В результате он, несмотря на фантастический уровень самооценки, менее жизнеспособен и более «частичен», чем даже работник конвейера, всю жизнь привораживающий одну гайку: тот еще может освоить что-то новое, а нынешний люмпен не способен даже осознать потребность в этом (ведь он – «венец творения», и сам факт приспособления к обстоятельствам может стать для него морально-психологической катастрофой, так как разрушит его держащуюся на самолюбовании картину мира).

В результате, если в индустриальную эпоху доминирующим стилем поведения было – даже в рамках коллектива и коллективного типа сознания - индивидуальное логическое, а в информационную эпоху стайное логическое (то есть человек действовал под влиянием эмоций, сбивающих людей в стаи, но был еще способен посмотреть на себя со стороны и принять логически обусловленное решение), то сейчас мы идем к стайному эмоциональному поведению как новой доминанте. Разум отключается, люди подчиняются коллективным эмоциям, генерируемым индивидуальными гаджетами.

Резюмируя: нынешняя революция неизмеримо глубже предыдущих, так как заканчивается не просто прежний способ организации людей – выработана сама цель их существования, прибыль. А вместе с ней уходят и средства ее достижения: капитализм и в целом рыночная экономика.

Условия выживания

Таким образом, новые технологии трансформируют наше общество с невероятной быстротой и калейдоскопическим разнообразием: на протяжении жизни одного поколения произошло аж две кардинальных смены технологического базиса! Между тем практически все используемые нами нормы, правила и навыки выработаны для старой реальности и как минимум нуждаются в тщательнейшей проверке и уточнении (а как максимум, могут смертельно навредить).

Категорические условия выживания человечества (а значит, и русской цивилизации, ибо без нашего уникального сочетания гуманизма, способности к абстрактному мышлению и мессианства человечество выродится за поколение) в современных условиях:

- выработка русской цивилизацией (больше некому) стратегического комплексного мышления,
- выявление новых взаимосвязей общественного развития и, что исключительно важно,
- преодоление старых структур знания (относящихся не только к индустриальной эпохе, но и к информационной эпохе 1991-2020 годов, ушедшей так же, как и индустриальная, но по иронии истории еще воспринимаемой «вечно вчерашними» провозвестниками случайных банальностей как манящее откровение будущего).

Наиболее универсальна марксистско-ленинская диалектика (разумеется, в виде не иссохшей схоластики и начетничества, а исторического материализма, изучающего закономерности созидания обществом правил собственной деятельности), Применение ею к общественной жизни трех законов Гегеля – единства и борьбы противоположностей, перехода количественных изменений в качественные и отрицания отрицания – такой же фундамент социального прогнозирования и планирования, каким для физики являются три закона Ньютона.

Но эти законы сами по себе слишком общи и являются инструментами прежде всего осмысления реальности, в то время как непосредственная задача заключается в ее преобразовании. Поэтому практическое значение имеют их прикладные проявления. Многие из них воспринимаются специалистами как самоочевидность, но за пределами узких кругов практиков они все еще известны недопустимо плохо, - что часто оборачивается ненужными жертвами.

Как избежать «жареных петухов» и «черных лебедей»

Прежде всего надо назвать **закон сохранения рисков**: при минимизации рисков отдельных элементов системы об-

щие риски не исчезают (как кажется участникам событий, грезящим о Золотом веке), а возгоняется на общесистемный уровень и может разрушить систему.

Это один из механизмов перехода количественных изменений в качественные, но объективное стремление минимизировать свои риски (то есть риски отдельных элементов любой системы) придает ему самостоятельное значение.

Выдающийся историк А.И.Фурсов выделил четыре важных закона общественного управления, реализуемых на всех социальных уровнях от небольшой группы до целой цивилизации.

Закон Винера – Шеннона – Эшби постулирует, что управляющая система должна постоянно превосходить управляемую по мощности и по сложности. Превосходить управляемых по мощности надо, чтобы иметь возможность управлять (иначе на начальство не обратят внимания), а по сложности – чтобы иметь возможность осознавать объект управления и, соответственно, управлять осмысленно.

Закон Анохина – Бира предусматривает, что условием эффективности управляющей системы является опережающее прогнозирование изменений не только управляемой системы, но и внешней среды.

Закон Седова – Назаретяна устанавливает, что в сложной иерархической системе необходимое относительное разнообразие на верхнем уровне может обеспечиваться за счет принудительного ограничения разнообразия на нижних уровнях, то есть антиэнтропия на верхнем уровне может обеспечиваться «энтропизацией» (хаотизацией, упрощением) верхами нижних уровней. Такое упрощение является наиболее простым, очевидным, комфортным и малозатратным для управляющей системы методом поддержания своего доминирующего положения.

На примере позднего СССР действие этого закона ярко описано С.Е.Кургиняном; сейчас он проявляется во всеобъемлющей примитивизации глобальным управляющим классом всех наблюдаемых уровней общественной жизни по всему миру.

Следствие этого закона - один из механизмов «созидательного разрушения» Шумпетера: столкнувшись с чрезмерно высокой для своих познавательных способностей неопределенностью (как правило, «на переломах истории»), управляющая система сталкивается с почти неодолимым соблазном примитивизировать управляемое общество, - драматически снижая этим его конкурентоспособность (а значит, и свою жизнеспособность) и повышая вероятность развала (хотя отнюдь и не обязательно с последующим «созиданием» через разрушение).

Четвертый прикладной закон общественного развития, неустанно напоминаемый А.И.Фурсовым, - **закон Баррингтона Мура**: «Революции [в значении нового общественного устройства, а не социального катаклизма, ломающего отжившее - М.Д.] рождаются не столько из победного крика восходящих классов..., сколько из предсмертного рёва тех слоёв, над которыми вот-вот сомкнётся волна прогресса».

Страх смерти (и социальной, и физической), пробуждая инстинкт самосохранения, является могучим инструментом общественного творчества именно тех социальных структур, которые в силу своего положения в отживающей системе обладают необходимыми для такого творчества ресурсами.

Закон Баррингтона Мура - частное проявление закона отрицания отрицания: в практике общественного развития будущее рожают, создают и оформляют не его восторженные романтические адепты, а убиваемые этим будущим влиятельные социально-политические группы, причем перерождаясь в него.

Это парадоксальный и суровый урок, частное проявление которого мы наблюдаем в умирающем финансовом спекулятивном капитале, наиболее передовая часть которого уже создала капитал социальных платформ и энергично трансформируется в него.

В результате прошлое (капитал реального сектора) становится верным союзником будущего (капитала социальных платформ, так как они оба заинтересованы в стабильности, а значит, и в укрупнении обществ) через голову и в прямой борьбе против настоящего (финансового спекулятивного ка-

питала, заинтересованного в противоположном – максимальной волатильности и раздроблении обществ).

Важным следствием закона Баррингтона Мура, фатально игнорируемом большинством революционеров (по понятным психологическим причинам) является то, что будущее реализуется и сражается в борьбе с отживающим общественным устройством не своими собственными, а старыми же силами и интересами. С одной стороны, оно еще попросту не успело развить собственные структуры и даже осознать само себя, а с другой (и это главное) – будущее создается не «с неба упавшими провозвестниками», а именно самими старыми элитами (точнее, их наиболее адаптивными элементами), пусть даже и в ходе их агонии.

Классическим пример реализации этого следствия - Первая мировая война: финансовые спекулянты, в лице американской ФРС овладевшие глобально значимым государством, сражались за уничтожение империй как таковых и максимальное раздробление мира руками прежде всего самих империй – да так малозаметно, что даже гениальный современник этой войны Ленин увидел в ней не более чем самоубийственную борьбу отживших свое империй «за передел рынков».

Исключительно важен для понимания глобальной конкуренции **закон Смирнова**, по которому стабильность сложных конкурирующих систем требует их устойчивое структурированное взаимопроникновение при помощи специальных коммуникаторов, которые впускают чужеродный элемент в свою систему для взаимодействия с его системой и проникают своим элементом в чужую систему для взаимодействия с ней.

Устойчивость таких коммуникаторов, в том числе институциональная (позволяющая обеспечивать преемственность поколений и реализовывать стратегические принципы, несмотря на смену их разработчиков и исполнителей), - категорическое условие устойчивости макросистемы, объединяющей конкурирующие системы (в периоды биполярного мира это СССР и США, сейчас - Китай и США).

Важное следствие закона Смирнова: конкуренция между системами идет прежде всего за перевербовку коммуника-

торов, чтобы чужие коммуникаторы стали вашими по своей системе ценностей. Борьба за эту «смену идентичности» - ядро всей конкуренции общественных систем и залог победы в этой конкуренции с разрушением враждебной системы и неконтролируемым переходом всей ситуации в новое состояние (часто крайне дискомфортное и для счастливого лишь некоторое время победителя, как по завершении «холодной войны» и с началом распада СССР).

Поскольку в биполярной конкуренции такая победа одной из сторон в принципе неизбежна, второе следствие закона Смирнова - объективная неустойчивость биполярных макросистем и необходимость для достижения динамической устойчивости самостоятельного третьего элемента. (Понятно, что это открывает России дополнительные, хотя и преходящие стратегические перспективы, которые важно не упустить.)

Наконец, седьмым и важнейшим прикладным законом общественного развития является то, что главным фактором глобальной конкуренции является длительная, превышающая жизнь поколения воля управляющей системы к победе.

Главное содержание этой конкуренции, являющейся сегодня конкуренцией глобальных проектов, - **конкуренция «длинных волей»** - и, соответственно, (внутри)общественных организмов, способных постоянно вырабатывать, поддерживать и своевременно модифицировать волю к борьбе.

Именно в создании, совершенствовании и обеспечении самостоятельности (в том числе саморазвития) таких организмов видится сейчас главная задача социальной инженерии, - ключевой прикладной общественной науки, находящейся, несмотря на свои успехи, как и в целом все обществознание нового мира, в зачаточном состоянии.

Branimir Kuljanin¹

RUSIJA I PAD ZAPADNE NACISTIČKE IMPERIJE

Sadržaj: Nominalizam je postavio osnovu liberalizma u ideologiji i ekonomiji Zapada. Čovjeka shvata isključivo kao pojedinca, a svi oblici zajedništva su podlijegali nestanku. Zapad vodi vjerski rat protiv pravoslavnog svijeta i svake vjere u dobrotu. U Rusiji se dužnost cara smatrala svetom, on se pomazanjem na carstvo zakleo da će čuvati svoju zemlju i narod. SSSR je stvarao komunističko društvo, ali ni ono nije odgovaralo Zapadu. Sada pokušava da unište Rusiju kao navodno 'autokratsku državu', nasuprot 'zapadnoj demokratiji'. Zloupotrebom protivrječnih načela prava naroda na samoopredjeljenje i prostorne cjelovitosti države Zapad prekraja svijet po svojoj volji. Dovođenjem

Nominalizam je postavio osnovu liberalizma u ideologiji i ekonomiji Zapada.

klernacista na vlast u Kijevu 2014. Zapad se legitimisao kao nacistički, uprkos dimnoj zavjesi borbe za demokratiju i ljudska prava. Neofašisti su nastavili tamo gdje su stali njihovi očevi i djedovi 1945. Prvi Međunarodni antifašistički kongres u Moskvi 15-21. avgusta 2022. ima zadatak „da ujedini napore međunarodne zajednice u borbi protiv ideologije nacizma, neonacizma u bilo kom obliku njegovog ispoljavanja u savremenom svijetu“ (Sergej Šojgu, ministar odbrane Rusije). Svijet se budi, nespreman da se pokori

¹ Prof. dr Branimir Kuljanin, profesor Filozofskog fakulteta Univerziteta u Banja Luci

neonacistima, koji bi da ga ponovo porobe nakon dekolonizacije izvršene uz pomoć SSSR. Zapadna 'sloboda' i 'demokratija'

Rusija je najveća zemlja na svijetu, sa trećinom svih prirodnih bogatstava na Zemlji.

zaudaraju na rasizam i kolonijalizam, oslonjen na pljačku potpuno bezvrijednim valutama i mrežu stotina vojnih baza širom svijeta. Demokratska maskerada služi za prikrivanje oligarhijske vladavine sumanute zapadne 'elite'. Niz novih međunarodnih saveza (ODKB, ŠOS, BRIKS) stvara antifašistički front koji mora pobijediti. U suprotnom, svijet čeka mračna budućnost. U svijetu nije u toku borba 'demokratija' protiv 'autoritarnih režima', kao što tvrdi „imperija laži“ (Putin), već borba protiv neonacizma, koju predvodi Rusija.

Ključne riječi: Zapad, neofašizam, neonacizam, satanizam, Rusija, pravoslavlje, mir, saradnja, napredak.

UVOD

Rusija je najveća zemlja na svijetu, sa trećinom svih prirodnih bogatstava na Zemlji. Ima energije, plodnog zemljišta, šuma i rijeka u izobilju. Tuđa dobra joj ne trebaju, ne oskudijeva ni u čemu. Ali, njeno najveće bogatstvo su ljudi – skoro 150 miliona građana raznih nacionalnosti, koji čine jedan jedinstven narod. Da nije tako ona ne bi imala budućnost, raznijeli bi je vuci. Širina ruskog duha, ruska miroljubivost i trpeljivost omogućavaju svima da se lijepo osjećaju u zajedničkoj kući.

Od vremena Velikog Tartara i Mongola narodi sjeverne Evroazije su se razvili zahvaljujući svom mukotrpnom radu i stvaralaštvu, nisu pljačkali Afriku, Aziju, Ameriku i Australiju, niti su Induse i Kineze trovali narkoticima.

Nažalost, narodi Rusije su ponovo prinuđeni da, nakon ogromnih žrtava u Velikom otadžbinskom ratu za oslobođenje svoje zemlje i svijeta od evropskih fašista predvođenih njemačkim nacistima, brane svoju zemlju i slobodu.

Na vlast u Kijevu je 2014., uz podršku Zapada, došla banda nacista i narkomana.

Na vlast u Kijevu je 2014., uz podršku Zapada, došla banda nacista i narkomana, koja gazi sve norme ljudskog ponašanja. Punih 8 godina je vršila genocid nad Rusima, građanima istočne Ukrajine zato što nisu htjeli da ih još jednom, nakon Drugog

svjetskog rata, zlostavljaju i ubijaju takvi zločinci. Za to vrijeme su ubili 14 hiljada mirnih ljudi u Donbasu i provodili nasilje u cijeloj Ukrajini. Krim im se na vrijeme odupro i spasio se prisajedinjenjem Rusiji, koje je provedeno po svim pravilima demokratskog društva – na referendumu održanom 14. marta 2014.

Treba suditi zločincima koji su koristili građane, među njima žene, djecu i starce kao živi štit.

Političke i vojne vlasti, kao i bogataši koji stoje iza njih u SAD, Britaniji, EU i širom Zapada su cijelo vrijeme podržavali nacističku vlast u Kijevu, novcem, oružjem i svim drugim što je neophodno uništavali samobitnost Ukrajine kao drevne ruske zemlje, pripremali je za otvoreni napad na Rusiju. Nakon objavljivanja namjere vlasti u Kijevu da napadne Ruse u Donbasu, pa i Rusiju, rješenje „ukrajinskog pitanja“ se više nije moglo odlagati. Vojna operacija za razoružanje i denacifikaciju Ukrajine početa 24. februara se mora uspješno dovesti do kraja.

Treba suditi zločincima koji su koristili građane, među njima žene, djecu i starce kao živi štit, postavljali artiljeriju pored porodilišta, bolnica i škola, zvjerski mučili, sakatili i ubijali ratne zarobljenike.

Zapadne „demokrate“, „borci za ljudska prava“, kao i njihova bratija u „novoj Evropi“, od koje su najluđi Poljaci, ne samo da štiti te zločince, već ih i naoružava i daje im novčanu, materijalnu i političko-diplomatsku pomoć i podršku. Leh Valensa, bivši predsjednik Poljske poziva da se stanovništvo Rusije svede na manje od 50 miliona ljudi, ugrobio bi 100 miliona njenih građana.

Svi u svijetu koji imaju ljudske savjesti trebaju pomoći Rusiji da se izbori u borbi s ukrajinskim nacizmom, obezbjedi svoju zemlju, narod i slobodu. Spas od novog fašizma i nacizma, čiji je nosilac krupni kapital Zapada – SAD, Britanije, EU, a udarna pesnica NATO, je raspuštanje tog saveza i mirna saradnja svih naroda i zemalja svijeta. Pod izgovorom odbrane od strašne, imperijalne Rusije zapadni pljačkaši su ukrali njenih 300 milijardi dolara, otimaju imovinu njenih građana, zabranjuju ruski jezik, napadaju Rusku pravoslavnu crkvu, uveli su bezbrojna ograničenja (sankcije), koja pogađaju ne samo nju već i građane njihovih, zapadnih zemalja. Pokušavaju da Rusiju okrive za svoju politiku koja vodi u sveopštu krizu i novi svjetski rat. Svijet se nalazi na ivici bezdane provalije, treba

Svi u svijetu koji imaju ljudske savjesti trebaju pomoći Rusiji .

se spasavati od opšteg samouništenja. Nuklearni rat bi bio kraj ljudskog roda na Zemlji. Tehnika, u koju je polagao tolike nade, može postati njegov ubica. Sve se može i upotrijebiti i zloupotrijebiti,

Počinje novo doba u svjetskoj istoriji.

u rukama maloumnih osoba opasna je i šibica, a ne samo nuklearni arsenali s hiljadama bojevih glava.

Počinje novo doba u svjetskoj istoriji. Samo istinski suverene države će moći da obezbijede svoj razvoj, postanu primjer drugima. Zapad je odigrao svoju istorijsku ulogu, on je nesposoban da svijetu ponude model za budućnost. Ma koliko zapadne elite težile očuvanju postojećeg poretka, dolazi novo doba. Zemlje „zlatne milijarde“ nemaju pravo, a ni snage da nameću svoja „pravila“ svijetu. Međunarodno pravo, jedno za sve, treba da obezbijedi uspješan put u budućnost svima. Ideja takozvanog „jednopolarnog“ svijeta, skrojenog po zamisli zapadnih vlastodržaca, je neprirodna, zaudara rasizmom i neokolonijalizmom². Liberalna ideologija sve više poprima odlike totalitarizma, otežava stvaralačko traganje i slobodno istorijsko stvaranje. Zapad je postigao mnogo, ali ne samo zahvaljujući stvaralaštvu, već u velikoj mjeri i pljačkom naroda Azije, Afrike i Latinske Amerike. Otpor skoro cijelog svijeta namjeri Zapada da uništi Rusiju ukazuje da budućnost pripada slobodnim narodima, a ne ubicama i pljačkašima.

Šta bi bilo sa svijetom da ga nije spasila Crvena armija?

Nemoguće je i zamisliti šta bi bilo sa svijetom da u njegovu zaštitu nije stala Crvena armija³. SSSR je podnio glavni teret borbe protiv nacizma. Preko 80% oružanih snaga Njemačke i njenih satelita se borilo protiv SSSR. Ali, ta bezobzirna vojska je bila nemoćna da pobijedi prvu radničku državu u svijetu. Sovjetski narod je savladao strašno zlo, razbio više od 600 fašističkih divizija, uništio 3/4 svih aviona, tenkova i artiljerijskih oruđa prolazeći svoj pravedni žrtveni put. To je istina o ratu, koju treba čuvati i predati novim pokoljenjima. Sveto, pobjedničko pokoljenje

Šta bi bilo sa svijetom da ga nije spasila Crvena armija?

sovjetskih građana i vojnika je odredilo ishod čitavog Drugog svjetskog rata.

Rusija nastoji da se stvori zajednički pouzdani sistem bezbjednosti potreban savremenom svijetu

²https://www.vesti.ru/article/2853252?utm_source=push&utm_campaign=notification

³ <http://fakti.org/rossia/putin-nemoguće-je-i-zamisliti-sta-bi-bilo-sa-svetom-da-u-njegovu-zastitu-nije-stala-crvena-armija>

da bi bio zaštićen od novih opasnih prijetnji. Pobjeda SSSR u Velikom Otadžinskom ratu je odredila budućnost planete u narednim desetljećima i zauvijek ostala najveća u istoriji po svojim razmjerama, značaju i duhovnoj, moralnoj visini – Odbranivši svoju zemlju vojnici pobjeda dobra nad zlom, mira nad ratom, života Crvene armije su nastavili borbu. nad smrću. Milioni ratnika su zauvijek ostali na bojnim poljima. Rusija i cijeli napredni svijet se s dubokim poštovanjem i zahvalnošću klanja svima koji se nisu vratili iz rata. Nacisti su ubili milione ljudi različitih nacionalnosti iz svih republika SSSR, koji su se borili na frontovima i u pozadini, u partizanskim odredima i u ilegali, i 18 miliona mirnih građana.

U odnosu na stanovništvo 1940. daleko najviše je stradala Bjelorusija - 2,290 miliona (25,3 %), slijede Ukrajina 6,850 miliona (16,3), Letonija 260 hiljada (13,7), Armenija 180 hiljada (13,6), Rusija (uključujući Karelsko-finsku SSR, koja je postala njen dio 1956.) 13,950 miliona (12,7), Litva 375 hiljada (12,7), Kazahstan 660 hiljada (10,7), Azerbejdžan 300 hiljada (9,1), Uzbekistan 550 hiljada (8,4), Gruzija 300 hiljada (8,3), Kirgizija 120 hiljada (7,8), Tadžikistan 120 hiljada (7,8), Turkmenistan 100 hiljada (7,8), Estonija 80 hiljada (7,6) i Moldavija 170 hiljada (6,9)⁴. Poginulo je ukupno 26,600 miliona ljudi, od kojih 8,600 miliona vojnika i 18 miliona građana. Nacisti su dok su se nalazili na zauzetim dijelovima SSSR provodili genocid, ubijali su Ruse, Jevreje i druge koji im nisu bili po volji. Veći genocid u svjetskoj istoriji su počinili samo Englezi nad Kinezima i Indusima u vrijeme kolonijalne vladavine, mada su sistematski uništavali i Indijance u Americi i mjesno stanovništvo u Australiji. Iz Afrike su odveli milione ljudi, koje su kao robove držali u Americi.

Odbranivši svoju zemlju vojnici Crvene armije su nastavili borbu. Oslobodili su evropske države od okupatora, okončali strašnu tragediju holokausta, spasili njemački narod od smrtonosne ideologije i politike nacizma. Vojnicima Crvene armije nisu bili potrebni rat, druge zemlje, slava ni počasti. Dotukli su neprijatelja i vratili se kući. Ali, i platili za slobodu Evrope cijenu koja se ničim ne može nadoknaditi: 1,1 miliona njenih vojnika su pali u

Vojnicima Crvene armije nisu bili potrebni rat, druge zemlje, slava ni počasti. Dotukli su neprijatelja i vratili se kući.

4 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=5412010438833998&set=gm.3297141037241>
115

tuđini. Dužnost cijelog svijeta je da pamti da je sovjetski narod podnio glavni teret borbe protiv nacizma.

Da li su vlasti Rusije imale pravo da sjede skrštenih ruka i čekaju da zapadni fašisti, koji su Ukrajinu pretvorili u vojni poligon NATO, ponovo napadnu zemlju?

Danas veterani Velikog Otadžbinskog rata žive u različitim zemljama, ali njihov jedinstveni, veliki podvig spasavanja cijelih naroda od smrti, varvarstva i porobljavanja se ne može dijeliti.

Taj podvig je tekovina cijelog čovječanstva. Ne treba zaboraviti ni doprinos saveznika, svih država antifašističkog saveza pobjedi, otvaranje drugog fronta u junu 1944., kao ni podvig svih boraca protiv nacizma koji su neustrašivo djelovali u Evropi. Svojim životima i sudbinom borci protiv fašizma su dokazali koliko je važno braniti mir i humanizam. Sjećanje na njihova djela nikada ne smije da izbledi. To je dug savjesti i odgovornosti današnjih naraštaja pred sadašnjošću i budućnošću.

Novi izazovi sa kojima je svijet danas suočen ukazuju da je čovjek, sa svojim snovima i nadom u spokojan i stvaralački život najvrjednije što postoji na Zemlji. Zato treba ojačati prijateljstvo i povjerenje među narodima, razgovore i saradnju u osnovnim pitanjima međunarodnog života. Na dnevnom redu je stvaranje zajedničkog pouzdanog sistema bezbjednosti. On je potreban savremenom svijetu koji se brzo mijenja. Samo zajedničkim radom može biti zaštićen od novih opasnih prijetnji.

Da li su vlasti Rusije imale pravo da sjede skrštenih ruka i čekaju da zapadni fašisti, koji su Ukrajinu pretvorili u vojni poligon NATO, ponovo napadnu zemlju? Nisu, Rusija je morala djelovati neodložno i odlučno.

9. maj - Dan pobjede nad fašizmom

Ove, 2022. godine se 9. maja navršilo 77 godina od pobjede nad fašizmom, a 22. juna 81 od napada fašističke Evrope predvođene njemačkim nacistima na SSSR. Društvena kretanja na Zapadu, nažalost, danas više pogoduju jačanju novog fašizma

Rusija je morala djelovati neodložno i odlučno.

nego borbi protiv njega. Himna „Oda radosti“ iz Betovenove Devete simfonije ne može da natjera virus zla da se preda. Deveti maj 1945.

je s razlogom prekretnica u istoriji Evrope i svijeta, podsjeća na izgubljene živote, žrtve fašizma, koje bi trebale biti opomena

svijetu da se to zlo nikome više nikada ne ponovi. Nažalost, to je pouka koju svijet još nije naučio.

Ne podsjećaju samo mržnja i predrasude na Drugi svjetski rat, i jedno i drugo je uvijek postojalo u svim društvima. Ona su se u prošlosti, a i sadašnja se razlikuju po stepenu njihove institucionalizacije. Kada mržnja ovlada vlastima, državom, koja ima ogromna sredstva na raspolaganju, preostaje samo korak do zla.

Ne podsjećaju samo mržnja i predrasude na Drugi svjetski rat, i jedno i drugo je uvijek postojalo u svim društvima.

Fašizam je bio protiv komunizma, totalitarizam protiv demokratije. Hitlerova mržnja prema Jevrejima ih je koštala života više od 6 miliona ljudi, a najveće žrtve su Sloveni. U SSSR je stradalo 26,6 miliona ljudi, u Poljskoj 6 miliona, u Jugoslaviji 1,7 miliona, u Čehoslovačkoj 800 hiljada, ukupno 35 miliona ljudi u slovenskim zemljama.

Nakon 9. maja 1945. počelo je najduže razdoblje mira u Evropi koje je podkontinent ikada doživio. Političari su u zapadnoj Evropi predložili politički i ekonomski sporazum da bi se izbjegli budući ratovi. Čerčil je pozvao na stvaranje „Sjedinjenih država Evrope“. U Hagu se 8-10. maja 1948. sastao Koordinacioni odbor za Evropsko jedinstvo, koji se pozivao na ujedinjenu Evropu. 10 država Zapadne Evrope je 5. maja 1949. u Londonu osnovalo Savjet Evrope. Tada je izabran dan maja u kom su 4 godine ranije puške utihnule. Međutim, važnost 1945. je brzo zaboravljena, stare mržnje i neprijateljstva su obnovljeni i nastavljeni. Ne treba šutiti, treba se boriti za pravedno, sigurnije društvo svakog dana.

Šta je zvanična ideologija, a šta stvarna politika Zapada?

Demonizacija žrtava, priča o vuku i jagnjetu

CIA je poslije Drugog svjetskog rata izučavala metode nacističke propagande, usvojila i koristi ih uspješno⁵. Glavni je ponavljanje laži, koju ljudi vremenom počinju smatrati za istinu.

Gebels je svoje metode razrađivao na Nijemcima, jednom od najobrazovanijih naroda Evrope. One su djelovale. Te metode

Fašizam je bio protiv komunizma, totalitarizam protiv demokratije.

⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=YCjPpAHNxWY>

Zapad danas koristi prema Srbima i Rusiji. Laži o genocidnosti Srba i ruskom „malignom uticaju“ na Balkanu i drugdje se prihvataju. Glavni izvor laži su zapadne tajne službe.

Glavni izvor laži su zapadne tajne službe.

je demonizacija žrtava, da bi stvorili izgovor za napad na njih. Stara je priča o vuku koji je optuživao jagnje da mu muti vodu. Drugi izvor

su političke stranke, u SAD to radi Demokratska stranka. Ona ocrnjuje i Trampa, bivšeg demokratski izabranog predsjednika SAD, optužujući ga da je rasista da bi se dodvorila „obojenima“ (afroamerikanci, latinosi, azijati), koji čine trećinu biračkog tijela. Treći izvor su mediji, koji vole skandale; moda je, na talasu obnove fašizma i nacizma, oba ova slobodarska naroda i njihove države polivati blatom. Nisu im zaboravili svoj poraz u Drugom svjetskom ratu i oslobođenju svijeta od fašizma i kolonijalizma. U današnjoj takozvanoj „intelektualnoj eliti“ Zapada, za razliku od 1960-ih, nema nikoga ko bi se osmjelio da govori istinu o Srbima i Rusiji. Svi slušaju, jer u protivnom ne bi bili primljeni u društvo. Četvrti izvor laži su protivnici srpske i ruske vlasti koji se nalaze u Srbiji, odnosno Rusiji, ili su otišli iz njih. Koriste sve načine osim civilizovanih. Izrodi služe današnjoj inkviziciji. Protiv Srba i Rusije se vodi svakodnevni informacioni rat, koji se uvijek vodio u okviru pripreme za rat i u samom ratu. Danas mu je cilj slabljenje „neprijatelja“, kako ih nazivaju na Zapadu. Mržnja ide dotle da američki i drugi NATO-generalni čitav srpski narod, a ne samo vlasti, nazivaju smetnjom na Balkanu. Zaključak nije teško izvesti – treba ga uništiti i tako ukloniti prepreku na putu prema glavnom „neprijatelju“ – Rusiji. Problem savremenog svijeta nije samo (ne) civilizovana borba glavnih suparnika za prvenstvo, već i obnova fašizma, koji je preživio Drugi svjetski rat. Globalizacija je borba za uspostavljanje svjetske diktature, koju vode globalisti-atlantisti – Angloamerikanci, cionisti, Vatikan i drugi. Sudbina svijeta se rješava u SAD, u sukobu s nacistima i drugim zločincima koji su se nakon Drugog svjetskog rata okupili u njima.

Problem savremenog svijeta nije samo (ne)civilizovana borba glavnih suparnika za prvenstvo, već i obnova fašizma.

Kako protiče ta borba?

Ona se vodi na najprimitivniji način, rat je sveobuhvatan. I najmanji pokušaj dovođenja u sumnju argumenata protiv Rusije se ocjenjuje kao prestup i ruska propaganda, pokušaj opravdavanja neprijatelja. Tako rade svuda, od SAD i Britanije do Njemačke, Pribaltika i

Ukrajine. Zapadni mediji (CCN, BBC, DV) vode propagandni rat protiv Rusije. Na rat treba uzvratiti ratom, ne može se štititi i ne odgovarati na bezočne napade. Ukrajinske i druge fašističke vlasti lažu, potkupljuju i izmišljaju da bi postavile bilo kakvo pitanje pred međunarodne organizacije. Napadi su svake godine sve jači i rat će biti konačno izgubljen ako se na njih ne bude uzvraćalo. Ni to nije dovoljno; Srbi, kao i Rusija, moraju razraditi svoju strategiju vođenja hibridnog rata. Treba imati svoje ofanzivne planove hibridnog, među njima i informacionog rata, koji je najuže povezan s ekonomskom, moralno-psihološkom i njegovim drugim stranama. Odbrana Srpske, povratak Kosova i Metohije u sastav Srbije, ujedinjenje s Crnom Gorom i drugi krupni, istorijski zadaci koji stoje pred srpskim narodom traže okupljanje i potpuno korištenje svih raspoloživih snaga.

SAD namjeravaju da naprave rakete srednjeg i kratkog dometa da bi „obuzdale agresiju“ Rusije.

SAD namjeravaju da naprave rakete srednjeg i kratkog dometa da bi „obuzdale agresiju“ Rusije⁶. U sklopu jačanja NATO Ukrajina je dobila odbrambene sisteme naoružanja, a SAD su 2. avgustu 2019. napustile Sporazum o raketama srednjeg i kratkog dometa s Rusijom, da bi mogle da prave nove. Rusija je više puta saopštavala da u potpunosti ispunjava sve uslove Sporazuma. Putin je vodećim evropskim i azijskim državama i raznim međunarodnim organizacijama predložio uvođenje moratorijuma o njihovom razmještanju u Evropi i drugim oblastima.

SAD potpisuju vojne ugovore samo ako koriste njihovoj vojno-političkoj strategiji, a to je stvaranje potpune nadmoći nad drugima, prvenstveno nad glavnim vojnim suparnikom - Rusijom. Ugovor o raketama srednjeg i malog dometa su potpisale da neutralizuju sovjetske rakete, u kojim je SSSR imao ogromnu prednost, i da stvore nadmoć u raketama pomorskog baziranja računajući da će tako steći potpunu nadmoć, što nisu uspjeli. I iz Ugovora o protivraketoj odbrani (PRO) su izašle računajući da mogu stvoriti potpunu nadmoć, što takođe nisu uspjele. Sada moraju poništiti taj ugovor zato što je Rusija stvorila potpunu nadmoć u strateškom oružju. Amerikanci to nisu očekivali, ali su shvatili kakvo je stanje. Neophodno im je da strateško oružje,

SAD potpisuju vojne ugovore samo ako koriste njihovoj vojno-političkoj strategiji.

6 <https://rs.sputniknews.com/svet/202008261123272721-pompeo-napracemo-rakete-za-obuzdavanje-ruske-agresije/>

dok ne dostignu Rusiju, nećim zamijene. To namjeravaju da urade oružjem srednjeg dometa postavljenim u Evropi. Kod Harkova nisu uspjeli, ali mogu kod Varšave i Taljina. Tehnički problem

Vojni budžet SAD 60% ide za održavanje vojske.

rješavaju osavremenjavanjem rakete tomahavk, na koju postavljaju manje atomske bombe.

Domet tomahavka se s manjom, lakšom bombom uvećava s 1.500 na 2.500 km. To je njihov odgovor na, kako oni računaju, privremenu prednost Rusije u strateškom oružju i PRO. Američki stratezi su dobro mislili, ali srećom nije se desilo kako su oni planirali.

Vojni budžet SAD 60% ide za održavanje vojske, a proizvodnja vojne tehnike je 2-3 puta skuplja nego u Rusiji. Odnos vojnih budžeta nije 15:1, stvarno stanje je znatno drukčije. Za izgradnju nosača aviona „Džon Kenedi“ neće biti dovoljno 11,4 milijardi dolara, Pentagon će morati ubjeđivati vladu SAD da izdvoji još⁷. Ranije je za nosač „Džerald Ford“ izdvojeno rekordnih 13,3 milijarde. Na „Džonu Kenediju“, koji treba biti završen 2024., namjeravaju smjestiti lovce F-35. Ratna mornarica planira da broj brodova sa sadašnjih 330 poveća na 355. Rusija se s pravom oslanja na strateško oružje i pokušava da sačuva i uveća prednost koju je stvorila proteklih godina. Ne baca sredstva na proizvodnju desetina hiljada tenkova, koje neće koristiti.

Tramp je pokušavao da zaustavi bezumnu politiku, koju su dugo vodili globalisti povezani s Londonom. Smatrao je da je upućivanje vojske i miješanje u sukobe na Bliskom Istoku, počev od prvog rata u Iraku 1991., bilo najveća greška u istoriji SAD⁸. Zalagao se za prekid beskonačnih ratova i uspostavljanje saradnje sa svim zemljama svijeta, umjesto suparništva. Iz Njemačke je povučeno 12.000 vojnika, uprkos protivljenju Kongresa, koji zastupa globaliste. SAD su povlačile vojsku i iz Iraka. Trebalo je povući u zemlju i pozabaviti se privredom. Tramp se borio protiv britanske vladavine nad SAD, uspostavljene 1913. osnivanjem FRS,

Tramp je pokušavao da zaustavi bezumnu politiku, koju su dugo vodili globalisti povezani s Londonom.

i ojačane 1946. kada je Čerčil uspostavio nadzor nad američkom vojskom i tajnim službama. I Kenedi je pokušao da oslobodi SAD, ali on nije imao svoju tajnu službu, koju je Tramp imao.

7 https://rs.sputniknews.com/svet/202008061123151033-kasa-bez-dna-dzon-kenedi-skup-i-za-ameriku-video/?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs

8 <https://www.youtube.com/watch?v=wCUCkj39hME&feature=youtu.be>

On je došao na vlast uz podršku nacionalno-patriotskih snaga. Njegova tajna služba ga je zaštitila od 15 pokušaja atentata, što je objavio sajt veterans.today. I FBI je stavio pod svoj nadzor. Dijelom su očistili i CIA, ali ne do kraja. U Vijetnamu je poginulo 60.000 američkih vojnika, a samoubistvo je izvršilo 200.000, 3 puta više. U Iraku i Avganistanu stanje je još teže, broj samoubistava nego poginulih je još veći. Tramp je htio da spasi omladinu od nepotrebnog stradanja. I troškovi ratova su ogromni, oni dovode u pitanje opstanak SAD kao države. Prosto, Tramp je pokušavao da spasi svoju zemlju.

Nakon ovladavanja Istočnom Evropom i Ukrajinom globalisti su preko pete kolone pripremali napad i na Rusiju.

Nakon ovladavanja Istočnom Evropom i Ukrajinom globalisti su preko pete kolone pripremali napad i na Rusiju, koji je spriječen početkom 2020. Uviđajući koliko je opasna ta politika, Tramp je povlačio vojsku dalje od ruskih granica⁹. SAD su povlačile vojsku iz Njemačke, ali je nisu poslale na granicu s Rusijom, od koje su htjeli da „zaštite Evropu“. Dio je poslat u SAD, a drugi prebačen u baze u Belgiji i Italiji. Imajući u vidu da Njemačka plaća Rusiji milijarde dolara godišnje za energiju, a da je SAD štite, i da je propustila rok za plaćanje poreza za NATO (povećanje troškova za odbranu na 2% BDP), SAD su povukle dio svojih vojnika iz nje; 12 hiljada, skoro trećinu. U početku se očekivalo da će dio vojnika otići kući, pa odatle u Istočnu Aziju, a drugi dio bi o svom trošku prihvatili Poljaci, koji hoće da uz pomoć Amerikana učvrste svoj položaj vodeće zemlje u Srednjoj i Istočnoj Evropi.

Tramp nije ostao na vlasti jer su protiv njega bili klanovi Buš i Čejni zato što je htio da objelodani prevaru (državni udar) 11. septembra 2001. i druge njihove zločine. Demokrati su odustali od povlačenja vojske iz Njemačke, a i Nijemci su za njen ostanak. Bajdena je podržao dio republikanaca, nesaglasnih s Trampovom politikom, koji, naprotiv, smatraju da se moraju zbližiti s Njemačkom radi zajedničkog suzbijanja, kako kažu, „ruske i kineske agresije“ (senator Mit Romni, koji otvoreno zastupa fašističke stavove). Rusija i Kina jesu prijatnija, ali ne SAD, već njihovoj imperijalističkoj politici, koju nastoje

Tramp nije ostao na vlasti jer su protiv njega bili klanovi Buš i Čejni zato što je htio da objelodani prevaru (državni udar) 11. septembra 2001. i druge njihove zločine.

⁹ https://rs.sputniknews.com/svet/202008061123152485-zasto-tramp-povlaci-trupe-dalje-od-ruskih-granica/?utm_source=push&utm_medium=browser_notification&utm_campaign=sputnik_rs

da suzbiju i odbace od svojih granica – Rusija u Evropi, a Kina u Istočnoj Aziji.

Prijetnje za bezbjednost s juga (mase izbjeglica, teroristi, prekid isporuke libijskih energenata) su pod nadzorom Turske.

Prijetnje za bezbjednost s juga (mase izbjeglica, teroristi, prekid isporuke libijskih energenata) su pod nadzorom Turske, članice NATO. Belgija je izabrana za stalno jer Amerikanci ne žele da potpuno napuste Zapadnu Evropu. Hoće da imaju mogućnosti za političku i vojnu vlast nad njom. Poljska i Rumunija ne mogu zamijeniti njemačke baze, sami Poljaci i Rumuni nisu dovoljni. Belgija je najpogodnija za održavanje nadzora nad Zapadnom Evropom. U njoj se nalazi sjedište NATO zato što se graniči s Francuskom i Njemačkom, i jednako je udaljena od Španije i Norveške. Belgija je slaba država, rastrgana sporovima Valonaca i Flamanaca, sa nemoćnom vlašću, nespremnom da od Amerikanaca traži da se povuku. Cilj SAD nije zaštita Evrope od starih i novih prijetnji, već očuvanje protektorata koji su uspostavile nad njom nakon Drugog svjetskog rata, sprečavanje pretvaranja EU u ozbiljnu političku i vojnu silu, što bi podijelilo zapadni svijet i SAD ostavilo same u suočenju s evroazijskim kolosima. Evropske vođe pomažu Vašingtonu da liši EU izgleda za samostalnost i tako služi interesima američkog imperijalizma.

Tajni pregovori, u sjeni borbi

U drugoj polovini jula je postignut tajni sporazum, dio šireg rješenja koje će ove jeseni dovesti do potpunog preustrojstva postojećih međunarodnih ustanova¹⁰.

Međutim, u očajničkom pokušaju nametanja vojnog stanja na planeti, hazarska mafija pokreće žestok protivnapad biološkim oružjem. Međunarodna hajka na vrhunske agente hazarske mafije će se nastaviti tokom ljeta da bi se to spriječilo.

Vidljivi znak da je postignuta neka vrsta mirovnog sporazuma je saopštenje da je vakcinisani Bajden zaražen-virusom korona i izolovan. Muhamed bin Sultan je gurnuo pedofila da bude pozitivan na Covid i poslao ga kući praznih ruka. Mnogo je spekulacija da će Bajdena zamijeniti Kamala Haris ili Tramp. Nevažno je ko će biti predsjednik, korporacija SAD je bankrotirala,

Belgija je najpogodnija za održavanje nadzora nad Zapadnom Evropom.

korona i izolovan. Muhamed bin Sultan je gurnuo pedofila da bude pozitivan na Covid i poslao ga kući praznih ruka. Mnogo je spekulacija da će Bajdena zamijeniti Kamala Haris ili Tramp.

Nevažno je ko će biti predsjednik, korporacija SAD je bankrotirala,

biće likvidirana. Bajden je zaustavljen zbog izborne prevare. U Londonu je uspostavljena nova vlada, mada u vanrednom stanju. Još jedan znak temeljne promjene je što je Rusija nakon 10-dnevne

„pauze za popravku“ obnovila isporuku gasa Njemačkoj gasovodom Sjeverni tok 1. Šta se dogodilo? Vodstvo zapadne Evrope je odlučilo

Karta zapadnjačke ucjene glađu je uklonjena.

da odbije naređenja rabina u Njujorku koji misle da vode „sveti rat protiv Rusije“. Važan znak da se nešto bitno promijenilo je vijest da su predstavnici Rusije i Ukrajine 22. jula u Istanbulu, uz posredovanje OUN, potpisali sporazum o obnavljanju izvoza žitarica, jer strah od nedostatka hrane podstaknut rastom cijena jača. Sporazum jamči sigurnost pomorskih puteva nakon što je prolaz kroz Crno more zaustavljen zbog ruske vojne operacije u Ukrajini. Karta zapadnjačke ucjene glađu je uklonjena. Ona je bila jedna od najjačih u rukama ljudi koji drže G7. U Ukrajini je bio postignut privremeni sporazum o prekidu vatre. Zapad čekaju teška vremena, neće mu biti lako pomoći ukrajinskim nacistima, jer Kina pomno prati događaje u Ukrajini.

Ako Cug u Švajcarskoj, glavni uzrok sveg svjetskog terorizma, ne bude uništen, sada ili u bliskoj budućnosti, biće prekinute sve veze Istoka i Zapada. Mnogi se pitaju zašto područje oko Ženevskog jezera u Švajcarskoj još nije napadnuto. Tu se nalazi više od 200 organizacija koje izdaju pasoše; njima daju imunitet od krivičnog gonjenja ljudima bilo gdje u svijetu. Ko im je dao to pravo?

Svjetski ekonomski forum u Davosu i njegov vođa Klaus Šwab Rotšild hoće da cijepe sve ljude na zemlji genetski izmijenjenim tvarima, koje će ih pretvoriti u domaće životinje. Oni koji to prihvate biće obezbjeđeni hranom, a koji ne prihvate biće uništeni. Njihov plan je Agenda 2030: veliko poništavanje (reset) postojećih društvenih odnosa, jedna svjetska vlada, četvrta industrijska revolucija, tehnokratska korporatokratija, potpuna zavisnost od države, socijalni kreditni sistem, sistem za nadzor

ispuštanja gasova u vazduh, opšti osnovni dohodak za poslušne građane, programabilna digitalna valuta centralnog bankarstva, desetkovanje stanovništva (njegovo svođenje na 'zlatnu milijardu'), obavezne vakcine za sve

Svjetski ekonomski forum u Davosu i njegov vođa Klaus Šwab Rotšild hoće da cijepe sve ljude na zemlji genetski izmijenjenim tvarima.

uzraste, upravljano rađanje, radikalni zakoni o potpomaganju samoubistva i pobačaja, potpuno genetski izmijenjeni hrana

i tlo, zabrana svih prirodnih lijekova i liječenja, robotska radna snaga, internet stvari i tijela, mikročipovi i implantabilne

Plan nacista (globalista) je da čitavu planetu pretvore u elektronski koncentracioni logor sa dresiranom ljudskom poslugom.

tehnologije interfejsa mozga, stalna izloženost ne-nativnim EMFs i RFs (5G, 6G, 7g), uništavanje polova, majčinstva i očinstva, štednja energije i svih prirodnih dobara, ograničenje putovanja avionom, pametni gradovi, dronovi, kamere za prepoznavanje lica, senzori kretanja, ukidanje privatne svojine, nadzor prirode i divljih životinja, ograničen pristup divljini (zone bez ljudi), „održivi razvoj“ Novog svjetskog poretka. Da li bi ljudi poželjeli takav svijet sebi i svojoj djeci i unucima?

Plan nacista (globalista) je da čitavu planetu pretvore u elektronski koncentracioni logor sa dresiranom ljudskom poslugom, od onih koji preostanu nakon njenog pročišćavanja od „suvišnih usta“. U 'zlatnoj milijardi' nema mjesta za sve, samo za odabrane. Ti međunarodni prestupnici ne namjeravaju mirno predati vlast i nagrađeno bogatstvo.

Svjetska zdravstvena organizacija (SZO - WHO), sa sjedištem u Švajcarskoj, je protiv svih naučnih dokaza proglasila „svjetsku zdravstvenu opasnost“ zbog 'majmunskih boginja'. Njen direktor Gebrejesus je poništio odluku Stručnog odbora, koji je glasao protiv. On nije ljekar, član je 'Narodnog oslobodilačkog fronta Tigraja', koji je vlada SAD 1990-ih proglasila terorističkom organizacijom i još uvijek se nalazi u bazi podataka Global Terror. Kako se takva osoba nalazi na čelu SZO? Ko ga tu drži, šta mu je zadatak?

Rusi su u Ukrajini pronašli biolaboratorije i biološko oružje. Mnoge od njih su bile pod nadzorom Bajdenovog sina Hantera. Njihov masovni program vakcinacije protiv Covida je učinio mnogo više štete nego koristi. Ponovni pokušaj s 'majmunskim boginjama' je neće spasiti. Propali su, ta farsa ne može dugo trajati.

Rusi su u Ukrajini pronašli biolaboratorije i biološko oružje.

Svjetske vlade su dobile nepobitne dokaze da je takozvana infrastruktura OUN u Švajcarskoj zaklon za prestupnike na visokim dužnostima, koji su preuzeli većinu zapadnih građanskih vlada.

Primjer koliko je korumpirana takozvana Bajdenova vlada, je što je krajem jula njegova Demokratska stranka jednoglasno izglasala da američko Ministarstvo energetike prodaje naftu iz

Strateških naftnih rezervi kineskoj kompaniji uz popust, u što je umiješan Bajdenov sin Hanter.

Lari Fink, izvršni direktor fonda Black Rock, marioneta vođa hazarske mafije, otvoreno kaže da tržišta vole „totalitarne vlade, a ne demokratije“, kao u SAD. Black Rock nadzire većinu svjetskih međunarodnih kompanija, zajedno s fondovima Vanguard, State Street i Banking. Oni su zaklon za prave gazde, porodice Rotšild, Rokfeler i druge klanove hazarske mafije.

Smjena Marija Dragija s dužnosti predsjednika Vlade Italije je znak da slobodni zidari P3 konačno počinju da djeluju.

Smjena Marija Dragija s dužnosti predsjednika Vlade Italije je znak da slobodni zidari P3 konačno počinju da djeluju. Dragi je bivši šef ECB i jedan od posljednjih preostalih vođa hazarske mafije u zapadnoj Evropi. Ako Makron, rob Rotšilda, predsjednik Francuske, bude svrgnut, tada će zaista biti kraj klike u Evropi.

Shvatajući da im prijete opasnost da izgube vlast nad Zapadom, ovi ljudi su pokušali da sve predaju Kini, u zamjenu za zaštitu. Švab ih poziva da kleknu na koljena pred Kinom, daju joj snažan podsticaj na svjetskoj pozornici, i oslabe i razore SAD iznutra. Kinezi znaju da se tim parazitima ne može vjerovati. Ima znakova da je Kinu iznutra pojeo vavilonski sistem dužničkog ropstva, koji hazarska mafija koristi za vladanje društvom.

Ministarstvo odbrane SAD je stvorilo 'Ured za rješavanje anomalija svih profila (AARO)', za otkrivanje, utvrđivanje i mapiranje „anomalnih, neidentifikovanih objekata u svemiru, vazduhu, podvodnom i trans-okruženju“. Jedina preostala nada američke i svjetske mafije je plašenje naroda upadom vanzemaljaca, ostali pokušaji su propali.

Hrana i glad - novo oružje zapadnih rasista

Cijene i nedostatak hrane postaju svjetski problem¹¹. Stanje je sve teže, slično kao s pandemijom, koja se ponovo vraća. Bjelorusija je nakon početka pandemije bila veoma sumnjičava prema mjerama za ograničavanje širenja virusa korona koje su preduzele vlasti drugih država. Ali, u najavi gladi nema dima bez vatre, ne samo zato što ukrajinsko žito nije izvezeno i što je Rusija pod sankcijama.

Cijene i nedostatak hrane postaju svjetski problem.

11 <https://www.nedeljnikafera.net/lukasenko-bice-gladi-ne-mozete-mazati-dolare-na-hleb/>

OUN nije uspjela da spriječe tu opasnost, 50 zemalja svijeta je

U više od 30 laboratorija u Ukrajini, koje je otkrila ruska vojska nakon početka vojne operacije za njenu denacifikaciju, su ispitivani zarazni virusi i bakterije kojima bi napali Rusiju.

životno zavisno od isporuka hrane iz drugih, a to je „još uvek cveće“. Problem je u „ludom zamajcu sankcija“, zbog njih će cijene hrane rasti. Povećanje cijena žitarica će trenutno dovesti do rasta cijena stočarskih proizvoda, mesa i mlijeka. Cijene su već dostigle najviši iznos u istoriji.

Pšenica je u prvoj polovini 2021. poskupila za više od 60%. Prethodni skok cijena pšenice je 2008. završen „arapskim proljećem“. Žito je postalo velika politika i oružje.

U junu je direktor Svjetske trgovinske organizacije Ngozi Okonjo-Iweala upozorio da će se siromašne zemlje suočiti s pogubnim stanjem zbog rasta cijena hrane ako se ne preduzmu odgovarajuće mjere. Zapadni vođe za problem okrivljuju Rusiju, mada su prehrambenu krizu izazvale prvenstveno vlade zapadnih zemalja.

Poljaci i Jugosloveni – glavne žrtve nacističkih „doktora smrti“

Sadašnji ogledi u više od 300 biolaboratorija SAD širom svijeta, uglavnom duž granica Rusije i Kine, koje su one označile kao svoje neprijatelje, su nastavak nacističke politike Trećeg rajha. U više od 30 laboratorija u Ukrajini, koje je otkrila ruska vojska nakon početka vojne operacije za njenu denacifikaciju, su ispitivani zarazni virusi i bakterije kojima bi napali Rusiju. Već je dosta ljudi smrtno stradalo tokom oglada koje su vršili na njima. Treba kratko pogledati šta su radili Hitlerovi ljekari u konc-logorima. I u njima su glavne žrtve bili Sloveni, koje su Nijemci namjeravali da istrijebe s lica zemlje.

Ljekari u službi nacističke diktature su pogazili sve etičke norme najhumanijeg poziva¹². Medicinski ogledi nad zatočenicima nacističkih koncentracionih logora svojom čudovišnošću i danas potresaju savjest čovječanstva. Ogledima je bilo podvrgnuto

Ljekari u službi nacističke diktature su pogazili sve etičke norme najhumanijeg poziva.

29.290 logoraša. Preživjela su 11.454, uz različiti stepen narušenosti duševnog i tjelesnog zdravlja. Žrtve su bile državljani Poljske (7.092), Jugoslavije (3.913), NJemačke (2.841), Mađarske

12 <https://www.politika.rs/scc/clanak/511078/Poljaci-i-Jugosloveni-najbrojnije-zrtve-nacistickih-doktora-smrti?fbclid=IwAR2HC9OgHXwQ1YopwRaDHeQrdrvH8JLGBwIyDp-6CFFI1QCn4Zrdtf-qtJ1Bw>

(2.010), Čehoslovačke (1.624) i SSSR (1.054). Za 7.172 zatočenika koncentracionih logora nad kojima su vršeni ogledi nema podataka o nacionalnosti. Najviše žrtava „doktora smrti“ je bilo u logorima Aušvic-Birkenau (3.835), Dahau (2.411), Mauthausen (2.243), Buchenwald (1.773) i Zachsenhausen (1.405). U njima su postojali izdvojeni blokovi za „istraživačke namene“.

Najpoznatiji nacistički zločinac pod maskom nauke je dr Jozef Mengele.

Nacisti su medicinske ogledе počeli da provode 1933. Ta praksa postaje masovna 1942-43., kada je rađeno i po 50-60 takvih programa. Neki od njih su provođeni i početkom 1945., jer su pojedini istraživači nastojali da dođu do rezultata koji će im obezbjediti nastavak posla i poslije sloma Trećeg rajha.

Najpoznatiji nacistički zločinac pod maskom nauke je dr Jozef Mengele, njegovi zloglasni genetski ogledi s blizancima. On je samo krajnji izdanak zločinačke grane nacističke medicine. „Ljudskim zamorcima“ su bez anestezije odstranjivani unutrašnji organi i odsijecani delovi tijela, a nad ženama su vršeni ginekološki zahvati. Ispitivane su granice podnošljivog tjelesnog i duševnog bola, mjereno koliko čovjek može da izdrži bez vode, hrane, vazduha u uslovima krajnje niske i visoke toplote. Obavljani su ogledi s elektrošokovima i različitim sintetičkim drogama. Dobijeni rezultati su vođeni kao medicinsko-vojna istraživanja, bez navođenja kako se do saznanja došlo. Upravo tako kako je uživo, bez oslanjanja na teorijske pretpostavke, utvrđen učinak ugljen-monoksida u gasnim komorama, kao i djelovanje pesticida na osnovi cijanida, poznatog kao ciklon be.

Ljekari u službi nacista su tragali i za lijekovima i vakcinama protiv zaraznih bolesti, koje su nanosile gubitke njemačkoj vojsci. Dr Klaus Šiling je takvo istraživanje o malariji proveo u logoru Dahau 1942-45. na više od hiljadu logoraša, među njima 89 Jugoslovena. Svi su zaraženi ubodima malaričnih komaraca, ili im je transfuzijom davana krv već zaraženih, što je za više od trećine bilo smrtonosno. Šiling je za svoje zločine poslije rata osuđen na smrt i pogubljen 28. maja 1946.

Ljekari u službi nacista su tragali i za lijekovima i vakcinama protiv zaraznih bolesti, koje su nanosile gubitke njemačkoj vojsci.

Nacistički medicinski ogledi provođeni nad ljudima su uticali da se poslije rata iz korijena promijeni

međunarodno zakonodavstvo, donese niz propisa i etičkih odredbi da bi se spriječilo da se takvo nešto bilo kome ponovi.

Geopolitika neoevroazijstva je u Rusiji zasnovana na vjeri u posebnost Rusije u svijetu i njenom istorijskom sukobu sa Zapadom.

Rusija – ponovo u borbi protiv nacizma

Ključno je pitanje hoće li se Rusija zadovoljiti ograničenim dometima i djelimičnim uspjehom u Ukrajini, ili će nastaviti da suštinski mijenja postojeći svjetski poredak, koji je na izdisaju, do njegovog uništenja i uspostavljanja novog, zdravijeg i pravednijeg¹³. Ukrajina je poprište sudara divova, mjesto preloma istorije i obrta geopolitičkog stanja, nova odsudna bitka, kao što su to svojevremeno bile Kulikovska i Staljingradska. Rusija nije mogla ništa učiniti da zaustavi Zapad u Jugoslaviji 1990-ih, ali sada mora i može. Srpsko iskustvo zapadnog zlostavljanja joj je pomoglo, kao i „zaglavljivanje“ u balkanskom blatu više od 30 godina. Rezultati obračuna u velikoj istočnoevropskoj ravnici su dalekosežni. Rusija se ne može zadovoljiti djelimičnim uspjehom u Ukrajini, ona mora uništiti nacifašistički 'jednopolarni' svjetski poredak. U toku su promjene granica u 'Ruskom svijetu', doći će na rad i silom nametnute na štetu Srba u postjugoslovenskom dijelu Balkana. Ukrajina, pribaltičke, pa i druge republike bivšeg SSSR geopolitički i etno-civilizacijski djeluju neprijateljski prema Rusiji.

Geopolitika neoevroazijstva je u Rusiji zasnovana na vjeri u posebnost Rusije u svijetu i njenom istorijskom sukobu sa Zapadom. Neoevroazijstvo ima brojne teoretičare i sljedbenike u Rusiji i ostalim bivšim republikama SSSR, posebno u Kazahstanu, a i u EU i širom svijeta. Na Zapadu su nezadovoljni što se politika neoevroazijstva ostvaruje, posebno osloncem na energetiku, naftu i gas. I kineski kontinentalni saobraćajni i energetski poduhvat „Jedan pojas, jedan put“ je jedan od sastavnih dijelova

Neoevroazijstvo shvata Rusiju kao samobitnu civilizaciju, jezgro kontinenta.

neoevroazijstva. Ono je savremena razrada klasičnog evroazijstva, nastalog poslije Prvog svjetskog rata - sveobuhvatan pogled na svijet, suprotan zapadnom atlantističkom. Geopolitka

¹³ https://standard.rs/2022/07/26/milomir-stepic-rusija-ne-sme-pristati-na-parcijalni-uspeh/?alphabet=cyrillic&fbclid=IwAR34N9obduKkxUKzKbMeh1wDzHLANwRqVANSJxULe8i9-jKKX5OX_404E

neoevroazijstva je u osnovi kontinentalistička, telurokratska, suprotna talasokratskom atlantizmu.

Neoevroazijstvo shvata Rusiju kao samobitnu civilizaciju, jezgro kontinenta. Američko opkoljavanje i prodor u dubinu Evroazije posredstvom upravljanja njenim

Da li evroazijske sile kao Rusija, Kina, Indija treba da budu podređene SAD?

obodom, rimlendom, i gušenje strategijom udava, koje traje već jedan vijek, treba okončati potiskivanjem SAD iz nje. Cilj je ukidanje jednopolarnosti i izgradnja višepolarnog svijeta, koji će činiti 4 meridijanski izdužene oblasti civilizacijski podijeljene na 'velike prostore'. U tome značajno mjesto treba da ima ujedinjena, slobodna srpska država kao telurokratsko središte Balkana. Zar jedna sila udaljena hiljade kilometara treba da vlada Evroazijom, koja je rodno mjesto velikih drevnih civilizacija, ima više od 5 milijardi žitelja (oko 70% svjetskog stanovništva), $\frac{3}{4}$ prirodnih dobara? Da li evroazijske sile kao Rusija, Kina, Indija treba da budu podređene SAD? U zapadni atlantistički blok su tokom postepenog osvajanja kontinenta – ovladavanja njegovom obalom i prodora u dubinu u 20. vijeku uvučeni Zapadna Evropa, Daleki Istok, pa Jug (Irak), Srednja i Istočna Evropa, germanska i mnoge druge zemlje, koje su prevashodno telurokratske, evroazijske. Balkan je po svojoj prirodi i istoriji zemljoradničko, evroazijsko poluostrvo.

Nestajanje Vizantije pod naletom Turaka, posebno Ferarsko-firentinsko-rimski sabor hrišćanskih crkava 1438-45. je uveliko uticao na samorazumijevanje i pravac razvoja moskovske Rusije. Katolička crkva ga smatra 17. vasseljenskim, a Pravoslavna crkva odbacuje sve njegove odluke¹⁴. Vizantijski car Jovan Sedmi Paleolog je izdao pravoslavlje, pod njegovim pritiskom predstavnici Vizantije su 1439. potpisali 'Firentinsku uniju', kojom su priznali samovoljne novine, učenje Katoličke crkve kao zasnovano na Svetom pismu i Svetom predanju. Uprkos tome Vizantija nije dobila pomoć od Zapada. Rusija je bila i ostala stub i zaštitnik pravoslavnog svijeta. Njen povratak sebi, nakon 74-godišnjeg bezvjerja 1917-91., potresa zapadni satanistički poredak, promijenice mnogo šta u svijetu.

Balkan je po svojoj prirodi i istoriji zemljoradničko, evroazijsko poluostrvo.

¹⁴ https://sr.m.wikipedia.org/sr/%D0%A4%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%80%D1%81%D0%BA%D0%BE-%D1%84%D0%B8%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8_%D1%81%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%80

Vjera, sistem vrijednosti i normi na kojim je zasnovan način života, je osnova samobitnosti velikih društvenih zajednica, naroda i čitavih civilizacija. Ona omogućava ljudima raznih nacionalnosti da žive zajedno na velikim prostorima poštujući jedne iste duhovne i društvene norme u svakodnevnom životu.

Osnova svih istinskih vjera je jedna – zajednička. To su neprolazne moralne vrijednosti.

Osnova svih istinskih vjera je jedna – zajednička. To su neprolazne moralne vrijednosti.

Slom komunizma 1980/90-ih i sistemska kriza kapitalizma, koja je izbila 2008., propast zapadne, evro-američke ‘demokratije’, propadanje vjere u zapadnim društvima - rimokatoličanstva i protestantizma, s jedne strane, i preporod pravoslavlja, s druge, obilježavaju postsekularno doba. Zapad u blagodatno-sabornom duhu pravoslavne hrišćanske kulture s pravom vidi opasnost za svoje imperijalističke ciljeve, politiku i autoritarnu vladavinu. Srbima i Rusima otvoreno prijete zapadni političari i NATO-generalni. Nastoje da iznutra razbiju pravoslavnu crkvu i sav pravoslavni svijet, u čemu su već ostvarili velike rezultate. Dimna zavjesa za tu podmuklu rabotu je navodna borba za ‘demokratiju’, protiv ‘autoritarnih režima’. „NATO-pravoslavlje“ istanbulskog patrijarha Vartolomeja, Jevrejina koji služi svojim sunarodnicima cionistima, a ne crkvi, i kapetana turske vojske, je, pod dirigentskom palicom Amerikanaca, već nanijelo ogromnu štetu pravoslavnom svijetu. Ruska pravoslavna crkva ima bolna iskustva s Ukrajinom, a Srpska s Makedonijom i Crnom Gorom.

Informacioni rat – ‘sloboda govora’ u službi zapadnih nacista

EU je odmah po početku ruske vojne operacije najavila da će na njenom tlu biti zabranjeni kanali Russia Today i Sputnjik, koje podržava država, što je još jedna u nizu sankcija širom Zapada: „Russia Today i Sputnjik, kao i njihove podružnice, više neće

EU je odmah po početku ruske vojne operacije najavila da će na njenom tlu biti zabranjeni kanali Russia Today i Sputnjik.

moći širiti svoje laži kako bi opravdale Putinov rat i posijale podjele u našoj uniji. Stoga razvijamo alate za zabranu njihove toksične i štetne dezinformacije u Evropi”, govori umna predsjednica EK Ursula Lajen¹⁵. Ona je Putina i Lukašenka

15 <https://www.media.ba/bs/vijesti-i-dogadaji-vijesti/u-eu-uslijedile-sankcije-i-za-ruske-medije-zbog-sirenja-dezinformacija>

opisala kao „saučesnike u opakom napadu na Ukrajinu“. Tokom konferencije za medije EK rečeno je da EU očekuje od svih zemalja koje žele imati bliže odnose s njom da prate njen stav o pitanju sankcija Rusiji.

Zvaničan stav Srbije je da se ne pridružuje sankcijama protiv Rusije.

Sekretarka za kulturu Britanije Nadin Dories je pisala Ofcomu, britanskom komunikacionom regulatoru, da ispita da li RT-u treba dozvoliti da objavljuje „štetne dezinformacije“ u Britaniji. Neki su bili protiv zabrane upozoravajući da bi ona moglo dovesti do zatvaranja BBC u Rusiji. Sankcije su uslijedile i iz Evropskog udruženja novinskih agencija (EANA), iz članstva su suspendovali rusku novinsku agenciju TASS: „S obzirom na novu regulaciju medijskog djelovanja koju provodi ruska vlada i time jako ograničava medijske slobode, TASS krši svrhu i statut EANA-e koji zahtijeva nepristrano izveštavanje“. Pošto je nekoliko članica tražilo izbacivanje TASS-a iz organizacije, izvršni odbor EANA je jednoglasno odlučio da se ruska novinska agencija suspenduje iz članstva. Organizacija je saopštila da pomno prati „pogubna događanja“ u Ukrajini i da poziva na poštovanje slobode medija i daje punu podršku ukrajinskoj novinskoj agenciji Ukrinform, svom članu.

Portparol poslanstva SAD u Beogradu 4. marta „saopštava“: „Medijski zastupnici ruske vlade, poput Sputnjika, nastavljaju da raspiruju vatru iz 1990-ih na Zapadnom Balkanu u pokušaju da opravdaju ničim izazvan i neopravdani rat protiv Ukrajine“¹⁶. Poslanstvo ističe da je spoljnopolitičko usklađivanje sa EU važan činilac na putu Srbije ka EU.

Zvaničan stav Srbije je da se ne pridružuje sankcijama protiv Rusije. To je potvrđeno zaključkom Vlade Srbije 27. februara i izjavama predstavnika vlasti.

Medijska kuća Sputnjik ima dopisništvo u Beogradu i vijesti na srpskom jeziku. Kablovski operatori u Srbiji su objavljivali kanal Russia Today na engleskom dok 2. marta nije isključen signal sa satelita u EU. Državni operator Telekom Srbija je ponovo imao RT u svojoj ponudi, dok kod privatnog operatora SBB-a Russia Today i dalje nije dostupan. Srbija je, kao država kandidat za članstvo u EU, obavezna da se uskladi s evropskom

Medijska kuća Sputnjik ima dopisništvo u Beogradu i vijesti na srpskom jeziku.

16 <https://www.slobodnaevropa.org/a/rusija-srbija-mediji-sankcije/31736414.html>

spoljnom politikom do trenutka ulaska u nju. Zvanični Beograd neće zabraniti nijedan ruski medij, Srbija neće postati dio histerije Zapada protiv Rusije.

Standardi koji važe u Srbiji deo su evropskih vrednosti koje se snažno suprotstavljaju i pomisli na zabranu rada bilo kojem mediju.

Radio Slobodna Evropa (RSE) je u Srbiji registrovan kao strano predstavništvo medija. Plaća se iz granta SAD, preko Američke agencije za globalne medije (USAGM). Urednička nezavisnost RSE je zajamčena zakonom. On objavljuje program za 23 države na 27 jezika, a njegov zadatak je, navodno, da obezbedi objektivno i profesionalno informisanje u zemljama u kojima ne postoji potpuna sloboda medija. Znači, te zemlje smatra „nedemokratskim“, odnosno „autoritarnim“. Udruženje novinara Srbije je za RSE odgovorilo da je „ograničiti, zabraniti emitovanje nekog medija, isto što i ograničiti ili suspendovati nečije pravo na slobodu govora i mišljenja“. „Standardi koji važe u Srbiji deo su evropskih vrednosti koje se snažno suprotstavljaju i pomisli na zabranu rada bilo kojem mediju. Za zabranom ili sprečavanjem emitovanja možete posegnuti samo prema nekom ko širi govor mržnje i poziva na nasilje, što Russia Today i Sputnjik ne rade“. Udruženje novinara Srbije (UNS) dodaje da ovi mediji „jesu propagandni servisi svoje države“, ali rade po uzoru na suparničke „propagandne servise ... zemalja Zapada“. „Građani Srbije uvek će biti bolje informisani ako budu imali mogućnost da se informišu iz više, pa makar i međusobno suprotstavljenih izvora“.

U EU su na snazi brojne mjere kojima se zabranjuje rad ruskih medija, a time i sloboda govora. Sankcije ruskim državnim medijima Russia Today i Sputnjik u EU obuhvataju sva sredstva za prenos i distribuciju – kablovsku i satelitsku televiziju, televiziju preko interneta (IPTV), njihove internet stranice, aplikacije i naloge na društvenim mrežama. U saopštenju od 2. marta kažu: „Sve relevantne licence, ovlaštenja i dogovori o distribuciji su suspendovani. Ove mere pokrivaju sve države članice EU i direktno

U EU su na snazi brojne mjere kojima se zabranjuje rad ruskih medija, a time i sloboda govora.

se primenjuju“. Nalozi ovih medija na društvenim mrežama – Tviteru, Fejsbuku i Jutjubu su blokirani u EU

Isovremeno je objavljena vijest da je britansko pravosuđe poslije 10 godina zlostavljanja odlučilo da borca slobodnog istraživačkog novinarstva Asanža izruči SAD da bi nastavile njegovo raspinjanje. I cenzura je uobičajena praksa. RTS su

bombardovali 1999., navodno kao legitimni vojni cilj, a ubistvo njenih 19 radnika nazvali usputnom (kolateralnom) štetom. Toliko za zapadne fašiste vrijede ljudski životi. Zabranili su Sputnjik i RT, ali njih ne smiju da bombarduju, jer će dobiti uvjerljiv odgovor.

U Sankt Peterburgu je 15-18. juna održan 25. Sankt-Peterburški međunarodni ekonomski forum.

Novinare ovih kuća godinama progone na Zapadu. Kakva bi se buka digla i kakve bi osude stigle da Srbija zabrani rad zapadnih agencija? Makron je novinarima RT zabranio prisustvo njegovim istupima za medije odmah po pobjedi na predsjedničkim izborima 2017., a „diktator Putin“ novinarku Marinu Ovsjanikovu zbog prekida televizijskih vijesti sa protestnim plakatom protiv vojne operacije u Ukrajini kaznio sa oko 250 evra i pustio. Nakon toga je dobila dobro plaćen posao u njemačkom dnevnom listu Velt. Imovina joj nije zamrzavana ni oduzeta.

‘Božji apostoli na Zemlji’ i budućnost Rusije

U Sankt Peterburgu je 15-18. juna održan 25. Sankt-Peterburški međunarodni ekonomski forum (SPIEF), posvećen temi „Novi svijet – nove mogućnosti“¹⁷. Učesnici iz više od 90 zemalja su raspravljali o problemima svjetske ekonomije. Forum se održava od 1997., postao je jedan od najuglednijih u svijetu. Na forumu je sudjelovalo više od 2.000 ljudi iz više od 100 delegacija država na najvišem nivou¹⁸. Srpski član Predsjedništva BiH Milorad Dodik je učestvovao u radu SPIEF, govorio na skupu i razgovarao s Lavrovom, Putinom i direktorom Gazproma Aleksejem Milerom.

Tu se vidjelo rađanje novog svijeta, izgradnja novih (geo) političkih odnosa, u kojima će razorni uticaj zapadnih zemalja i njihovih organizacija (SAD, Britanija, Njemačka, NATO, ES) biti sveden na sporedni kolosjek. Zemlje Evroazije, Afrike i Latinske Amerike su svojim prisustvom pokazale da stoje na strani budućnosti svijeta u ovom geopolitički i ekonomski teškom vremenu. Dodik je osvjetlao obraz srpskog naroda i razbio gvozdenu zavjesu nad Balkanom. Svojim nastupom Srpskoj je obezbjedio mjesto na pravednoj, pobjedničkoj strani istorije. Neizbježnu, istorijsku pobjedu Rusije u sukobu s NATO-fašistima ne vide samo ne-

Dodik je osvjetlao obraz srpskog naroda i razbio gvozdenu zavjesu nad Balkanom.

17 https://serbian.cri.cn/video/na_prvi_pogled/3817/20220620/765298.html

18 <http://fakti.org/sta-to-pisu/galijasevic-nastupom-u-peterburgu-dodik-je-srpskoj-obezbjedio-mjesto-na-pravoji-pobjednickoj-strani>

upućeni, a ne priznaju zlonamjerni. Uz Rusiju su mnoge zemlje Azije, Afrike i Latinske Amerike, cijeli Jug. Biti uz nju danas znači biti na strani istorije i budućnosti.

Svjetska privreda se nalazi u teškom stanju.

Putin je u govoru 17. juna izložio svoje viđenje stanja u svijetu i budućnosti svoje zemlje na čijem se čelu nalazi već više od 20 godina kao predsjednik vlade (1999-2000. i 2008-12.) i predsjednik države (2000-08. i od 2012. do sada). U toku je njegov drugi 6-godišnji mandat 2018-24., a 4. predsjednički. Prva 2 su bili 4-godišnji. Na Forum je izvršen sajber napad zbog kojeg je obraćanje Putina odgođeno sat vremena¹⁹. Napad je izvršen tehnikom zagušenja internetske veze prema serverima Foruma. Nije ga mogao izvršiti bilo ko.

Forum je održan u teškom trenutku za cijelu svjetsku zajednicu, na udaru su privreda, tržišta i sama načela svjetskog ekonomskog sistema²⁰. Mnoge trgovinske, proizvodne i logističke veze narušene pandemijom prolaze nova ispitivanja. Ključne pojmove poslovanja - poslovni ugled, nepovredivost vlasništva i povjerenje u svjetske valute je namjerno temeljito narušio i potkopao Zapad da bi očuvao zastarjele geopolitičke zablude. Jednopolarni svijet je mrtav.

Svjetska privreda se nalazi u teškom stanju. Rusija u uslovima okruženja koje se brzo mijenja planira svoj razvoj. Doba jednopolarnog američkog svjetskog poretka je završeno. To je osnovna činjenica, od koje se ne može pobjeći uprkos svim pokušajima SAD i cijele zapadne globalističke elite da ga sačuva po svaku cijenu, na sve načine. Promjene su prirodni tok istorije, civilizacijsku raznolikost planete, bogatstvo kultura je nemoguće spojiti s političkim, ekonomskim i drugim obrascima grubo nametnutim iz jednog dijela svijeta, bez mogućnosti izbora. Sama ideja jedne, jake sila s ograničenim krugom bliskih, odanih država, koja propisuje sva pravila poslovanja i međunarodnih odnosa isključivo u svom interesu je neosnovana i neodrživa.

Rusija u uslovima okruženja koje se brzo mijenja planira svoj razvoj.

Događaji idu u drugom pravcu. Svijet zasnovan na takvim dogmama je neodrživ. Nova središta

19 https://www.atvbl.rs/vijesti/svijet/sajber-napad-na-medunarodni-ekonomski-forum-u-sankt-peterburgu-17-6-2022?utm_source=webpushr&utm_medium=push&utm_campaign=Sajber%20napadEb01rVczGS

20 <https://www.pcnen.com/portal/2022/06/21/govor-vladimira-putina-na-xxv-petrogradskom-ekonomskom-forumu/>

moći imaju pravo da štite svoj nacionalni suverenitet. SAD su se, proglašivši pobjedu u Hladnom ratu, proglasile izaslanicama Gospoda na Zemlji, koji nema nikakve obaveze, već samo interese, koje proglašava svetim. Ne primjećuju ili neće da vide da su proteklih desetljeća nastala nova

Promjene su ključne i neumoljive.

moćna središta, koja sve glasnije traže svoja prava i mjesto u svijetu. Svako od njih razvija svoje političke sisteme i javne ustanove, ostvaruje svoje modele ekonomskog rasta i ima pravo da obezbjeđuje nacionalni suverenitet. To su historijski događaji, revolucionarne, tektonske promjene u geopolitici, svjetskoj privredi, naučno-tehnološkom razvoju, u cijelom sistemu međunarodnih odnosa. Značajno raste uloga država i oblasti koje se brzo razvijaju, njihovi interesi se više ne mogu zanemarivati. Promjene su ključne i neumoljive. Pogrešno je vjerovati da vrijeme burnih promjena može čekati, pa da će se sve vratiti na staro. Ali, vladajući krugovi nekih zapadnih država žive u takvim zabludama. Neće da vide očito, tvrdoglavo se drže sjena prošlosti. Smatraju da je vladavina Zapada u svjetskoj politici i privredi vječna. Druge vide van 'zlatne milijarde', izgubili su vezu sa stvarnošću, poriču i najočitije. Pokušavaju se suprotstaviti toku historije, razmišljaju u pojmovima prošlog vijeka. Oni su zarobljenici svojih zabluda o zemljama izvan takozvane 'zlatne milijarde', sve ostale smatraju dužnim da ih slušaju i služe im. I dalje se prema svijetu odnose kao prema svojoj bogom danoj koloniji, druge smatraju ljudima drugog reda, a sebe boljim, povlaštenim. Zato sumanuto nastoje da kažnjavaju, ekonomski slamaju sve koji neće da se pokoravaju. Uz to, grubo nameću svoju bijednu etiku, poglede na kulturu i ideje o historiji, a dovode u pitanje i suverenitet, cjelovitost i opstanak država. Njihove žrtve su, od nestanka SSSR, Jugoslavija, Irak, Sirija, Libija i druge države. Ako ne mogu smiriti buntovnika pokušavaju da ga izopšte i tako unište. Koriste i sport, olimpijski pokret, zabranu kulture i umjetnička remek-djela zato što su njihovi autori „krivog“ porijekla. Ludilo je priroda napada šizofrene rusofobije na Zapadu i suludih sankcija Rusiji. Njihov broj i brzina žigosanja su neviđeni u historiji, mada su potpuno promašene.

Korak po korak privredno stanje se normalizuje.

Računali su da će drskim naletom slomiti rusku privredu uništenjem poslovnih lanaca, prisilnim povlačenjem zapadnih preduzeća s ruskog tržišta, zamrzavanjem ruske imovine, udarom na industriju, finansije i životni standard građana. Nisu

uspjeli. Ruski preduzetnici i vlasti su radili usredsređeno i stručno, a građani bili solidarni i odgovorni. Korak po korak privredno

Budžet za prvih 5 mjeseci 2022. ima višak od 3000 milijardi rubalja, u maju 4 puta veći nego u maju 2021.

stanje se normalizuje. Prvo su učvršćena finansijska tržišta, bankarski sistem i trgovačka mreža.

Tada je počelo zasićavanje ekonomije likvidnošću i obrtnim kapitalom da bi se održali rad preduzeća, zaposlenost i radna mjesta. Sumorne procjene o izgledima ruske privrede s početka proljeća se nisu obistinile. Priče o dolaru za 200 rubalja i slomu ruske ekonomije su sredstvo informacionog rata, činilac psihološkog uticaja na rusko društvo i poslovne krugove. Neki od stručnjaka su podlegli, polazili od neizbježnog sloma ruske privrede i slabljenja rublje, ali opovrgnuta su takva predviđanja. Za nastavak uspjeha Rusija mora procijeniti stvarno stanje, biti što nezavisnija u zaključcima i vjerovati u vlastite snage. Rusi su jaki ljudi, mogu se nositi sa svakim izazovom. Kao i njihovi preci, riješiće svaki problem. O tome svjedoči cijela hiljadugodišnja istorija Rusije. Saamo 3 mjeseca nakon masovnog paketa sankcija suzbijen je rast inflacije, koja je dostigla 17,8%, ali je počela da pada, privreda se učvršćuje.

Budžet za prvih 5 mjeseci 2022. ima višak od 3000 milijardi rubalja, u maju 4 puta veći nego u maju 2021. Treba stvoriti uslove za povećanje proizvodnje, ponude na domaćem tržištu i uravnoteženo s njenim rastom vratiti konačnu potražnju i bankovno kreditiranje privrede. Vlada je preduzela posebne mjere za popunu obrtnih sredstava preduzeća. Uključujući poslovanje u gotovo svim djelatnostima dobila su pravo na odgodu premije osiguranja za drugo tromjesečje 2022. Istovremeno, proizvodna preduzeća imaju više mogućnosti i mogu iskoristiti kašnjenje u trećem tromjesečju. Radi se o beskamatom kreditu od države. Odgođena plaćanja premija osiguranja ubuduće neće trebati plaćati odjednom. To se može učiniti u jednakim ratama u roku od 12 mjeseci počev od juna 2023. Od maja je smanjena stopa na povlaštene hipoteke, na 9%. Istovremeno, program povlaštenih hipoteka je

Odgođena plaćanja premija osiguranja ubuduće neće trebati plaćati odjednom.

produžen do kraja 2022. Cilj je pomoć građanima u rješavanju stambenog pitanja, podrška građevinarstvu i srodnim djelatnostima, država u njima zapošljava milione radnika. Nakon oštrog rasta

u proljeće, kamatne stope u ruskoj privredi postepeno padaju, a Centralna banka snižava ključnu stopu. Moguće je još jednom sni-

ziti stopu na povlaštene hipoteke, na 7%. Trajanje programa ostaje do kraja 2022. Građani koji hoće da ovom povlasticom poboljšaju svoje životne uslove moraju je iskoristiti do kraja godine. Očuvani su i najviši iznosi zajma: 12 miliona rubalja za Moskvu i Sankt Peterburg i 6 za ostale subjekte Federacije. Važno je povećati dostupnost dugoročnih finansijskih sredstava i kredita za privredu. U bliskoj budućnosti, naglasak na podršku poslovanja bi se trebao prebaciti s mjera fiskalnih podsticaja na tržišne mehanizme bankovnog kreditiranja. Zato će vlada za povećanje projektnog finansiranja izdvojiti 120 milijardi rubalja iz Fonda nacionalnog blagostanja. Takva mjera će omogućiti dodatno pozajmljivanje za tražene inicijative i projekte u iznosu od oko 500 milijardi rubalja.

Ekonomski blickrig protiv Rusije od početku nije imao izgleda za uspjeh.

Ekonomski blickrig protiv Rusije od početku nije imao izgleda za uspjeh. Sankcije kao oružje, praksa posljednjih godina to pokazuje, imaju dvije oštrice. Svojim ideolozima i projektantima nanosi uporedivu, pa i veću štetu. Ne radi se samo o trenutnim posljedicama. Čelnici evropskih zemalja krijući raspravljaju o izgledima da se sankcije mogu primijeniti ne samo protiv Rusije, već i svake nepoželjne države, ali prije ili kasnije one mogu uticati na sve, uključujući same članice EU i evropske kompanije. Evropski političari su već sami zadali težak udarac svojoj privredi. Društveni i ekonomski problemi su se pogoršali u Evropi i SAD, rastu cijene robe, hrane, struje i goriva za automobile, životni standard Evropljana opada, a i konkurentnost preduzeća. Samo neposredni, 'izračunati' gubici EU od sankcija tokom 2023. mogu premašiti 400 milijardi dolara. To je cijena odluka ljudi koji su odvojeni od stvarnosti, donesenih protivno zdravom razumu. Ove troškove snosi stanovništvo i kompanije EU. Rast inflacije u pojedinim zemljama evrozone je premašio 20%. Inflacija je u Rusiji velika, ali zemlje evrozone ne provode vojne operacije, kao ona. I SAD imaju najvišu inflaciju posljednjih 40 godina.

Inflacija u Rusiji je velika, ali izvršena je indeksacija socijalnih davanja i mirovina, podignuta najmanja plata i dnevnica, čime su zaštićeni najsiromašniji građani. Zauzvrat, visoke kamatne stope su omogućile čuvanje štednje u ruskim bankama. Visoka ključna stopa pritiska privredu. Za građane je to u većini slučajeva ipak dobitak, vraćali su bankama znatnu količinu novca uz viso-

Inflacija u Rusiji je velika, ali izvršena je indeksacija socijalnih davanja i mirovina.

ku kamatu. To je glavna razlika u odnosu na zemlje EU, u kojima rast inflacije dovodi neposredno do smanjenja stvarnih dohodaka

Pravi interesi građana i nacionalne privrede se guraju sve dalje na rub života.

stanovništva i jede njihovu ušteđevinu, a sadašnja kriza opterećuje prvenstveno građane s niskim primanjima. I porast troškova evropskih kompanija i njihov gubitak ruskog tržišta imaju ozbiljne

dugoročne posljedice. Rezultat je gubitak svjetske konkurentnosti i sistematsko usporavanje rasta evropske privrede, u godinama koje dolaze. Sve to dovodi do pogoršanja ionako dubokih problema u zapadnim društvima. I Rusija ima dosta svojih. Neposredna posljedica djelovanja evropskih političara i novih događaja će biti dalje zaoštavanje nejednakosti u tim zemljama. To će dodatno podijeliti društva, ne samo na ravni životnog blagostanja, već i u vrijednosnim usmjerenjima raznih skupina u njima. Za sada su te suprotnosti potisnute. Demokratske procedure, izbori u Evropi dovode na vlast slične političke stranke, oni su paravan za oligarhijsku vladavinu. Pravi interesi građana i nacionalne privrede se guraju sve dalje na rub života. Takvo odvajanje od stvarnosti i zahtjeva društva će dovesti do bujanja populizma i rasta radikalnih pokreta, ozbiljnih društveno-ekonomskih promjena, propadanja, a u bliskoj budućnosti i promjene elita.

Pojavljaju se nove formacije, ali ako se malo razlikuju od starih, imaju male izgleda za opstanak. Sve priče o navodno prihvatljivim troškovima u ime lažnog jedinstva ne mogu sakriti glavno - da je EU konačno izgubila politički suverenitet. Njene činovničke elite plešu na tuđu muziku, prihvataju sve što im kažu SAD i nanose štetu vlastitom stanovništvu i privredi. Do ekonomskog sloma nije došlo zbog ruske vojne operacije u Donbasu. Takve tvrdnje su namjerno iskrivljavanje činjenica. Oštar rast inflacije na tržištima roba i sirovina je počeo mnogo prije 2022. Svijet je doveden u to stanje neodgovornom makroekonomskom politikom zemalja G7, uključujući dugogodišnje nekontrolisano izdavanje i gomilanje neosiguranih dugova. To je samo ubrzano i pojačano

Pojavljaju se nove formacije, ali ako se malo razlikuju od starih, imaju male izgleda za opstanak.

s početkom pandemije 2020. Ponuda i potražnja za robom i uslugama u svijetu su jako smanjeni. Vojna operacija Rusije u Donbasu s tim nema nikakve veze.

FED i ECB bjesomučno štampaju i puštaju novac u opticaj. Ne želeći da traže i koriste druge mogućnosti, vlasti vodećih za-

padnih ekonomija su tako počele da pokrivaju dosad neviđene budžetske manjkove. Posljednje dvije godine ponuda novca u SAD je porasla za više od 38%. Prije su za takvo povećanje trebale desetine godina. Tih 38% je 5,9 triliona dolara. Samo nekoliko zemalja u svijetu ima veći BDP od toga. I novčana ponuda EU je naglo porasla, za oko 20%, 2,500

triliona evra. Istovremeno, u posljednje vrijeme sve više govore o takozvanoj „Putinovoj inflaciji“ na Zapadu. To je namijenjeno potpuno neukim ljudima. Oni koji znaju bar nešto razumiju šta se događa. Oslobođanje Donbasa nema nikakve veze s tim. Sadašnji rast cijena, inflacija, problemi s hranom i gorivom, benzinom, u energetici u cjelini su rezultat sistematskih grešaka u ekonomskoj politici Bajdenove vlade i briselskih činovnika. Oni su ih izazvali. I djelovanje Rusije je imalo neki značaj, ali korijen je u njihovoj pogrešnoj ekonomskoj politici. Za njih je početak ruske vojne operacije u Donbasu izgovor, koji im omogućava da okri-ve Rusiju. Štampali su novac u ogromnim količinama, kojim su kupovali robu i usluge van zapadnih zemalja. Doslovno su počeli ispumpavati svjetska tržišta. Niko nije razmišljao o interesima drugih, pa i najsiriomašnjih država. Ostale su im samo mrvice, po astronomskim cijenama. Na kraju 2019. uvoz robe u SAD je iznosio oko 250 milijardi dolara mjesečno, a sada je narastao na 350. Taj rast od 40% tačno odgovara neosiguranom pumpanju dolarske novčane mase posljednjih godina. Štampali su i dijelili novac, a za njega izvlačili svu robu s tržišta trećih zemalja. SAD su dugo bile glavni dobavljač hrane na svjetskom tržištu, zasluženno ponosne na svoju poljoprivredu, zemljoradničko nasljeđe, što je primjer za mnoge, pa i Rusiju. Ali njihova uloga se dramatično promijenila. Od izvoznika su postale uvoznik hrane. Štampaju novac i kupuju hranu po cijelom svijetu. U EU su još veće stope rasta uvoza robe. Tako naglo povećanje potražnje, koje nije potkrijepljeno ponudom proizvoda, je pokrenulo talas nestašica i svjetsku inflaciju, ona tu počinje. Posljednjih nekoliko godina je poskupilo

skoro sve od sirovina do robe široke potrošnje, posebno hrana. Te zemlje nastavljaju uvoziti, ali je ravnoteža izvoza i uvoza promijenjena, u drugom smjeru, ima 17 milijardi uvoza više nego izvoza. Još u februaru 2022., svjetski indeks troškova hrane je bio 50% veći nego u maju 2020., a kompozitni indeks robe se udvostručio u istom

Sadašnji rast cijena, inflacija, problemi s hranom i gorivom, benzinom, u energetici u cjelini su rezultat sistematskih grešaka u ekonomskoj politici Bajdenove vlade i briselskih činovnika.

Za njih je početak ruske vojne operacije u Donbasu izgovor.

razdoblju. Pošto je tako, zemlje izvoznici ne trebaju davati robu za dolare i evre. Zbog ogromne inflacije, mnoge zemlje u razvoju se pitaju zašto mijenjati robu za dolare i evre, koji svakodnevno gube vrijednost? Ekonomiju lažnih, izmišljenih neizbježno zamjenjuje ekonomija stvarnih vrijednosti i imovine. Sada postoji

Od sredine 2021. do februara 2022. svjetske cijene gnojiva su porasle za više od 70%.

7,1 triliona dolara i 2,5 triliona evra u svjetskim deviznim zalihama. Taj novac gubi vrijednost po stopi oko 8% godišnje. Uz to, u svakom trenutku može biti i zaplijenjen, ukraden, ako se SAD nešto ne sviđa u politici pojedinih država. To je postalo potpuno stvarno za jako puno zemalja koje svoje zlatne i devizne rezerve drže u tim valutama. U narednim godinama će početi pretvaranje svjetskih zaliha od valuta koje gube vrijednost u stvarna dobra (hrana, energija, sirovine). To će dodatno podstaci svjetsku inflaciju dolara. U Evropi je i neuspješna energetska politika, slijepa opklada na obnovljive izvore i snabdijevanje prirodnim gasom, što je dovelo do naglog povećanja cijene energije od trećeg tromjesečja 2021., ubrzala rast cijena, mnogo prije početka ruske vojne operacije u Donbasu. Sami su izazvali skok cijena,, ali ipak traže krivce. Pogrešna procjena dejstva sankcija je zaustavila izvoz umjetnih gnojiva iz Rusije i Bjelorusije. Pogrešni proračuni Zapada su uticali na rast cijene mnogih roba i usluga, a doveli su i do smanjenja proizvodnje gnojiva, prvenstveno azota, iz prirodnog gasa. Od sredine 2021. do februara 2022. svjetske cijene gnojiva su porasle za više od 70%. Sada nema uslova za promjenu ovakvog kretanja cijena. Naprotiv, to je zaustavilo rad preduzeća i isporuku gnojiva iz Rusije i Bjelorusije. Time stanje dodatno postaje bezizlazno. Nedostatak gnojiva izaziva smanjenje prinosa i povećava opasnost nedovoljne ponude hrane na svjetskom tržištu. Cijene će rasti još više, što prijeti glađu prvenstveno u najsiromašnijim zemljama. Za to će u potpunosti biti krivi vlada SAD i evropski činovnici. Ovaj problem nije nastao u posljednja 3-4 mjeseca, pogotovo ne krivicom Rusije, kako govore pokušavajući da

Rusiji bi možda odgovaralo da je tako moćna da diže inflaciju u nebo na Zapadu, u SAD i Evropi, ali nije tako.

odgovornost za sve loše što se događa u svjetskoj ekonomiji prebace na nju. Rusiji bi možda odgovaralo da je tako moćna da diže inflaciju u nebo na Zapadu, u SAD i Evropi, ali nije tako. Stanje je sazrijevalo godinama kratkovidnim djelovanjem

ljudi koji su navikli da svoje probleme rješavaju na tuđi račun. Oni se oslanjaju na izdavanje novca da bi povukli trgovinske tokove,

time povećavaju manjkove i izazivaju bijedu u pojedinim oblastima svijeta. To je stara pljačkaška kolonijalna politika, u novom mnogo prefinjenijem obliku.

Najvažniji zadatak svjetske zajednice je da poveća ponudu hrane, uključujući potrebe zemalja koje je nedovoljno proizvode. Rusija će povećati njen izvoz, prvo njima. Osiguravajući svoje unutrašnje tržište, može znatno povećati izvoz hrane i gnojiva. Isporuka žitarica se ove godine može povećati na 50 miliona tona. Hranu će slati prvenstveno u zemlje u kojima postoji opasnost od porasta broja gladnih – afričke i zemlje Bliskog istoka. I tu postoje teškoće, koje na nastaju njenom krivicom. Formalno, i na rusko žito, hranu i gnojiva Amerikanci, a za njima i Evropljani su uveli sankcije. Potom su Amerikanci otkazali, jer su shvatili gdje su, a Evropljani nisu. Njihovi činovnici rade kao mlinski kamen, svi shvataju da su napravili neku glupost, ali je teško ispraviti iz činovničkih razloga. Rusija će doprinijeti uravnoteženju svjetskih poljoprivrednih tržišta, otvorena je za raspravu o njima. Nju predlažu iz OUN činovnici koji shvataju važnost problema. Predmet razgovora može biti stvaranje logističkih, finansijskih i saobraćajnih uslova za povećanje ruskog izvoza hrane i gnojiva. Rusija se ne miješa u ukrajinske isporuke hrane na svjetska tržišta, mada ima mnogo laži o tome. Nije ona minirala crnomorske luke Ukrajine. USDA procjenjuje da je to 6 miliona tona pšenice, a Rusija oko 5. Ima i 7 miliona tona kukuruza, ukupno 12, a ne 20 kako govore Euronews i drugi laživi mediji. U svijetu se proizvodi 800 miliona tona pšenice, 5 je za svjetsko tržište 0,6%. Može se nesmetano izvoziti i preko Bjelorusije, to je najjeftinije, preko Poljske i Rumunije. Postoji 5-6 mogućnosti. Problem prave vlasti u Kijevu, koje ne odlučuju same, već slušaju svoje gospodare sa Zapada. Postoji i opasnost da se ovim žitom plaća isporučeno oružje.

Savremeni svijet prolazi kroz doba dubokih promjena. Međunarodne ustanove se raspadaju i propadaju. Jamstva bezbjednosti su obezvrijeđena. Zapad je odbio da ispunji svoje ranije obaveze. S njim je bilo nemoguće postići bilo kakve nove dogovore. U sadašnjem stanju, rastuće opasnosti i prijetnje su prinudile Rusiju da počne vojnu operaciju za razoružanje i denacifikaciju Ukrajine. To je odluka suverene zemlje koja ima bezuslovno pravo, na osnovu Pove-

Najvažniji zadatak svjetske zajednice je da poveća ponudu hrane, uključujući potrebe zemalja koje je nedovoljno proizvode.

Savremeni svijet prolazi kroz doba dubokih promjena.

lje OUN, da brani svoju sigurnost. Odluka je usmjerena na zaštitu građana Rusije, stanovnika narodnih republika Donbasa, nad kojim je nacistička vlast u Kijevu 8 godina vršila genocid, uz punu

Suverenitet u 21. vijeku ne može biti djelimičan.

podršku Zapada. On je Ukrajinu još od sticanja državne nezavisnosti 1991. pretvarao u neprijatelja Rusije, a i dalje je puni oružjem, municijom i

vojnim savjetnicima. Ne osvrću se na razvoj privrede i dobrobit u njoj. Godinama stvaraju uporišta NATO za borbu protiv Rusije, za raspaljivanje mržnje prema njoj. Ruski vojnici i oficiri se zajedno s građanima Donbasa bore da zaštite narod. Oni brane pravo Rusije na slobodan, miran razvoj kao velike višenacionalne zemlje koja sama donosi odluke, određuje svoju budućnost oslanjajući se na svoju istoriju i kulturu, odbacuje sve pokušaje nametanja lažnih vrijednosti, rasčovječenja i moralnog propadanja sa Zapada. Svi zadaci vojne operacije će biti ostvareni. Jamstvo su hrabrost vojnika i jedinstvo ruskog društva. Ono daje snagu i samopouzdanje vojsci i mornarici. Duboko razumijevanje ispravnosti i istorijske pravednosti te borbe, izgradnja i dalje jačanje suverene Rusije će dovesti do konačne pobjede nad nad zlom.

Suverenitet u 21. vijeku ne može biti djelimičan. Svi njegovi činioци su jednako važni, međusobno se pojačavaju i nadopunjuju. Zato je važno braniti svoj politički suverenitet i nacionalnu samobitnost, a i jačati privrednu nezavisnost zemlje - finansijsku, kadrovsku i tehnološku. Zapadne sankcije su izgrađene na lažnom stavu da Rusija nije suverena privredno, da je krajnje ranjiva. Zapadni ideolozi, političari i mediji su bili toliko poneseni širenjem mitova o zaostalosti Rusije, slabosti njenog položaja u svjetskoj privredi i trgovini, da su i sami povjerovali u te laži. Planirajući svoj ekonomski blickrig, zanemarili su da se Rusija duboko promijenila posljednjih godina. Promjene su rezultat planiranog rada na stvaranju održive makroekonomije, obezbjeđenju proizvodnje hrane, ostvarivanju programa zamjene uvoza, stvaranju vlastitog platnog sistema i drugim mjerama. Ograničenja i sankcije su

Promjene su rezultat planiranog rada na stvaranju održive makroekonomije.

postavili mnoge teške zadatke. Neka preduzeća i dalje imaju problema s dijelovima. Brojna tehnološka rješenja su im postala nedostupna, narušeno je snabdijevanje. Ali, to otvara nove mogućnosti, podstiče izgradnju privrede koja ima pune, a ne djelimične naučne, tehnološke, proizvodne i kadrovske mogućnosti i suve-

renitet. Tako složen problem se ne može riješiti trenutno. Rusija mora nastaviti sistematski rad osmišljen za budućnost. Tako provodi dugoročne planove razvoja raznih oblasti privrede i jačanja društvenih usluga. Sadašnje teškoće zahtijevaju prilagođavanja i dorade planova, ne mijenjaju njihov strateški cilj.

Rusija mora nastaviti sistematski rad osmišljen za budućnost.

Na 6 ključnih načela će se zasnivati dalji razvoj države i privrede.

Prvo je otvorenost. Istinski suverene države su predane ravnopravnoj saradnji, doprinosu svjetskom razvoju. Slabi i zavisni su, naprotiv, u pravilu zauzeti traženjem neprijatelja, izazivanjem mržnje prema drugim i drukčijim, i konačno gubitkom samosvojnosti, slijepo slijedeći gospodara. Rusija, uprkos tome što Zapad mašta o njenom samozatvaranju, nikada neće krenuti tim putem. Naprotiv, nastaviće da širi veze sa svima koji su zainteresovani za saradnju s njom. Takvih zemalja i naroda ima mnogo, oni su velika većina ljudi na Zemlji. Zemlje s pravim vođama ne podliježu pritiscima. Svi koji hoće da nastave saradnju s Rusijom su izloženi otvorenom pritisku SAD i EU, pa čak i neposrednim prijetnjama. Takve ucjene nemaju značaja za zemlje koje vode ljudi upućeni u razliku između tuđih i interesa svojih naroda i zemalja. Rusija će graditi privrednu saradnju s takvim državama i zalagati se za zajedničke projekte. Istovremeno će saradivati i sa zapadnim preduzećima koja, uprkos neviđenom pritisku, nastavljaju da uspješno posluju na ruskom tržištu. Razvoj praktične, nezavisne infrastrukture plaćanja u nacionalnim valutama je čvrsta osnova za produblivanje međunarodne saradnje. Rusija, bi bi pomogla preduzećima u zemljama Evroazijskog ekonomskog saveza (EAES) da uspostave snabdijevanje i saradnju, razvija saobraćajne pravce, povećava mogućnosti željeznice, pretovarne mogućnosti luka na Arktiku, u istočnom, južnom i drugim smjerovima. Uključujući Azovsko-crnomorski i Kaspijski bazen, oni će postati najvažniji dio pravca Sjever-Jug, koji će osigurati pouzdane kanale veze s Bliskim istokom i Južnom Azijom. Očekuje se da će teretni promet na ovom pravcu uskoro početi rasti. Uz međunarodnu trgovinu, Rusija namjerava da gradi naučnu, tehnološku, kulturnu, humanitarnu i sportsku saradnju na načelima jednakosti i poštovanja saradnika. Istovremeno će težiti odgovornom vodstvu u svim tim područjima.

Na 6 ključnih načela će se zasnivati dalji razvoj države i privrede.

Drugo načelo dugoročnog razvoja Rusije je oslanjanje na preduzetničke slobode. Svaki privatni poduhvat usmjeren na do-

Drugo načelo dugoročnog razvoja Rusije je oslanjanje na preduzetničke slobode.

brobit Rusije bi trebao dobiti najveću podršku i prostor za ostvarivanje. Pandemija i drugi tekući događaji su potvrdili važnost gipkosti i slobode u privredi. Privatno preduzetništvo radi u teškim

uslovima. Dok Zapad pokušava da na sve načine spriječi razvoj Rusije, pokazalo je da je ono sposobno za borbu na svjetskim tržištima. Prilagođava se na brzo promjenjive vanjske uslove. Treba osigurati brz razvoj privrede oslanjajući se na privatno preduzetništvo. Država će nastaviti da smanjuje upravno opterećenje. 2016-18. je bio moratorij na zakazane inspekcijske preglede malih preduzetnika i kasnije produžen do kraja 2022. U 2020. su njim obuhvaćena i srednja preduzeća. Uz to, broj neplaniranih inspekcijskih nadzora je smanjen skoro 4 puta. U martu 2022. država je odustala od zakazanih nadzora svih preduzetnika, bez obzira na veličinu posla, uz uslov da njihova djelatnost nije povezana s visokom opasnosti od štete po građane i okolinu. Zato je broj zakazanih nadzora smanjen za 6 puta u odnosu na 2021. Nakon uvođenja moratorija na inspekcije broj prekršaja preduzetnika se nije povećao već smanjio, što govori o zrelosti i odgovornosti ruskog preduzetništva. Treba ga podsticati i ne prisiljavati da se pridržava normi i zahtjeva. Postoje svi razlozi za preduzimanje još jednog, velikog koraka naprijed: na stalnoj osnovi, odbiti provođenje većine inspekcija svih ruskih preduzeća, čije djelatnosti nisu povezane s visokim opasnostima štete. Ne treba provjeravati sve redom. Pristup zasnovan na opasnosti bi trebao djelovati. Vlada ima zadatak da utvrdi konkretne parametre takve reforme. Vrlo osjetljivo za poslovanje, a to je i pitanje nacionalne sigurnosti i ekonomske održivosti je smanjenje na najmanju mjeru svakojakih zloupotreba, kao neodređenosti u zakonu kojima se vrše pritisci na preduzetnike. Država dosljedno otklanja nejasne norme krivičnog prava u oblasti privrednog kriminala. U martu

Država će nastaviti da smanjuje upravno opterećenje.

je potpisan zakon po kom se krivični postupci protiv preduzetnika na poreskim vlastima mogu pokretati samo na predlog poreske službe. Uskoro treba biti donesen predlog zakona o smanjenju

zastare za poreska krivična djela, kao i odbijanju pokretanja krivičnih postupaka nakon potpune otplate zaostalih poreskih obaveza. Treba pažljivo i ujedno temeljito pristupiti dekriminaci-

lizaciji niza privrednih struktura. Na primjer, oni koji se odnose na rad bez licence ili akreditacije. To je sada vrlo osjetljivo pitanje zbog nelegitimnog ponašanja zapadnih saradnika, na primjer, koji odbijaju da daju takve dozvole. U takvim slučajevima ruska državna tijela ne bi smjela sama podvesti rusko poslovanje pod

Treba pažljivo i ujedno temeljito pristupiti dekriminalizaciji niza privrednih struktura.

član, uprkos tome što nema stvarne krivice ruskih preduzetnika. Licenca je istekla, a zapadni saradnici je ne produžavaju. Treba sve držati pod nadzorom države, ali ne ometati njihov rad. Treba razmisliti i o podizanju praga za odgovornost za neplaćanje carine i drugih obaveznih plaćanja. Uz to, država duže vrijeme nije mijenjala parametre za utvrđivanje velikih i posebno velikih šteta, uprkos velikoj inflaciji. Taj nesklad između vladavine prava i stvarnosti treba ispraviti. Inflacija je 2016-22. oko 50%, a ti parametri nisu mijenjani, što treba uraditi. Treba preispitati i razloge za pritvaranje preduzetnika i produženje istrage. Te norme se vrlo često primjenjuju gdje nema stvarne potrebe. Zato su, čak i u vrijeme istrage, preduzeća prisiljena da obustave svoje poslove ili se u potpunosti zatvore. Osim neposrednih gubitaka i gubitka tržišnih položaja i radnih mjesta, na udaru je i ugled preduzeća i njihovih čelnika. Organi vlasti za provođenje zakona moraju prekinuti takav rad. Vlada, zajedno s Vrhovnim sudom treba da pripremi odgovarajuće izmjene zakona prije 1. oktobra 2022. Uz to, preko Savjeta bezbjednosti je dato posebno uputstvo za istraživanje stanja u kojima se krivični predmeti pokreću, ali nisu suđeni. Njihov broj je znatno povećan posljednjih godina. Slučaj se često otvara bez dovoljno osnova ili se koristi za pritisak na preduzeća ili pojedince. Vlast će na jesen posebno raspravljati o tome i donijeti dodatne odluke o zakonodavstvu i organizaciji rada agencija za provođenje zakona. Regionalni timovi preduzetnika imaju veliku ulogu u stvaranju savremenog poslovnog okruženja. Pojedini subjekti Federacije su ostvarili značajan napredak u nacionalnom rejtingu klime za ulaganja, koji vodi Agencija za strateške inicijative. Moskva i Tatarstan i dalje vode, ove godine im se pridružila Moskovska oblast, koja se popela s 8. mjesta. Visoko su i Tula, Nižnji Novgorod, Tjumenj, Novgorod, Sahalinska oblast, Sankt Peterburg i Baškiristan. Najviše su napredovale Kurganska oblast, Perm i Altaj, Ingušetija i Ivanovska oblast. Težište savezne vlade, oblasnih i opštinskih timova bi trebalo biti na podršci poslovnim

Vlada, zajedno s Vrhovnim sudom treba da pripremi odgovarajuće izmjene zakona prije 1. oktobra 2022.

poduhvatima građana u malim gradovima, pojedinim naseljima i udaljenim područjima, koji imaju uspjeha. To uključuje stvaranje

Vlasnici velikih preduzeća, veliki preduzetnici trebaju vezati budućnost svoje djece s domovinom.

popularnog softvera, prodaju ekološki prihvatljivih proizvoda, robe vlastite proizvodnje u cijeloj zemlji putem domaćih internetskih stranica.

Važno je stvoriti nove mogućnosti, uvesti savremene trgovinske formate, uključujući elektronske platforme za smanjenje logističkih, saobraćajnih i drugih troškova, korištenje osavremenjenih poslovnica Ruske pošte. Treba pomoći i radnicima malih preduzeća, samozaposlenim građanima, preduzetnicima početnicima u sticanju dodatnih vještina i znanja. Odgovarajuće mjere su usmjerene upravo na male gradove, seoska i udaljena područja. Njih treba uključiti u poseban red u nacionalni projekt razvoja malog i srednjeg preduzetništva.

Vlasnici velikih preduzeća, veliki preduzetnici trebaju vezati budućnost svoje djece s domovinom. Pravi, trajni uspjeh, osjećaj dostojanstva i samopoštovanja dolaze tek kada ljudi svoju i budućnost svoje djece povežu sa svojom domovinom. Posao je puno više od zarade. Mijenjanje života oko sebe, doprinos razvoju rodnog grada, oblasti, države u cjelini je izuzetno važno za samoostvarenje. Služenje ljudima i društvu ništa ne može zamijeniti. To je smisao života i rada. Nedavni događaji su potvrdili da je vlastita kuća sigurnija. Oni koji nisu htjeli da čuju ovu poruku su izgubili stotine miliona, pa i milijardi dolara na Zapadu, navodno tihom utočištu kapitala. Rusija ima gigantske snage, zadacima koji zahtijevaju njihovu primjenu nema kraja. Treba ulagati u svoju zemlju, u otvaranje novih preduzeća i radnih mjesta, razvoj turizma, učilišta i sveučilišta, zdravstvene i socijalne službe, kulturu i sport, mnogi to rade. Tako su svoj zadatak shvatili Bahrušini i Morozovi, Ščukini i Rjabušinski, Akčurini i Galejevi, Apanajevi i Matsijevi, Mamontovi, Tretjakovi, Arsanovi, Dadaševi i Gadžijevi. Mnoge ruske, tatarske, burjatske, čečenske, dagestanske, jakutske, osetske, jevrejske, armenske i druge trgovačke i poslovne porodice,

Nedavni događaji su potvrdili da je vlastita kuća sigurnija.

koje nisu okaljale svoje neposredne nasljednike i zauvijek su upisale svoje ime u istoriju Rusije. Za moguće nasljednike kapitala od novca i imovine

važnije je dobro ime koje su naslijedili i zasluge njihovih predaka za državu. To niko neće prokockati ni popiti. A budućim pokoljenjima nasljednika će zauvijek ostati dobro ime. Ono će sigurno

ići s njima kroz život, s koljena na koljeno, pomoći im, podržati ih, učiniti jačim čak i od novca koji mogu naslijediti ili imovine.

Treće načelo dugoročnog razvoja Rusije je uravnotežena makroekonomska politika. Na mnogo načina, upravo ona je omogućila da zemlja izdrži neviđeni pritisak sankcija. Ta politika

Treće načelo dugoročnog razvoja Rusije je uravnotežena makroekonomska politika.

je važna za odgovor na trenutne izazove, a i dugoročno. Rusija neće ponavljati tužno iskustvo zapadnih zemalja, koje su pokrenule spiralu inflacije i i debalansirale svoje finansije. Cilj je pouzdan razvoj privrede u narednim godinama, smanjenje inflatornog opterećenja građana i preduzeća i postizanje ciljane stope inflacije od 4% u srednjoročnom i dugoročnom razdoblju. Putin je zadužio Vladu da pripremi predloge novih budžetskih pravila. Ona bi trebala osigurati predvidljivost budžetske politike i stvoriti uslove za najveće moguće korištenje vanjskog ekonomskog stanja. Sve je to potrebno za jačanje osnova rasta privrede, rješavanje infrastrukturnih i tehnoloških problema, što je temelj za poboljšanje dobrobiti građana. Neke od svjetskih rezervnih valuta su sklone samouništenju. Sada je besmisleno uz njihovu pomoć 'sterilizovati' svoju novčanu masu. Glavno načelo - potrošiti, na osnovu razumijevanja koliko je zarađeno, ostaje.

Četvrto načelo razvoja Rusije je društvena pravda. Rast privrede i poslovnog preduzetništva, industrijske prilike i naučne i tehnološke snage zemlje moraju biti snažno zasnovani u društvu. Takav razvoj bi trebao dovesti do smanjenja, a ne rasta nejednakosti. To se događa u drugim zemljama, a i Rusija ima mnogo tih problema. Smanjenje siromaštva i nejednakosti, potražnja za domaćim proizvodima, pa i u cijeloj zemlji, time i smanjenje jaza u snazi oblasti, otvaranje novih radnih mjesta gdje su najpotrebnija, su odlučujući uslov za dalji privredni razvoj. Rast stvarnih dohoda građana je glavni pokazatelj uspješnosti rada državnih tijela i države u cjelini. Opipljivi rezultati se, uprkos svim teškoćama, moraju postići još ove godine, taj zadatak je postavljen Vladi. Država daje podršku onima kojima je najpotrebnija - umirovljenicima, porodicama s djecom i ljudima u teškom stanju. Mirovine rastu godišnje po

Četvrto načelo razvoja Rusije je društvena pravda.

stopi većoj od inflacije. 2022. su podignute 2 puta, uključujući od 1. juna za dodatnih 10%. Istovremeno s mirovinama povećana je najmanja plata za 10%, kao i dnevica. Ona je vezana uz mnoga

druga socijalna davanja i plaćanja. I ona bi se trebala povećati, što neposredno utiče na primanja oko 15 miliona ljudi.

Posljednjih godina u Rusiji je izgrađen cjelovit sistem podrške porodicama s djecom, koje imaju tu potrebu.

Posljednjih godina u Rusiji je izgrađen cjelovit sistem podrške porodicama s djecom, koje imaju tu potrebu. Pomoć od države žena može primati od ranih razdoblja trudnoće do 17-te godine života djeteta. Dobrobit ljudi, njihov napredak je najvažniji činilac razvoja stanovništva. Tu je, zbog preklapanja negativnih demografskih talasa, stanje izuzetno teško. U aprilu je u Rusiji rođeno manje od 100 hiljada djece, što je skoro 13% manje nego u aprilu 2020. Vlada treba da drži pod nadzorom izradu dodatnih mjera podrške porodicama s djecom. Moraju biti suštinske prirode, razmjerne s veličinom vanrednog demografskog izazova s kojim se zemlja suočava. Budućnost Rusije je porodica sa 2, 3 i više djece. Ne radi se samo o neposrednoj finansijskoj podršci – treba prilagoditi zdravstveni sistem, obrazovanje i sva područja koja određuju kakvoću života ljudi potrebama porodice s djecom. Nacionalna politika je usmjerena na rješavanje tog problema. Država će na jesen ocijeniti rezultate ovog rada i kakvoće života u oblastima da bi što šire iskoristila najbolja iskustva u cijeloj zemlji.

Peto načelo na kom Rusija gradi ekonomsku politiku je napredni razvoj infrastrukture. Povećala je neposrednu budžetsku potrošnju za jačanje saobraćajnih arterija. 2023. počinje ostvarivanje velikog plana izgradnje i opravke osnovne mreže federalnih i regionalnih autocesta. Za 5 godina, najmanje 85% se mora dovesti u standardno stanje. Aktivno se koriste infrastrukturni budžetski zajmovi, koji su novina. Izdaju se na 15 godina po stopi od 3%. Potražnja za njima je bila puno veća nego što je prvobitno planirano. Regije imaju mnogo dobro razrađenih, izglednih projekata – ne može se odgoditi njihovo pokretanje.

Posebno pitanje je osavremenjavanje stambeno-komunalnih usluga, gdje ima mnogo problema. Uloženo je nedovoljno sredstava, oko 4,5 triliona rubalja. Više od 40% mreža treba zamijeniti. Odatle su niska djelotvornost i visoki gubici. Istovremeno, oko 3% mreža svake godine dotraje i postanu neupotrebljive, a ne više od 2% se zamijeni novim, problem se iz godine u godinu pogoršava. Treba objediniti dobra i pokrenuti sveobuhvatni program osavremenjavanja stambeno-komunalne djelatnosti, uskladiti s

Peto načelo na kom Rusija gradi ekonomsku politiku je napredni razvoj infrastrukture.

ostalim planovima razvoja infrastrukture, i kapitalno popraviti stambeni fond. Zadatak je da se stanje promijeni iz temelja, treba stalno smanjivati udio zastarjelih mreža, kao

što se to radi preseljavanjem propalih stanova i popravkom cesta. Pitanja stambeno-komunalne djelatnosti i razvoja građevinskog kompleksa su

Pitanja stambeno-komunalne djelatnosti i razvoja građevinskog kompleksa su neodložan zadatak.

neodložan zadatak. Posebno treba povećati sredstva za projekte stvaranja ugodnog okruženja u malim gradovima i istorijskim naseljima. Taj program se dobro provodi. Potrebno je još 10 milijardi rubalja godišnje za te svrhe u 2023-24. Država će izdvojiti dodatna sredstva za obnovu gradova na Dalekom istoku. Vlada treba da u okviru programa infrastrukturnih budžetskih kredita i osavremenjavanja stambeno-komunalne djelatnosti i drugih razvojnih programa osigura posebne limite za te namjene. Bezuslovni prioritet je cjelovito uređenje i razvoj seoskih područja. Ljudi koji rade na selu hrane državu i znatan dio svijeta, oni moraju živjeti u pristojnim uslovima. Vlada treba da izdvoji dodatna sredstva za taj program. Izvozne carine na promet poljoprivrednih proizvoda tu mogu postati stalni finansijski izvor. Istovremeno, potrebno je proširiti program obnove i osavremenjavanja seoskih domova kulture i regionalnih i opštinskih pozorišta i muzeja, izdvajanjem 6 milijardi rubalja 2023-24. Vanredno važan zadatak je područje kulture. Treba izgraditi kulturna središta u selima.

Svake godine sve više turista nastoji da posjeti najljepša prirodna mjesta: nacionalne parkove, rezervate za divlje životinje i rezervate prirode. Procjenjuje se da će ove godine turistički protok premašiti 12 miliona ljudi. Važno je da državne agencije, poslovni subjekti i turisti znaju što je dopušteno, a što se ne smije raditi na tim područjima, gdje je moguće graditi turističke sadržaje, a gdje je to zabranjeno, gdje stvara opasnosti za jedinstvene i ranjive ekosisteme. Državna дума razmatra predlog zakona koji treba da propiše organizaciju turizma u posebno zaštićenim područjima, da bi se stvorila civilizovana osnova za njega. Sve odluke moraju biti proračunate i uravnotežene. Poseban zadatak je spasavanja i očuvanja Bajkala. To je cilj jedinstvenog projekta za cjeloviti razvoj grada Bajkalska,

Svake godine sve više turista nastoji da posjeti najljepša prirodna mjesta.

koji bi trebao postati obrazac razumnog, ekološki usmjerenog upravljanja. Zadatak je dvostruk, treba odstraniti štetu koju je prirodi učinila Bajkalska tvornica celuloze i papira i

dovesti grad na bitno drukčiju ravan života, da bi postao zaštitni znak ruskog eko-turizma. Projekt se mora provoditi korištenjem

Šesto međusektorsko načelo razvoja koje objedinjuje njihov rad je postizanje istinske tehnološke suverenosti.

najnaprednijih tehnologija, ekološki prihvatljivih izvora energije. Rusija će razvijati čiste tehnologije da bi ostvarila postavljene ciljeve ekološkog osavremenjavanja preduzeća, smanjila štetna ispuštanja u vazduh, posebno u velikim industrijskim središtima. Nastaviće i s radom u okviru projekata kružne privrede, zelenih projekata i zaštite klime.

Šesto međusektorsko načelo razvoja koje objedinjuje njihov rad je postizanje istinske tehnološke suverenosti, stvaranje cjelovitog sistema privrednog razvoja, koji, u smislu ključnih činilaca, ne zavisi od stranih ustanova. Rusija mora graditi sve oblasti života na tehnološkoj ravni nove kakvoće i pritom biti ne samo korisnik tuđih rješenja, već imati tehnološke ključeve za stvaranje dobra i usluga za sljedeća pokoljenja. Posljednjih godina veliku pažnju posvećuje zamjeni uvoza, postigla je uspjeh u nizu područja: u agroindustriji, proizvodnji lijekova, medicinske opreme, vojnoj industriji i nizu drugih područja. Ima dosta rasprava u društvu da zamjena uvoza nije presudno rješenje. Ako samo oponaša druge, pokušava zamijeniti, makar i najboljim kopijama, tuđu robu, izlaže se opasnosti da bude u položaju stalnog sustizanja, mora biti korak ispred, stvarati svoje konkurentne tehnologije, proizvode i usluge koji mogu postati novi svjetski standardi. Sergej Koroljev nije išao putem kopiranja i djelimičnog poboljšanja tehnologije zaplijenjenih raketa, već je gledao u budućnost i predložio jedinstvenu šemu za stvaranje rakete R-7, otvorivši čovječanstvu put u svemir. Rusija je postavila standard za cijeli svijet i buduća desetljeća. Upravo su tako radili začetnici mnogih sovjetskih naučnih programa, a sada, oslanjajući se na te osnove, ruski konstruktori idu naprijed. Zahvaljujući njima, Rusija ima hipersonično oružje, koje još uvijek nema premca ni u jednoj zemlji u svijetu. Rosatom održava vodeći položaj u nuklearnoj tehnologiji i razvija flotu

Rusija je postavila standard za cijeli svijet i buduća desetljeća.

nuklearnih ledolomaca. Mnoga ruska rješenja za vještačku inteligenciju i obradu velikih podataka su najbolja u svijetu. Tehnološki razvoj je ključni smjer koji će odrediti sadašnje desetljeće i 21. vijek. O izgradnji nove tehnološke privrede – tehnoeconomiji – detaljno će raspravljati Savjet za strateški razvoj. Ima mnogo pitanja za raspravu, i,

što je najvažnije, za donošenje poslovnih odluka: razvoj inženjerskog obrazovanja i prenos naučnih dostignuća u stvarnu privredu, osiguravanje finansijskih sredstava za preduzeća visokih tehnologija, koja brzo rastu. Važan je i razvoj end-to-end tehnologija i napredak projekata digitalnog preobražaja u pojedinim industrijama. Nemoguće je proizvesti sve i svašta, a nije ni potrebno. Ali, Rusija mora imati sve kritične tehnologije da bi, po potrebi, brzo uspostavila vlastitu proizvodnju bilo kog proizvoda. Upravo je to učinila kada je brzo osigurala proizvodnju cjepiva protiv virusa korona i pokrenula proizvodnju mnogih drugih vrsta proizvoda i usluga. Nakon što su beskrupulozni saradnici preduzeća KamAZ napustili rusko tržište, njihov prostor zauzimaju ruska preduzeća. Radi se o snabdijevanju dijelovima za stare modele tvornice, a i za izgledne serije magistralnih, saobraćajnih i teških vozila. Sistem plaćanja kartama Mir je na ruskom tržištu uspješno zamijenio Visu i MasterCard i korak po korak stiže međunarodno priznanje. Bivši strani saradnik tvornice traktora u Sankt Peterburgu je odbio da proda motore i izvrši njihov jamstveni servis. Spasili su ga proizvođači motora iz Jaroslavlja i Tutajeva, dogovorili su isporuku svojih. Tako je proizvodnja poljoprivrednih mašina u tvornici traktora u Sankt Peterburgu u martu-aprilu 2022. bila najveća. Nije se smanjila, već je porasla. Takvih uspjeha će biti sve više. Rusija ima ljudske, naučne i tehnološke mogućnosti za razvoj proizvoda koji su sada vrlo traženi, uključujući opremu za domaćinstvo, građevinarstvo, industriju i usluge. Sada je zadatak da u kratkom roku izgradi tvornice i postavi potrebne linije. Jedno od ključnih pitanja su pogodni uslovi za rad preduzeća i dostupnost pripremljenih proizvodnih mjesta.

Zadatak Vlade je da do jeseni predstavi ključne parametre novog načina rada industrijskih klastera. Najvažnije je finansiranje. Projekti pokrenuti u takvim klasterima moraju dobiti dugoročno pristupačan kreditni resurs do 10 godina, po stopi od najviše 7% godišnje u rubljama. Drugo je oporezivanje. U klasterima treba osigurati nisku ravan uslovno stalnih poreza, uključujući i premije osiguranja. Treće je podrška proizvodnji u početnom, ranom razdoblju, stvaranje paketa narudžbi, uključujući pružanje subvencija za kupovinu gotovih proizvoda takvih

Mnoga ruska rješenja za vještačku inteligenciju i obradu velikih podataka su najbolja u svijetu.

Sistem plaćanja kartama Mir je na ruskom tržištu uspješno zamijenio Visu i MasterCard i korak po korak stiže međunarodno priznanje.

preduzeća. Biće potrebne subvencije da bi se osiguralo tržište. Četvrto, pojednostavljena uprava, uključujući najmanju ili potpunu odsutnost inspekcija, kao i rad preduzeća u povoljnom i jednostavnom načinu praćenja poreza i carina. Peto, i možda najvažnije, treba stvoriti mehanizme za zajamčenu dugoročnu potražnju za novim proizvodima koji tek ulaze na tržište. Takav povlaštenu tretman i pripadajući industrijski klasteri bi trebali početi s radom 1. januara 2023.

U klasterima treba osigurati nisku ravan uslovno stalnih poreza, uključujući i premije osiguranja.

I nove i već operativne tačke industrijskog rasta bi trebale privući mala preduzeća, uključiti ih u njihovu orbitu. U isto vrijeme, za preduzetnika, male organizacije, je važno da vide horizont, razumiju izgled. Vlada, sa Saveznom korporacijom za razvoj malog i srednjeg preduzetništva i najvećim preduzećima treba da pokrene instrument dugoročnih ugovora između preduzeća s državnim učešćem i malih i srednjih preduzeća. Tako će potražnja za proizvodima takvih preduzeća biti zajamčena u narednim godinama, a dobavljači će moći s povjerenjem preuzeti obavezu stvaranja nove ili proširenja postojeće proizvodnje za ovu narudžbu. Značajno je skraćeno vrijeme izgradnje industrijskih objekata, odstranjeni su nepotrebni veliki postupci, ali tu još ima velikih zaliha za unapređenje. Za stvaranje proizvodnih zgrada od samog početka je potrebno od 1,5 do 3 godine, dok je nabavka gotovih prostora sputana još uvijek visokim kamatama na kredite.

Da bi poslovanje moglo brzo proširiti proizvodnju potrebnih proizvoda, treba pokrenuti novo sredstvo: industrijsku hipoteku. To su povlaštenu dugoročni krediti po stopi od 5% godišnje. Preduzeća koja planiraju da kupe gotove površine za proizvodnju će imati pravo na takve kredite. Vlada ima zadatak da bez odgađanja razradi sve detalje s ruskim bankama, da bi industrijska hipoteka uskoro počela da radi u potpunosti.

Da bi poslovanje moglo brzo proširiti proizvodnju potrebnih proizvoda, treba pokrenuti novo sredstvo: industrijsku hipoteku.

Brzina i razmjere promjena u svjetskoj privredi, finansijama i međunarodnim odnosima rastu. Pomak s globalizacije na višepolarni model rasta postaje sve jasniji. Novi svjetski poredak teško nastaje. Svijet će se i dalje suočavati s brojnim izazovima, opasnostima i činiocima koje je teško predviđeti. Pravila za održavanje novog svjetskog poretka će postavljati jake, suverene države – one koje se ne kreću putanjom koju

je neko drugi odredio. Samo jake države i suvereni narodi mogu reći svoje u svjetskom poretku koji nastaje, ili su osuđeni da ostanu ili ostanu obespravljena kolonija. Treba ići naprijed, mijenjati se, osjetiti dah vremena i pokazati nacionalnu volju i odlučnost za to. Rusija ulazi u nadolazeće doba kao moćna suverena zemlja. Ona će iskoristiti nove kolosalne prilike koje joj vrijeme otvara i postać će još jača. Sva pitanja o saveznoj državi Rusije i Bjelorusije su dogovorena, ostaje ostvarivanje postavljenih ciljeva²¹.

Brzina i razmjere promjena u svjetskoj privredi, finansijama i međunarodnim odnosima rastu.

Stari svijet više ne postoji

Putin je uništio snove ruske takozvane liberalne elite sklone Zapadu o očuvanju svjetskog poretka koji postoji već duže vrijeme²². Pristalice liberalnog bloka i dalje su u zabludi da se brojne izjave ruskog vodstva o kraju jednopolarnog svijeta daju za propagandne potrebe. Predstojeće promjene im ne odgovaraju, zastrašujuće su. Oni ulažu velike napore da spriječe odbijanje Moskve i njenih istomišljenika da ostanu u ozloglašenom Breton Vudskom sistemu. Prvi dan SPIEF-2022 je obilježila tuga liberala za izgubljenim dobrima: jahtama, vilama i ljubavnicama u Evropi. Ne prihvataju novi model razvoja Rusije i pokušavaju da održe način života koji im odgovara. Putin im je dao na znanje da je stari svijet propao. Stari model ekonomije je potpuno završen, treba razmisliti šta će biti novi. Svijet liberalnog ekonomskog bloka se brzo urušava. Rusija stvara novi put odbijajući da se bori za očuvanje potpuno prevaziđene, propale, u korist izgradnje nove stvarnosti.

Rusija – novo središte ekonomske i pravne misli i prakse

Na Ekonomskom forumu u Sankt Peterburgu su detaljno razmotrena goruća svjetska pitanja – politička, finansijska, tehnološka, humanitarna, od kojih su mnoga neposredno povezana s međunarodnim pravom²³. Nakon 25. Ekonomskog održan je i 10. Međunarodni pravni forum, uz učešće uglednih

Putin je uništio snove ruske takozvane liberalne elite sklone Zapadu o očuvanju svjetskog poretka koji postoji već duže vrijeme.

21 <http://fakti.org/quo-vadis-orbi/lukasenko-putinu-pomozite-da-svoje-avione-prilagodimo-za-nosenje-atomskog-oruzja>

22 <http://www.balkanspress.com/index.php/vesti/svet/30328-putin-celom-svetu-objavio-sta-se-desava-sa-samo-nekoliko-reci-stari-svet-je-gotov>

23 <http://kremlin.ru/events/president/news/68785>

pravnik iz mnogih zemalja. Pravo se u višepolarnom svijetu razvija uporedo s novim sistemom međunarodnih odnosa. To je

Na Ekonomskom forumu u Sankt Peterburgu su detaljno razmotrena goruća svjetska pitanja.

nepovratno kretanje. Rusija i mnoge druge zemlje smatraju da takav demokratski, pravedniji svjetski poredak treba graditi na osnovu međusobnog poštovanja, povjerenja i opštepriznatih

načela međunarodnog prava i Povelje OUN. Istovremeno, ima tvrdnji da pravo više ne može uspješno odgovoriti na otvorena pitanja i izazove našeg vremena, na duboke promjene. Postoje i ocjene o ukidanju samog pojma međunarodnog prava, s čime se niko dobronamjeran ne može saglasiti. Sistem međunarodnog prava treba razvijati, ali ne brkati uzrok i posljedicu. Krize se ne rađaju zbog poroka navodno svojstvenih zakonu, već pokušaja da se pravo zamijeni diktatom, a međunarodne norme nacionalnom jurisdikcijom pojedinih država ili grupa država, koje namjerno odbijaju da slijede neotuđiva pravna načela. To su pravda, dobra vjera, jednakost i humanizam. Ona nisu samo pravne formule, već vrijednosti koje odražavaju raznolikost ljudske civilizacije. Zapadne države nisu spremne da podnesu gubitak vladavine u svijetu, nastoje da očuvaju nepravedni jednopolarni poredak. Pod plaštom takozvanog „poretka zasnovanog na pravilima“ i drugih sličnih mutnih koncepata pokušavaju da nadziru i usmjeravaju svjetska kretanja po svom nahođenju, stvaraju zatvorene saveze. Oni donose odluke korisne samo za SAD. Zanemaruju prirodna prava ostalih učesnika u međunarodnim odnosima, a osnovno načelo nedjeljivosti sigurnosti tumače po svojoj volji. Jednostrane nelegitimne sankcije koje je Zapad uveo suverenim državama su dostigle neviđene razmjere. Zemlje koje propovijedaju svoju isključivost i u svojoj unutrašnjoj politici prelaze preko zakona, precrtavaju pojmove nepovredivosti svojine i slobode govora. Vladavina jedne zemlje ili saveza zemalja u svijetu nije samo neplodna, već i opasna, neizbježno dovodi do velikih prijetnji za sve. U višepolarnom svijetu 21. vijeka ne bi trebalo biti nejednako-

Jednostrane nelegitimne sankcije koje je Zapad uveo suverenim državama su dostigle neviđene razmjere.

sti, diskriminacije pojedinih država i naroda, pa i cijelih dijelova svijeta. Logika 'Zapad i ostatak' (West and the rest) je neodrživa. Zato se Rusija zalaže za ostvarivanje u životu osnovnog međunarodno-pravnog načela suverene ravnopravno-

sti država i prava svakoga na svoj model razvoja. Ruska politika je u međunarodnim odnosima oduvijek stvaralačka. Rusija razvi-

ja svestrane veze sa svima koji su zainteresovani, prvenstvo daje saradnji u OUN, G20, BRIKS, ŠOS i drugim udruženjima. Otvorena je za razgovore o osiguranju strateške stabilnosti, očuvanju režima neširenja oružja za masovno uništenje i poboljšanju stanja u nadzoru nad naoružanjem.

Logika 'Zapad i ostatak' (West and the rest) je neodrživa.

Cilj joj je da se udruže snage na životnim pitanjima klime, borbe protiv gladi, osiguranja postojanosti tržišta hrane i energije, pravednih pravila za međunarodnu trgovinu i konkurenciju. Sve ove oblasti zahtijevaju odgovarajuću gipku zakonsku regulativu, mukotrpan zajednički rad. Tada neće biti kriza kao u Donbasu, gdje ruska vojska štiti narod od genocida, koji nad njim vrše ukrajinski kleronacisti uz podršku Zapada - SAD, EU i NATO. Dejstva kijevskih vlasti su zločin protiv čovječnosti. Istovremeno, Rusija će se i dalje zalagati za stvaranje demokratiskog, pravednijeg svijeta u kom bi bila zajamčena prava svih naroda i očuvanje kulturne i civilizacijske raznolikosti čovječanstva. Samo dosljednim poštovanjem međunarodnog prava, radeći na zajedničkoj osnovi, mogu se riješiti najsloženiji problemi svijeta i obezbjediti postojan, održiv razvoj svih država. Treba obnoviti ugled prava, jačati pravne ustanove i vraćati povjerenje u međunarodne odnose.

Lista neprijateljskih država

Vlada Rusije je 7. marta odobrila spisak država i teritorija koje „vrše neprijateljske akcije protiv Rusije, njenih kompanija i građana“²⁴. Proširila je sa 5 22. jula, tako da su se na njoj našle svih 5 anglosaksonskih država (SAD, Kanada, Britanija, Australija, Novi Zeland), svih 27 država EU, od ostalih evropskih 11 (Ukrajina, Crna Gora, Švajcarska, Albanija, Andora, Island, Lichtenštajn, Monako, Norveška, San Marino i Sjeverna Makedonija) i 5 azijskih (Japan, Južna Koreja, Mikronezija, Singapur i Tajvan), ukupno 48. Te zemlje i teritorije su uvele ili se pridružile sankcijama Rusiji.

Listu su predvodile SAD, sa 1.983 različite sankcije uvedene Rusiji, a slijedile ih Kanada, Švajcarska, Britanija, EU kao cjelina, Australija i

Zato se Rusija zalaže za ostvarivanje u životu osnovnog međunarodno-pravnog načela suverene ravnopravnosti država i prava svakoga na svoj model razvoja.

²⁴ <https://rs.n1info.com/svet/rusija-objavila-spisak-neprijateljskih-zemalja-medju-njima-i-crna-gora/>

Japan²⁵. Uvođenjem nelegalnih sankcija Rusiji, ove države su izazvale skok cijena energije i hrane, one su glavni krivci za sadašnje nevolje i buduće krize širom svijeta.

Na popisu se proširenjem našlo ukupno 48 država.

22. jula je proširila spisak država koje „preduzimaju neprijateljske akcije protiv ruskih diplomatsko-konzularnih predstavništava u inostranstvu“, na njega su dodate Grčka, Danska, Slovenija, Hrvatska i Slovačka²⁶. Uredba podrazumijeva ograničavanje do potpune zabrane tim zemljama mogućnosti da angažuju saradnike iz Rusije u ambasadama, konzulatima i predstavništvima državnih organa. Na spisku su navedena i fizička lica s kojima ambasade tih zemalja i njihova konzularna predstavništva ne mogu sklapati ugovore o radu. Za Grčku je utvrđena granica od 34 osobe, Dansku 20, a Slovačku 16. Slovenija i Hrvatska neće moći da angažuju saradnike u svojim diplomatsko-konzularnim predstavništvima. Na popisu se proširenjem našlo ukupno 48 država.

Vlada je drugim proširenjem listu država i teritorija koje djeluju neprijateljski protiv Rusije, ruskih kompanija i građana, na nju uvrstila ostrva Guernsey i Man, koja su podržala sankcije koje je uvela Britanija. Na listi su i Bahami, koji su uveli zabranu transakcija sa Bankom Rusije, Ministarstvom finansija i nizom kreditnih ustanova Rusije. Spisak za sada sarži 50 država i teritorija.

Ukrajina u službi zapadnih globalista-neonacista

Zapad je sam sebe satjerao u zamku, jer nije mogao da predvidi kretanja koja će doprinijeti slabljenju njegove nadmoći u svijetu²⁷. Rusija ima veoma mnogo istomišljenika, ali se mnogi boje da to kažu.

Prvenstveni zadatak države je strateška prognoza razvoja međunarodnih odnosa. Zapad pokušava da zanemari stvarnost koja mu ne odgovara, kao i nastajanje višepolarnog svjetskog poretka. Njegova politika vidi samo jedan cilj – da svim sredstvima sačuva svoju vladavinu. Polazi od toga da nema drugih modela osim njegovog

Zapad je sam sebe satjerao u zamku, jer nije mogao da predvidi kretanja.

25 https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2022&mm=05&dd=19&nav_category=78&nav_id=2157354

26 <https://www.telegraf.rs/vesti/svet/3530583-rusija-prosirila-spisak-neprijateljskih-zemalja-na-njemu-se-nasla-i-hrvatska>

27 <http://www.balkanspress.com/index.php/vesti/svet/30359-putin-zapad-koristi-ukrajince-kao-potrosni-materijal-u-geopolitickim-igramama>

liberalnog globalizma, koji je obnovljena verzija neokolonijalizma. To je sudbina mnogih zemalja i naroda Bliskog istoka i drugih oblasti svijeta, a sada i desetina miliona ljudi u Ukrajini, koje Zapad cinično koristi kao potrošni materijal za svoje geopolitičke ciljeve u pokušaju da spriječi razvoj Rusije, ne dozvoli da se razvija potrebnom brzinom, na osnovu njenih istorijskih vrijednosti. Zapadne zemlje nanose štetu i sebi da bi „kaznile“ Rusiju. Radi postizanja svog geopolitičkog strateškog cilja ugrožavaju svoje građane i primoravaju sve ostale da postupaju po istom načelu, pribjegavajući neposrednim ucjenama, prijetnjama, ultimatumima i drugim niskim sredstvima i metodama.

Prvenstveni zadatak države je strateška prognoza razvoja međunarodnih odnosa.

Na Zapadu gube i posljednje ostatke razuma, ako ga je bilo, i pokušavaju da, ovako i onako, od nemoći uvećaju učešće NATO u sukobu u Ukrajini. Posredno – isporukom oružja, obukom, obavještajnim podacima, određivanjem ciljeva, ali sve to je sve više nedovoljno, ne daje rezultat. Broj ukrajinskih vojnika se svaki dan jako smanjuje – 500 do hiljadu dnevno, 15-20 hiljada mjesečno. Do sada, za više od 5 mjeseci to je znatno više od 100 hiljada ljudskih života. Vlasti ne saopštavaju tačne gubitke, kriju ih. Ukrajinska vojska ih neće izdržati, neće moći da drži sve pravce ratišta.

Od bezumnih, najluđa je Poljska, posljednjih 300 godina. Suludi nacisti mogu pokušati da izvrše dejstva kojima Rusiji neće ostaviti drugog izlaza nego da odgovori vojno. Tada će se stanje naglo zaoštriti, mada NATO nije spreman da ratuje s Rusijom. Vojna dejstva su, uprkos svim izjavama generala NATO, kako američkih tako i evropskih, pokazala da je savez borbeno nesposoban, nema oružanih snaga. Nedostaje im vatrene moći, municije, logistike. Isporučeno oružje NATO ne mijenja stanje na ratištu. Po količini i kakvoći vatrene moći se ne mogu suprotstaviti ruskoj vojsci. Tornado je bolji od NATO-sistema, njegov domet običnim punjenjem je do 120 km, može spaliti površinu nekoliko nogometnih igrališta, ima visoku tačnost i manevarsku moć. Platforma Tornado-S je značajno nadograđena verzija višecjevnog raketnog sistema Smerč, ima povećan domet i tačnost²⁸. Ima i mogućnost uvođenja pojedinačnog vođenja za svaku raketu, namijenjen je za gađanje neprijateljskih vojnika i vojne opreme, i stacionarnih i mobil-

Na Zapadu gube i posljednje ostatke razuma.

28 <https://oruzjeonline.com/2021/12/23/novi-raketni-sistem-tornado-s/>

nih pojedinačnih, kao i višestrukih ciljeva. Ruska vojska je dobila i unapređene samohodne haubice 2S19M2 Msta-SM s tehnologi-

I tenkovske jedinice NATO su mnogo slabije od ruskih, slabije organizovane, manje vatrene moći.

jom gađanja sa automatizovanim prstenom, koja omogućava povezivanje u jedinstveni sistem komandovanja i upravljanja na taktičkom nivou.

Najbolje artiljerijsko oružje u svijetu je 'koalicija', koje je ispitano u Ukrajini, ali nije široko korišteno. Ima visoku brzinu, tačnost, upravljane granate. Artiljerija višenamjenskih snaga Koalicija-SV je jedinstven sistem. Ima borbeni odjeljak bez posade, ciljanje i punjenje oružja se odvijaju bez ljudi. Verzija Tornado-G je bila prvi višecjevni raketni sistem koji je dobio automatizovani sistem za nišanjenje i upravljanje vatrom, što je omogućilo stalno praćenje borbenog vozila tokom kretanja, a zatim obavljanje vatrene zadatka u najkraćem mogućem vremenu nakon izlaska u položaj. Protiv artiljerijskih baterija je dovoljan i Uragan. Postoji razna artiljerija (četna, bataljonska, brigadna, divizijska, armijska), svako oružje se koristi za svoje ciljeve na svom rastojanju. Ruska vojska koristi Tornado tamo gdje je svrsishodno s vojnog stanovišta, a ne zato da spaljuje sela i gradove. Kada bi to radila mogla bi za 2 dana zbrisati s lica zemlje svu Ukrajinu. Jedna od najvažnijih stavki u borbama je količina municije, troše se ogromne zalihe. Važna je logistika, treba ih dostavljati na ratište.

I tenkovske jedinice NATO su mnogo slabije od ruskih, slabije organizovane, manje vatrene moći. To nije pitanje taktičko-tehničkih osobina ove ili one vrste tenka, već sistema; nije pješadija, automati, da djeluje pojedinačno. Ruski oružani sistem je mnogo djelotvorniji, to znaju u NATO. Zato ne namjeravaju da ratuju.

Rusija ubrzano priprema Cirkon za vojno-kosmičke snage, povećava njegov domet iznad 1,5 hiljada km, koji prelazi za 6-7 minuta. Morska varijanta treba da uđe u naoružanje krajem ove godine. Na hiljadu km ona će dobro doći u sukobu u Ukrajini. Cirkon može da uništi istovremeno dva ili više najsavremenijih brodova ili nosača aviona²⁹. Početak ispitivanja hipersonične kr-

Ruski oružani sistem je mnogo djelotvorniji, to znaju u NATO.

stareće rakete je obavljen 2016., a krajem novembra 2017. Cirkon je ušao u sastav Oružanih snaga Rusije. Planirano je da bude postavljen na korvete

i fregate ruske mornarice

29 [https://sr.wikipedia.org/sr-el/%D0%A6%D0%B8%D1%80%D0%BA%D0%BE%D0%BD_\(%D1%80%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82%D0%B0](https://sr.wikipedia.org/sr-el/%D0%A6%D0%B8%D1%80%D0%BA%D0%BE%D0%BD_(%D1%80%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82%D0%B0)

Glavna opasnost je što neodgovorni političari mogu doliti ulje na vatru. Poljske ludake su nadmašili jedino britanski, Džonson je po svojim klovnovskim sposobnostima nadmašio i Zelenskog. Srećom, on silazi s političke pozornice. Sada su glavni problem pretendenti na njegovu zamjenu. Jedina nada je da će ih vojnici, razumniji, zaustaviti. Ali to ne zavisi od Rusije.

Glavna opasnost je što neodgovorni političari mogu doliti ulje na vatru.

Ne treba se oslanjati na međunarodno pravo, to je prevelika naivnost, jaki ga nikada nisu priznavali ni poštovali. Postoji pravo pobjednika, Amerikanci su se u Vijetnamu, Iraku, Libiji, Siriji, svuda gdje su došli oslonili na silu. Najdemokratskija zemlja u svijetu je otvoreno rekla: niko neće suditi američkim vojnicima, a ako Međunarodni sud za prava čovjeka pokuša otvoriti djelo uhapsiće tog sudiju prvom prilikom u bilo kojoj tački svijeta.

Rusija je priznavala Minske sporazume, tražila da se oni provedu, ali kada je vlast u Kijevu odbila da povuče vojsku od 120 hiljada ljudi od Donjecke i Luganske oblasti nije više imala šta da čeka, ni brine o suverenitetu i prostornoj cjelovitosti Ukrajine. To se desilo samo 2 dana prije početka vojne operacije 24. februara. Ruska vojska je provodi ograničenim sredstvima, s manje vojnika nego što ih ima ukrajinska nastojeći da izbjegne sve nepotrebne žrtve, kako građanske tako i vojne. Zato operacija protiče sporije nego što bi mogla. Glavni cilj nije brzo zauzimanje zemlje, već uništenje nacista. Treba zauzeti istok do Dnjeptra, primorje, stati na granicu s Poljskom, Mađarskom i Rumunijom i ne ići na Kijev – predaće se sam.

Jeljcina je Rusima oduzeo jamstva na Krimu i u Ukrajini

Potpisivanjem Bjeloveškog sporazuma o stvaranju ZND, Jeljcina je, ostavljajući oblasti s ruskim stanovništvom – Donbas, Krim, Sevastopolj i druge, Ukrajini, lišio 12 miliona Rusa pravnih jamstava njihove nacionalne samobitnosti³⁰. Nacistička vlast, uspostavljena poslije državnog udara 2014., im je oduzela čak i pravo na maternji ruski jezik.

Ne treba se oslanjati na međunarodno pravo, to je prevelika naivnost, jaki ga nikada nisu priznavali ni poštovali.

Ukrajina je svoj suverenitet predala Zapadu³¹. 16. jula 1990. Vrhovni savjet Ukrajinske So-

30 <https://news.mail.ru/politics/51975230/?frommail=1>

31 <https://www.atvbl.rs/vijesti/svijet/ukrajina-nakon-30-godina-svoj-suverenitet-predala-zapadu-16-7-2022>

vjetske Socijalističke Republike je prihvatio Deklaraciju o državnom suverenitetu Ukrajine. Osim obaveze da poštuje prava građana, ona je svečano proglasila da će biti neutralna država,

Ukrajina je svoj suverenitet predala Zapadu. 16. jula 1990.

koja ne učestvuje u vojnim blokovima. Kao takvu je priznala i Rusija, koja je naivno vjerovala da će Ukrajina brinuti o svom istorijskom naslje-

đu i građanima, kao i ona. Međutim, nakon što je usvojena Deklaracija, Ukrajina je postepeno predala svoj suverenitet, prošlost, sadašnjost i budućnost u korist tuđih interesa, danas nije demokratska i slobodna zemlja. Još 2008. je svoje vojno-političke interese podredila NATO, a ekonomske EU tokom 2014. Put Ukrajine posljednje 32 godine od proglašenja suvereniteta je strašan u svojoj besmislenosti i razornosti. Rusija je pokušavala da je urazumi, ali je Zapad svim silama gurnuo na poguban put.

Nakon nestanka SSSR, Zapad je predvođen SAD potrošio milijarde dolara na podsticanje neprijateljstva vladajućih krugova i stanovništva Ukrajine prema ruskom narodu i Rusiji. Rezultat te politike je da je ukrajinski narod postao talac nacističko-banderovske ideologije i prakse. Još 1990-ih, a ne tek nakon 2014., iz korijena se promijenila politička propaganda. Nova je stanovništvu ponudila potpuno izopačen, krivotvoren pogled na istoriju zemlje. Njen rezultat je preobražaj velikog dijela građana u neprijatelje Rusije, uvjerene da je ona divlja, varvarska azijska zemlja, koja je vijekovima robila Ukrajinu. Ovaj razvoj događaja je natjerao rusko stanovništvo Krima da na Majdan 2014. odgovori referendumom o nezavisnosti, dok je Donbas pružio „meki otpor“, proveo referendum o nezavisnosti, a potom se i oružjem suprotstavio nacistima. Ukrajina ne priznaje rezultate referenduma na Krimu, koji je, navodno, okupirala i anektirala Rusija. Za Moskvu pitanje Krima je riješeno. Prekrajanjem zajedničke istorije Rusije i Ukrajine nacističke vlasti su pokušale da opravdaju nezavisnost

Nakon nestanka SSSR, Zapad je predvođen SAD potrošio milijarde dolara na podsticanje neprijateljstva vladajućih krugova i stanovništva Ukrajine prema ruskom narodu i Rusiji.

ruske u-krajine (Malorusije) i dovedu u pitanje sve tekovine zajedničke istorije, izuzev granica, koje je Ukrajina naslijedila od SSSR. Mitologizovali su i prekrajali istoriju, isključivali iz nje sve što spaja dvije grane velikog naroda, rusku i malorusku, govorili o Ukrajini u Ruskom carstvu i imperiji (1654-1721-1917), kao i u SSSR (1917-91)

kao okupiranoj zemlji. Kolektivizacija, suše i glad iz ranih 1930-ih

su bile zajednička nesreća, a ne smišljeni genocid ruskih komunističara nad ukrajinskim narodom. Nakon državnog udara 2014. na udaru nacista se našlo sve što povezuje ruski i ukrajinski narod, posebno ruski jezik. Projekat protiv Rusije su odbili milioni građana. Krimljani i stanovnici Sevastopolja su referendumom u martu 2014. izvršili svoj istorijski izbor za Rusiju. I ljudi na jugoistoku su pokušavali da mirno brane svoja prava, ali su svi, čak i djeca, proglašavani za separatiste i teroriste, nad kojima je 8 godina vršen genocid. U Odesi su 2. maja 2014. žive ljude spaljivali u Domu sindikata. Rusi i Ukrajinci su jedan narod, koji treba da živi u jednoj zemlji. Prisajedinjenje Ukrajine, Bjelorusije i drugih iskonski ruskih zemalja Rusiji je istorijski zadatak sadašnjeg pokoljenja.

Nedavno je CIA objavila važne materijale o svom radu u vrijeme SSSR.

Britanija i SAD u Ukrajini provode plan CIA iz 1957.

Nedavno je CIA objavila važne materijale o svom radu u vrijeme SSSR³². To što se dogodilo u Ukrajini 2014. SAD su planirale da urade još 1957., kada je Hladni rat još bio na početku! I plan je bio potpuno isti: ukrajinski nacisti su trebali postati batina za uništenje SSSR, a američke obavještajne službe su se nadale da se banderovske bande i dalje kriju u Karpatima, računale su na njihovu pomoć. Nisu pogriješili: pojedini sljedbenici Bandere i Šuheviča su se krili po podrumima i tavanima još skoro 25 godina.

Plan, koji je naručio Pentagon, su smislili i razvili na Univerzitetu Džordžtaun. Zvao se „Ukrajina. Faktori otpora i područja specijalnih snaga“. Na 200 stranica je razmatrana mogućnost podizanja ustanka protiv SSSR u Ukrajini. Ona je izabrana jer je velika republika s jakom privredom, a mjesni nacisti su saradivali s njemačkim za vrijeme rata. Stanje koje su opisali američki planeri se skoro nije promijenilo u 21. vijeku.

Istraživači su proučili političke sklonosti žitelja Ukrajine i podijelili je u 12 zona, koje se razlikuju po osjećanjima prema Rusiji i SSSR, što je za njih bilo isto.

Primijetili su da su naklonost prema nacistima i nesklonost Rusima rasle s istoka na zapad. Nadali su se da će dobiti podršku zapadnih oblasti u slučaju da američke jedinice budu poslone u Ukrajinu.

Plan, koji je naručio Pentagon, su smislili i razvili na Univerzitetu Džordžtaun.

32 <https://life.ru/p/1509225>

Istočne i južne oblasti su smatrane izgubljenim za ustanak. Cijeli Krim i Luganska i Donjecka oblast su smatrane vjernim SSSR,

Zona 6 je oblast 4 industrijska grada (Krivoj Rog, Zaporožje, Dnjepropetrovsk i Pavlograd).

uprkos tome što je na Krimu živjelo 35% Ukrajinaca. U Pentagonu su bili nezadovoljni što je Staljin preselio krimske Tatara u Srednju Aziju, ali su se nadali da u planinama još postoje grupe koje bi mogle pomoći Amerikancima u slučaju upada. Krim je po naklonosti Rusiji i SSSR označen kao zona br. 1, industrijski Donbas zona 2 (ona nije uključivala Mariupolj i sjever oblasti Lugansk). Karta se poklopila s budućim Donjeckom i Luganskom narodnom republikom. Proruska osjećanja su jaka na ovim prostorima, a Ukrajinaca skoro da nema, tako američki obavještajci karakterišu sovjetski Donbas.

Zona 3 je bila traka od Černigova preko Harkova do sjevera Luganske oblasti. Tu su Amerikanci očekivali neku podršku, ali samo ako nacistima ne prijete Rusi. Odeska oblast je raspoređena u zonu 4, gdje su vladala ista prosovjetska osjećanja. Traka od Mariupolja do Nikolajeva je ušla u zonu 5. Tu su prevladavali Ukrajinci i nacionalisti preseljeni sa zapada Ukrajine (oko 500 hiljada osoba). Obavještajci CIA su smatrali da SAD tu neće naići na veliki otpor.

Zona 6 je oblast 4 industrijska grada (Krivoj Rog, Zaporožje, Dnjepropetrovsk i Pavlograd). S izuzetkom gradskog stanovništva, Amerikanci su sve seosko smatrali manje-više odanim vlasti.

Prva zona u kojoj su se nadali da će dobiti znatnu podršku je bila zona 7: dijelovi Sumske, Poltavske i Černigovske oblasti na lijevoj obali Dnjeptra i dijelovi Kirovogradske i Vinicke oblasti, na desnoj obali. Procijenjeno je da će američke komandose podržati do 95% stanovništva. Planirano je da umjerenu pomoć dobiju od žitelja zone 8, u Kijevskoj, Žitomirskoj, Hmeljnickoj i Čerkaskoj oblasti. Imali su u vidu da se stanovništvo ovih krajeva borilo protiv boljševika u Građanskom ratu i opiralo se kolektivizaciji.

Prva zona u kojoj su se nadali da će dobiti znatnu podršku je bila zona 7.

U Velikom otadžbinskom ratu je podržavalo kolaboracioniste i sarađivalo s nacistima.

Zonu 9, Volinij, su nazvali središtem podrške banderovcima, koje su na Zapadu nazivali ustanicima. Ali, tvorci plana su istakli da u Volinju žive i Poljaci, koji možda neće podržati ukrajinske nacionaliste. Zona 10 je obu-

hvatala Zakarpatje, zona 11 Černovicku oblast, a najnaklonjenija Amerikancima je bila zona 12, koja obuhvata Lavov, Ternopolj i Ivano-Frankovsk. Banderovci su tu djelovali do 1956. Upravo tu su se Amerikanci nadali da će zateći preostale bandite, koji bi im mogli pružiti svaku pomoć i podršku.

Zonu 9, Volinj, su nazvali središtem podrške banderovcima, koje su na Zapadu nazivali ustanicima.

Oficiri CIA su Krim i Donbas smatrali nepogodnim za odskočnu dasku. Ni središte Ukrajinske SSR nije bilo baš prikladno. Trebalo je iskrcati jedinice u zapadne i sjeverne oblasti i odmah prekinuti saobraćajne veze sa središtem i istokom Ukrajine da bi se spriječilo njihovo snabdijevanje. Amerikanci su Harkovsku i Dnjepropetrovsku oblast smatrali pogodnim „za pojedinačne operacije“. Opšta strategija je bila zauzimati dijelove Ukrajine gdje je otpor zanemarljiv, a odatle udariti na njenu infrastrukturu. Karpate su smatrali najpovoljnijim mjestom za iskrcavanje: tu su računali na stanovništvo i nalazišta gasa i kalija, važnih za industriju središta Ukrajine. Kao rezervno mjesto za desant su odredili Lavov. Tu su bile sobračajne veze sa zemljama Istočne Evrope. Kao treće po važnosti mjesto za zauzimanje je određen Volinj. Tu je bilo moguće prekinuti željeznicu koja je vodila prema Poljskoj i Istočnoj Njemačkoj. Poslije učvršćenja u ovim oblastima trebalo je zauzeti Žitomir i Kijev. Postojala je i varijanta iskrcavanja na južnu obalu Krima, gdje su se američke jedinice trebale kriti u planinama i oslanjati na grupe krimskih Tatara.

Mada je CIA potcijenila bijes stanovništva (mrzilo je banderovce, koji su zlostavljali čitave oblasti), obavila je dosta posla. I od tada nije stajala ni minutu. Još godinu dana prije državnog udara 2014. bivši poslanik Vrhovne Rade Ukrajine Oleg Carev je govorio da Britanija i SAD pripremaju ukrajinske naciste da preuzmu vlast. On je s govornice Rade naveo naziv operacije, razrađivane u Engliju, projekat „Techcamp“. Vodio ga je poslanik SAD u Ukrajini Džefri Pajet, a zauzimali se za njega mladi američki političar koji je bio među „100 najuticajnijih ljudi svijeta“, Met Berg i propagandista, službenica Državnog sekretarijata Kara Andrade, koja je blisko sarađivala s ukrajinskim novinarima.

Oficiri CIA su Krim i Donbas smatrali nepogodnim za odskočnu dasku.

Poslanik Rusije u OUN Vasilij Nebenzja je 2021. pozvao Careva na neformalnu sjednicu. Tu je on posvjedočio da su 2014. Amerikanci postali preduzimljiviji u Kijevu nego ikada, a da je

državni udar izveden dolarima koje su američke diplomate donijele diplomatskom poštom. Isticao je da su za to u što se pretvorila Ukrajina krive Britanija i SAD, ali njihovi predstavnici su

Svijetu je potreban novi Niirnberg.

napustili sjednicu prije govora Careva. Uz njega, tada su u OUN sa razobličanjem Zapada istupili bivši predsjednik Vlade Ukrajine Nikolaj Azarov, poslanik Vrhovne rade 5-7. saziva Volodimir Olejnik i britanski fotograf Din O'Brajen. Njihov nastup je izazvao interesovanje neutralnih zemalja i hysteriju na Zapadu. SAD i Britanija su optužile Rusiju da širi laži i za „odvlačenje međunarodne zajednice“ od glavnih pitanja. Zapad je čak napravio zajedničku izjavu nekoliko zemalja, protestujući protiv prisustva Careva i Azarova u OUN. Potpisalo je 15 zemalja, među njima tako važne države kao Mikronezija, Albanija i Maršalska ostrva. Okupili su sve koje su mogli. Ruske diplomate su im stale na rep razobličivši ih za državni udar i pretvaranje Ukrajine u udarnog ovna protiv Rusije. Treba se nadati da će ti zločinci odgovarati za svoja djela na sudu, ni Hitlerovi nacisti ga nisu izbjegli. Svijetu je potreban novi Niirnberg.

Uspostavljanje ruske vlasti

Početak jula je oslobođena cijela Luganska Narodna Republika³³. Tokom operacije ruska vojska je preuzela nadzor nad cijelom Hersonskom oblasti i dijelovima Zaporoške i Harkovske. U oslobođenim krajevima stvaraju vojno-građanske uprave, uvode rublju i pokreću rad ruskih TV kanala. Krajnji cilj operacije je oslobađanje cijele Ukrajine i stvaranje uslova za pouzdanu bezbjednost Rusije, ona će postići potpunu pobjedu³⁴. Uslov za to je širenje operacije razoružanja i denacifikacije na cijelu Ukrajinu, preko granica Donbasa. Potpuna, neopoziva pobjeda će konačno uništiti sve nacističke planove SAD, Britanije, ES i NATO protiv Rusije.

SAD prijete novim sankcijama u slučaju prisajedinjenja oslobođenih oblasti Ukrajine Rusiji, mogu uvesti dodatne ili pooštriti

Početak jula je oslobođena cijela Luganska Narodna Republika.

već operative³⁵. Vašington to neće priznati, Rusija „će postati još više globalni parija nego što je sada“. Rusko poslanstvo u SAD im je odgovori-

³³ <https://news.mail.ru/incident/52119552/?frommail=1>

³⁴ https://doznajemo.info/kedmi-rusija-ce-odneti-potpunu-pobedu-u-ukrajini-a-zapad-ce-gurnuti-u-najstrasniju-katastrofu/?fbclid=IwAR3pYxQFK80H73Sn2jIcaQgMIG0LSsIVg_7Xi4AIxWlhWfVoZZL9ZN2IW_Q

³⁵ <https://news.mail.ru/politics/52263781/?frommail=1>

lo da je to još jedna potvrda želje da raspiruju sukob „što je duže moguće“, ističući da vladajuće krugove ne vodi briga za Ukrajinke, već želja da nanesu što veću štetu Rusiji.

Vojno-građanske vlasti osnovane u Hersonskoj i oslobođenom dijelu Zaporožke oblasti su počele pripreme za referendum za prisajedinjenje Rusiji. To namjeravaju i vlasti Donjecke i Luganske narodne republike. Moskva ističe da odluku o priključenju Rusiji treba da donesu prvenstveno stanovnici ovih oblasti. Kremlj nije postavio zadatak da istovremeno održi referendum u svim oslobođenim oblastima. Glasanje treba provesti prvo u LNR i DNR. Vrijeme će zavistiti od izlaska ruske vojske na njihove granice i osiguranja bezbjednosne zone. Nasuprot ruskim, ukrajinske vlasti ističu da ih neće ustupiti, tvrde da je to njihova zemlja, mada su 8 godina činili sve da unište ljude koji žive na njoj.

Vojno-građanske vlasti osnovane u Hersonskoj i oslobođenom dijelu Zaporožke oblasti su počele pripreme za referendum za prisajedinjenje Rusiji.

Zašto je Ukrajina krenula u „protivnapad“?

Kijev je krenuo u protivnapad – za početak informativni, ali je napravio veliku buku³⁶. Razgovori s ministrom odbrane Reznikovom su odmah objavljeni u američkom The Wall Street Journalu i britanskom The Timesu.

U prvom Reznikov je, priznajući velike gubitke i iscrpljivanje zaliha Oružanih snaga, naglasio potrebu za novim oružjem sa Zapada. Ali u drugom je dao izjavu koja je dobila najširi odjek. Po njemu, ukrajinska vojska stvara „milionske borbene snage opremljene zapadnim oružjem“ da bi ispunila naredbu Zelenskog o „oslobađanju“ južnih primorskih oblasti životno značajnih za privredu zemlje. Navodno, milion vojnika čine 700 hiljada pripadnika Oružanih snaga, Nacionalna garda, policija i granična služba, koji mogu biti uključeni u borbe.

Istovremeno, potpredsjednica vlade Irina Vereščuk poziva stanovnike južnih oblasti pod ruskim nadzorom da ih odmah napuste radi protivnapada koji priprema vojska. Nije najavila kada će početi, ali je stvorila utisak da bi se to moglo dogoditi vrlo brzo.

Kijev je krenuo u protivnapad – za početak informativni, ali je napravio veliku buku.

36 https://ria.ru/20220712/ukraina-1801791167.html?utm_medium=referral&utm_source=infox.sg&utm_campaign=exchange

U Rusiji se rugaju ukrajinskim elitama, s pravom, ali ne u svemu. Kijev je vješt u informacionom ratu. Na svoj način, logično je da su na čelo zemlje postavili glumca-komičara, koji zna

U Rusiji se rugaju ukrajinskim elitama, s pravom, ali ne u svemu.

da zloupotrebljava publiku. Vlasti u Kijevu često potcjenjuju i kao potpune marionete Zapada (prvenstveno SAD i Britanije), potpuno lišene vlastite volje, koje poslušno izvršavaju sve što od njih traže. To je velika greška. Ukrajinske elite su u velikoj mjeri vođene prvenstveno ličnim interesima. Istovremeno, kao državnici uskogrudi i neobrazovani, to nadoknađuju lukavstvom i krajnjom upornošću u odbrani svojih namjera. Zato je Zapad 2014. bio primoran da izgradi složen sistem upravljanja novostečenim vazalom, jer je uspio da torpeduje sve poduhvate gospodara ako su bili u suprotnosti s njegovim interesima. Radi se uglavnom o smanjivanju budžeta, krađi imovine i vrijednih dobara.

Glavni sadašnji interes ukrajinskih elita je nastavak rata. Zato je Kijev ispalio moćnu informativnu salvu odjednom u svim pravcima: na zapadnjačku publiku, ukrajinsku, rusku i ljude koji žive na oslobođenim prostorima. Razlog je stalno pogoršanje ukrajinskih poslova.

Zapadne vlasti su sve nezadovoljnije i zamorenije: 24. februara su sve političke snage bijesno istupile protiv Rusije, ali ta pomama jenjava iz dana u dan. Zapadna Evropa, koja se klela da će se odreći ruskog gasa i nafte, se boji da će zaista ostati bez njih i pokušava da se odrekne krajnje neprijateljskih koraka prema Rusiji. Lavež hijena istočne Evrope nikoga ne interesuje. Britanci, predvođeni bezumnim Džonsonom, su bili glavni oslonac Ukrajine u Evropi. On je prisiljen da napusti vlast, a Britanci, koje je zahvatila privredna i društvena oluja, bi radije vidjeli drukčijeg predsjednika vlade, koji će se baviti prvenstveno domaćim nevoljama. Na zapadnoj strani Atlantika stanje nije ništa bolje. Teškoće prije te porazom Demokratske stranke na novembarskim međuizborima. A i tok vojne operacije u Ukrajini ni na koji nači ne pomaže,

Glavni sadašnji interes ukrajinskih elita je nastavak rata.

naprotiv, do novembra će postati još jedan uteg na tasu republikanaca protiv demokrata. Istovremeno, svi koji nešto shvataju na Zapadu vide i govore da ukrajinski nacisti nemaju nikakve izgleda na samo na pobjedu, već ni na opstanak; da će ih Rusija morati uništiti. Na Zapadu postoje veoma uticajne snage koje se i dalje oslanjaju na

nastavak neprijateljstava i vojnu pobjedu Ukrajine, ali zajednički stav protiv Rusije se ruši. Štaviše, to stanje će se pogoršavati svakodnevno. Kijev će dobijati sve manje podrške, što je za njega smrtna presuda.

Zapadne elite vlasti, koje su počele da se kolebaju su glavna meta informacionog napada ukrajinskih nacista.

Zato je Reznikov pustio priču da Ukrajina skuplja milionsku vojsku opremljenu zapadnim oružjem. Treba zaustaviti raspad saveza protiv Rusije i podstaći kolebljive vlade na novi talas pomoći i podrške. Naglasak je stavljen na „oslobađanje“ južnih primorskih oblasti, koje su ključne za ukrajinsku privredu. Tokom ruske vojne operacije Zapad je osjetio koliko je Ukrajina težak kofer bez ručke, lišena najvažnijih privrednih oblasti. Nakon prevrata 2014., zahvaljujući svom položaju i sovjetskom nasljeđu, sama se izdržavala i bila „zemlja obećana“ za zapadne pljačkaše. Sada, da bi i dalje bila udarni ovan protiv Rusije Zapad mora da daje novac, oružje i sve što treba zemlji u ratu. To što je formalno kreditiraju nikoga ne tješi, svi znaju da bacaju u jamu bez dna - jasno je da su dugovi nenaplativi. Zapadne elite vlasti, koje su počele da se kolebaju su glavna meta informacionog napada ukrajinskih nacista: evo imamo mrkvu - milionsku vojsku, još malo pa spremnu da oslobodi Herson i Mariupolj, samo dajte još novca i oružja.

Zapad je glavna, ali nije jedina meta Kijeva, koji pokušava da jednim udarcem ubije još nekoliko zečeva. Buka o predstojećem protivnapadu treba da posluži mobilizaciji vojnih obveznika, koji, zbog poraznog stanja na ratištu (velikih gubitaka prostora, ljudstva i tehnike) nastoje da je na sve moguće načine izbjegnu. Propaganda laži tu ne pomaže, uprkos žestokoj cenzuri i ispiranju mozgova, savremena sredstva veze (mobilni telefoni, satelitske televizije, internet itd.) omogućavaju svima da brzo i tačno saznaju gdje se i šta događa.

„Protivnapad“ je i pokušaj demoralizacije ruskog društva i posebno ljudi u oslobođenim oblastima, u njima treba posijati tjeskobu i neizvjesnost. Redovno napadaju činovnike u novim upravama, puštaju glasine da će se ruska vojska povući, a kijevska pogubiti sve koji su na bilo koji sarađivali s Rusima.

Zapad je glavna, ali nije jedina meta Kijeva, koji pokušava da jednim udarcem ubije još nekoliko zečeva.

Brljarije Reznikova i Vereščukove su informativna sabotaža, koju ne treba potcijeniti. Na njih treba uzvratiti brzo i snažno.

Kijevskim nacistima bi bilo mnogo pametnije da i ne pokušavaju da ponovo zaposjednu oslobođene dijelove zemlje.

„Protivnapad“ je i pokušaj demoralizacije ruskog društva i posebno ljudi u oslobođenim oblastima.

Sporazum o izvozu žita

Ruska vojska je napustila Zmijsko ostrvo³⁷. Završila je borbene zadatke na njemu, pa je garnizon povučen. Ministarstvo je tu odluku nazvalo „potezom dobre volje“, koji „neće dozvoliti Kijevu da spekulise na temu predstojeće krize hrane“. Time je svjetskoj zajednici pokazano da se Rusija ne miješa u napore OUN da uspostavi humanitarni pravac za izvoz poljoprivrednih proizvoda iz Ukrajine. Lopta je na ukrajinskoj strani, koja ne čisti obalu Crnog mora, uključujući lučke vode. Zmijsko ostrvo je 35 km od obale Crnog mora. Ruska vojska ga je zauzela 24. februara, kada je počela vojna operacija u Ukrajini. Od tada su za njega stalno vođene borbe. Oružane snage Ukrajine su neuspješno pokušale da ga zauzmu 20. juna.

Predlog za okupljanje međunarodnog pomorskog saveza za pratnju brodova koji prevoze ukrajinsko žito kroz Crno more je pokušaj miješanja u život ove oblasti pod okriljem OUN. To nije potrebno da bi se olakšao ukrajinski izvoz žitarica, Moskva jamči bezbjednost plovila do Bosforskog moreuza.

U Istanbulu su 22. jula potpisani sporazumi o ukidanju ograničenja isporuke ruskih proizvoda za izvoz i o Pomoći Rusije u izvozu ukrajinskog žita³⁸. Vašington i Brisel su prestali da sprečavaju postizanje sporazuma. Korištenje hrane u interesu geopolitičkih igara je nečovječno. Potpisivanje memoranduma Rusija-OUN još jednom naglašava potpuno vještačku prirodu pokušaja Zapada da okrivi Rusiju za probleme s isporukom žita na svjetska tržišta. Usljed toga bilo je moguće, naporima Rusije, održati sveobuhvatnu, depolitizovanu prirodu „paketnog“ sporazuma. Time je osigurano najveće moguće kretanje prema zemljama u razvoju – uvoznicima hrane. Rusija će i dalje ispunjavati svoje obaveze u oblasti prehrambene sigurnosti. Ona očekuje da će biti uloženi svi neophodni naponi da se ovi sporazumi ostvare.

Ruska vojska je napustila Zmijsko ostrvo.

³⁷ <https://news.mail.ru/incident/51988015/?frommail=1>

³⁸ https://standard.rs/2022/07/22/pad-vlade-u-italiji-razbice-jedinstvo-zapada-o-ukrajini/?fbclid=IwAR3ZBawsyabuHa_zVeuwhi21sVYUhfHQA0teYL0RbTGyVOXeVpsi6HjEo4

Suđenje za ratne zločine

Ruske vlasti su optužile 92 pripadnika Oružanih snaga Ukrajine za zločine protiv čovječnosti³⁹. Pokrenuto je više od 1.300 krivičnih istraga. Predloženo je da suđenja budu pred međunarodnim sudom, uz podršku Irana, Sirije, Bolivije i drugih saveznika Rusije, koji imaju „nezavisan stav o ukrajinskom pitanju“. Sirija i Iran su u martu glasali protiv rezolucije OUN kojom se osuđuje ruska vojna operacija, a Bolivija je bila uzdržana. Suđenje uz podršku OUN je teško ostvarivo, jer Zapad otvoreno podržava ukrajinske nacističke. Traži se još 96 osoba, među njima i 51 komandant oružanih snaga Ukrajine. Kremlj okrivljuje Ukrajinu za granatiranje svoje infrastrukture i ubijanje svojih građana. U toku je i istraga protiv zaposlenih u ukrajinskom ministarstvu zdravlja za razvoj oružja za masovno uništenje. Pod istragom su osumnjičeni plaćenici iz Britanije, SAD, Kanade, Holandije i Gruzije. Sud u Donjecku je osudio u junu 3 stranca, dvojicu Britanaca i jednog Marokanca na smrtnu kaznu.

Ruske vlasti su optužile 92 pripadnika Oružanih snaga Ukrajine za zločine protiv čovječnosti.

Čija je Kijevska Rusija: Zelenski prepisuje model Albanaca sa Kosova

Zelenski tvrdi da je Ukrajina isključivi nasljednik Kijevske Rusije, protjeruje Rusiju iz tog nasljeđa⁴⁰. To krivotvorenje je naučno i moralno neodrživo, jer je današnja Rusija nastala u Kijevskoj Rusiji. Stav da je Ukrajina jedina nasljednica Kijevske Rusije prvi je počeo da zastupa ukrajinski nacionalista, historičar i političar s početka 20. vijeka Mihail Gruševski, koji u 10-tomnoj knjizi 'Istorija Ukrajine – Rus' pokušava da dokaže da su jedini, „pravi“ nasljednici Kijevske Rusije – Ukrajinci i Ukrajina, dok su savremeni Rusi potomci „varvara“ s istoka, koje su Ukrajinci „civilizovali“.

Prekranje istorije se događa i na srpskim prostorima. Zelenski se oslanja na Zapad, koji stoji iza tog pristupa, kao i albanskog na Kosovu i Metohiji, ili crnogorskog u Crnoj Gori. Ti ljudi vjeruju da je istorija sluškinja politike. Oni koji imaju silu obično vjeruju da imaju pravo i da pišu istoriju. U proteklih 30

Zelenski tvrdi da je Ukrajina isključivi nasljednik Kijevske Rusije.

³⁹ <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-62289413>

⁴⁰ <https://iskra.co/svet/cija-je-kijevska-rusija-zelenski-prepisuje-model-albanaca-sa-kosova/?fbclid=IwAR1OPJdrQ4rQAsPRbeqyHlsrJajJrzonlJ6537QU3VYEmDJNYQu0AZKS2yc>

godina tako se pišu istorijski udžbenici u Ukrajini, Sjevernoj Makedoniji i Crnoj Gori. Ali, tumačenje traje koliko moć onoga ko

Dolaze nova pokoljenja istoričara, s jačanjem Rusije mijenjaće se i pristupi.

stoji iza takvog pristupa. Takva zloupotreba istorije je pustila duboke korijene, ali ništa nije vječno. Postojalo je austrougarsko tumačenje istorije, ali više nema ni njega ni Austro-ugarske. Dolaze

nova pokoljenja istoričara, s jačanjem Rusije mijenjaće se i pristupi. Vrijednosti, predanje i nasljeđe Kijevske Rusije je složeno, u počecima varjaško i pagansko, a kasnije pravoslavno-hrišćansko. Njene vrijednosti čuva savremena Rusija: ispovjedala je nezavisnost, i kada je primila hrišćanstvo nije postala vazal Vizantije. Ukrajina će se ponovo zvati 'Rus'.

„Žika živac je dežurni krivac“

Rusija je kriva za sve⁴¹: za nepristojno poskupljenje benzina na benzinskim pumpama u SAD i vazalnim zemljama; što se Nijemci manje peru; za rast cijena hrane u prodavnicama; za užasne vrućine od kojih pate sva živa bića, pa čak i životinje; za uvođenje paklenih sankcija, koje su pogodile nevine evropske kompanije; što Bajden brka države, riječi i osobe, ne zna gdje se nalazi i rukuje se s vazduhom; što se u SAD glasa poštom u ime pokojnika; što je Šolc unuk Hitlerovog oficira, a glupave žene vode EU i glavna ministarstva evropskih država; kriva je za ostavke evropskih vođa i Petrovo stvaranje Ruske imperije u inat Vatikanu; za zloupotrebu javnog mnjenja, pa lakovjerni Evropljani čitaju Puškina, Tolstoja i Dostojevskog i slušaju Čajkovskog i Rahmanjinova, ne shvatajući da ih kvare; što Rusi govore ruski; što su pocijepali zapadni svijet i izborili se za autoritarne vrijednosti neprijateljske liberalnim; kriva je što ukrajinski nacisti pale žive ljude.

Ozbiljna naučna istraživanja pokazuju da je danas sve značajnija, najvažnija oblast političke teorije politička psihijatrija, koja neiscrpan broj uzoraka za svoja posmatranja i analize može naći na širokom prostoru Zapada, koji se, po zapovjesti Božijoj, u ime demokratije, širi na Istok – od Vašingtona i Londona preko Pariza i Berlina do Varšave, Podgorice, Sofije i Kijeva pružajući svoje blagorodne ruke ka Moskvi i Pekingu; nezahvalna, mračna azijska imperija je kriva što Hitler nije uspio da je demokratizuje. Demokratska

Rusija je kriva za sve.

demokratije, širi na Istok – od Vašingtona i Londona preko Pariza i Berlina do Varšave, Podgorice, Sofije i Kijeva pružajući svoje blagorodne

ruke ka Moskvi i Pekingu; nezahvalna, mračna azijska imperija je kriva što Hitler nije uspio da je demokratizuje. Demokratska

41 <https://www.republika.rs/svet/region/373428/dmitrij-medvedev-telegram>

revolucija nema granica, njegovo djelo nastavljaju vjerni saborci. Poljak Leh Valensa, koji se već proslavio rušenjem komunizma i stekao besmrtnu zaslugu pred Rimom i Bogom, je dostojan nasljednik firera, on će dovršiti veliko djelo uništenja ruskog naroda, nedostojnog da hoda po zemlji.

Ozbiljna naučna istraživanja pokazuju da je danas sve značajnija, najvažnija oblast političke teorije politička psihijatrija.

Evropska Unija na braniku nacističke Ukrajine

Evropska unija u službi Anglosaksonaca

Evropska Unija nije član G7, ali učestvuje u planiranju i provođenju njene politike. Preostale vodeće zemlje saveza su, nakon izlaska Britanije iz njega, Njemačka, Francuska i Italija. Ostale su manje važne, bar što se tiče njihovog odnosa prema Rusiji i sukoba u Ukrajini.

Ustanove i političari EU su potpuno nesposobni⁴². Evropom je zavládalo pokoljenje parazita, EU je parazitski savez. Evropski parlament se sastoji od osoba koje nemaju veze sa stvarnim životom, a Evropska komisija je pod vođstvom Ursule Lajen i Žozepa Borelja potpuno nesposobna da provodi vlastitu politiku. Rat u Ukrajini pokazuje da EU nije mnogo više od obične političke forme u koju je upakovan NATO. U Vašingtonu smatraju da mir u Evropi od Drugog svjetskog rata nisu održale evropske sile stvaranjem EU, već NATO. Hvalisanje EU da kreće u stvaranje vlastite evropske vojske uporedo s NATO je obmana. Evropa se ne može vojno osloniti na EU, sa svim njenim činovništvom u Briselu. Bajke o vojsci EU i savezu evropskih zemalja kao geopolitičkom i mit o 'globalnoj EU', su se raspršili pred naletima stvarne politike i vojnih arsenala Rusije, SAD i Britanije. Istu sudbinu će doživjeti i ostale zablude EU. Nakon galame i prijetnji Rusiji pokazalo se da EU ne može da uspostavi ni zajedničke održive sankcije, uz saglasnost svih članica, prema Rusiji, jer ne može bez ruskih energenata niti će moći u skoroj budućnosti.

Evropska Unija nije član G7, ali učestvuje u planiranju i provođenju njene politike.

42 <https://www.novine.info/institucije-i-politicari-eu-potpuno-nesposobni-geopolitika-evropom-zavladala-generacija-parazita?fbclid=IwAR1v0HvwQGv5hFle64nzFp tFO0RCI3ucHTBsDVYIEjudSZqqZ-5GQaK5mY>

U EU, ali i vodećim članicama, je zavladao pokoljenje nesposobnih političara kojima nedostaje sposobnost snalaženja u teškim geopolitičkim okolnostima savremenog svijeta, osnovno obrazovanje, moral, poštovanje prema građanima i shvatanje okruženja u kojima djeluju. To je najniži nivo političkih organizama koji preživljavaju parazitirajući na američkom vojnom kišobranu. EU je u agoniji, ali kao organizacija neće nestati jer to ne odgovara stvarnim gospodarima Evrope - Vašingtonu i Londonu. Životariće kao politički okvir NATO u Evropi, na evropskom dijelu atlantske zajednice.

„Zajednička spoljna politika EU“ je drugi naziv za geopolitiku SAD i NATO.

„Zajednička spoljna politika EU“ je drugi naziv za geopolitiku SAD i NATO⁴³. Prihvatanje pridruživanja Ukrajine i Moldavije EU je nastavljanje geopolitike SAD širenja NATO na Istok. Zapad i dalje vjeruje da je jedini bogomdani tvorac svjetske stvarnosti, nije spreman da se prilagodi onima koje uveliko stvaraju drugi.

Između Rusije i Zapada se spušta nova „gvozdена завјеса“, koja će potpuno podijeliti Evropu i cijeli svijet⁴⁴. Ruska vojna operacija u Ukrajini je izazvala preispitivanje spoljne, odbrambene i bezbjednosne politike EU i ojačala već široko rasprostranjena neprijateljska osjećanja i dejstva prema Rusiji i ruskom narodu.

EU se pretvara u vojni savez

EU se iz građanskog, prvenstveno ekonomskog saveza država zapadne Evrope, što je bio u vrijeme osnivanja 1957., pretvara u vojni savez⁴⁵. Rat će trajati „koliko Rusija može da izdrži i koliko je Evropa spremna da izdrži“, poručuje Bajden. Za Vašington, Evropa je EU, cijeli podkontinent je pokrenut u obračun s Rusijom. Anglosaksonci po treći put za samo 100 godina prepariraju „Evropu“, prvenstveno blesave Nijemce, da izdrži neposredni

Između Rusije i Zapada se spušta nova „gvozdена завјеса“.

vojni sudar s Rusijom. U trenucima malodušnosti i zamora, EK vojnički postrojava kolebljive. Oni koji su postali umorni od rata, od pomaganja

43 <http://fakti.org/srpski-duh/jovanovic-zajednicka-spoljna-politika-eu-je-drugi-naziv-za-gopolitiku-sad-nato>

44 https://glasbalkana.info/lavrov-izneo-zlokobne-slutnje-posle-rata-desice-se-nesto-sto-ce-potpuno-podeliti-planetu-38258?fbclid=IwAR1tk87gaxuubau4eCiXMQ7omLsYIpK00DZPw8-_6G2z3huLdwhryjtZuZg

45 https://standard.rs/2022/06/26/evropska-unija-se-pretvara-u-vojni-savez/?fbclid=IwAR3q17unwxcBMDQdbBTFD8rTQFUbxK5pOTz3D2_naKUmY_pUd-mr3bGvSdHY

Ukrajini da izbjegava pregovore i produžava ga, su u manjini. Kao i 1936-45. protiv boljševičkog judeo-komunizma (Hitler je u listu „Time“ 1938. proglašen za ličnost godine, sa fotografijom na naslovnoj strani) postoji oduševljenje za odbranu takozvanih zapadnih i evropskih vrijednosti slobode, demokratije i ljudskih prava od autoritarnog diktatorskog režima Vladimira Putina. Dok su Gorbačov i Jeljcin razvaljivali svoju zamlju dobijali su sva priznanja i nagrade sa Zapada, između ostalih Gorbačov i Nobelovu za mir, a Putinu, kao i Slobodanu Miloševiću, Sadamu Huseinu i Muameru Gadafiju spremaju omču u Hagu.

EU se iz građanskog, prvenstveno ekonomskog saveza država zapadne Evrope, što je bio u vrijeme osnivanja 1957., pretvara u vojni savez.

Nikad zemlje-članice EU nisu bile tako jedinstvene kao sada kada se pripremaju za, nakon osvajanja cijele Istočne Evrope, konačni obračun s omrznutom pravoslavnom slovenskom Rusijom. Ekonomske odluke, donošene desetina godinu, su bile manje važne, o njima se moglo slobodno raspravljati, zastupati vlastite nacionalne i državne interese. Ali, ne i o uništenju Rusije, s njom treba konačno, nakon neuspjeha 1612., 1709., 1812., 1914. i 1941., završiti i osloboditi Evropu i svijet straha od strašnog ruskog medvjeda. Ratne trube širom kontinenta pozivaju u boj. Starim neprijateljima se pridružuju do sada bar formalno neutralne Švedska i Finska. I one bi da se brane od ruskog kolosa, koji im baš ničim ne prijete. Nijemci ni nakon gubitka 2 svjetska rata, koje su oni započeli, nisu došli do pameti.

Čemu služi sukob u Ukrajini?

Ukrajinska kriza je, još prije ruske vojne operacije počete 24. februara, otkrila velike razlike u stavovima zapadnih zemalja o odnosu s Rusijom i ukazala na postojanje raskola u zapadnom savezu kada je dostigla vrhunac⁴⁶. Sukob koji bukta u srcu Evrope od kraja Hladnog rata, a naglo jača od 2014., najavljuje prekretnicu u istoriji potkontinenta. Njegovi učinci ukazuju da će imati veliku ulogu u dalekosežnim promjenama međunarodnih odnosa. To je drugi veliki vojni sukob u Evropi od 1945., nakon rata u Jugoslaviji 1991-99. Dovedeni su u pitanje odnosi u EU, posebno između njena dva glavna stuba – Njemačke, poražene u Drugom svjetskom ratu, i

Nikad zemlje-članice EU nisu bile tako jedinstvene kao sada .

46 <https://www.ifimes.org/ba/istrazivanja/ukrajina-2022-stvara-li-se-novi-i-drugaciji-svjetski-poredak/5015>

'pobjednice' Francuske, koja je itekako sarađivala s njom u fašističko-nacističkom pohodu na slovensko-pravoslavni Istok i komunistički SSSR.

Vjerovatno je najvažnija promjena odluka Njemačke da se ponovo naoružava.

Vjerovatno je najvažnija promjena odluka Njemačke da se ponovo naoružava. Njemačka vojska Bundesver će dobiti poseban fond od 100 milijardi evra za ulaganja u razvoj⁴⁷. Uz to, više od 2% BDP će se ubuduće izdvajati za odbranu. Bundesver će preko posebnog fonda dobiti 100 milijardi evra za projekte naoružanja. Novac će biti osiguran u saveznom budžetu za 2022., najavio je Šolc na posebnoj sjednici skupštine (Bundestaga) 27. marta o vojnom sukobu u Ukrajini. Istovremeno je obećao da će Njemačka „od sada, iz godine u godinu“ ulagati više od 2% svog BDP za odbranu. Bundesveru su potrebne „nove, jake sposobnosti“ da se osigura mir u Evropi. Nijemci moraju više ulagati u sigurnost svoje zemlje da bi na taj način zaštitili svoju slobodu i demokratiju, ponavlja Šolc izlizanu američku floskulu. U glavi mu je sasvim druga namjera. U Sarajevu se već dugo mota takozvani „visoki predstavnik“ takozvane „međunarodne zajenice“, koja ga nije prihvatila. Nema mandat Savjeta bezbjednosti OUN, ali ipak bi da djeluje, navodno, u ime nje. Njemačka se ne odriče svoje kolonijalne, osvajačke politike, koju je počela da provodi, pod skutima SAD i NATO, nakon sloma SSSR 1991., idući stopama Hitlera i nacističkog Trećeg Rajha. Cilj – savremeno naoružan, jak Bundesver će koštati mnogo novca, ali mora biti ostvariv „za zemlju naše veličine i značaja u Evropi“. Šolc je pozvao sve poslaničke klubove u Bundestagu da ta posebna sredstva za odbranu budu i u Ustavu. Povećanje potrošnje za odbranu na 2 % ekonomske proizvodnje je obećano saveznicima u NATO, ali to Njemačka radi i „zbog vlastite sigurnosti.“ Savezna vlada je ranije odbijala takvo povećanje budžeta za odbranu, ali se ipak odlučila za njega upirući prstom na Rusiju. Demohrišćanske stranke CDU i CSU su u Bundestagu obećale saveznoj vladi podršku.

U Sarajevu se već dugo mota takozvani „visoki predstavnik“ takozvane „međunarodne zajenice“, koja ga nije prihvatila.

Vlada Njemačke se oslanja na saradnju sa saveznicima u EU i NATO, posebno s Francuskom, u razvoju novog pokoljenja borbenih aviona i tenkova. Ti projekti imaju prvenstvo. Nje-

⁴⁷ <https://www.dw.com/hr/scholz-najavljuje-100-milijardi-eura-za-njema%C4%8Dku-vojsku-bundeswehr/a-60934064>

mačka će nabaviti zamjenu za zastarjele avione Tornado. Sve dok avioni koji mogu da nose američko nuklearno oružje do cilja u slučaju sukoba ne budu spremni za upotrebu - Eurofighter će se dalje razvijati, trebao bi biti osposobljen za elektronsko ratovanje. Kao avioni nosači (nukleranih bombi) u obzir dolaze američki borbeni avioni tipa F-35.

Vlada Njemačke se oslanja na saradnju sa saveznicima u EU i NATO, posebno s Francuskom, u razvoju novog pokoljenja borbenih aviona i tenkova.

Njemačka će od ove, 2022. godine na odbranu trošiti oko 85 milijardi dolara godišnje, čime izlazi na treće mjesto u svijetu, poslije SAD (770 milijardi) i Kine (254 milijarde), a ispred Rusije (61 milijardu). Ova odluka je potpuni zaokret u zapadnoj politici ograničavanja naoružavanja Njemačke, koja je prevladavala od završetka Drugog svjetskog rata. Njemačka se ujedinila nizom ratova, od sukoba s Danskom 1864., preko Prusko-austrijskog rata 1866. i Francusko-pruskog rata 1870-71. do 2 svjetska rata, u kojima je pokušala da postane vodeća evropska, pa i svjetska imperija. Za samo 79 godina 1864-1945. napravila je toliko zla da se to neće i ne može zaboraviti vijekovima.

Odluka Njemačke će imati velike posljedice na odnose unutar EU i šire, jer mijenja odnos snaga na 'Starom kontinentu' i prijeti da se vrati imperijalnoj politici moći, koja je obilježila njegovu savremenu istoriju.

Među glavnim posljedicama sukoba u Ukrajini je težak udarac zadat rusko-njemačkoj saradnji, početnoj za vrijeme kancelara Šredera 1998 - 2005. i razvijanoj za vrijeme Merkel 2005-21. Vašington odbijanjem da pregovara o zahtjevima Moskve o pripremanom članstvu Ukrajine u NATO i davanju jamstava bezbjednosti Rusiji nije ostavio izbor, morala je početi vojnu operaciju u Ukrajini za njeno razoružanje. Upravo je saradnja Rusije i Njemačke, koja se zasnivala na uvozu ruskih energenata i izvozu njemačke tehnologije i dobara, glavna žrtva ovog sukoba. EU je bila glavni spoljno-trgovinski saradnik Rusije. Međusobna godišnja trgovinska razmjena je bila dostigla 400 milijardi dolara, a sada se gasi. Vašington je pokušavao da tu saradnju razbije da bi onemogućio rusko-evropsko približavanje, posebno na pravcu Moskva-Berlin, nauštrb odnosa s SAD proteklih godina, ali bez većeg uspjeha. Njemačka je prije više godina krenula u jačanje zavisnosti od ruskog gasa, nakon što je odlučila da zatvori svoje nuklearne elek-

Njemačka će od ove, 2022. godine na odbranu trošiti oko 85 milijardi dolara godišnje.

trane, kao i proizvodnju energije iz uglja u okviru svoje obaveze iz Pariškog klimatskog sporazuma 2015., i odupre se svim poku-

Njemačka, koja je pristala da uvede najoštrije sankcije Rusiji, je krenula u potragu za zamjenom za ruski gas.

šajima Vašingtona da zaustavi izgradnju gasovoda Sjeverni tok 2, kojim gas dolazi neposredno iz Rusije u Njemačku preko Baltičkog mora. Ukrajinski sukob je promijenio sve dosadašnje planove i zadao težak udarac gasovodu, koji je Berlin

najavio zamrzavanjem projekta, usprkos završetku radova, koji su koštali 12 milijardi dolara, a i osovini Moskva-Berlin. Njemačka, koja je pristala da uvede najoštrije sankcije Rusiji, je krenula u potragu za zamjenom za ruski gas. Američki gas će biti jedan od novih izvora. Njegova prodaja u Evropi je porasla 15% za samo 2 mjeseca. SAD su kroz sukob u Ukrajini postigle jedan od svojih najvažnijih strateških ciljeva u Evropi – okrenule su Njemačku protiv Rusije i istovremeno se posvetile suprotstavljanju Kini u Indo-pacifičkoj oblasti.

Njemačka sa strepnjom očekuje odluku Rusije o prekidu njenog snabdijevanja gasom preko gasovoda Sjeverni tok 1⁴⁸. Prekid bi bio rušilački po njemačku privredu. Smanjenje isporuke gasa će dovesti do brze deindustrijalizacije, u kojoj mnoge industrijske peći rade desetinama godina, a njihovo zaustavljanje bi stvorilo mnoštvo lančanih problema. Njemačka više nema načina da vrši pritisak na Rusiju, a Moskva, naprotiv, ima čitav niz sredstava sankcionog rata, kojim može teško udariti po njemačkoj i evropskoj privredi.

Ekonomski blickrig protiv Rusije, koji su zamislili američki stratezi, a u kom je velika uloga data Evropi, je trebao dovesti do masovnog otpuštanje radnika inostranih kompanija koje se povlače s ruskog tržišta, brzog trošenja zlatnih zaliha Rusije, rušenja rublje, uništenja finansijskog sistema Rusije, stečaja države i nemogućnosti otplaćivanja njenih finansijskih obaveza. Finansijsko-ekonomski slom bi izazvao građanske nemire i proteste u

Njemačka sa strepnjom očekuje odluku Rusije o prekidu njenog snabdijevanja gasom preko gasovoda Sjeverni tok 1.

Moskvi i drugim gradovima. Procjene i planovi zapadnih fašista su se pokazali pogrešni, ruska privreda, društvo i država su u dobrom stanju i nakon skoro 6 mjeseci vojne operacije u Ukrajini. Najveće posljedice trpi Evropa, koja poslušno

48 <http://www.balkanspress.com/index.php/komentar/misljenje/30353-nemacka-nema-vise-nacina-da-vrsi-pritisak-na-rusiju-u-strahu-cekaju-sta-ce-putin-odluciti?fbclid=IwAR1740OIHJRbOqzAsP754xi949dM96lozizkbnXr6NhMIsyPqIqQRHfiKOU>

izvršava zadatke postavljene u Vašingtonu. Njemačka, privredna lokomotiva EU, će naročito osjetiti posljedice nedostatka ruskog gasa. Ona se sama odrekla ruskih energenata i osudila na veliku krizu.

Gasprom je smanjio isporuke gasa preko Sjevernog toka 1 za 80%.

Gasprom je smanjio isporuke gasa preko Sjevernog toka 1 za 80%, pa Nijemci traže kako da popune skladišta za sljedeću zimu, ali slabi su izgledi. Opasnost deindustrijalizacije Njemačke je tu, dovoljno je isključiti ruski gas, koji je desetinama godina bio osnova procvata njemačke privrede. Njegov pouzdan dotok je omogućavao razvoj preduzetništva i održavanje visokog rasta BDP. I giganti kao Folksvagen i BASF su suočeni s grubom stvarnošću. Njemačka pokušava da pronađe izlaz u korištenju uglja. Vladajući savez, koji smara svoje birače ekološkom pričom, obnavlja korištenje ekološki najprljavijeg energenta. Za takav preokret su potrebne godine, s neizvjesnim ishodom. Tvornice koje proizvode metal, papir i hranu će prve biti prinuđene da smanjuju ili čak potpuno zatvaraju svoje djelatnosti, što će ubrzati povećanje nezaposlenosti i narušiti ukupno stanje u privredi.

Francuska se, za razliku od Njemačke, drži više diplomatije, po Makronu se „moraju sačuvati svi diplomatski kanali da bi se Rusija vratila za pregovarački sto“. Ona je uz Ukrajinu, ali ne želi da ulazu u sukob s Rusijom. Sukob u Ukrajini je dao priliku njenom nastojanju da EU učini manje-više samostalnom u odnosu na SAD, ali pitanje je da li je EU sa postojećim bijednim vodstvom sposobna da taj cilj dostigne.

EU puca po šavovima

Potpuno promašena unutrašnja politika i mjere protiv Rusije su dovele EU u stanje u kom se velikim koracima kreće ka „megakrizi“, čije su posljedice nepredvidive⁴⁹. Stanje je u Evropi bilo napeto i prije zaoštavanja ukrajinske krize. Inflacija je bila visoka, tržište energenata u groznici, i što je najvažnije, 27 država članica EU nije moglo da postigne saglasnost, a ECB je samo odlučila da zabije glavu u pijesak. Uvođenje sankcija protiv Rusije je dovelo

Njemačka pokušava da pronađe izlaz u korištenju uglja.

49 https://rekreativno.info/2022/07/20/kad-se-kacis-sa-rusima-u-nemackoj-objasnili-kako-se-eu-priblizava-raspadu/?fbclid=IwAR0xVGM1qXk12d71a3kZM_CDysKxcGYVKLbthO_sRRZK7jbwhmP3OndM_Ac

do još većeg potresa na tržištima i brzog rasta cijena. Previdjeli su sve moguće opasnosti i neželjene posljedice ovih mjera, a sada se

Potpuno promašena unutrašnja politika i mjere protiv Rusije su dovele EU u stanje u kom se velikim koracima kreće ka „megakrizi“.

nose s rezultatima takvih zlobnih postupaka. Prema prognozama EK, inflacija u evrozoni će 2022. biti 7,6% – najveća u istoriji EU, a evropska privreda će rasti 2,6%, što je mnogo niže od posljednje majske prognoze. EK je potpuno bespomoćna u

otrovnoj mješavini nedostatka energenata i gašenja privrede. Ta neuspjela politika od jeseni vodi EU ka megakrizi. Problem je što to ne utiče i na ekonomsku politiku i monetarnu uniju – „jezgro“ EU. Ostavka Dragija u Italiji daje predstavu o tome šta bi moglo da se desi. Ništa manje u groznici nisu Francuska, Belgija i Holandija, pa čak i Njemačka, kojoj prijeti „ekonomski zemljotres“.

Sankcije nisu ni uzdrmale Rusiju, a Evropa je u dvostrukoj nevolji⁵⁰. Već su pale 4 vlade (britanska, bugarska, italijanska i estonska), a građani su suočeni s visokim rastom cijena. Vlada bugarske je pala zbog pogoršanja privrednog i društvenog stanja u zemlji nakon uvođenja sankcija Rusiji⁵¹. Bačeni bumerang se vratio u vidu poskupljenja energenata i hrane. Evropa je u privrednim i političkim problemima, dok većina svijeta - Kina, Indija, arapski svijet, Afrika - ne podržava Zapad i ide svojim putem. Orban je nazvao „pitanjem časti“ zauzimanje novog stava Mađarske o sukobu u Ukrajini. Potrebna je nova strategija za uspostavljanje mira. Po Orbanu, zadatak EU „nije da zauzima stranu, već da stane između Rusije i Ukrajine“.

Evropske šarene laže

Predsjednica EK, umna i plemenita gospođa Ursula Lajen je najavila da će EU do 2027. prestati kupovati ruske energente, a stručnjaci komisije misle da se to može ostvariti do 2030⁵². Nije poznato na osnovu kojih ulaznih podataka prave projekcije. Ponuđeno rješenje ne nudi odgovore ne brojna pitanja, niti su u račun

Sankcije nisu ni uzdrmale Rusiju, a Evropa je u dvostrukoj nevolji.

ubačene sve moguće promjenljive. 300 milijardi evra za projekt energetske nezavisnosti je veliki poduhvat. Ali, zaboravljaju da je krajem 2020. u

50 https://www.vesti.ru/finance/article/2858098?utm_source=push&utm_campaign=notification

51 <https://vizitno.ru/padenie-sofii-i-londona/>

52 https://standard.rs/2022/06/20/ursuline-bajke-o-ruskom-gasu-i-300-milijardi/?fbclid=IwAR0L50mzmGZJjOspn6NWhRocNuwhLIGRycnqkpopwTTE_hgTfBCH E3kfFOyU

EU postignut dogovor o višegodišnjem plaćanju za oporavak od pandemije virusa korona od 750 milijardi evra, od kojih 390 bespovratne pomoći, a 360 kroz povoljne kredite. Da li se oporavak odvija predviđenim tokom? Stanje je u svakom pogledu, od privrednog preko društvenog do političkog i bezbjednosnog, gore nego krajem 2020. Na njega je uticalo i širenje sukoba u Ukrajini, ali ako se EU htjela usredsrediti na oporavak poslije pandemije zašto je ojačala neprijateljstvo prema Rusiji i podršku ukrajinskim nacistima?

Predsjednica EK, umna i plemenita gospođa Ursula Lajen je najavila da će EU do 2027. prestati kupovati ruske energente.

Za dostizanje energetske nezavisnosti treba izabrati odgovarajuću spoljnu i bezbjednosnu politiku. Međutim, ta politika EU je za samo 3 dana u februaru 2022. i formalno postala dodatak američkoj. Ostvarivanje projekata od novih 300 milijardi, ili starih predviđenih u onih 750 iz 2020., zavisi od dugoročnih projekcija Vašingtona. Holandija će, umjesto za „zelene projekte“, milijarde potrošiti na jačanje vojske. Oružje će kupovati od SAD.

Ekonomski i energetske, otvorenih stavki ima još više. Prvo, EU se za novih 300 milijardi evra može zaduživati na tržištu kapitala po predviđenim kamatnim stopama, ali unošenje te količine svježe odštampanog novca nosi opasnosti. Drugo, cijene rastu munjevito, milijarde evra ne vrijede isto prije i poslije pandemije, kao ni ukrajinske krize. Koliko će do 2030. 300 milijardi pomoći EU da stekne energetske nezavisnost, ako će vrijediti višestruko manje? Treće, ključni dio plana EU, pored „podizanja udjela obnovljivih izvora“ za 5% je da proširi lepezu dobavljača. Neće kupovati naftu i gas iz Rusije, već iz drugih zemalja.

Prethodnih 15 godina, uprkos stalnom pogoršavanju političkih odnosa, energetska saradnja s Rusijom je povećana, obim razmjene je rastao dvostruko više nego ukupna „energetska zavisnost“ od uvoza energenata. 2 najveća dobavljača nafte na tržište EU su Rosnjeft i Lukoil, na 9. mjestu je Gaspormnjeft. Nije moguće u kratkom roku prestati nabavljati gas od ruskih kompanija. Energentima se trguje na osnovu dugoročnih ugovora, ostali proizvođači su unaprijed prodali svoje drugim kupcima - Kini, Indiji, Japanu, koji namjeravaju da nastave saradnju s njima. Više energenata za EU od njih znači manje za azijske i druge kupce. Neuspjeh Nijemaca da postignu „brzi dogovor“ s Katarom govori da

Za dostizanje energetske nezavisnosti treba izabrati odgovarajuću spoljnu i bezbjednosnu politiku.

će se morati strpiti najmanje do druge polovine 2024., vjerovatno duže. Ni Poljaci nisu postigli ništa u Iranu.

Važna je i pouzdanost snabdijevanja. Rusija je bila vrlo pouzdan isporučilac.

Važna je i pouzdanost snabdijevanja. Rusija je bila vrlo pouzdan isporučilac. Ako se energetska bezbjednost pretvori u „jurnjavu“ za slobodnim tankerima na otvorenom moru njena nesigurnost postaje svakodnevica. Kada se to desi počinje primjena načela „par – nepar“ i „planskog isključivanja potrošača“. Uz to, ne zna se koliko promjena isporučilaca može koštati. EU je, po cijenama prije pandemije, na uvoz nafte i gasa trošila oko 250 milijardi dolara, uz sigurno snabdijevanje. Po sadašnjim cijenama to je mnogo više, a nedovoljne količine dovode i do nepouzdanosti snabdijevanja.

Tečni naftni gas, koji se najčešće navodi kao druga mogućnost nije dostupan u dovoljnim količinama. Ponuda će na svjetskom tržištu u 2022. iznositi oko 410 miliona tona, a potražnja više od 436 miliona. U narednim godinama brzo se mogu ostvariti projekti u SAD, Meksiku i Mozambiku (najranije 2025., a u punom obimu kasnije), čime bi se proizvodnja povećala za 20 – 25 miliona tona, ali ako i EU počne s većim porudžbinama tražnja će premašiti 500 miliona tona.

Za nove projekte treba vremena i novca. Ima opravdanja ulagati u nove proizvodne pogone ako su cijene tečnog naftnog gasa na sadašnjem nivou, ali nema ako padnu. EU ide u širenje mreže dobavljača i da bi obarala cijene. Tome su, uz ostalo, služili brojni terminali građeni najviše u Španiji (69), da se da na znanje Gaspromu da nema monopol i osigura bolji položaj u pregovorima pri zaključivanju dugoročnih ugovora s Rusima.

EU hoće ugovore s ponuđačima za narednih 5 godina, nakon toga ne može jamčiti da će joj biti isplativi, a ovakva ulaganja se ne mogu „vratiti“ za to vrijeme. Sve to zajedno astronomski

Tečni naftni gas, koji se najčešće navodi kao druga mogućnost nije dostupan u dovoljnim količinama.

diže cijene prirodnog ili tečnog naftnog gasa, kao i nafte, jer članice OPEK-plus ne namjeravaju da proizvode više. Dobit im je viša, a i oporavljaju se od gubitaka nastalih u vrijeme „pandemijskog zaključavanja“.

Osnovno je što će se povećavanje cijene energenata preliti na cijenu krajnjih proizvoda, konkurentnost privrede EU će opadati.

Činovnici EU će hvatati svaki slobodni tanker tečnog naftnog gasa na moru da bi ga kupili po oko 1.600 dolara (za mjernu jedinicu uporedivu s prirodnim gasom), dok Sjeverni tok 2 stoji prazan iako njim mogu uvoziti gas po dugoročnoj cijeni od 400 dolara. Mogu li to prihvatiti građani i preduzetnici? Huškačka propaganda protiv Rusije će okupljati širu javnost izvjesno vrijeme, ali sigurno ne do 2027., pogotovo 2030. U ratnim uslovima za godinu dana nastane više promjena nego za desetine u miru.

EU hoće ugovore s ponuđačima za narednih 5 godina.

Hibridni rat Zapada protiv Rusije će potrajati, kraj se ne nazire. O 2027., pogotovo 2030. je teško i misliti. Nije više pouzdano predviđati ni kako će svijet izgledati za nekoliko mjeseci. Obećanje Ursule Lajen je samo šarena laža za neupućene.

Zamor od podrške Ukrajini

Dva glavna saveznika SAD u EU – Francuska i Njemačka su se nakon 5 mjeseci ruske vojne operacije u Ukrajini zamorile, zalažu se da se ona što prije završi da bi mogle da nastave ekonomsku saradnju s Rusijom.⁵³ Pariz i Berlin su ogorčeni ponašanjem Amerikanaca, koji gledaju samo svoje sebične interese, mada javno govore drukčije. Samo dvije zapadne države, Britanija i Poljska, su spremne da vode oštru borbu protiv Rusije. Ostale zemlje EU zavise od nje, pa su spremne da podnesu uspješan završetak mirovne operacije i pobjedu Moskve. Da bi se održale u Evropi, SAD mogu pretvoriti Poljsku u novog vođu EU. Zato je podržavaju politički, vojno i ekonomski. Bijela kuća pokušava da oko Poljske okupi zemlje istočne Evrope. Varšava je pokrenula maskirnu propagandu da bi prikrla svoje širenje na Zapadnu Ukrajinu.

Posezanje na prava Rusije

Evropski sud za ljudska prava (ECHR) je donio hitnu presudu kojom zahtijeva od Rusije da spriječi izvršenje smrtne kazne dvojici britanskih nacista (Šon Piner i Ejder Aslin), koji su kao plaćenici zarobljeni u Mariupolju u Ukrajini⁵⁴. Osudio ih je sud u Donba-

Hibridni rat Zapada protiv Rusije će potrajati.

53 https://politexpert.net/23540605-the_article_dva_partnera_ssha_iz_evrosoyuza_zhelayut_rossii_pobedi_na_ukraine

54 https://mondo.rs/Info/Svet/a1656337/Evropski-sud-za-ljudska-prava-presudio-da-se-spreci-smrtna-kazna-dvojici-Britanaca.html?utm_source=emi&utm_medium=referral&utm_campaign=emi

su. Vlada Britanije je saopštila da ih treba tretirati kao ratne zarobljenike prema zakonima u Ženevskim konvencijama. ECHR nastoji da i dalje može da donosi presude koje se tiču Rusije, iako

Jedini glas razuma se čuje iz Mađarske.

je ruski parlament usvojio zakon kojim se ukida njegova jurisdikcija u zemlji. Rusija je odbacila poziv i navela da više ne provodi odluke ECHR.

Svjetlo iz Panonske ravnice - glas razuma iz Orbanove Mađarske

Jedini glas razuma se čuje iz Mađarske⁵⁵. Ona upozorava da će dugotrajan rat dovesti do ekonomske krize koja će ugroziti vlade širom Evrope. U Budimpešti smatraju da je brzi prekid vatre jedini način da Evropa izbjegne recesiju. Predviđaju da će vlade EU prestati da daju vojnu podršku Ukrajini i zahtijevati brzo okončanje sukoba narednih mjeseci. Mađarska je dugo bila najbliži saradnik Moskve u EU. Izaziva nezadovoljstvo u Briselu otkako je počela ruska vojna operacija zbog oklijevanja da prekine sve veze s Rusijom i podrži nacističku vlast u Kijevu. Nasuprot tome, Mađarska je pozvala na neodložne mirovne pregovore.

Orban je osudio strategiju sankcija EU protiv Rusije kao sredstva za okončanje rata u Ukrajini⁵⁶. Upozorio je na opasnost ratne privrede i recesije. Smatra da je predložena racionalizacija gasa njen prvi znak. Orban je izazvao talas negodovanja u Njemačkoj uporedivši evropsku politiku o gasu s holokaustom⁵⁷. Posljednji predlog EK da svi obavezno smanje potrošnju gasa za 15% se ne može obezbjediti, iako Nijemci znaju kako može. Mađarska je odbila predlog EP da se „pravedno raspodeli gas“ među zemljama EU da bi se izbjegla nestašica⁵⁸. Predlog EP mađarske vlasti

Mađarska je dugo bila najbliži saradnik Moskve u EU.

podseća na komunizam. Građani Mađarske su plaćali gas svojim porezima, on se skladišti i ne može biti govora o njegovoj raspodjeli. Mađar-

55 <https://skynews.rs/pogledi/madjarska-upozorava-urazumite-se-dugotrajan-rat-moze-ugroziti-evropu>

56 https://standard.rs/2022/07/28/orban-ako-se-rat-uskoro-ne-zavrshi-doci-ce-do-masovne-nezaposlenosti-u-eu/?alphabet=cyrillic&fbclid=IwAR1oQ_iqYEfrjndaE-9flkHMdwWvzeC7irOZXaDQ_aghf8gYIOJhYb3hkuQU

57 https://www.novosti.rs/planeta/svet/1139585/nemci-znaju-gasom-orban-izazvao-buru-berlinu-zbog-nove-izjave-energetske-krizi?utm_source=pushfirebase&utm_medium=desktop&utm_campaign=push-date-2022-07-26-vest-1139585

58 <https://www.nedeljnikafera.net/to-je-drzava-madjarska-odbila-da-deli-ruski-gas-sa-zemljama-eu/>

ska je potpisala 15-godišnji ugovor s Gazpromom, prema kom će godišnje dobijati 4,5 milijardi kubnih metara gasa iz Rusije. Budimpešta je odbila i da dijeli jeftin benzin sa stanovnicima Evrope, pravo na točenje goriva na pumpama imaju samo vlasnici automobila sa mađarskim registracijama.

Ako se vojni sukob uskoro ne završi, doće do recesije i masovne nezaposlenosti u Evropi.

Ako se vojni sukob uskoro ne završi, doće do recesije i masovne nezaposlenosti u Evropi. Bez promjene strategije neće biti mira, ni energije, posla i zarada. Orban je nezadovoljan planom EU za hitno ograničavanje potrošnje gasa, jer je energetika do sada bila u nadležnosti država članica. Za Mađarsku je evropsko jedinstvo važno, ali će pokušati da taj plan primijeni sa što manje štete.

Parlament Mađarske je usvojio rezoluciju kojom od vlade Orbana zahtijeva da slijedi 'viziju' nacije za budućnost EU⁵⁹. Dokument traži raspuštanje Evropskog parlamenta (EP) u njegovom sadašnjem obliku, kao i pravo veta država članica na bilo koji zakon EU. Savez se mora promijeniti jer je nespreman da se suoči s današnjim izazovima, piše u rezoluciji. Posebno su osuđene 'nepromišljene' sankcije koje je EU uvela Rusiji zbog vojne operacije u Ukrajini, dodajući da su njihove ekonomske posljedice uticale na mađarske građane. Dokument je podržalo 130 poslanika, 50 je bilo protiv. Prema rezoluciji, samo jake države-članice „mogu zaštititi svoje građane“. Zadatak saveza zato mora da bude podrška državam-članicama „u uspješnom upravljanju krizama“, trenutni ugovorni okvir EU ne može da služi kao osnova za saradnju u doba kriza. Zakonodavci su zatražili preispitivanje Ugovora o EU da bi se pravno osigurala „politička i ideološka neutralnost“ EK i preuredio EP tako da njegove članove biraju zakonodavna tijela država članica, a ne neposrednim izborima. Nacionalni parlamenti bi trebali imati i pravo veta na „neželjene zakone EU“, a nacionalne vlade i zakonodavci moći predlagati nove zakone na ravni EU. Ostali predlozi uključuju stvaranje „zajedničke evropske vojske“ da bi se osiguralo da se podkontinent može „odbraniti“, kao i zaštitu hrišćanskih i kulturnih korijena Evrope kao osnove evropskog ujedinjenja, koje više ne treba doživljavati kao „cilj sam po sebi“, već sredstvo za jačanje „nacionalne

Parlament Mađarske je usvojio rezoluciju kojom od vlade Orbana zahtijeva da slijedi 'viziju' nacije za budućnost EU.

59 <https://tribun.hr/madarska-donijela-rezoluciju-kojom-se-trazi-raspustanje-evropskog-parlamenta/?fbclid=IwAR2PvGDITmCTgPI5EJ03RFXQlBgxOMFY7ST3BJ0Au-jkk7GQXj0axjOCjvc>

slobode“ država-članica. EU „nije u Briselu, već u Beču, Budimpešti i Varšavi, Berlinu i Madridu“, tvrdi Orban i dodaje da je Mađarska „nezavisna, suverena“ nacija⁶⁰. On će spriječiti donošenje zajedničkih odluka ako nisu u njenom interesu.

EU „nije u Briselu, već u Beču, Budimpešti i Varšavi, Berlinu i Madridu“, tvrdi Orban i dodaje da je Mađarska „nezavisna, suverena“ nacija.

Hrišćanski konzervativci protiv liberala

Zapad je pod opsadom liberala, hrišćanski konzervativci treba da se udruže i spase zapadnu civilizaciju, smatra Orban⁶¹. Američki i mađarski konzervativci moraju da udruže snage na izborima 2024. u Vašingtonu i Briselu da bi preuzeli političke ustavnove od liberala, koji ugrožavaju zapadnu civilizaciju.

Orban je na Konferenciji konzervativne političke akcije (CPAC) u Dalasu rekao i da je SAD potreban snažan vođa za pregovore o mirovnom sporazumu s Rusijom da bi se okončao rat u Ukrajini. Trampa, koji je najavio da će se ponovo kandidovati za predsjednika 2024., je podržalo više od 100 konzervativnih kandidata uoči međuisbora za Kongres u novembru.

Kao i Trampa u SAD, Orbana osuđuju liberali-globalisti, vođe EU u Evropi, jer navodno podriva demokratiju mjerama koje ograničavaju doseljavanje i daju njegovoj vladi nadzor nad medijima i nevladinim organizacijama. Orban je u aprilu izabran na četvrti uzastopni mandat, ima podršku naroda, pa mu podrška iz Brisela nije potrebna. Govor u julu, u kom je rekao da, za razliku od Zapadne Evrope gdje se mjesno stanovništvo miješa s neevropskim doseljenicima, Mađarska nije zemlja „mešovite rase“, su osudili u SAD, jevrejske grupe i drugi. Orban je svoju izjavu o protivljenju miješanju rasa prokomentarisao time da u Mađarskoj ne podržavaju antisemitizam, ali je Nijemce podsjetio

Zapad je pod opsadom liberala, hrišćanski konzervativci treba da se udruže i spase zapadnu civilizaciju, smatra Orban.

da imaju iskustva s „gasnim komorama“. On je protiv masovnog doseljavanja stranaca u Mađarsku i uništavanja njene kulture. Najavio je da će Mađarska nastaviti da štiti svoje granice.

60 https://www.novosti.rs/planeta/region/1141656/brisel-nije-nas-sef-orban-smo-ne-zavisna-suverena-madjarska-nacija?utm_source=pushfirebase&utm_medium=desktop&utm_campaign=push-date-2022-08-02-vest-1141656

61 https://www.blic.rs/vesti/svet/mi-smo-pod-opsadom-liberala-orbanov-zapaljiv-govor-u-tekساسu-hriscanski-nacionalisti/v6ex92y?utm_source=browser&utm_medium=push&utm_campaign=2022-08-05-MI-SMO-POD-OPSA

Ulozi za 2024. su visoki, uz izbore u SAD, Evropljani će glasnati za Evropski parlament. Ti izbori će odrediti dva fronta u borbi za zapadnu civilizaciju. Evropski i američki „nacionalistički hrišćani“ moraju da udruže snage, uvjeren je Orban. Nazivajući sebe „staromodnim borcem za slobodu“, tvrdi da su Mađarska i njego-
gova vlada „pod opsadom ... liberala“, koji nastoje da odvoje zapadnu civilizaciju od njenih hrišćanskih korijena. Oštar stav njegove vlade protiv doseljavanja muslimana, pro-porodična politika i odbacivanje rodne ideologije se opiru tim nastojanjima. Ovaj rat je „kulturni rat“, moramo da preporodimo naše crkve, porodice, sveučilišta i društvene ustanove, poziva Orban.

Kao i Trampa u SAD, Orbana osuđuju liberali-globalisti, vođe EU u Evropi, jer navodno podriva demokratiju mjerama.

Mađarska ima vojne planove kako da zaštiti etničke Mađare koji žive u zapadnoj Ukrajini⁶². Budimpešta je spremna da djeluje u odbrani 150.000 ljudi koje smatra svojim. Pripremila je ratne scenarije. Vlada nastoji da izbjegne njihovu upotrebu, zbog čega je tražila mirno rješenje rusko-ukrajinskog oružanog sukoba. Zelenski je, međutim, odbacio predlog da ponudi ustupke Rusiji da bi obezbijedio prekid vatre i tvrdi da njegova zemlja može da pobijedi Rusiju uz pomoć Zapada. Interes Ukrajine je da što više zemalja uvuče u sukob, makar kroz isporuke oružja. Interes Mađarske je, s druge strane, da se kloni sukoba i da do krajnosti smanji opasnost od uvlačenja u rat. Budimpešta je nakon što je Rusija počela vojnu operaciju u Ukrajini „zatvorila sva pitanja“ koja su ranije izazivala napetosti s Kijevom. Kijev je dugo optuživao Budimpeštu da podstiče odvajanje mađarske dijaspore, uključujući tajno davanje državljanstva etničkim Mađarima. Kijev je 2018. zbog toga protjerao mađarskog konzula u gradu Beregovo. Osoblje predstavnštva je snimljeno kako dijeli papire o državljanstvu ukrajinskim Mađarima i naređuje im da to drže u tajnosti. Odnosi 2 naroda su se pogoršali 2017., nakon što je Kijev usvojio zakon kojim je postavljena mapa puta za uklanjanje manjinskih jezika iz ukrajinskih škola. Budimpešta je saopštila da je nepravedna prema Mađarima i najavila da će stati na put planovima Ukrajine da se pridruži NATO i EU ukoliko zakon ne bude ukinut. Mađarska je posljednjih mjeseci dobila oštre osude iz Kijeva. U maju je potpredsjednica ukrajinske vlade Vereščuk

Mađarska ima vojne planove kako da zaštiti etničke Mađare koji žive u zapadnoj Ukrajini.

62 <https://www.atvbl.rs/vijesti/svijet/sijarto-sta-je-ukrajinski-interes-da-se-sto-vise-zemalja-uvuce-u-sukob-15-7-2022>

optužila Budimpeštu da se priklanja Rusiji zbog njenog „jeftinog gasa“ i da potajno želi da zauzme dijelove Ukrajine sa većinskim mađarskim stanovništvom.

Mađarska je posljednjih mjeseci dobila oštre osude iz Kijeva.

Nova strategija EU prema Rusiji

Ministar vanjskih poslova Češke Jan Lipavski tvrdi da bi EU trebala razviti novu strategiju odnosa s Rusijom i preispitati postojeće sporazume, između ostalog, u izdavanju viza⁶³. To je rekao na neformalnom sastanku ministara diplomatije zemalja EU, kojim predsjedava Češka. On smatra da će odnosi s Rusijom biti veoma zategnuti najmanje narednih 10 godina, Evropa mora biti u stanju da se odbrani. Priznao je da je prethodni pristup pregovorima EU s Rusijom propao. Neformalni sastanak ministara inostranih poslova EU u avgustu u Pragu će biti posvećen novoj dugoročnoj strategiji prema Moskvi. Lipavski smatra da EU treba da uzme u obzir „nove prijetnje“.

Rusija štiteći EU lomi planove SAD, svog glavnog neprijatelja

Krajem prošle, 2021. godine američki i pojedini evropski mediji su počeli širiti vijesti o prijetećoj gladi u EU. Uz njihovu pomoć, Vašington namjerno otežava stanje, igrajući svoju višesmjernu igru da bi uništio EU. SAD bi na tom polju postigle mnogo više uspjeha da nije bilo Rusije, koja nastoji održati Evropu na površini.

Vodstvo Rusije neće dokrajčiti EU, koju trese jaka kriza⁶⁴. U ekonomskoom ratu Zapada i Rusije mnogi postavljaju logično pitanje - zašto ne zatvoriti ventile i ostaviti Evropu bez nafte i gasa? Takav potez bi mogao otrijezniti protivnike Moskve i podstaći ih na oprezniju politiku. Problem je što sadašnja EU nije politički samostalna. I bez ruskih sirovina će djelovati kao provodnik tuđe, volje SAD dok ne propadne zbog brojnih problema.

Ministar vanjskih poslova Češke Jan Lipavski tvrdi da bi EU trebala razviti novu strategiju odnosa s Rusijom.

Vodstvo Rusije je toga svjesno i pokušava spriječiti iz političkih i ekonomskih razloga. Rusija je zainteresovana da Evropa bude razumna i bogata. Ona, naprotiv, usljed uticaja SAD, postaje siromašna i neuravnotežena. To stvara prijetnju detonacije ludila u neposrednoj blizini Rusije. Takvo stanje ne od-

63 <https://news.mail.ru/politics/52245245/?frommail=1>

64 <https://politpuzzle.ru/?p=3103>

časopis za društvena/politička pitanja

govara Moskvi, dovodi u opasnost i nju samu. Sada je glavni zadatak zamijeniti evropske vođe. Dokrajčiti Evropu znači igrati po pravilima SAD, kojima je potrebna propast EU. Držeći jednog neprijatelja - EU na površini, Rusija lomi planove svog glavnog neprijatelja - SAD.

Krajem prošle, 2021. godine američki i pojedini evropski mediji su počeli širiti vijesti o prijetećoj gladi u EU.

BRIKS – ISTOK I JUG PROTIV ZAPADA

Grupa BRIKS-plus okuplja političke vođe punopravnih članica grupe (Brazil, Rusija, Indija, Kina, Južna Afrika) i više azijskih država (Kazahstan, Uzbekistan, Iran, Kambodža, Malezija, Tajland, Indonezija), afričkih (Egipat, Etiopija, Alžir, Senegal), latinoameričkih (Argentina) i Fidžija (Okeanija). Dvodnevni 14. skup, kojim ove, 2022. godine predsjedava Kina, je održan 23-24. juna u video formatu⁶⁵. Prvog dana su učestvovali Đinping, Putin, Modi, Bolsonaro i predsjednik Južne Afrike Ramafosa. Đinping je 22. juna putem video linka prisustvovao otvaranja poslovnog foruma BRIKS-a i održao uvodni govor⁶⁶. Skup je prvi dan održan pod nazivom „Unapređenje visokokvalitetnog partnerstva BRIKS, ulazak u novu eru globalnog razvoja“. Đinping je 24. juna bio domaćin rasprave o svjetskom razvoju na temu „Podsticanje globalnog razvojnog partnerstva za novu eru radi zajedničkog sprovođenja Agende za održivi razvoj 2030“. Učestvovali su, uz predsjednike 5 zemalja BRIKS, i predsjednici nekih od pozvanih država, uključujući Argentinu i Iran. U cilju zbližavanja ekonomija u usponu, grupa je održala odvojeni sastanak uz učešće ministara vanjskih poslova i predstavnika Kazahstana, Tajlanda, Indonezije, Saudijske Arabije, UAR, Egipta, Nigerije, Senegala i Argentine⁶⁷.

Nijedna članica BRIKS nije podržala sankcije Rusiji. Na listi njoj 'neprijateljskih zemalja' se nalazi 50 država i teritorija, a na drugoj strani ih je više od 150. Zapad obuhvata 'zlatnu milijardu', a na Zemlji živi 8 milijardi ljudi. G7 je u vrijeme osnivanja imala 80% svjetskog BDP, a sada manje od polovine. Pokušaj Zapada da izopšti Rusiju iz svjetske zajednice je sumanut, prošlo je vrijeme kad je mogao naređivati drugima šta će raditi. Rezultat će biti nje-

Vodstvo Rusije neće dokrajčiti EU, koju trese jaka kriza.

65 <https://princip.info/2022/06/27/iran-i-argentina-nove-clanice-briks-a/>

66 <https://princip.info/2022/06/27/iran-i-argentina-nove-clanice-briks-a/>

67 <https://www.aa.com.tr/ba/svijet/kina-predla%C5%BEE-pro%C5%A1irenje-grupe-brics/2593875>

govo samoizopštenje. SAD se nalaze na ivici građanskog rata i raspada, a ni Evropska Unija se ne može pohvaliti sa zdravljem. Rusija jača, a i savezi čiji je ona član (BRIKS, ŠOS i drugi). Oba

Nijedna članica BRIKS nije podržala sankcije Rusiji.

ta kretanja teku ubrzano, tako da se u dogledno vrijeme mogu očekivati duboke promjene u odnosu snaga u svijetu. Središte privrednog, društvenog, političkog i kulturnog života se seli sa Zapada na Istok, iz Atlantskog u Tihookeanski bazen. Rusija se nalazi u središtu, ona je kičma svijeta – bez nje ne može niko. To se pokazalo i posljednjih mjeseci, od 24. februara 2022., u vrijeme najnovijeg, kleonacističkog napada Zapada na nju.

Iran i Argentina su podnijeli zahtjeve za pridruživanje BRIKS⁶⁸, a i Indonezija se smatra mogućim kandidatom. Važno pitanje na skupu je bilo članstvo novih država. Ulazak Irana u BRIKS će ojačati njegov međunarodni položaj. On je jedna od najstarijih civilizacija svijeta i jedna od najjačih država Bliskog Istoka. Iran bi, kao država u središtu Bliskog istoka, mogao da obezbjedi ključnu ulogu BRIKS u toj oblasti. Na taj način, može značajno ojačati i svoj politički položaj. Kako se svijet udaljava od jednopolarnosti u privredi i politici, uspon Irana može igrati važnu ulogu u jačanju političkih i ekonomskih ciljeva grupacije. I Argentina želi da postane punopravna članica BRIKS. Ona je veliki izvoznik hrane, ima i velika dostignuća u biotehnologiji i primijenjenim tehnologijama, može i da pruža usluge i obučava stručnjake. Zahtjev predsjednika Argentine za prijem u BRIKS znači da je ona zatražila vojnu pomoć od Rusije, Kine i drugih zemalja za borbu protiv odmetnutih dijelova hazarske mafije, koji su kupili hiljadu milja obale Patagonije kao skrovište za planirani nuklearni rat. Veliki skup BRIKS-plus je pokazao da je svijet saglasan s krajem poslijeratnog poretka, u kom vladaju korporacije SAD⁶⁹.

Rusko-kineska strateška saradnja i veliki trougao Rusija-SAD- Kina

Iran i Argentina su podnijeli zahtjeve za pridruživanje BRIKS.

Zapad, SAD prvenstveno, a i njihovi saveznici u Evropi i svijetu žure da slome Rusiju, jer će Kina toliko ojačati do 2030. da joj više ništa nažao neće moći

68 <http://fakti.org/globotpor/zaharova-iran-i-argentina-podneli-zahteve-za-pridruzanje-briks>

69 <https://vizitno.ru/bendzhamin-fulford-27-06-202-poslednie-novosti/>

časopis za društvena/politička pitanja

učiniti. U pitanju je vrijeme. Odatle toliki lavež na Rusiju i neprijateljstvo prema njoj. Slom Rusije bi im omogućio da nove vazalne tvorevine iskoriste za opkoljavanje Kine i sa sjevera i pokušaju da je preko pete kolone iznutra podijele i stvore niz protektora kojim bi mogli upravljati po svojim „pravilima“.

Zapad, SAD prvenstveno, a i njihovi saveznici u Evropi i svijetu žure da slome Rusiju.

Zapad bi mogao da uvede sankcije bilo kojoj zemlji, za koju smatra da ga na neki način ometa, sljedeća na listi bi mogla biti Kina.⁷⁰ NATO po redu označava svoje „neprijatelje“ (kao takve obilježava svoje mete i moguće žrtve, da bi pred svijetom imao opravdanje za neprijateljstvo prema njima). Rusija je broj jedan. Kina je na drugom mjestu. Sva načela mogu biti narušena ako Zapad odluči da nekoga upropasti.

Kinezi nisu ravnodušni posmatrači u ukrajinskom sukobu⁷¹. Nisu strana u njemu, ali ne sjede skrštenih ruka. Kina ne doliva ulje na vatru, uvijek je bila nepokolebljiva u podsticanju mira i pregovora. Svi zainteresovani treba da razgovaraju o stvaranju uravnotežene, uspješne i održive evropske bezbjednosne arhitekture za postizanje trajnog mira.

Podrška Kine Rusiji

Predsjednik Sad Nikson je 24. februara 1972. posjetio Kinu s namjerom da stvori savez s njom u cilju opkoljavanja i slabljenja SSSR, a upravo 24. februara 2022., tačno 50 godina kasnije, Rusija je počela vojnu operaciju u Ukrajini uz tihu podršku Kine⁷². Ona je nije osudila, uzdržala se u SB, a potom i na glasanju u Opštoj skupštini OUN.

Rusija je počela vojnu operaciju radi odbrane nacionalne sigurnosti i zaustavljanja širenja NATO. Kina bi se mogla naći u sličnom položaju ako bude prisiljena da vojno prisajedinjava Tajvan radi odbrane svoje nacionalne sigurnosti. Među važnijim zahtjevima Rusije su priznanje prisajedinjenja Krima i

Zapad bi mogao da uvede sankcije bilo kojoj zemlji, za koju smatra da ga na neki način ometa, sljedeća na listi bi mogla biti Kina.

70 https://www.novosti.rs/planeta/region/1139915/kina-moguca-naredna-meta-za-pada-lavrov-nato-redu-oznacava-neprijatelje-kina-drugom-mestu?utm_source=pushfirebase&utm_medium=desktop&utm_campaign=push-date-2022-07-27-vest-1139915

71 <https://www.nportal.rs/vest/27468/vesti/planeta/kineski-ministar-izjava-rat-u-ukrajini-vang-ji-peter-sijart>

72 <https://www.ifimes.org/ba/istrazivanje/ukrajina-2022-stvara-li-se-novi-i-drugaciji-svjetski-poredak/5015>

vraćanje ruskih zemalja, koje su pripojene Ukrajini u 20. vijeku. I Kina će vraćati Tajvan, ako bude morala i vojnom silom.

Predsjednik Sad Nikson je 24. februara 1972. posjetio Kinu s namjerom da stvori savez s njom u cilju opkoljavanja i slabljenja SSSR.

NATO je najavio da je Kina, poslije Rusije, njegov drugi najvažniji neprijatelj i buduća meta, stvara svjetski sistem protivrakete odbrane (PRO), u koji će, uz evropski dio koji se izgradnjom baza u Poljskoj i Rumuniji širi prema Rusiji, obuhvatiti i azijski - Japan i Južnu Koreju, uz granicu s Kinom. Sve veća prisutnost vojnih baza SAD i njihova saradnja s državama u okruženju Kine su neposredna opasnost za njenu bezbjednost i opstanak.

Odnosi Rusije i Kine su se razvili od dvostrane saradnje do zajedničkog osnivanja i rada u više međunarodnih organizacija ogromnih snaga i mogućnosti (ŠOS, BRIKS i druge). Nepovjerenje koje je vladalo u njihovim odnosima za vrijeme SSSR više ne postoji. Kina se, svjesna planova Zapada i širenja NATO na Istok, povezala s Rusijom politički i ekonomski. Putin i Đinping su se sastali 38 puta u posljednjih 20 godina, što je teško naći u odnosima vođa najvećih zemalja. Dvije zemlje imaju uglavnom iste stavove u SB OUN i drugim međunarodnim organizacijama, tako da uravnotežuju američko-britansku stranu, sklonu nasilju i podvalama. Kina može da uvozi svu naftu i gas koje je Rusija izvozila u EU i SAD. Trgovina Rusije i Kine je u 2021. porasla za više od 35%,, na 140 milijardi dolara. Očekuje se da će u 2024. dostići 200 milijardi dolara, tako da će Kina u naredne dvije godine postati prvi saradnik Rusije umjesto EU.

Kineska matrhoška

U Kini je u toku grčevita borba za vlast⁷³. Đinping je 2013. postao vođa, ali u zemlji je i dalje vrlo moćna grupacija globalista-trockista. Nazivaju ih 'komsomolci' zato što su većina dugo bili komsomolski radnici. Đinping ne može ukloniti s vlasti predsjednika Vlade Li Kečanga, koji često istupa sa stavovima potpuno suprotnim njegovim, ni ministra inostranih poslova Van Jia. Đinping je izašao iz klana staljinista, nasljednika Staljina, ali Komunističku partiju Kine su 1921. osnovali trockisti u Šangaju. Većina onih koji su stvarali KP Kine nisu bili Kinezi. Mao Ce Tung je bio među njima, on je postepeno mijenjao stranku iznutra.

Rusija je počela vojnu operaciju radi odbrane nacionalne sigurnosti i zaustavljanja širenja NATO.

⁷³ <https://www.youtube.com/watch?v=mdOdtJvroo>

I Deng Siao Ping je bio trockista-globalista, on im je otvorio vrata Kine. Đinping nije trebao postati vođa, već žestoki globalista – bivši član Politbiroa i ministar poljoprivrede Sun Zhengcai, kineski Gorbačov, koji je sada na doživotnoj robiji.

Đinping je 7 godina živio u zemunici, u kojoj je bilo 15 ljudi, kažnjenih za odstupanje od utvrđene

Kina može da uvozi svu naftu i gas koje je Rusija izvozila u EU i SAD.

politike. Prošao je tešku životnu školu, nije pao duhom i uspio je postati vođa. Predsjednik Vlade i ministar diplomatije su proveli napad na Đinpinga 5-6. juna 2019. Poslije zaključenja strateškog dogovora s Putinom, počeo je napad na dvojicu vođa. Na Putina su britanski agenti izvršili pokušaj atentata na Lubjanki kada se vozio ka Kremlju 19. decembra 2019., mnogi koji su učestvovali u njegovoj pripremi su još na visokim dužnostima u Rusiji. Koronavirusna zaraza je izazvana s ciljem svrgavanja Đinpinga. Pripremili su je globalisti. On je opstao i tek u junu ove, 2022. godine uspio da smijeni ministra prirodnih resursa – trećeg po uticaju u grupaciji globalista. Očekuje se da Đinpingu na Kongresu KP na jesen produže punomoćja na još 10 godina. Globalistička grupacija pokušava da preko Tajvana to onemogući. Stanje u Kini je izuzetno složeno. Mogućnosti Đinpinga su ograničene, mada se nalazi na vlasti već dugo – 9 godina, pokušaji njegovog svrgavanja ne prestaju.

Sukob u Ukrajini je ispit za odnosE Rusije i Kine⁷⁴. Peking podržava Moskvu u suprotstavljanju Zapadu, ali nastoji da izbjegne ekonomsku neizvjesnost koju bi donio rat i otvoreno neprijateljski odnos sa SAD. On bi mogao da dugoročno ugrozi razvoj zemlje. Kina je diplomatski i ekonomski podržala Moskvu, pogoršavajući već zategnute odnose sa Zapadom. Kineska vlada je u više navrata okrivila SAD za stvaranje napetosti, pozivajući Vašington da poštuje zahtjeve Rusije za jamstvima bezbjednosti. Putin je posjetio Peking 4. februara i prisustvovao otvaranju Olimpijskih igara. Sa Đinpingom je dogovorio produbljavanje strateške saradnje dvije zemlje.

Kina se 2014. uzdržala od glasanja o rezoluciji SB OUN, koju su predložile SAD s pozivom da se ne prizna ruska „aneksija“ Krima. Poslije prisajedinjenja Krima, nekoliko kineskih državnih banaka, uključujući Kinesku razvojnu banku i Izvozno-uvoznu banku Kine,

U Kini je u toku grčevita borba za vlast.

⁷⁴ <https://www.slobodnaevropa.org/a/kina-rusija-ukrajina/31714703.html>

je dalo kredite ruskim državnim bankama koje su bile pogođene sankcijama Zapada. Kina je proširile privrednu saradnju s Rusijom da bi ublažila uticaj zapadnih sankcija. Američki zvaničnici su

Sukob u Ukrajini je ispit za odnos Rusije i Kine.

najavili da će se kineske kompanije suočiti s posljedicama ako pokušaju da izbjegnu ograničenja nametnuta Moskvi. Najavljene sankcije se odnose na tehnologiju i kontrolu izvoza, što Kina teško može nadoknaditi. Peking ne želi ni probleme zbog ekonomskih posljedica, posebno kada Đinping treba da obezbijedi treći mandat predsjednika.

Zajednički interes u suočavanju sa SAD je približio Rusiju i Kinu ranih godina Hladnog rata, još prije 70 godina. Međutim, nakon što je Đinping snažno podržao Putina početkom februara ove godine u sukobu Moskve sa Zapadom, Peking poziva na diplomatsko rješavanje ukrajinske krize, približavajući svoj stavu Vašingtona i njegovih saveznika. Promjena tona odražava želju Pekinga da izbjegne jačanje neprijateljstva s Vašingtonom, koje bi moglo da dovede do kidanja veza i dugoročno ugrozi razvoj zemlje. Iako se Peking približava Moskvi, vodstvo Kine nastoji da očuva veze sa SAD radi njihovih finansija i tehnologija.

Peking je nastojao da uspostavi ravnotežu u podršci Moskvi, a da pritom ne ošteti svoje vojne i ekonomske veze s Ukrajinom, svjestan da svaki vojni sukob, posebno rat velikih razmjera, šteti njegovim interesima. Kina ima u Ukrajini projekte vrijedne milijarde dolara, uključujući ulaganja u telekomunikacije preko Huaweija i kupovinu ukrajinske vojne opreme. S druge strane, ruska vojna operacija je 'poklon' Kini da poveća svoj uticaj na Moskvu, ojača svoju energetska bezbjednost, ispita sankcije Zapada i iskoristi prednosti podjela u Evropi. Sankcije Zapada Rusiji jačaju zavisnost Moskve od Pekinga, a njihov već očigledni neuspjeh je poučan za mogući sukob Kine sa SAD.

Kinu i Rusiju ne spaja ideologija, one su zemlje sa različitim društveno-ekonomskim sistemima. Povezuje ih zajednička potreba da odbrane sebe i kontinent od atlantskih prevaranata i pljačkaša. Putin i Đinping žele da vrate veličinu i snagu svojim zemljama, koje su im oduzele zapadne sile, a Kini i Ja-

Kina se 2014. uzdržala od glasanja o rezoluciji SB OUN, koju su predložile SAD s pozivom da se ne prizna ruska „aneksija“ Krima.

pan. Obojica imaju u vidu SSSR - Putin nastoji da vrati izgubljeno, a Đinping da spriječi ponavljanje njegove sudbine u svojoj zemlji. Jačanje rusko-kineskih veza bi moglo dovesti do preustrojstva

velikog trougla, nastalog u Hladnom ratu. Nikson i Kisindžer su iskoristili Kinu u sukobu sa SSSR i Varšavskim savezom, što je dovelo do njihovog nestanka.

Međutim, jačanje sukoba Zapada s Rusijom i Kinom bi imalo drukčiji oblik od Hladnog rata.

Kineska privreda je duboko povezana s privredama drugih zemalja, uključujući SAD, a Rusija je važan izvoznik energenata, žita, gnojiva i drugih proizvoda u Evropu. Iz praktičnih razloga, 3 zemlje ne mogu potpuno prekinuti međusobnu trgovinu ili stvoriti različite ekonomske saveze, kao u vrijeme 'Gvozdene zavjese'. Postoje i ograničenja u tome što Kina kupuje više nafte i gasa od Rusije i pomaže joj u popunjavanju nekih tehnoloških praznina, ali glavne kineske državne banke se uzdržavaju od otvorenog kršenja sankcija da ne bi bile isključene iz svjetskog finansijskog sistema SWIFT.

S druge strane, Rusija i Kina su i suparnici, posebno u Srednjoj Aziji. Bivše republike SSSR Moskva smatra svojom oblašću interesa, a Kina je privredno i finansijski jača od nje, sposobna da ostvari veći ekonomski uticaj, koji je često presudan. Uz to, Kina pretenduje i na uticaj na Arktiku, dok Rusija ulaže znatna sredstva u izgradnju Sjevernog morskog puta i njegovo obezbjeđenje. Peking ima i važne trgovinske veze sa zemljama širom bivših republika SSSR i zemalja Varšavskog saveza.

Tajvansko pitanje

Tajvan (kineski Tajpej, ranije poznat kao Formoza) je ostrvo od 36 hiljada km² sa 24 miliona stanovnika, 160 km od obale kontinenta. On je u takozvanom „prvom ostrvskom lancu“, u koji spada niz prostora ključnih za spoljnu politiku SAD. Diplomatski, SAD se drže politike „jedne Kine“. Kao suverenu zemlju Tajvan priznaje 13 zemalja⁷⁵. Kina vrši diplomatski pritisak na druge zemlje da ga ne priznaju. Odnosi Tajvana s Kinom su najgori u posljednjih 40 godina. Kineske oružane snage su daleko moćnije od tajvanskih. Kina ima drugi vojni budžet u svijetu, poslije SAD i treću po snazi vojsku, poslije ruske i američke. Snaga ruske vojske je u nuklearnoj trijadi (kopnenog, pomorskog i vazdušnog baziranja), zasnovanoj na hipersoničnom oružju, koje drugi

Peking je nastojao da uspostavi ravnotežu u podršci Moskvi, a da pritom ne ošteti svoje vojne i ekonomske veze s Ukrajinom.

Kinu i Rusiju ne spaja ideologija, one su zemlje sa različitim društveno-ekonomskim sistemima.

⁷⁵ <https://www.bbc.com/serbian/lat/svet-60046816>

za sada nemaju. Kada bi Kina prisajedinila Tajvan, bila bi daleko jača na zapadnom Pacifika i čak mogla da ugrozi vojne baze SAD na Guamu i Havajima. Ona tvrdi da su njene namjere isključivo miroljubive.

Mjesne vlasti nazivaju Tajvan Republikom Kina, a NR Kina ga smatra svojim odmetnutim dijelom.

Mjesne vlasti nazivaju Tajvan Republikom Kina, a NR Kina ga smatra svojim odmetnutim dijelom, koji se odvojio od nje 1949., krajem građanskog rata nakon pobjede komunista. Na ostrvu ne prihvataju socijalizam i razvijaju kapitalističke društveno-ekonomske odnose. Osnivač „nezavisne države“ je nacionalistička stranka Kuomintang. SAD smatraju Tajvan dijelom takozvanog „slobodnog svijeta“ i ponašaju se kao njegov pokrovitelj, zaštitnik od mogućeg upada kineske vojske i prisajedinjenja matici zemlji.

Tajvan je tehnološki visoko razvijen, sa vrlo značajnom proizvodnjom poluprovodnika, jednom od najboljih u svijetu. Tajvanska privreda je od izuzetnog značaja. Veliki dio elektronske opreme u svijetu, telefona, računara, satova, pokreću čipovi koji se prave na Tajvanu. Tajvanska kompanija za proizvodnju poluprovodnika TSMC (Taiwan Semiconductor Manufacturing Company) snabdijeva više od pola svjetskog tržišta, 2021. je vrijedila skoro 100 milijardi dolara. TSMC većinu tvornica ima na Tajvanu. Proizvodi čipove i poluprovodnike za skoro sve svjetske gigante iz svijeta tehnologije, a i mašine i opremu za proizvodnju čipova u drugim kompanijama. Iako i one kao Qualcomm, Samsung, Intel i Foxconn imaju svoje tvornice čipova, nijedna ne može da radi bez osnovnih tehnologija iz TSMC. Uz to, i 1/4 proizvodnje tzv. 'CSD čipova' (Custom Silicon Development) je na Tajvanu. CSD su čipovi posebne namjene prvenstveno u vojnoj, avio i svemirskoj industriji. I proizvodnja čipova za potrošačku elektroniku (DAC, DVC i DST) je mahom u tajvanskim tvornicama. Ove kompanije su toliko uznapredovale da je ostatku 'tehnološkog svijeta' potrebno bar 8 godina da ih sustigne. Mnoge kineske tvornice proizvode čipove koji jedno ili više pokoljenja zaostaju

Tajvan je tehnološki visoko razvijen.

za tajvanskim. Pametni telefoni, tableti i računari imaju bar nekoliko tajvanskih čipova. I kineske kompanije su poslije 2000. većinu čipova počele da proizvode „kod komšija“, jer su bolji. Nijedan novi automobil, sa brojnim funkcijama kojim upravlja računar, ne može biti proizveden bez čipova s Tajvana. Zastoji u proizvodnji i isporukama

su prvenstveno zbog dugotrajnih zatvaranja u Kini radi pandemije, ali ključni su čipovi s Tajvana. 2 od 3 nova elektronska uređaja imaju neki od čipova proizvedenih na njemu.

Ako bi Kina pokušala da vojno vrati Tajvan to bi zaustavilo tehnološku industriju u SAD, EU i širom svijeta. Kinesko-tajvanski rat, u koji bi se vjerovatno uključile SAD, Južna Koreja i Japan, bi koštao svjetsku ekonomiju najmanje 1,5 triliona dolara. Uz to, nijedna druga kompanija nema zamjenu za čipove i poluprovodnike s Tajvana, jer nije ovladala potrebnim tehnologijama. Koliko je stanje ozbiljno govori i podatak da TSMC gradi svoju najveću tvornicu u Arizoni, u SAD. Taj projekt je Bijela kuća najavila kao „osiguranje daljeg razvoja“ SAD i „oslobađanje od zavisnosti tehnološkog uvoza iz Kine“. Tvornica će proizvoditi najnovije tri-nanometarske čipove, a u njoj će se vršiti i istraživanja za proizvodnju čipova za kvantne računare i čipove sa mogućnostima vještačke inteligencije. Prisajedinjenje Tajvana bi dalo Peking u visoki stepen nadzora nad jednom od najvažnijih industrija u svijetu.

Ako bi Kina pokušala da vojno vrati Tajvan to bi zaustavilo tehnološku industriju u SAD, EU i širom svijeta.

Napetost između Kine i Tajvana stalno raste - prošle godine je bio najveći broj upada kineskih borbenih aviona u vazdušni prostor Tajvana. Đinping tvrdi da „ponovno ujedinjenje“ s Tajvanom „mora biti postignuto“, nije isključio mogućnost upotrebe vojne sile. Međutim, Tajvan sebe doživljava kao nezavisnu državu, sa vlastitim ustavom i demokratski izabranim vođstvom.

Postoje brojne sličnosti između Ukrajine i Tajvana⁷⁶. Obe „zemlje“ su bile dio veće državne zajednice, imaju stanovništvo koje istorijski i kulturološki pripada većoj cjelini, žele potpunu nezavisnost od svog ‘starijeg brata’, te ulazak u zapadne vojno-političke saveze - Ukrajina u EU i NATO, a Tajvan sa SAD. Rusija od raspada SSSR Ukrajinu (kao i Bjelorusiju, Moldaviju i Gruziju) smatra svojom oblašću uticaja, na sve načine pokušava da onemogući evroatlantski put Kijeva, a Kina nikada nije ni priznala posebnost Tajvana na bilo koji način, smatra ga dijelom zemlje, mada nema de jure vlast, ni vojne snage na njemu.

Napetost između Kine i Tajvana stalno raste.

⁷⁶ <https://balkans.aljazeera.net teme/2022/5/11/moguci-kineski-napad-na-tajvan-rat-koji-se-nikome-ne-isplati>

Tajvanski moreuz, između Kine i Tajvana, je širok najviše 180 km, kroz njega redovno patroliraju ratni brodovi SAD. Ukrajina ima dugu granicu s Rusijom, stanovništvo ne samo u pograničnim

SAD su i 'nezvanični' vojni saveznik Tajvana.

dijelovima je rusko. Dok je Ukrajina članica OUN i međunarodno priznata, nezavisnost Tajvana priznaje 13 država, takve kao Haiti, Nikaragva, Honduras, Svaziland, Tuvalu i – Vatikan, jer Kina ima strogu politiku prekida diplomatskih odnosa sa svim zemljama koje ga priznaju. Kina je druga ekonomija svijeta, prekid diplomatskih odnosa bi se uveliko odrazio na trgovinske odnose, te ogromna većina zemalja članica OUN ne prizna Tajvan zvanično, ali nezvanično on ima veliku podršku SAD, Kanade, Britanije i Njemačke, sa milijardama dolara ulaganja prije svega u elektronsku industriju.

SAD su i 'nezvanični' vojni saveznik Tajvana, Pentagon ga smatra dijelom pacifičkog prostora kojem pripadaju Japan, Južna Koreja i Filipini. Proteklih godina SAD su Tajvanu prodale najsavremeniju vojnu tehnologiju, kakvu nemaju ni mnoge članice NATO. Ove godine Tajvan će dobiti isporuku najnovijih modularnih raketnih sistema za dejstvo protiv podmornica i brodova, koji se mogu koristiti s brodova, aviona i kopna. Uz to, američki ratni brodovi i bar jedan nosač aviona patroliraju vodama Tajvanskog moreuza najmanje 2 puta mjesečno, a povremeno i jednom nedeljno. Prilikom preuzimanja dužnosti predsjednika 20. januara 2021. Bajden je rekao da će „SAD vojno braniti Tajvan“ ako Kina pokuša da ga zauzme.

Stanovnike Tajvana je usred noći 23/24. jula probudila sirena za vazдушnu opasnost, dok su nebo počeli da paraju borbeni avioni spremni da odbiju napad⁷⁷. Svi koji su se zadesili na ulici pozvani su da odu u skloništa, a na mobilne telefone je stigao SMS „Spremite se za udar projektila.“ Tajvan provodi najmasovnije vojne vježbe s učešćem građana u trenutku kada su vlasti zemlje, predvođene predsjednicom Caj Ingven, uvjerenе da će ga Kina napasti.

Novi sukob na Dalekom istoku je itekako moguć.

Novi sukob na Dalekom istoku je itekako moguć, ne može se odvojiti od ruske vojne operacije u Ukrajini. Oči svijeta su usredsređene na nju, ali ne smije se potcijeniti kriza koja tinja na

⁷⁷ https://www.republika.rs/svet/svet/374687/kina-tajvan-rat?utm_source=pushfire-base&utm_medium=web&utm_campaign=push-date-2022-07-27-news-374687

drugom kraju Evroazije, udaljenom 8.000 km. Putin i Đinping su odlučni da zaštite svoje zemlje od zapadnih vazala koji ih ugrožavaju. Otkad su komunisti došli na vlast u kontinentalnoj Kini 1949. imaju problem s Tajvanom. On je zvanično dio Narodne Republike Kine, ali je u stvarnosti nezavisan od nje. Kao što Putinu nije po volji nacistička Ukrajina na granici Rusije, tako je i odmetnuto kinesko ostrvo udaljeno samo 160 km od obale neprihvatljivo za Đinpinga. Vazduhoplovne snage i mornarica Kine su sve prisutniji oko i iznad Tajvana, Peking neće prepustiti SAD geopolitički izuzetno važno ostrvo. U slučaju izbijanja novog rata na Dalekom istoku, stanje u Ukrajini bi djelovalo kao dječija igra.

SAD u suparništvu s Kinom pričaju o demokratiji, suprotstavljajući je kineskoj „autoritarnosti“.

Najnoviji talas napetosti je izazvala posjeta Nensi Pelosi, predsjedavajuće Predstavničkog doma Kongresa SAD Tajvanu 2-3. avgusta. Posjetila je Zakonodavni juan (parlament), gdje se sastala s vodstvom ostrva, uključujući Caj Ingven. Kina je više puta upozoravala da Pelosi ne ide na Tajvan. SAD su poručile da ih neće uplašiti kinesko zveckanje oružja. Kineski ratni avioni i brodovi su patrolirali duž sredine moreuza, a tajvanski bili u pripravnosti. Ni jedni ni drugi obično ne prelaze pravac razdvajanja. Kineska vojska je pojačala vježbe u Južnom kineskom i Istočnom kineskom moru, uključujući i vode provincije Fuđan, koju od Tajvana odvaja moreuz⁷⁸.

Odmah po slijetanju na aerodrom u Tajpeju, glavnom gradu, baba je propjevala o američkoj podršci tajvanskoj demokratiji: „Poseta naše delegacije Tajvanu odaje počast nepokolebljivoj posvećenosti Amerike da podrži tajvansku demokratiju. Naši razgovori sa rukovodstvom Tajvana ponovo potvrđuju našu podršku našem partneru i promovišu naše zajedničke interese, uključujući unapređenje slobodnog i otvorenog indo-pacifičkog regiona“ - napisala je na Tviteru⁷⁹. SAD u suparništvu s Kinom pričaju o demokratiji, suprotstavljajući je kineskoj „autoritarnosti“ i, što je pravi clj, stvaraju savez zemalja koji bi im omogućio da, po njihovoj procjeni, vladaju ogromnom indo-pacifičkom obla-

Kina je 5. avgusta objavila da će obustaviti saradnju sa SAD u brojnim oblastima, uključujući i vojne pregovore.

78 https://www.nportal.rs/vest/28808/vesti/planeta/kineska-vojska-vojna-vezba-napetost-kina-tajvan-bojevo-gadjanje?utm_campaign=push-date-2022-08-02-news-28808&utm_medium=web&utm_source=pushfirebase

79 https://www.novosti.rs/planeta/svet/1141680/najnovije-vesti-kina-tajvan-nensi-pelosi-izjava?utm_source=pushfirebase&utm_medium=desktop&utm_campaign=push-date-2022-08-02-vest-1141680

šću, koja će nakon spora s Rusijom postati žarište svjetske (geo) politike. Naravno, ako ga prežive. Napoleon i Hitler se nisu najbolje proveli iako su samouvjereno povelili vojske na nju.

Kina je poslala više od 100 borbenih aviona i 10 ratnih brodova na vojne vježbe.

Kina je 5. avgusta objavila da će obustaviti saradnju sa SAD u brojnim oblastima, uključujući i vojne pregovore, zbog posjete Pelosi Tajvanu⁸⁰. Ona je najviši američki političar koji je posjetio Tajvan posljednjih 25 godina. Kina obustavlja pregovore o klimatskim promjenama, saradnju u oblastima prekograničnog kriminala i povratku ilegalnih došljaka. To su glavne od 8 objavljenih mjera. Otkazan je i radni sastanak predstavnika kineskog i ministarstva odbrane SAD.

Kina je poslala više od 100 borbenih aviona i 10 ratnih brodova na vojne vježbe. Lovci, bombarderi, razarači i fregate su učestvovali u „zajedničkoj operaciji blokade“ u 6 zona na moru, u smjeru ka obali Tajvana. Istočna komanda vojske je ispalila nove verzije projektila i pogodila mete u Tajvanskom moreuzu. Neki su preleteli iznad Tajvana i odetili u Pacifik.

ZAKLJUČAK

„U dobru je lako dobar biti,
na mucu se poznaju junaci“.
Negoš, 'Gorski vijenac'

Nakon Hladnog rata, SAD su počele ubrzano stvaranje svoje svjetske imperije, koje su prikrivale zloupotrebom ideologije borbe za slobodu, demokratiju i ljudska prava. Zemlje „zlatne milijarde“ i dalje sve ostale smatraju svojim drugorazrednim kolonijalnim posjedom. Ali, naišle su na otpor, prvenstveno velike, moćne Rusije, koju su, nakon sloma SSSR, smatrale otpisanom. Tekuće promjene u ekonomiji i međunarodnoj politici su tektonske, revolucionarne. Cijeli svijet se budi i shvata da je takozvani 'jednopolarni svjetski poredak', kojim vlada Zapad, kočnica razvoja civilizacije. Videći da gube vlast, nadnacionalne, globalističke vladajuće klase zapadnih zemalja pribjegavaju otvorenom despotizmu.

Nakon Hladnog rata, SAD su počele ubrzano stvaranje svoje svjetske imperije.

⁸⁰ https://www.blic.rs/vesti/svet/kina-presekla-zbog-posete-nensi-pelosi-prekidamo-saradnju-sa-amerikom-u-brojnim/qd5cd95?utm_source=browser&utm_medium=push&utm_campaign=2022-08-05-KINA-PRESEKLA

Raspaljivanjem nacionalističkih strasti i klerikalizma Zapad je srušio 3 velike slovenske države – SSSR 1991., Jugoslaviju u bratoubilačkom ratu 1991-99. i Čehoslovačku.

Istovremeno, Njemačka se ujedinila, okupljala i svuda podsticala i pomagala neprijatelje ruskog i srpskog naroda. Na ruševinama SSSR i Jugoslavije

Zapad vodi vjerski rat protiv Rusije i pravoslavne civilizacije.

su nastale kleronacističke državice, vraćene daleko u mračnu prošlost mržnje i neprijateljstva. EU je širena na račun slovenskih naroda, Srbi i Rusi su potisnuti daleko na Istok. U Jugoslaviji je protjerano milion Srba, a koliko je Rusa ni oni sami ne znaju. Prepolovljeni su ili skoro potpuno nestali u bivšim republikama SSSR.

Zapad vodi vjerski rat protiv Rusije i pravoslavne civilizacije. Njegova ideologija je kleronacizam, nisu, kako govore, demokratija i ljudska prava. Naprotiv, cinično zloupotrebljava te najviše političke ideale za ostvarivanje svoje gnusne politike razaranja etnički i vjerski složenih zajednica raspaljivanjem klerikalizma i nacionalističkih pokreta u njima.

Razaranje pravoslavni crkava, prvenstveno Ruske i Srpske, služi uništenju pravoslavne blagodatno-saborne kulture, u kojoj čovjek živi i radi za viši smisao, zajednicu, a ne samo sebe. Uspostavljanju bezlične mase usamljenih pojedinaca, koje ne povezuje ništa veliko i sveto, je put u propast. Satanistička ideologija i praksa zapadnih elita ukazuje na mračnu budućnost čovječanstva ako nastavi putem rušenja konzervativnih, hiljadama godina stvaranih i provjerenih vrijednosti i normi života u zajednici. Rušenje i uništenje još nedovršenog neoliberalnog svjetskog poretka je neodložan zadatak sadašnjeg pokoljenja. Kao i nacistički pokreti i vlasti u državama nastalim na ruševinama velikih višenacionalnih zajednica, nove 'autokefalne' crkve služe širenju satanizma, a ne očuvanju i razvoju hrišćanske civilizacije, ostvarivanju Hristovog zavjeta Carstva Božijeg na Zemlji. Novi 'mitropoliti' blagosiljaju takozvane 'jednopolne brakove', protivne prirodi i zdravoj pameti.

Nakon preuzimanja Srednje i Istočne Evrope 1991-2013., ostavljajući u zaleđu nepokorne Srbe, SAD, EU i NATO su 2014. izvršili upad i u 'Ruski svijet' dovođenjem nacista na vlast u Kijevu nasilnim državnim udarom. Na čelu države su se našli Hazari, koji služe cionističkoj mafiji. Cilj joj je obnova Hazarskog kaganata, koji je 3 vijeka globio i robio susjedne zemlje i narode.

Zapad je 8 godina, 2014-22., od bratske Ukrajine stvarao placdarm za napad na Rusiju.

Krim i Donbas su se suprotstavili nacistima. Zapad je 8 godina, 2014-22., od bratske Ukrajine stvarao placdarm za napad na Rusiju, zalučivao narod i stvarao njenu nacističku vojsku. U međuvremenu je pljačkao sve što je stigao, 'kupio' skoro trećinu plodne ukrajinske zemlje.

Tekuća zbivanja u svijetu su rezultat rasističke, neokolonijalne politike G7.

Zapad je odbio zahtjeve Rusije za međusobnim jamstvima bezbjednosti, koje je ona tražila krajem 2021. i povlačenje vojske na stanje 1997., kada je potpisan sporazum Rusija-NATO. Nije odustao od namjere da je i dalje opkoljava i priprema njeno uništenje.

Odluka o izvođenju vojne operacije za razoružanje i denacifikaciju Ukrajine je iznuđena i neophodna. Ona je samo jedan korak na putu ka uspostavljanju novog, istinski demokratskog međunarodnog poretka. Na tom putu Rusija je već preduzela operacije, među njima i vojne, u Gruziji 2008., na Krimu 2014., u Siriji 2015, Libiji 2019., Bjelorusiji 2020. i Kazahstanu 2022.

Tekuća zbivanja u svijetu su rezultat rasističke, neokolonijalne politike G7, uključujući izdavanje i gomilanje neobezbjeđenih dugova, a ne ruske vojne operacije u Ukrajini, počete 24. februara 2022. Dužničko ropstvo je novi vid pljačke, manje vidan od grubog vojnog, koje su praktikovale zapadne zemlje tokom svoje petovjekovne kolonijalne vladavine. Inflaciju i probleme s energijom i hranom je izazvala ekonomska politika Zapada. Vojnu operaciju u Ukrajini zapadna oligarhija koristi kao 'pojas za spasavanje' da bi za probleme koje je stvorila optužila Rusiju. Sankcije protiv nje su sulude, nanose štetu prvenstveno EU i drugim koji ih uvode. „Evropska porodica“ je konačno izgubila politički suverenitet, postala vazal SAD. Može se očekivati da će stanje na Zapadu, u SAD, cijelom anglosaksonskom svijetu, Evropi i 'novom Zapadu' (azijskim tigrovima), dovesti do promjene elita, narod se buni protiv obnove nacizma. Na ratištu nisu 'demokratije' protiv

Može se očekivati da će stanje na Zapadu, u SAD, cijelom anglosaksonskom svijetu, Evropi i 'novom Zapadu' (azijskim tigrovima), dovesti do promjene elita.

'autoritarnih režima', kao što tvrde zapadni državnici, već antifašisti protiv neonacista, predvođenih američkim. Rusija je danas, kao i SSSR 1941., na braniku slobode i ljudskog dostojanstva.

Srbi su uvijek u svojoj istoriji služili najvišim idealima slobode i pravde, pa će i sada, zajedno s bratskom Rusijom, ma koliko to teško bilo.

Prof.dr Stevo Pašalić

REPUBLIKA SRPSKA - ŠTA NAS SPAŠAVA OD "DEMOGRAFSKOG SLOMA"?

Sažetak: Tema rada je da se kroz prizmu kretanja stanovništva u Srpskoj (i BiH) da osvrt na ekonomiju i ekonomski rast, uzimajući u obzir proces demografske tranzicije, a potom i ekonomske tranzicije. Zbog svega što se navodi, za analizu je bilo bitno razumijevanje demografske tranzicije kao ključne snage koja je rukovodila evoluiranjem klasične Maltuzijanske populacione dinamike (vođene fiksnim faktorima proizvodnje) ka održivom rastu. Rezultati istraživanja pokazuju da nesinhronizovane pojave koje karakterišu BiH (povećanje očekivanog životnog vijeka, dramatičan pad fertiliteta i emigracija) nisu isti po brzini, obimu i vremenu promjena. Zaključak je da su ključni makroekonomski efekti demografske tranzicije na ovom prostoru (BiH, bivša Jugoslavija), značajan porast štednje, porast cijene rada za oko 0,4% u narednih pola vijeka, znatno smanjivanje kamatnih stopa i možda najznačajnije porast prosječne produktivnosti za 1,5 puta tokom istog perioda, usljed promjene starosne strukture aktivnog stanovništva indukovane tranzicijom u domenu ferti-

Tema rada je da se kroz prizmu kretanja stanovništva u Srpskoj (i BiH) da osvrt na ekonomiju i ekonomski rast.

liteta. Kada se tome dodaju razmjere nepovratnih demografskih ratnih gubitaka (tokom 20.vijek), možemo primijeniti upoređivanje hipotetičkog broja stanovnika koji bi bio

Na globalnom nivou, broj muške populacije je nešto brojniji od broja ženske populacije.

da nije bilo ratova, te faktičkog broja stanovnika.

Stanovništvo nije samo dio ekonomskog razvoja, nego je i bitan dio razvoja svake zemlje. Zato i sliku ekonomske situacije u BiH i Republici Srpskoj ne možemo gledati bez osveta na kretanje stanovništva i njegovu funkciju u društvu. Svoj značaj stanovništvo pokazuje tako što se javlja u ulozi i proizvođača i potrošača. Tokom dugog istorijskog razvoja brojnost stanovništva i radne snage bili su dominantni faktori rasta proizvodnje zbog toga što je kapital uvijek bio ograničeni faktor ekonomskog razvoja. Stanovništvo na ekonomski razvoj utiče svojim kvantitativnim i kvalitativnim karakteristikama.

Ključne riječi: demografska tranzicija, stanovništvo, fertilitet, ekonomski razvoj

UVOD

Stanovništvo BiH čini manje od 0,041 % svjetske populacije, a Republike Srpske 0,014 %.

Na globalnom nivou, broj muške populacije je nešto brojniji od broja ženske populacije, dok je u BiH i Republici Srpskoj taj odnos blago veći u korist ženske populacije. Djeca do 15 godine (mlado stanovništvo 0-14) čini oko 25 % svjetskog stanovništva, a stanovništvo starije od 60 godine (60+) oko 13 %. Navedene strukture stanovništva su daleko nepovoljnije u BiH i Republici Srpskoj, gdje je taj odnos gotovo obrnut.

Evropa ima 25 % stanovništva starijeg od 60 godina, sa očekivanjem da će taj broj porasti do 2050.godine na 35 %. Istovremeno, u Africi koja ima najmlađe stanovništvo, očekuje se rast udjela ove kategorije sa sadašnjih 6 %, na 9 % u 2050.godini. Godišnji broj

Evropa ima 25% stanovništva starijeg od 60 godina.

živorođene djece u svijetu iznosi oko 141 miliona, a umrlih 58 miliona stanovnika, pa je prirodni priraštaj oko 83 miliona stanovnika godišnje.

Navedeni podaci su u BiH i Republici Srpskoj vrlo nepovoljniji, gdje je u BiH 2021.godine rođeno 25.870 djece, od toga u Srpskoj 9.274, dok je broj umrlih u BiH 48.503 a od toga u Srpskoj 19.002.

Dakle, godišnja stopa nataliteta na globalnom nivou iznosi oko 19‰, stopa mortaliteta oko 7‰, a stopa prirodnog priraštaja oko 12‰. Ove stope su u BiH i Republici Srpskoj vrlo nepovoljne i potvrđuju evidentnu dugogodišnju prirodnu depopulaciju. Stopa ukupnog fertiliteta na svjetskom nivou iznosi 2,5 a u BiH i Republici Srpskoj 1,3 (prosječno rađanje po ženi u fertilnom periodu). Procijenjeni životni vijek pri rođenju za svjetsku populaciju iznosi 71,7 godina, a u BiH oko 77 godina (74,4 godina za muškarce i 79,4 godine za žene).

Produktivna faza demografske tranzicije, kada je natalitet bio viši od mortaliteta, u BiH je počela značajnije slabiti od 1980.-tih godina.

Produktivna faza demografske tranzicije, kada je natalitet bio viši od mortaliteta, u BiH je počela značajnije slabiti od 1980.-tih godina. Nakon 2000.-tih godina, većina ruralnih (seoskih), a ubrzo i urbanih (gradskih) naselja bilježi negativno prirodno kretanje stanovništva. Dovoljno je navesti da je u Republici Srpskoj 1999.godine rođeno 14.500 djece, da bi se taj broj 2020.godine smanjio na 9.161 djece, odnosno za 37%.

Uz negativan prirodni priraštaj, kao glavni indikator procesa depopulacije javlja se negativan migracioni saldo (emigracija). Migracije stanovništva iz BiH je istorijsko obilježje sa pojačanim intenzitetom u ratu (1992-1995), a i nakon rata do danas. Međutim, savremena emigracija, od početka 21.vijek, demografski je znatno nepovoljnija: odlazi mlada obrazovana radna snaga, a često emigriraju i cijele porodice.

Rješavanje demografske krize (ili bar ublažavanja) je najkompleksniji i najteži zadatak koji se postavlja pred društvo Republike Srpske. Anlizi strukture i kvaliteta ljudskih resursa treba prići sveobuhvatno i multidisciplinarno, odnosno treba sagledati sve kvantitativne i kvalitativne komponente stanovništva. Tek takva analiza može biti osnova za ugradnju demografskog faktora sa ostalim faktorima lokacije u planove razvoja.

Sa modernizacijom društva i intenzivnom industrijalizacijom i tercijarizacijom nije se u Srpskoj samo smanjivao broj stanovnika, nego je došlo i do intenzivne transformacije u prostornom razmještaju stanovništva. Radi se o procesima deruralizacije i deagrarizacije, odnosno migriranju stanovnika u gradove.

Uz negativan prirodni priraštaj, kao glavni indikator procesa depopulacije javlja se negativan migracioni saldo (emigracija).

U kasnoj podetapi demografske tranzicije rađa se posttranzicijska demografska etapa, koja donosi sve izraženije trendove

Interne migracije na relaciji selo-grad ispraznile su brojna naselja u BiH i Srpskoj.

depuplacije, praktično na cijelom prostoru Republike Srpske. Bosna i Hercegovina je najbrže od svih manje razvijenih zemalja na području Balkana prošla kroz *demografsku tranziciju*, te se prema relevantnim pokazateljima, rangira među demografski najkritičnije evropske zemlje. Najveći krivac za ovo je **tranzicija tržišne ekonomije**. Emigracijom se gubi ljudski kapital čime se ugrožava perspektiva ne samo demografska, nego i uopšte društveni razvoj.

Konačno, vidljivo je da su pod uticajem društvenih promjena, trogeneracijske porodice koje su egzistirale u BiH (i Srpskoj) društvu prije nekoliko decenija bile okosnica društva, a danas su zastupljene u manjem obimu, pa možemo govoriti o dominantnoj formi dvogeneracijske porodice.

Interne migracije na relaciji selo-grad ispraznile su brojna naselja u BiH i Srpskoj, a najveće smanjenje bilježi se u brdsko-planinskim prostorima. Generacija žena koje sada rađaju za oko trećinu je manja od generacija njihovih majki, a iz godine u godinu se smanjuje broj žena u fertilnom periodu (15-49), što jednostavno znači da nema i neće imati ko da rađa djecu (u dovoljnom broju).

Ujedinjene nacije su razvile novu globalnu agendu održivog razvoja koja usmjerava javne politike na nacionalnom i lokalnom nivou do 2030. godine (United Nations 2015). Agenda 2030. sadrži **17 ciljeva održivog razvoja** i **169** podciljeva, odnosno konkretnih ciljnih vrijednosti, za koje su definisani *indikator* pomoću kojih je moguće mjeriti ostvarivanje tih vrijednosti. Ovako strukturiran dokument obuhvata sve tri ključne dimenzije održivog razvoja svake populacije: ekonomski rast, socijalnu inkluziju i zaštitu životne sredine.

Iako se populacioni razvoj ne pominje eksplicitno, u izvještaju se navode faktori koji direktno utiču na tendencije prirodnog

Ujedinjene nacije su razvile novu globalnu agendu održivog razvoja.

obnavljanja stanovništva. Akcentat je na *ekonomskom* i *zdravstvenom aspektu* održivog razvoja, ali je pomenut i aspekt inkluzivnosti i jednakosti, koji, takođe spada, prije svega u domenu rodne jednakosti, u ključne determinante nepovoljnih demografskih indikatora.

METODOLOŠKI OKIVR ISTRAŽIVANJA

Stanovništvo svijeta dostiglo je 7,928 milijardi tokom 2022. godine. Kao i svaka prethodna milijarda, tako i ovaj događaj izaziva brojne diskusije i kontroverze. Ponovo je na dnevni red brojnih naučnih skupova, međunarodnih konferencija i istraživačkih projekata došlo pitanje: Kuda ide čovječanstvo?

Stanovništvo svijeta dostiglo je 7,928 milijardi tokom 2022. godine.

Osnovna hipoteza direktno problematizuje ključne demografske postavke, koje su već standardizovane, prema kojima je demografski razvoj globalno (u svijetu), očekivan, logičan, standardno uslovaljen i na koji se ne može posebno uticati. Prirodni priraštaj, odnosno biovitalitet je glavni elemenat opstanka jednog naroda. Kada on postane negativan, ukoliko nema imigracije, dolazi do smanjenja broja stanovnika. Ako je godišnja stopa prirodnog priraštaja stanovništva negativna ($-4,61_0/^{00}$), tada se broj stanovnika određene teritorije upolovljuje za 150 godina. Stopi od $-9,2_0/^{00}$ odgovara period od 75, a stopi od $-13,77_0/^{00}$ period od 50 godina. Ako je stopa prirodnog priraštaja stanovništva $-27,35_0/^{00}$, tada se broj stanovnika dvostruko smanji, odnosno upolovi za 25 godina, tj. za jedan generacijski razmak. I obrnuto, ako je stopa prirodnog priraštaja, na primjer $35,26_0/^{00}$, tada će se broj stanovnika udvostručiti za 20 godina. Godišnjoj stopi od $6,96_0/^{00}$ odgovara period udvostručenja od 100, stopi od $3,47_0/^{00}$ od 200 i stopi od $1,39_0/^{00}$ period od 500 godina.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA I ANALIZA

Kakvi su trendovi u kretanju populacije u BiH i Republici Srpskoj? Da li oni predstavljaju odraz tendencija ispoljenih u regionu jugoistočne Evrope? Situacija u BiH je nešto komplikovanija pošto posljednjih desetak godina 20. vijeka predstavljaju oličenje simultanog odvijanja dva tipa tranzicije, za koje će se vremenom ispostaviti da nisu bile nezavisne jedna od druge, ekonomske, koja je u to vrijeme tek počela, te demografske koja je trajala decenijama prije toga.

Kuda ide čovječanstvo?

U periodu od 2014. do 2021. godine, prirodnom depopulacijom BiH je izgubila 86.170 stanovnika, a Republi-

ka Srpska 48.449 stanovnika. U periodu 2010-2021. se nalazimo među deset zemalja sa najnižom stopom ukupnog fertiliteta (1,35).

Ratovi su uvijek uticali na dinamiku broja stanovnika i sastav stanovništva svake države u ratu.

Ratovi su uvijek uticali na dinamiku broja stanovnika i sastav stanovništva svake države u ratu. U nekim zemljama, kao što je BiH, ratovi su izazivali velike **demografske katastrofe**. Oni su uticali na povećavanje smrtnosti, smanjenje nataliteta i prirodnog priraštaja, promjene nivoa bračnosti.

Demografski govoreći o ljudskim vojnim gubicima, treba razlikovati dva pojma: **ukupne gubitke**, tj. ukupni faktički broj umrlih vojnika za vrijeme rata, i **čiste gubitke**, koji se dobiju oduzimanjem obične smrtnosti u datim uslovima. Pri određivanju razmjera nepovratnih demografskih gubitaka mogu biti od koristi promjene između popisa prije i poslije rata, posebno u pogledu broja muškog stanovništva. Treba imati u vidu da smanjivanje broja muškog stanovništva u periodu između dva popisa ne predstavlja samo rezultat ljudskih gubitaka nego i demografskih kretanja. Jedan od način korišćenja materijala popisa je izračunavanje "manjka" muškog stanovništva u odnosu na žensko. Žensko stanovništvo se uzima kao kontrolna grupa, na osnovu koje se izračunava manjak muškog stanovništva. Prema tome, u svakom konkretnom slučaju potrebno je vršiti odgovarajuće proračune na osnovu mase statističkih podataka. U različitim publikacijama daju se često paušalni podaci o vojnim gubicima, koji se međusobno dosta razlikuju (Grčić, 2009.).

Stanovništvo BiH i ratni gubici (1910-2021)

Godine popisa	1910.	1921.	1931.	1948.	1991.	2013.	2021.
BiH	1.898.044	1.890.440	2.323.555	2.563.767	4.377.033	3.531.159	3.015.270

Izvor: Popisi stanovništva u BiH 1879.-2013. Agencija za statistiku BiH.

Ako se uzmu u obzir karakteristike **prirodnog kretanja** stanovništva u BiH u periodu (1910-1921), sa srednje visokim natalitetom, nižim mortalitetom i umjerenim prirodnim priraštajem (prema poređenju sa evropskim stanjem), te da je prostor BiH bio sa relativno jakim biodinamikom, očigledno je da su ratni gubici direktno uticali na demodinamiku i pravce

Žensko stanovništvo se uzima kao kontrolna grupa, na osnovu koje se izračunava manjak muškog stanovništva.

promjena. Značajan uticaj na demografski razvoj stanovništva BiH bili su **veliki ratni gubici** stanovništva tokom Prvog svjet-

skog rata (1914-1918)). Prema navodima Đ. Pejanovića, ti gubici su **320.000**, s tim da je znatno veći gubitak bio kod pravoslavnih nego muslimana i katolika zajedno. Takođe, poslije Prvog svjetskog rata značajna su i iseljavanja stanovništva (posebno pravoslavnog i muslimanskog stanovništva). Inače, da nije bilo rata i da se demografski razvoj odvijao prema tadašnjim prirodnim i migracionim kretanjima, BiH bi 1921.godine imala najmanje **200.000** stanovnika više nego 1910.godine. Međutim, podaci za 1921.godinu upravo potvrđuju navedene demografske gubitke, što je za posljedicu imalo čak smanjeni broj stanovnika u odnosu na 11 godina ranije. To dalje potvrđuju demografski trendovi po popisu 1931.godine, kada je za deset godina broj stanovnika porastao za cijelih **433.115** stanovnika., jer je prirodni priraštaj u prosjeku bio veći od 20% , a u nekim periodima i znatno veći, s obzirom da je i tada BiH izgubila određeni broj stanovnika emigracijom kao istorijskom konstantom.

Značajan uticaj na demografski razvoj stanovništva BiH bili su **veliki ratni gubici** stanovništva tokom Prvog svjetskog rata (1914-1918).

Kumulativni demografski gubici BiH 1991-2021.

Klasifikacija gubitaka	1991-1995.	1991-2013.	1991-2021.	%
Direktni ratni gubici	112.260	112.260	112.260	8,24
Čisti demog.gubici	39.750	70.372	134.549	9,87
Migracioni gubici	527.887	690.874	919.594	67,50
Nerezidentno stanovn.	-	196.000	196.000	14,39
Svega:	679.897	1.069.506	1.361.763	100,0

Izvor: Autorovo izračunavanje na osnovu podataka statističkih institucija BiH i Republike Srpske

BiH je dakle 1931.godine imala **2.323.555** stanovnika, a nakon Drugog svjetskog rata i ponovnih velikih ratnih gubitaka, broj stanovnika 1948.godine (prvim popisom nakon Drugog svjetskog rata), iznosio je nešto više u odnosu na 1931.godinu, tačnije za svega **240.212** stanovnika. Prema prirodnom kretanju stanovništva u tom periodu (prosječno 21%), broj stanovnika nakon 17 godišnjeg perioda (1931/1948) bi se povećao za najmanje **900.000** stanovnika. Ako se zna da je BiH tokom Drugog svjetskog rata imala oko **700.000** ratnih gubitaka, onda su, uz 240.212 više, naša istraživanja potpuno potvrđena u pogledu demodinamike i demografskih ratnih gubitaka u BiH.

BiH je dakle 1931.godine imala **2.323.555** stanovnika.

U prilog tačnim projekcijama demografskih kretanja i demografskih gubitaka ide i činjenica da je BiH 1991.godine dosti-

Za procjene ukupnih žrtava pojedinih ratova, ili više ratova u određenim istorijskim periodima, treba razraditi posebne modele.

gla demografski maksimum od **4.377.033** stanovnika, što je u odnosu na 1948.godinu povećanje za **1.813.266** stanovnika, ili prosječno godišnje za nešto više od **42.000** stanovnika. U tom vremenskom horizontu prirodno kretanje je variralo od

210/00 do **23,90/00**, a od sedamdesetih godina 20.vijeka stopa prirodnog priraštaja je konstantno padala, ali je i dalje bila značajno pozitivna. Početkom 80-tih godina prošlog vijeka BiH je promijenila obrazac obnavljanja stanovništva i stopa ukupnog fertiliteta je pala ispod proste reprodukcije. Rat u BiH (1992-1995) je generisao krupne demografske promjene. Pored direktnih, evidentni su i indirektni demografski gubici (Pašalić i dr., 2020).

Demografski gubici i broj stanovnika 2021.godine

	Broj stanov. 1991.	Broj stanov. 2013.	Nerez. 2013.	Pr. pr. 2014-2021.	Migrac. saldo 2014-2021.	Depopulacija 1991-2021.	Broj stanov. 2021.
Bosna i Hercegov.	4.377.033	3.531.159	-196.000	-86.170	-233.719	-1.361.763	3.015.270
Republika Srpska	1.558.387	1.228.423	- 58.081	-48.499	- 79.457	-516.001	1.042.386
Federacija BiH	2.731.019	2.219.220	-133.019	-35.587	-149.467	-829.872	1.901.147
Distrikt Brčko	87.627	83.516	- 4.900	-2.084	- 4.795	-15.890	71.737

Izvor: Pašalić, S.(2021): Izračunato jednačinom ravnoteže, na osnovu podataka popisa stanovništva 2013.i demografski biltena vitalne statistike 2014-2021., RZS i Agencija za statistiku BiH; Istraživanje: Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD), 2020.(spoljne migracije)

Za procjene ukupnih žrtava pojedinih ratova, ili više ratova u određenim istorijskim periodima, treba razraditi posebne modele, koji će uzeti u obzir specifične faktore. Ne mogu isti modeli dati dobre rezultate za sve slučajeve.

Tako je, nakon 30-to godišnjeg perioda (1991-2021.), BiH "pala" sa 4.377.033 na 3.015.270 stanovnika. To je ujedno i najveći pad broja stanovnika među zemljama Evrope.

Ne mogu isti modeli dati dobre rezultate za sve slučajeve.

Da nije bilo ratova i velikih demografskih gubitaka (direktnih i indirektnih) projekcija broja stanovnika bi danas iznosila:

Godine popisa	1910.	1921.	1931.	1948.	1991.	2013.	2021.
Bosna i Hercegovina	1.898.044	1.890.440	2.323.555	2.563.767	4.377.033	3.531.159	3.015.270
Da nije bilo ratova	1.898.044	2.098.044	2.523.555	3.423.555	4.823.555	4.980.085	4.747.185

Izvor: Popisi stanovništva u BiH 1879.-2013. Agencija za statistiku BiH, autorovo izračunavanje jednačinom ravnoteže

Pri određivanju razmjera nepovratnih demografskih gubitaka mogu biti od koristi promjene između popisa prije i poslije rata (prirodni priraštaj, migracije). Mogu se primijeniti dva načina procjene: prvi, upoređivanje hipotetičkog broja stanovnika koji bi bio da nije bilo rata, te faktičkog broja stanovnika dobijenog popisom.

Pri određivanju razmjera nepovratnih demografskih gubitaka mogu biti od koristi promjene između popisa prije i poslije rata.

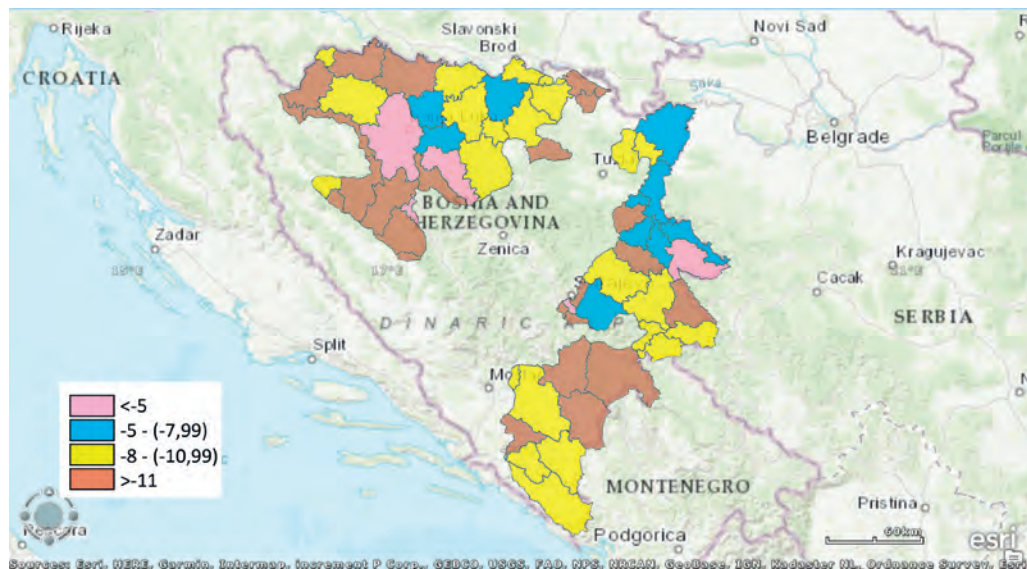
Pošto danas se čini da ne postoje demografske solucije za starenje stanovništva, neophodno je pribjegavanje nedemografskim odgovorima (rješenjima) koja se odnose na poboljšanja u obrazovnoj sferi, prilagođavanja na tržištu rada, u penzionom sistemu i pomjeranja starosne granice penzionisanja. Povećano ulaganje u obrazovanje populacije koja se nalazi u radnom periodu predstavlja značajnu determinantu sa isključivo pozitivnim dejstvom na ekonomski rast. Ako *inputi* rada nastave da opadaju usljed tehnoloških promjena, ova kombinacija malobrojnijih, ali bolje obrazovanih radnika može stimulatивно djelovati na povećanje produktivnosti rada, a to je upravo ono što je svakoj zemlji potrebno (Lutz et al, 2008b, 22).

Ukupni i demografski razvoj Republike Srpske i njenih opština i gradova, sa vrlo različitim prostornim karakteristikama, prate **problemi** koji dovode do nepoželjnih demografskih, ekonomskih i socijalnih posljedica. Obrazac **obnavljanja stanovništva** je promijenjen u pojedinim područjima, što je neposredno posljedica različitih iznosa stope rađanja (nataliteta) i stope smrtnosti (mortaliteta), kao i unutrašnjih i spoljnih migracija, što uglavnom zavisi od ekonomske, socijalne i kulturno-obrazovne razvijenosti. Nepovoljni demografski procesi uticali su na smanjenje **obrazovnog**, a time i **ljudskog kapitala**, kao nosioca društveno-ekonomskog razvoja. U izrazito depopulacionim prostorima ostalo je malobrojno stanovništvo sa nepovoljnim strukturama (biološka, obrazovna..), pa to postaje **limitirajući** faktor daljeg razvoja. Transformacija društva u pravcu

Pošto danas se čini da ne postoje demografske solucije za starenje stanovništva, neophodno je pribjegavanje nedemografskim odgovorima.

ekonomije znanja, zahtijeva i radikalnije promjene u obrazovanju Republike Srpske.

Stope prirodnog priraštaja opština/gradova Republike Srpske, 2021. godine

Izvor: Autorova izrada na osnovu podataka Rođeni i umrli u Republici Srpskoj 2021, Republički zavod za statistiku, Republika Srpska, Banja Luka, 2022.

Kod izgradnje **demografskih modela** stanovništva polazi se od stvarnosti ka apstraktnoj ideji pomoću koje se ta stvarnost opisuje. Zato se i kaže da su **demografski modeli** teorijski izrazi ili teorijske konstrukcije određenih činjenica vezanih za stanovništvo (Breznik, 1992).

Najvažnija demografska implikacija dugoročnog niskog fertiliteta će se odraziti na veliki pad fertilnog kontingenta (broj žena u fertilnom periodu). To će se odraziti na buduću reprodukciju i smanjiti mogućnost djelovanja povećanja novih generacija.

Dosadašnja socijalna politika, kojom se podsticalo **rađanje**

Dosadašnja socijalna politika, kojom se podsticalo **rađanje** trećeg i četvrtog djeteta nije dala očekivane rezultate.

trećeg i četvrtog djeteta nije dala očekivane rezultate, iako se brojnim mjerama godinama borimo sa negativnim prirodnim priraštajem. U novom sistemu vrijednosti **roditeljstvo** je zadržalo visoko mjesto. No, izmijenila se njegova suština. Dijete se rađa, prije svega, da bi se zadovoljile psihološke i emotivne potrebe roditelja, što se ostvaruje sa jednim ili najviše dvoje djece.

Bez promjene stanovišta o porodici u svim segmentima društva, bez promjene stanovišta cijelog društva ne mogu se očekivati veće promjene ponašanja mladih.

U gotovo svim razvijenim, ali i mnogim zemljama u razvoju, u cilju usmjeravanja razvoja i obnavljanja stanovništva, preduzimaju se temeljito i sveobuhvatno *razrađene mjere* iz područja socijalne, ekonomske, stambene, obrazovne, pravne, finansijske, poreske i drugih politika. Navedenim mjerama se utiče na vitalne i ekonomske procese određene države, sa krajnjim ciljem podizanja prirodnog priraštaja, podmlađivanja i porasta stanovništva.

Da bi bilo koja mjera, bilo koja politika mogla da se operacionalizuje i sprovede neophodno je angažovanje i postojanje *odgovarajućih institucija u društvu* i to na svim nivoima. *Rješavanje problema* smanjivanja broja stanovnika je složen proces koji na prvom mjestu postavlja ključni preduslov, siguran sistem gdje ljudi imaju povjerenje u izgradnju i budućnost u svojoj zemlji. To se posebno odnosi na pristup *kvalitetnom obrazovanju* i *zdravstvenoj zaštiti*, siguran i *stabilan posao*, te podsticaji za rađanje i podizanje djece, pa je onda manje vjerovatno da će emigrirati.

U svim zemljama u kojima je stopa ukupnog fertiliteta (SUF) ispod 1,5 u toku je više ili manje izražen proces *ukupne depopulacije* (smanjivanje ukupnog broja stanovnika), uslovljen prirodnom depopulacijom, odnosno zajednički prirodnom depopulacijom i negativnim migracionim saldom (što je slučaj u BiH i Republici Srpskoj). Istovremeno, u toku je i proces *starenja* ukupnog stanovništva, a u okviru njega starenje pojedinih funkcionalnih starnosnih grupa (fertilno stanovništvo, radna snaga, poljoprivredno i seosko stanovništvo, nepoljoprivredno i gradsko stanovništvo).

Postoje ključne odrednice koje bi mogle usporiti ili pak dati određene rezultate u daljem demografskom razvoju Republike Srpske. Prvo, u cjelini posmatrano, promjene u savremenim društvima dovele su do toga da individualne potrebe, na jednoj, te potrebe društva na drugoj strani, u pogledu *demografske reprodukcije* ne koindiceraju.

U svim zemljama u kojima je stopa ukupnog fertiliteta (SUF) ispod 1,5 u toku je više ili manje izražen proces **ukupne depopulacije**.

Postoje ključne odrednice koje bi mogle usporiti ili pak dati određene rezultate u daljem demografskom razvoju Republike Srpske.

Broj stanovnika i prirodni priraštaj opština/gradova Republike Srpske po izbornim jedinicama, 2021.godine (po metodologiji "zatvorenih projekcija")

Izborne jedinice	Broj stanovn. <i>R</i>	Broj živorođen. <i>N</i>	Broj umrl. <i>M</i>	Opšt. stopa <i>n</i>	Opšta stopa <i>m</i>	Prirodn. prirašt. <i>J</i>	Stopa pr. prirašt. <i>j</i>
Izborna jedinica 1	127 181	926	2354	7,28	18,51	-1 428	-11,23
Izborna jedinica 2	129 676	1166	2334	8,99	18,00	-1 168	-9,00
Izborna jedinica 3	255 990	2403	3913	9,39	15,28	-1 510	-5,89
Izborna jedinica 4	67 086	506	1 114	7,54	16,61	-608	-9,08
Izborna jedinica 5	106 839	908	2 014	8,50	18,85	-1 106	-10,35
Izborna jedinica 6	151 994	1 210	2 641	7,96	17,37	-1431	-9,41
Izborna jedinica 7	112413	734	1 464	6,53	13,02	-731	-6,49
Izborna jedinica 8	72962	1 147	2 250	8,57	17,05	-1105	-8,48
Izborna jedinica 9	104 168	802	1 924	7,70	18,47	-1122	-10,77
Republika Srpska	1.128.309	9 274	19002	8,22	16,84	-9728	-8,62

Izvor: Autorova obrada na osnovu podataka vitalne i demografske statistike, RZSRs, Banja Luka, 2022.

Drugo, procjena potencijala biološke reprodukcije stanovništva, posebno sa aspekta procjene veličine obnavljanja generacija, zahtijeva analizu demografskih i društvenih indikatora za reprodukciju.

Sama *demografska održivost* se često osmišljava na redukovani način, odnosno samo u pogledu rasta stanovništva, starosne i polne strukture. Tako da brojni autori (npr: *Sleebos 2003, Mamolo & Billari 2003, Kapitza 2004*), definišu demografsku održivost kao zadržavanje konstantne veličine stanovništva koja osigurava bar prostu reprodukciju. Neki autori redukuju koncept demografske održivosti na odnos između radno aktivnog i postaktivnog stanovništva. Međutim, prema (*Lutz et al (2002: 6)*), demografska održivost treba da obuhvata i društveno-ekonomske karakteristike stanovništva.

Demografski deficit i njegove posljedice za održivost prostornog razvoja će se i dalje pogoršavati ako ne dođe do usaglašenih nastupa lokalnih (opština i gradova) i nosioca javnog i privatnog sektora, te socijalne ekonomije. U tom pravcu bi trebale biti osmišljene i realizovane ekonomske, socijalne i druge politike, koje su utemeljene na principu komplementarnosti korišćenja *ljudskih resursa* i infrastrukture, imajući u vidu kritičnu *demografsku masu*. Takođe, potrebno je

***Demografski deficit* i njegove posljedice za održivost prostornog razvoja će se i dalje pogoršavati.**

**podsticati proizvodne investicije uz istovremenu zagaranovano-
nost opstanka socijalne infrastrukture.**

Zato je sada sasvim izvjesno da je vrijeme za održavanje populacione veličine države *populacionom politikom* poodavno *prošlo*, a da faktori kao što su *ljudski resursi, inovativnost i produktivnost* imaju sve bitniju ulogu (Pašalić, Lalić, 2020.).

U prilog tome je i činjenica da Četvrta industrijska revolucija mijenja tržište rada, neka zanimanja nestaju, ali nastaju nova. Upravo ovdje mladim ljudima treba dati šansu za razvoj.

Empirijska istraživanja su potvrdila postojanje zavisnosti ekonomskog rasta po stanovniku od stope ukupnog fertiliteta (SUF) u svim zemljama Zapadnog Balkana (i u BiH/Srpskoj). U ovom **istraživanju** posmatrani su parametri u definisanom vremenskom horizontu od 18 godina, koliko je neophodno da jedan novorođeni stanovnik postane radno sposoban (radno aktivan). Dinamika privrednog rasta praćena je pomoću realizovanih realnih stopa BDP po glavi stanovnika, što je predstavljalo zavisno promjenljivu u istraživanju. Nezavisna promjenljiva je ona koja se odnosi na demografska kretanja u zemljama Zapadnog Balkana. Već je istaknuto da stopa ukupnog fertiliteta predstavlja broj rođenih od strane žena na godišnjem nivou u njihovom fertilnom periodu (sa vremenskim periodom opservacije od 18 godina). U model je uzeta i kontrolna promjenljiva, koja daje doprinos dinamici privrednog rasta, a u modelima privrednog rasta bitne determinante dinamike stope rasta BDP su investicije, štednja i državna potrošnja (Radulescu, 2019). Na osnovu ovih činjenica, prva kontrolna promjenljiva je stopa rasta investicija u osnovna sredstva, druga je stopa rasta državne finalne potrošnje, a treća stopa štednje kao procenat BDP i četvrta finansijska kriza koja se prelila iz Amerike i imala je posljedice na dinamiku privrednih aktivnosti u ovim zemljama (Zapadni Balkan). U istraživanju je korišćen višestruki regresioni model za analizu 6 zemalja Zapadnog Balkana ($i= 1.....6$).

Korišćeni su panelirani podaci za regresioni model:

$$y_{it} = a + x_{it} \beta + c_i + u_{it}$$

Zato je sada sasvim izvjesno da je vrijeme za održavanje populacione veličine države **populacionom politikom** poodavno **prošlo**.

Empirijska istraživanja su potvrdila postojanje zavisnosti ekonomskog rasta po stanovniku od stope ukupnog fertiliteta.

Oznake su: y_{it} zavisna varijabla, a je konstanta, x_{it} je K dimenzioni red vektora koji se odnosi na nezavisnu i kontrolne promjenljive, β je kolona vektora parametara uz nezavisnu i kontrol-

Dakle, ovdje je riječ o postavci višestrukog regresionog modela.

ne promjenljive, c_i predstavlja efekat specifičnosti posmatrane zemlje i u_{it} predstavlja model rezidu-

al. Uz to, uzimamo činjenicu da je da je broj godina koje posmatramo 18, znači $T=18$, tako da su sve opservacije za svaku zemlju sumirane pomoću određene matrice ($y_i = [y_{i18}]$, $y_i = [18 \times 1]$), za nezavisnu promjenljivu matrica bi izgledala ($y_i = [y_{i18}]$, $y_i = [18 \times 5]$) zato što posmatramo 1 nezavisnu i 4 zavisne kontrolne varijable u ovom regresionom modelu.

Matrica reziduala u modelu glasi: ($u_i = [u_{i18}]$, $u_i = [18 \times 1]$), dok zavisnu promjenljivu predstavljamo kao matricu: ($y = [y_7]$, $y = [NT \times 1]$). Nezavisna i kontrolne varijable H prikazujemo kao matricu: $H = [H_7]$, reda $H = [NT \times 5]$. Rezidual u_{it} predstavlja se pomoću matrice: $u = [u_7]$, reda $u = [NT \times 1]$.

Dakle, ovdje je riječ o postavci višestrukog regresionog modela sa slučajem ili sa njegovim opozitom – fiksnim efektom (Schmidheiny, 2011).

Rezultati dobijeni pokazuju da nezavisna i kontrolne promjenljive u modelu imaju statističku značajnost. Odnosno, sa vjerovatnoćom od 90% prihvata se hipoteza da je nezavisna promjenljiva (stopa ukupnog fertiliteta) determinanta zavisne promjenljive (realne stope privrednog rasta po glavi stanovnika). Na osnovu svega možemo zaključiti da ima adekvatan ekonometrijski model koji glasi:

(stopa rasta BDP – po glavi stanovnika) $u = 6,95$ (stopa fertiliteta) $u_{-2} + 0,11$ (stopa štednje kao % BDP-a) $+ 0,06$ (stopa rasta investicija u osnovna sredstva) $_{it} + 0,21$ (stopa rasta finalne državne potrošnje) $u - 4,86$ (finansijaska kriza) $u - 10,54 + c_i + u_{it}$

Rezultati modela prikazanog jednačinom upućuju na za-

ključak da uz primjenu klauzule *ceteris paribus*, uz ostale nepromjenljive okolnosti, ukoliko se u nekoj privredi stopa ukupnog fertiliteta poveća za **0,1**, odnosno da u jednoj godini **10%** žena u svom fertilnom periodu rodi još jedno dijete, to uslovljava povećanje stope rasta BDP-a po glavi stanovnika za **0,69%** u drugoj narednoj godini. Predstavljeni model ima koefi-

ključak da uz primjenu klauzule *ceteris paribus*, uz ostale nepromjenljive okolnosti, ukoliko se u nekoj privredi stopa ukupnog fertiliteta poveća za **0,1**, odnosno da u jednoj godini **10%** žena u svom fertilnom periodu rodi još jedno dijete, to uslovljava povećanje stope rasta BDP-a po glavi stanovnika za **0,69%** u drugoj narednoj godini. Predstavljeni model ima koefi-

ključak da uz primjenu klauzule *ceteris paribus*, uz ostale nepromjenljive okolnosti, ukoliko se u nekoj privredi stopa ukupnog fertiliteta poveća za **0,1**, odnosno da u jednoj godini **10%** žena u svom fertilnom periodu rodi još jedno dijete, to uslovljava povećanje stope rasta BDP-a po glavi stanovnika za **0,69%** u drugoj narednoj godini. Predstavljeni model ima koefi-

cijent determinacije $R=0,4885$, što znači da on važi u 48,85% opservacija u šest zemalja u *periodu 2003. do 2021.*

godine. U konkretnom slučaju znači da rast stanovništva ima pozitivan uticaj na privredni rast u privredama u posmatranom periodu. Takođe, kontrolne varijable dodatno potvrđuju validnost modela, jer nedvosmisleno se ukazuje na opšte prihvaćene postulate u oblasti makroekonomije, da sa povećanjem investicija, stope štednje i državne potrošnje moguće je generisati više stope rasta BDP-a po glavi stanovnika u toj poslovnoj godini. Istovremeno, svaka pojava finansijske krize (uključujući i krizu uslovljenu COVID 19) uzrokuje smanjenje stope rasta BDP-a po glavi stanovnika.

Na prikazani način smo testirali i dokazali hipotezu da promjene u demografskim tokovima imaju značjan uticaj na realizovane stope privrednog rasta, odnosno da bi porst stanovništva (prirodni priraštaj) u analiziranim privredama mogao da ima pozitivan uticaj na realizovane stope rasta BDP-a po glavi stanovnika.

Poslovno okruženje u BiH, sa stanovišta za poslovni razvoj, investicije i ekonomsku konkurentnost, nije zadovoljavajuće. Indikatori ove situacije se nalaze u izvještajima međunarodnih organizacija koje primjenjuju razne globalne indekse kojima mjere nekoliko aspekata uslova poslovanja. Prema indeksu globalne **konkurentnosti** za period 2017.-2018. (Svjetski ekonomski forum, 2019.), BiH se nalazi na **92** mjestu (među 141 zemljom), što je manje povoljan rang u poređenju sa periodom 2013.-2014.godine.

Uz to, BiH slabo radi na privlačenju resursa, na krizu izazvanu pandemijom nije reagovala blagovremeno, niti dovoljno obuhvatno, BiH i dalje koristi stari model razvoja koji se temelji na potrošnji i uvozu, to je prevaziđeno i ovaj model se mora mijenjati.

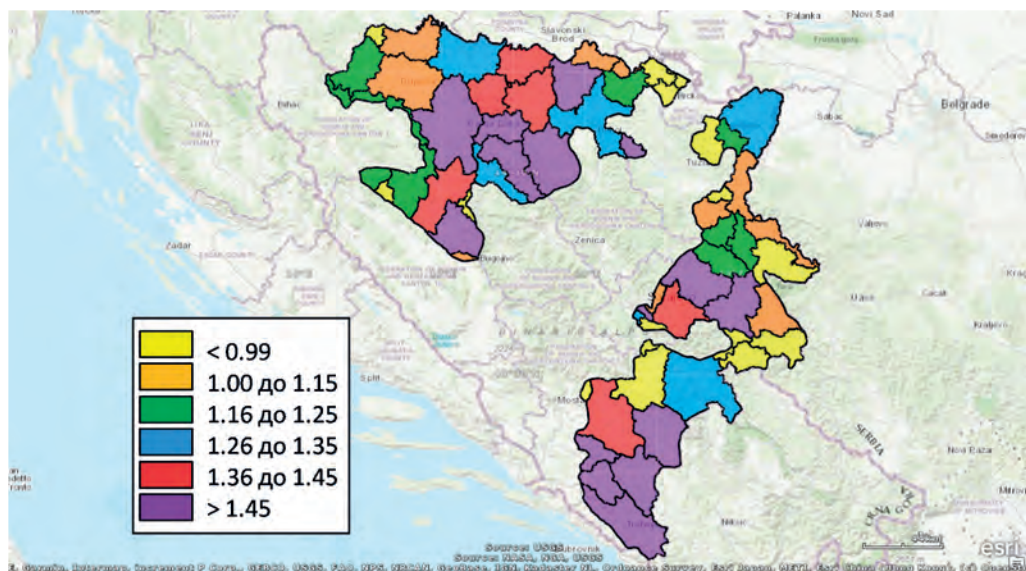
Novi program razvoja se temelji na proizvodnji i izvozu, ali toga nema bez produktivnosti, nema istraživačkih instituta, nema istraživača, nema ulaganja u israživački razvoj, BiH ulaže 0,2% svog BDP u razvoj, a EU minimalno 2%. BiH treba svoj udio u svjetskoj trgovini sa 0,03% da podigne na najmanje 0,1 ili 0,15%. Motori razvoja su velika vodeća preduzeća, ona vuku naprijed, a mala i srednja preduzeća kačiti uz njih. Ipak,

Na prikazani način smo testirali i dokazali hipotezu da promjene u demografskim tokovima imaju značjan uticaj na realizovane stope privrednog rasta.

Poslovno okruženje u BiH, sa stanovišta za poslovni razvoj, investicije i ekonomsku konkurentnost, nije zadovoljavajuće.

razvoj BiH i Republike Srpske se ne bi trebao svesti samo na ekonomsku dimenziju. Ekonomsko stanje je i determinanta koja utiče na demografske trendove i potencijal za širi održivi i inkluzivni razvoj, onoliko koliko je oblikuju karakteristike stanovništva i demografski trendovi kroz ljudski potencijal.

Bruto stopa fertiliteta opština/gradova Republike Srpske, 2021.

Izvor: Autorska izrada u GIS tehnologiji, na osnovu podataka Gradovi i opštine Republike Srpske, RZS Banja Luka, 2021.

Kada je u pitanju povezivanje **ekonomskog rasta i demografskih kretanja**, postavlja se pitanje da li demografska kretanja pokreću ili usporavaju kretanje vrijednosti proizvodnje po stanovniku na nivoima nacionalnih ekonomija?

Kao ključni demografski indikatori na nacionalnom nivou, figuriraju: stopa prirodnog priraštaja (RS $-8,6^0/_{00}$), stopa nataliteta (RS $8,2^0/_{00}$), stopa mortaliteta (RS $16,8^0/_{00}$), stopa ukupnog fertiliteta (RS 1,35), emigracija (demografski odliv, izraženo negativno), imigracija (demografski priliv, izraženo pozitivno), prosječna starost stanovništva (RS 43,3), kao i drugi indikatori (indeks obrazovanosti, indeks starenja, bruto stopa reprodukcije, neto stopa reprodukcije itd).

Ekonomsko stanje je i determinanta koja utiče na demografske trendove i potencijal za širi održivi i inkluzivni razvoj.

Najbitnija i **dugoročna garancija** je trajan **privredni rast i stabilan odnosno integralno održiv razvoj društva**. BiH i Republika

Srpska trenutno *nemaju* mnogo prilike da poprave *demografsku strukturu* na račun reintegracije svoje *dijaspora*, ali sigurno imaju priliku da od tog dijela stanovništva koristi određene *ekonomske inpute*. Oni se danas po svijetu upravo tako i koriste, kroz znanje, kontakte, socijalne mreže i koristi od ekonomske, a naročito intelektualno najkorisnijeg njenog dijela – *naučne diaspore*.

Najbitnija i **dugoročna garancija** je trajan **privredni rast i stabilan odnosno integralno održiv razvoj društva**.

Ima li rješenja?

Dakle, sve nas je manje i sve smo stariji. Ako se nastavi takav trend, do polovine ovog vijeka (2050), na primjer, neki prostori Srpske će ostati bez **30-40%** stanovnika.

Zato je bitno skrenuti pažnju na "Ljudski razvoj kao odgovor na demografske promjene", kao strateški dokumenat, koji bi ukazao na nove pristupe populacionoj politici sa prijedlogom intervencija protiv smanjenja i starenja stanovništva u Republici Srpskoj.

Neće nepovoljne demografske trendove da riješi samo **pro-natalitetna politika**.

Na **tržištu rada** najgore prolaze mladi, oni koji treba da rađaju djecu. Imamo **predškolske ustanove** koje se razvijaju ali ne za sve ljude, jer nezaposleni teže dobijaju priliku da pošalju djecu u predškolske ustanove, radna kultura nije okrenuta roditeljima. Teško je u radnim organizacijama da se prilagode privatne roditeljske potrebe. To treba da prepoznaje i država. Uz mjere za podršku porodicama i majkama i podsticaj rađanja, fokus se stavlja i na **zapošljavanje** teže zapošljivih kategorija i mladih, kroz program garancija za mlade. Podrazumijeva što je više moguće da se **skrati** vremenski period od završetka obrazovanja do početka radnog odnosa. Takođe, mladim majkama, studentkinjama dati olakšice pri polaganju ispita i upisivanja godina studija bez dodatnih troškova.

Dakle, sve nas je manje i sve smo stariji.

Neusklađenost "proizvodnje" profila kadrova i potražnje na **tržištu rada** ima različite **implikacije**. Ukoliko obrazovni sistem proizvodi kadrove koji nakon završetka procesa obrazovanja završavaju kao lica registrovana kod zavoda za zapošljavanje, onda se sredstva rasipaju na obra-

zovni proces koji je društveno nepotreban. Dodatni problem je ako su ti kadrovi dugotrajno **nezaposleni**, jer se nakon višegodišnje nezaposlenosti vještine i znanja stečena u procesu obrazo-

Da li smo mi već sada **prisiljeni uvoziti stranu radnu snagu?**

vanja gube, pa se ti kadrovi, ako ne prođu sistem **prekvalifikacije** ili doškolovavanja, smatraju nekvalifikovanim.

Nedostatak određenog kadra, uz prekomjernu proizvodnju kadrova koji nisu traženi na tržištu rada, prouzrokuje fenomen poznat kao "*skill mismatch*". Kod ovog fenomena troše se veliki društveni resursi na obrazovanje kadrova koji nisu traženi, a ograničava se razvoj ekonomije i rast **konkurentnosti ekonomije** zbog nedostatka kadrova koji su potrebni za dalji ekonomski razvoj.

Zapadna Evropa treba radnu snagu i nema nikakve šanse da neće posegnuti za radnom snagom koja se vrlo brzo integriše, a to je radna snaga sa zapadnog Balkana. Mnogo toga treba učiniti kako bi se nekim mjerama zaustavio pravi egzodus prema Zapadu. Procjene su da je nakon popisa 2013. iz BiH iselilo oko **233.719** ljudi. Pred ovim brojem treba zastati. Kako shvatiti da toliko lica napušta zemlju? Nešto se mora preduzeti, a to ne zavisi samo od vrha vlasti već od svih društvenih struktura koje obavljaju bilo koju društvenu i ekonomsku funkciju. Ako iz neke zemlje ljudi iseljavaju onda je teško privući ljude u tu zemlju. U **nestašici radne snage**, ljude će privući **zapadno tržište**. Već sada se poslodavci kod nas pitaju kako doći do radne snage, ali moraju sve učiniti da zadrže postojeću, te privuku na povratak iseljene, pa tek onda da privuku dodatne useljenike.

Da li smo mi već sada **prisiljeni uvoziti stranu radnu snagu?** Pa, jesmo, prisiljeni smo. Uvijek se govorilo da nam visokoobrazovani odlaze, međutim, iseljavali su se ljudi svih mogućih profila i stručnih sprema. Ono što treba tržištu rada na Zapadu su **niže kvalifikovane osobe**, a nisu se mogle zaposliti kod nas ili su im bili neodgovarajući uslovi, odnosno neriješeni proble-

Prvo treba voditi računa da je naše društvo **socijalno slojevito**.

mi egzistencije. Takođe, nemoguće je govoriti da mlade ljude tjera jedan faktor. Prvo treba voditi računa da je naše društvo **socijalno slojevito**.

Nekim visokoobrazovanim osobama može igrati ulogu rješavanje karijere, pa se mogu vratiti, ali veliki broj onih koji su iselili nisu mogli riješiti problem egzistencije, iako su imali posao, radili su na određeno vrijeme, nisu mogli riješiti problem

stanovanja, zbrinjavanj djece itd. To zavisi takođe o kojem se sloju govori. U zadnje vrijeme se često govori da je to nezadovoljstvo politikom, ali glavni razlog je određeni **životni standard**. Ako čovjek dugo radi na određeno, ne može onda riješiti egzistencijalne probleme, posebno stambeni problem.

Do sada se pokazalo da neke **mjere** kod nas nisu dale rezultate, posebno novčana davanja.

Do sada se pokazalo da neke **mjere** kod nas nisu dale rezultate, posebno novčana davanja. **Politika** do sada nije shvatila da ono što struka govori i ukazuju na to da je potreban niz međusobno **koordinisanih mjera**, počevši od rješavanja egzistencije, dovoljnog broja mjesta u vrtićima, cjelodnevnim boravcima, tako da se može kombinovati **zaposlenost i podizanje djece**. To su međusobno koordinisane mjere. Na osnovu praćenja demografskih trendova nalazimo se u takvoj situaciji da će problemi biti sve izraženiji, a kada se to projektuje **u budućnost**, biće veliki nesklad između potrebnog broja radne snage i onoga što možemo računati na osnovu sadašnje strukture stanovništva. Odliv radne snage biće sve izraženiji, a Zapad posežu za onom koja se najbrže integriše, što je **otimanje radne snage** iz manje razvijenih zemalja. Tu nema milosti. Svaka država o sebi vodi računa, pa tako o nama neće voditi računa ni zapadne zemlje ni prekookeanske zemlje.

Pokušajmo izračunati koliko smo do sada **investirali** u svoju radnu snagu koja je otišla na Zapad. Radi se o vrtoglavim iznosima. Mi tako pomažemo razvoju bogatih a ne oni nama. Da bogati vode računa o siromašnima ne bi bilo gladnih svijetu.

Istovremno preduslov svega je **sveobuhvatana strategija** ekonomskog razvoja iz koje se vidi kakva se struktura ekonomije projektuje i koliko je za to potrebno radne snage. Pri tome posebno mislimo na taj **prostorni aspekt razvoja** cijele Republike Srpske. Neke prostore je, nažalost, nemoguće revitalizovati. Potrebno je kreirati posebnu strategiju ekonomskog razvoja na **dugogodišnjim depopulacionim prostorima**. Možda to izgleda iluzija, ali nije. Treba ponajprije posegnuti za poznatim mjerama u okviru **ekonomske politike** i privući preduzetnički kapital, tako da je isplativo investirati u depopulacione prostore, a državi je to isplativo jer je to prostor koji je ekonomski neiskorišćen i koji će se na taj način staviti u funkciju razvoja. Sve se vrti oko toga da je tu **ekonomija** najvažnija, ali se ne smije zaboraviti na prateće mjere

Pokušajmo izračunati koliko smo do sada **investirali** u svoju radnu snagu koja je otišla na Zapad.

koje se provode u okviru demografske politike. Na republičkom nivou imamo univerzalne mjere a druge dodatne mjere se odnose

Jedan od problema u ekonomiji je što se u njenoj strukturi moraju razvijati djelatnosti visokog tehnološkog nivoa.

na **depopulacione prostore**. Vrlo je važno mjesto dati lokalnoj zajednici. Stalno se govori o decentralizaciji, ali to se to pominje od jedne do druge predizborne kapmanje.

Stalno se donose neki dokumenti, pa svakoj vlasti gotovo prođe mandat u formiranju tih dokumenata i onda se promijeni vlast pa se krene opet od početka. Ono što je važno naše društvo u cjelini nije shvatilo da se taj problem mora rješavati, da on košta, da ne možemo gledati **investiranje u djecu** kao finansiranje tuđe djece. Često se kaže da imamo demografske probleme kao i drugi. Ne. To je jedna fraza koja je ubačena i stalno se vrti a pokazalo se da ne odgovara istini.

Jedan od problema u ekonomiji je što se u njenoj strukturi moraju razvijati djelatnosti visokog tehnološkog nivoa koje će stvarati veliku dodatnu vrijednost i podsticati razvoj drugih djelatnosti. Drugi problem je što niskoakumulativne djelatnosti ne trebaju mnogo radne snage visokih kvalifikacija.

Velike su **demografske razlike** među prostorima (regionima) u Srpskoj. Za život su najprivlačniji veliki gradovi, prije svih Banja Luka, Bijeljina, u kojima se akumulira najveći dio BDP-a. Nisu više **sela** ključna tačka demografske odbrane, nego **gradovi** srednje veličine (do 100.000 stanovnika, mada ih Srpska i nema, izuzev Banje Luke). Ako u njima razvijemo ono što zovemo višim gradskim funkcijama, privredu, univerzitet, kulturu, umjetnost, javne usluge, mi imamo šansu da **usporimao** demografski pad tih prostora u Srpskoj. Kada nas je malo, svaki **čovjek** je važan. Uspješne mjere populacione politike ne mjere se samo brojem stanovnika ili brojem rođene djece. Mora da bude i akcenat na **kvalitetu ljudi**, kakvi su ti ljudi, jesu li zdravi, jesu li obrazovani, jesu li produktivni i da li rade.

Velike su **demografske razlike** među prostorima (regionima) u Srpskoj.

Prema **indesu ljudskog razvoja** (HDI) BiH je na dnu ljestvice na Balkanu, samo su neke sredine (veliki gradovi) na nivou određenih evropskih prostora (na primjer, Poljske). Dakle, sva

naša pažnja, svi naši planovi i strategije treba da su usmjereni isključivo ka stalnom poboljšanju uslova u kojima živi naše stanov-

ništvo, zato što dobro znamo da ni jedna politika, ni jedna država nema svrhu ako se ona ne ogleda u boljem životu svih ljudi. Ukoliko se loši demografski trendovi nastave, Srpska će i dalje biti među zemljama koje najbrže gube stanovnike.

Rezultati istraživanja potvrđuju hipoteze o međusobnom uticaju demografskog i ekonomskog razvoja.

ZAKLJUČAK

Rezultati istraživanja potvrđuju hipoteze o međusobnom uticaju demografskog i ekonomskog razvoja, tj. da su demografski resursi indikator i faktor razvoja i održive konkurentnosti.

Takođe, dokazana je i hipoteza o neravnomjernom prostornom razvoju Srpske. To potvrđuju i činjenice da prostorne jedinice (opštine i gradovi) sa najboljim demografskim resursima, imaju 1/3 stanovništva (32,3%). S druge strane, opštine i gradovi sa izrazito slabim i vrlo slabim demografskim resursima, obuhvataju preko 1/3 stanovništva (34,6%). Demografske varijable koje se odnose na demografsku održivost, neophodno je integrisati u razvojnu politiku, pogotovo što je Srpska već donijela nekoliko strateških programa, koji određenim dijelom obrađuju problematiku održivog razvoja i konkurentnosti.

Imajući na umu nepovoljnosti aktuelne demografske situacije u BiH i Srpskoj, sasvim je logično preispitati kakve su mogućnosti da se njihovi (negativni) impulsi po ekonomski rast ublaže. Grubo uzevši, rješenja se mogu podijeliti na demografska i nedemografska (Coleman, 2006).

Analize pokazuju da je *demografski deficit* vjerovatno naš navažniji, najteži i najdalekosežniji strukturni problem. U razmatranom periodu (1991-2021), sa prostora BiH neprekidno se odvijalo iseljavanje. Iseljavanje vremenom nije slabilo, već traje u kontinuitetu, što je od posebne važnosti sa stanovišta demografskih posljedica, jer se događa u uslovima smanjenog rađanja, depopulacije i starenja stanovništva. Malo je zemalja koje su imale toliki populacioni gubitak u spoljnim migracijama.

Analize pokazuju da je *demografski deficit* vjerovatno naš navažniji, najteži i najdalekosežniji strukturni problem.

Demografska dimanezija globalizacije relevantna je za razumijevanje populacionih kretanja u svijetu pod uticajem druge modernizacije i globalnog društva. Na globalnom

nivou uočava se trend povećanja svjetskog stanovništva do 2050.

Demografska dimanezija globalizacije relevantna je za razumijevanje populacionih kretanja u svijetu. godine na 9,4 milijardi. U toj globalizaciji BiH (i Srpska) su u grupi manjeg broja zemalja sa izraženom ukupnom depopulacijom.

LITERATURA I IZVORI

- Akrap, A. (2015). Demografski slom Hrvatske do 2015., Sveučilište u Zagrebu: Ekonomski fakultet
- Breznik, D. (1992). *Demografija-analiza, metodi i modeli*, Beograd: Naučna knjiga
- Grčić, M. (2012). Stanovništvo svijeta – dinamika i pravci promjena, *Globus 36.*, Beograd: Geografski fakultet
- Lutz W. et al (2002). *Population and environment, Population Council*. New York.
- Mamolo, M., & Billari, F., (2003). *Fertility in Europe in 1960-1999 – testing the convergence hypothesis, in Proceeding of the. Second Annual Meeting of the European Economics and Finance Society (EEFS) on European Integration: Real and Financial Aspects*, Bologna, 14-16.
- Pašalić, S. (2010), Demografski kontingenti mlade populacije Re-publike Srpske – izazov za visoko obrazovanje, The International Scientific Meeting, Divčibare, Glasnik SGD br.4
- * Pašalić, S. (2012). Demographic losses in Bosnia and Herzegovina 1991- 2011. Republic Center for war crine research, Hag: ICTY
- Pašalić i dr. (2020). Demografski indikatori i demografska GIS analiza, Univerzitet u Istočnom Sarajevu: Pedagoški fakultet
- Pašalić, S. (2021). Recentna demografska kretanja – koliko djece treba Republici Srpskoj?, Univerzitet u Istočnom Sarajevu: Pedagoški fakultet
- Pejanović, Đ. (1955). Stanovništvo Bosne i Hercegovine, Beograd: SANU
- Radulescu, M. Et.al (2019). *Consumption vs. Investments for stimulating economic growth and employment in the CEE Countries – a panel analysis*. Economic Research-Ekonoska istraživanja, 32 (1) 2329-2353
- Sleenbos, J.E. (2003), Low fertility rates in OECD countries - facts and policy responses, OECD social, employment and migration working papers, (N.º 15, pp. 62)
- United Nations. (2011). World Population Prospects: The 2010 Revision. Retrieved January 30.
- Coleman, D. (2006). Europe's Demographic Future: Determinants, Dimensions and Challenges. Retrieved January 30.

Izvori:

- Agencija za statistiku BiH. Popis stanovništva BiH 2013., Sarajevo, 2016.

- Republički zavod za statistiku (RZRS). Popis stanovništva u Republici Srpskoj 2013. Banja Luka, 2016.
- Demografski bilteni 2014-2021., Republički zavod za statistiku (RZS), Banja Luka, 2022.
- Strategic plan 2016-2020 – European Political Strategy Centre, Strategic plan for the European Political Strategy Centre, setting out the department's vision for 2016-2020.
- Rođeni i umrli u Republici Srpskoj 2021, Republički zavod za statistiku, Republika Srpska, Banja Luka, 2022.
- Procjena stanovništva u Republici Srpskoj 2021, Republički zavod za statistiku, Republika Srpska, Banja Luka, 2022.
- Sopstvena obrada vitalnostatištkom metodom i jednačinom ravnoteže pr
- Istraživanje: Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD), 2020.

Vladimir Kršljanin¹

NOVI SVET I MI

I

Srbija je bila vesnik Novog sveta, koji danas predvode Rusija i Kina.

Novi svet, to jest pravedni multipolarni sistem, to jest zajednica zajedničke sudbine čovečanstva, kao kvalitetno nova epoha u istoriji čovečanstva, počinje u 21. veku.

Karakteriše ga apsolutno poštovanje, odnosno neprikosnovenost, zaštita i unapređenje ljudskog života, ljudskog dostojanstva i ljudske zajednice, zapravo čovekoljublje u skladu sa Hristovim zapovestima i konfučijanskim opštim dobrom, kao i najboljom praksom socijalno orijentisanih, moralnih država.

Ono što danas često nazivamo «kolektivni Zapad», u stvari je deformacija i antipod ljudske civilizacije, oligarhijska diktatura, koja koristi materijalno bogatstvo i zločina stečenu i održavanu moć da u sistemu lažne demokratije masovno uništava ljudske živote, dostojanstvo i zajednicu, radi ostvarivanja svojih sebičnih ciljeva, ugrožavajući tako i opstanak ljudske vrste i širenje Logosa u Vasioni.

Srbija je bila vesnik Novog sveta, koji danas predvode Rusija i Kina.

¹ potpredsednik Međunarodne slovenske akademije, viši savetnik u MSP Srbije

Danas je očigledno da oligarhija koja vlada vodećim zapadnim zemljama pod maskom demokratije, nije iskreno prihvatila tekovine pobe-
de nad fašizmom.

Novi svet je okrenut saradnji i stvaralaštvu. Njegovi predvodnici pobeđuju bez nasilja (izuzev kad su napadnuti) i nepravde. Čovečanstvo, uključujući građane zapadnih zemalja, stoga dobija slobodu da se priključi Novom svetu, koji predstavlja pravedan sistem i harmoničnu zajednicu.

Zbog očajanja zapadne oligarhije ovo veliko oslobođenje je praćeno i dramatičnim događajima, ali je trijumf Novog sveta već započeo.

II

Novi svet, to jest pravedni multipolarni sistem, to jest zajednica zajedničke sudbine čovečanstva...

U prvom redu nosioci hristoljubivog čovekoljublja, pa i svi istinski humanisti kroz vekove, priželjkivali su pravedan svet. I stvaralački i požrtvovano nastojali da ga ostvare.

Mi danas vidimo da su ljudska naučna dostignuća u stanju da svima, u dobro organizovanoj zajednici čovečanstva, obezbede dostojanstven život, ljubav i samoostvarenje. Preduslov za to je stvarna ravnopravnost suverenih država, odnosno dosledno poštovanje međunarodnog prava nastalog posle Drugog svet-
skog rata.

Danas je očigledno da oligarhija koja vlada vodećim zapadnim zemljama pod maskom demokratije, nije iskreno prihvatila tekovine pobe-
de nad fašizmom i da je spremna da zarad očuvanja svoje svetske dominacije pogazi sve pravne i moralne norme. Danas se najveća dostignuća čovečanstva, uključujući ona koja su svetu podarili zapadni stvaraoci, najviše poštuju u Rusiji i Kini. A svuda više nego na Zapadu.

Zapadna oligarhija zasad pokazuje totalnu nesposobnost.

Zapadna oligarhija zasad pokazuje totalnu nesposobnost ili nespornost da uči iz dostignuća i pozitivnih iskustava drugih. Zapravo, postaje jasno da njen cilj i nije dobrobit svojih naroda. Njeni isključivi ciljevi su očuvanje sopstvene svetske dominacije i izbegavanje kazne za desetina miliona ubijenih u ratovima širom sveta i nebrojene druge zločine.

Naša era je prepuna stradanja, ali i svesnih, spasonosnih i nadahnjujućih žrtvovanja. Obilovala su im prva tri veka apostolske zajednice, ali i dramatični 20. vek. To su periodi koji jasno pokazuju da su duhovno-moralne vrednosti izvor najveće snage i da je njihove nosioce nemoguće pobediti. A mi sami, Rusija i Kina, nikome ne pretimo, svima nudimo saradnju, a ne konfrontaciju, svesni da je saradnja osnov ljudske kreativnosti i bezgraničnih dostignuća. U svetu ne samo da ima mesta za sve, nego će čovečanstvo u zajednici sveopšte saradnje biti najuspešnije.

Rusija i Kina su u svakom pogledu uspešnije i jače od Zapada.

U takvom svetu nema mesta jedino za totalnu sebičnost vladajuće zapadne oligarhije. I zato ona, kao i uvek, po sistemu „zavadi pa vladaj“ potpiruje sveopšti rat, iako je i sama svesna da nema realnih izgleda na veliki uspeh, a nadajući se da će „na svom terenu“ – terenu konfrontacije, nasilja, intriga i obmana, ako ne pobediti, a ono bar donekle popraviti svoj položaj.

Jer na scenu stupa Novi svet. Rusija i Kina su u svakom pogledu uspešnije i jače od Zapada, a najveća prednost im je na duhovno-moralnom planu. Ratovi, ubijanja i ponižavanja ljudi će biti zabranjeni. Kao i vladanje pomoću korupcije, sarkastično nazvano „demokratija“.

Još 2020. poznati ruski politolog Sergej Karaganov je konstatovao: «Oduzevši SAD i Zapadu vojnu superiornost, na čijoj osnovi se zasnivala njihova petstogodišnja dominacija u politici, ekonomiji i kulturi, mi smo oslobodili svet, stvorili uslove da narodi i države slobodno biraju svoj put.»

Otuda i sadašnja ukrajinska peripetija, koja ne može ni da zaustavi, ni da promeni istoriju, koja je već nastupila. Zapadna oligarhija sada vodi Drugi evropski rat posle Drugog svetskog, koji je istovremeno i Prvi svetski hibridni rat. Prvi evropski rat je vođen direktno protiv Srbije, a Drugi – istog tipa, vodi se indirektno protiv Rusije. U međuvremenu je zapadna oligarhijska diktatura izvršila ogromne unipolarne zločine u Avganistanu, Iraku i Libiji. Ali već u Siriji je bila ruskom vojno-političkom silom sprečena da učini ogroman zločin i zato je tada, 2014. godine, pokrenula poslednje sredstvo koje je imala u rezervi – ukrajinsku paklenu mašinu.

Ratovi, ubijanja i ponižavanja ljudi će biti zabranjeni.

Rusija je tada postupila i principijelno i mudro, došavši u poziciju da njen današnji iznuđeni revanš bude neodoljiv.

Pod pojmom Novi svet podrazumevamo novu epohu istorije čovečanstva, koja započinje, u kojoj ulogu predvodnika ili najuticajnijih faktora imaju Rusija i Kina.

Istovremeno uviđamo da je vladajuća zapadna oligarhija bila duboko neiskrena u svim velikim pitanjima Prvog i Drugog svetskog rata. Ipak, tekovine Drugog će biti očuvane, jer tako hoće Rusija i Kina, a za Zapad je poslednji čas da se tome prilagodi, da ne bi bio osuđen kao nosilac novog fašizma.

Srbija je vesnik Novog sveta, koji predvode Rusija i Kina. Posle dva veka obnavljanja svoje državnosti, koje joj je omogućila Rusija, ali koje se odvijalo u zapadnom kulturno-privrednom i pravnom miljeu, možemo da zahvalimo svojoj veri i Božjoj promisli što smo i dalje na pravoj strani istorije i što smo nada za celu Evropu (a o Balkanu da i ne govorimo). Zato sve naše intelektualne i stvaralačke sposobnosti danas moramo usmeriti ka jednom cilju: kako da što pre i što potpunije materijalizujemo svoje duhovno bratstvo sa Rusijom.

Upravo to je put Srbije do počasnog mesta u Novom svetu – BRIKS-u, ŠOS-u, Velikoj Evroaziji, ali i do uloge ključnog faktora mira i povezivanja na Balkanu i u Evropi.

Ove velike promene u svetu ne smemo da ne shvatimo na vreme, pogotovu jer smo im i sami doprineli.

A hoće li sloboda umeti da peva kao što su sužnji pevali o njoj? – pitao bi Branko Miljković.

To zavisi od nas. Ako Bog da, doživjećemo odgovor na to pitanje.

III

Pod pojmom Novi svet podrazumevamo novu epohu istorije čovečanstva, koja započinje, u kojoj ulogu predvodnika ili najuticajnijih faktora imaju Rusija i Kina, a koju je inicirala Srbija, svojim principijelnim otporom zapadnoj agresiji i destrukciji.

Novi svet se temelji na dobru, a kriminalna oligarhija na zlu.

To je ujedno i kraj mnogovekovne svetske dominacije «kolektivnog Zapada», odnosno svetske diktature kriminalne zapadne oligarhije, i u političkom i u civilizacijskom smislu.

Novi svet se temelji na dobru, a kriminalna oligarhija na zlu. Vrlina pobeđuje greh. Ljubav pobeđuje mržnju. Istina pobeđuje laž. Mir pobeđuje rat. Saradnja pobeđuje sukobe. Sabornost pobeđuje podele. Pravda pobeđuje zločine. Stvaralaštvo pobeđuje razaranje. Život pobeđuje smrt.

Današnjim Zapadom upravljaju najbogatiji pojedinci, a Rusijom i Kinom ljudi vođeni duhovno-moralnim vrednostima i načelima.

Današnjim Zapadom upravljaju najbogatiji pojedinci, a Rusijom i Kinom ljudi vođeni duhovno-moralnim vrednostima i načelima.

S obzirom na pravoslavno utemeljenje Rusije, Novi svet je i ovaploćenje Novog zaveta.

U Novom svetu ljudski život, čovekoljublje i ljudska zajednica su apsolutne vrednosti. Čovek je društveno biće, a stvaralaštvo je kolektivni čin. Čovekova sloboda i čovekova ličnost se realizuju samo u okviru ljudske zajednice.

Moć Novog sveta se zasniva na kvalitetima čoveka, dok se moć kriminalne oligarhije zasnivala na zloupotrebi ljudskih slabosti.

Pred porazom je sistem, koji je u sukobu sa moralom, čovekom i Bogom.

U dokumentu usvojenom na njihovom samitu u Pekingu 4. februara 2022, Putin i Si su svetske odnose u novoj epohi bliže opisali sa dva ravnopravna izraza, ruskim „pravedni multipolarni sistem“ i kineskim „zajednica zajedničke sudbine čovečanstva“.

Rusija i Kina predvode Novi svet. Njihova snaga je u stvaralačkim i životnim duhovno-moralnim vrednostima, koje su im zajedničke. Njihovi izvori su – u staljinskom i putinskom oslanjanju na pravoslavne temelje, u maovskom oslanjanju na staljinski socijalizam, u sijejevskom oslanjanju na konfučijanske temelje, a takođe u sličnosti pravoslavnih i konfučijanskih vrednosti, o čemu je pisao još Homjakov. Pravoslavno čovekoljublje je, naravno, najdublja stvar do koje možemo do dosegamo. Ostale su imale istorijsku vitalnost u meri u kojoj su bile u skladu sa njom.

S obzirom na pravoslavno utemeljenje Rusije, Novi svet je i ovaploćenje Novog zaveta.

Dakle, saradnja i zajedništvo dominiraju nad konfrontacijom i individualizmom, ljubav nad mržnjom, dobro nad zlom. To su preduslovi za uspešno stvaralaštvo. I zato je vojno-politič-

ka i ekonomska moć Rusije i Kine veća od zapadne, i zato je Novi svet bolji od starog.

Problem je čovekov defekt u spoznanju dobra i zla.

Imajući u vidu da je ljudsko stvaralaštvo kolektivni čin, koji podrazumeva saradnju, i da je ono faktor napretka, za razliku od zapadne oligarhijske destrukcije, moramo se zapitati kako to da države koje promovisu preduslove za stvaralaštvo, postaju dominantne u svetu tek danas?

Problem je čovekov defekt u spoznaji dobra i zla. Naime, iako su stvaralačke mogućnosti razumnog čoveka neograničene i time on prevazilazi sve živo i postaje saradnik ili saučesnik Boga u demijurgiji, razumni čovek je nažalost u stanju da prevaziđe sve živo i u činjenju zla, obmani, nasilju i ubistvu u odnosu na pripadnike svoje vrste, što životinje nisu u stanju. Životinje se uvek, instinktivno, ponašaju u prilog opstanku svoje vrste, dok čovek, i za svoj najnevažniji postupak mora da donese svesnu odluku. To je najveća slabost razumnog čoveka. Njega možete prevariti, odnosno izmanipulisati, da dela i protiv svog opstanka i protiv opstanka svoje vrste. I tu se, što je normalno, **poklapaju Božji i prirodni zakon**. Dve Hristove zapovesti obezbeđuju ljudsko stvaralaštvo, a time i opstanak ljudske vrste.

Dakle, jedini mogući regulator, koji opšte dobro (i neprikošnost ljudskog života i stvaralaštvo i saradnju) uzdiže, a zlo (i ubistva i destrukciju i konflikte) suzbija i marginalizuje, jeste sistem duhovno-moralnih vrednosti koji nose vera i civilizacija. Na Zapadu su, pod komandom kriminalne oligarhije, vera (jeres) i (anti)civilizacija prilagođene „koegzistenciji“ dobra i zla, odnosno opštoj kontaminaciji čovečanstva zlom i njegovoj dominaciji. «Koegzistencija» je na zvaničnom, javnom nivou (ljudima se garantuje «pravo» da čine zlo, pod uslovom da je ono «ograničeno» zakonom). Iza scene pak, gde se i nalaze glavni vladaoci i poluge moći, zlo je jedini pokretač.

Znamo da je bilo mnogo stvaralaštva i na Zapadu, ali ono nije bilo glavni izvor zapadne moći, već zloupotreba ljudskih slabosti.

Znamo da je bilo mnogo stvaralaštva i na Zapadu, ali ono nije bilo glavni izvor zapadne moći, već zloupotreba ljudskih slabosti. Od pohlepe, apsolutizacije privatne svojine i sveopšteg uticaja sopstvenog kapitala, preko prostitucije i pornografije, konsumerizma, narkomanije, do LGBT i «genderne ravnopravnosti».

Odnosno, oligarhijski Zapad je vladao pomoću zla – ratova, pljačke, osvajanja, kolonizacije, konfrontacije i individualizma, obmane, nasilja i ubistva. Od vremena Julijana Apostate vrhovni princip zapadnih vlastodržaca je drevno geslo „zavadi pa vladaj“. I zato imamo hiljade godina kontinuiteta vladalaca ogrezlih u zločinu, koji imaju samo dva pokretačka motiva – (po svaku cenu) **sačuvati** (zločinom osvojenom) **vlast** i – (po svaku cenu) **izbeći kaznu**. I nije slučajno da je njihov vrhovni princip ozvaničio upravo deklarisanu otpadnik od hrišćanstva.

I danas se Rusi i Srbi nastoje uništiti sa istim motivima i sa istom strašću.

Iako se često misli da je glavni, pohlepa je na oligarhijskom Zapadu sporedni motiv – ona je samo jedno od glavnih sredstava za manipulisanje masama na bazi ljudskih slabosti.

Dva glavna motiva dovode i do toga da je opsesivni zadatak koji oligarhijski Zapad sve vreme pred sebe stavlja – uništiti sistem zasnovan na dobru i na saradnji, uništiti Rusiju, Kinu, pravoslavlje i društvenu pravdu, jer već samo njihovo postojanje pretilo da ukine dominaciju oligarhijskog Zapada, te anticivilizacije zasnovane na zlu i zloupotrebi ljudskih slabosti.

Tako je od same pojave hrišćanstva, koja je bila jedina stvarna i najveća duhovna revolucija u (zapadnom) svetu. Izuzetno verski tolerantna Rimski imperija je na najsurovije načine uništavala hrišćane – najmiroljubiviju versku grupu na svom tlu. Upravljači su već na samom početku shvatili da hrišćani imaju ogromnu moralnu prednost i ogroman stvaralački potencijal. Ako bi se ostvarilo društvo koje oni propovedaju, bio bi to kraj i negacija vladavine zločinaca – oni bi izgubili vlast i ne bi mogli izbeći kaznu.

I danas se Rusi i Srbi nastoje uništiti sa istim motivima i sa istom strašću, kao prvi hrišćani, koji su raspinjani i bacani lavovima.

Kako pokušavaju da nas unište? Svim sredstvima, a pre svega pomoću „zavadi pa vladaj“, što je za oligarhijski Zapad metod rešavanja svih problema. Stoga su podele posejane i/ili produbljene do konflikta svuda gde uticaj zapadne oligarhije dopire: između rasa, religija, nacija, stranaka, kompanija, sportskih klubova... Stanovnici zapadnih zemalja, pa i čitav svet, postaju taoci vrhuške koja je uzurpirala vlast u zapadnim zemljama.

Stanovnici zapadnih zemalja, pa i čitav svet, postaju taoci vrhuške koja je uzurpirala vlast u zapadnim zemljama.

zemljama i koja vlada pomoću laži i agresivne lažne i korumpirane demokratije.

Videli smo da je sistem duhovno-moralnih vrednosti preduslov pozitivnog i stabilnog razvoja društva.

Naime, «liberalna demokratija» ili samo «demokratija», po obrascu SAD i zapadne Evrope, nameću se svim sredstvima celom svetu kao jedini mogući etalon. Oni koji ga ne prihvate, smatraju njegovi tvorci, zaslužuju da budu uništeni, ili bar okupirani. Bez obzira što u «demokratiji» po receptu zapadne oligarhije, uopšte nema demokratije, već se radi o složenom sistemu korupcije i manipulacije masama, kako bi one učestvovala u prividnoj legitimizaciji i ovekovečenju oligarhijske diktature. Šta više, država se smatra «demokratskom» samo ako je otvorena za zapadni kapital i njegov upliv na sopstvene političke procese.

Društva koja kontroliše Zapad nisu saborno ujedinjena u težnji ka opštem dobru. Naprotiv, ona su (zavadi pa vladaj!) pocepana i međusobno sukobljena – na levicu i desnicu, bezbroj političkih partija, udruženja, mafijaških klanova, tajnih društava... Pravi vladari iz senke korumpiraju tu nakaznu političku scenu i pretvaraju je u lutkarsko pozorište, koje se javno naziva «liberalna demokratija» i svima silom nameće.

Težnja ka sabornosti i opštem dobru je zajednička pravoslavljima i konfučijanstvu. I zato nije slučajno da su baš Rusija i Kina postale predvodnici Novog sveta. Sem toga, socijalizam, kao ova ploćenje te težnje u organizaciji države i privrede, deo je savremene istorije obe velike zemlje. Videli smo da je sistem duhovno-moralnih vrednosti preduslov pozitivnog i stabilnog razvoja društva. Kina je uspela ono što je Staljin započeo, ali je bio prekinut – da socijalističku građevinu postavi na duboke duhovne temelje. Zato se Rusija, u kojoj se socijalizam bez tih temelja urušio, najpre vratila pravoslavnoj duhovnosti, a sada postepeno obnavlja socijalističke elemente u organizaciji države i privrede. Kao stvaralački sistem, Novi svet je uspešniji i efikasniji od sistema koji moć crpi iz podela, nasilja, razaranja i ljudskih slabosti.

Principi i organizacija hrišćanske apostolske zajednice, pa i kanoni pravoslavne crkve, ne dopuštaju mogućnost oligarhijske diktature.

Principi i organizacija hrišćanske apostolske zajednice, pa i kanoni pravoslavne crkve, ne dopuštaju mogućnost oligarhijske diktature. Da bi opstala i ojačala, ona je najpre stvorila hipokriziju u rimokatoličkoj crkvi, a za-

tim, u protestantizmu, podredila hrišćansko učenje svojim potrebama. Kao konfrontaciona, sa svojim pojmovima poput «klasne borbe» (a kakva je inače mogla biti u konfrontacionom zapadnom kapitalizmu, koji je već tada u svojim kolonijalnim ratovima ubijao milione ljudi?), marksistička teorija je bila podložna manipulaciji oligarhije i nikad nije pobedila u zemljama u kojima je nastala, ali je zato njena dimenzija socijalne pravde prihvaćena u zemljama, kao što su Rusija i Kina, u kojima su čovekoljublje i opšte dobro bile dominantne duhovno-moralne vrednosti. Nažalost, komunistički antiklerikalizam, nastao kao reakcija na zloupotrebu crkve od strane oligarhije na Zapadu, mehanički je primenjen na Istoku, gde je stvorio duboke i tragične podele, koje se prevazilaze tek danas, u okviru Novog sveta, koji nije samo formalna, nego i suštinska suprotnost apsolutnom antiljudskom zlu oligarhijskog Zapada.

Zapad je tokom svoje dominacije svetom vodio bezbroj «krstaških», osvajačkih, pljačkaških, kolonijalnih, pa čak i «humanitarnih» ratova.

Zapad je tokom svoje dominacije svetom vodio bezbroj «krstaških», osvajačkih, pljačkaških, kolonijalnih, pa čak i «humanitarnih» ratova, sa mnogo miliona žrtava. Rusija i Kina su međutim, poslednjih decenija, i na vojno-političkom i na ekonomskom planu, pretekle Zapad, ne vodeći **ni jedan** takav rat. Time su u praksi dokazale superiornost dobra nad zlom, superiornost stvaralačke čovekoljubive civilizacije nad Zapadnom mamonističkom «imperijom laži» i zločina, oligarhijskom diktaturom, ali i opravdanost paničnog straha zapadnih vladara iz senke od Novog sveta.

A Novi svet donosi ljubav, dijalog i sabornost, život i opstanak ljudske vrste, ali i istinsku, sabornu demokratiju u kojoj nema mesta za vladare iz senke. Nije daleko dan kada će spisak njihovih imena biti objavljen (možda i nepotpuni spisak zločina, jer je potpuni gotovo beskrajno dug), a oni sami stavljeni van zakona i izopšteni iz ljudske vrste, kojoj su sami postali neprijatelji.

Ogromne napore i ogromna sredstva Zapad je uložio i ulaže da bi „legitimizovao“ svoj nečovečni zločinački sistem – putem propagande, subverzije, organizacija i institucija, a u prvom redu pomoću (kvazi) vere (jeresi) i (kvazi)nauke, kroz mnoštvo složenih etapa. Ako je u svest običnog čoveka u anglosaksonskom svetu ugrađena predstava da bogate treba poštovati i da je normalno da oni imaju najveći uticaj u društvu, „jer je Bog odlučio da oni

Novi svet donosi ljubav, dijalog i sabornost, život i opstanak ljudske vrste.

buđu bogati“, onda možemo razumeti da Zapad ne preza ni od čega, odnosno da nepočinstva na koja je Zapad spreman, naš um

Sadašnja kriza je nastala kada je Rusija postala najmoćnija sila na vojno-političkom planu, a Kina na ekonomskom.

teško može da zamisli. Istovremeno, moramo biti na oprezu čak i u odnosu na najšire prihvaćeni pojmovni sistem u društvenim naukama, jer i on dolazi sa Zapada.

Danas je većina čovečanstva, predvođena Rusijom i Kinom, izvan kontrole Zapada, i moćnija je od Zapada. Ali, Zapad danas za podsticanje konflikata koristi najmoćnije tehnologije: zloupotreba društvenih mreža dovodi do atomizacije konflikata i njihove sveopšte rasprostranjenosti u društvu.

Sadašnja kriza je nastala kada je Rusija postala najmoćnija sila na vojno-političkom planu, a Kina na ekonomskom. Zapadu je preostala samo hipertrofirana dominacija na propagandnom planu, jer Rusija i Kina se nikada nisu ozbiljno bavile hiperprodukcijom tehnoloških sredstava za manipulaciju ljudskom svesću. Nisu ni osećale za tim potrebu, jer nikad nisu planirale da se bave laganjem u stilu „hiljadu puta ponovljena laž postaje istina“, što Zapad stalno čini. I činiće, dok god vidi i najmanju nadu da može pobediti pomoću obmane. Zato nikakve načelne i principijelne pregovore sa Zapadom ne treba očekivati. Slažemo se i da Zapadu treba ukinuti svaku nadu u pobedu. To je danas i moguće i neophodno: jer su u njegovom očajanju i agoniji, sa Zapada pale sve maske – ostala je samo užasna slika Dorijana Greja, koju danas svi vide i koja ne može više nikoga da privuče.

Najnoviji, i možda poslednji krupni agresivni potez Zapada, za kojim je očajnički posegao 2014, kada je u Siriji postalo jasno da više nisu moguće američke vojne intervencije i „obojene revolucije“, a time ni svetska finansijska dominacija štamparije bezvrednih dolara, jeste detonacija decenijama pripremane ukrajinske krize, koja je nedavno prinudila Rusiju na specijalnu vojnu operaciju i omogućila Zapadu da započne nezapamćenu u istoriji

Rusija se danas u Ukrajini suočava sa istim iskušenjima kao nekad Srbija.

političko-propagandno-medijsku histeriju i očajnički hibridni rat, kome je na meti celo čovečanstvo, uključujući stanovništvo zapadnih, u prvom redu evropskih zemalja.

Rusija se danas u Ukrajini suočava sa istim iskušenjima kao nekad Srbija. NATO je protiv nje organizovao proksi rat, čiju je

opasnu eskalaciju, Rusija, međutim, preduhitрила specijalnom vojnom operacijom. SAD i NATO su vodili mnoštvo neuporedivo surovijih ratova, na koje čovečanstvo nikad nije reagovalo tako besno i obesno, kao što danas „kolektivni Zapad“, Uvereni smo da će ovu bitku Rusija i Novi svet dobiti brzo i čisto.

odnosno SAD i njihovi vazali reaguju na rusku vojnu akciju. Zapad ne sme da Rusiji uzvрати vojno, ali se na udaru njegove obesne i očajničke odmazde našao – čitav svet! A Rusija, sledeći Hristov put, ratuje i za naše spasenje i za spasenje sveta!

Ne samo da neprestanim isporukama oružja Ukrajini, Zapad nastoji da se proksi rat vodi što duže, „do poslednjeg Ukrajinca“, već se poremećaji ekonomskih, monetarnih, bezbednosnih i medijskih odnosa u svetu, pretvaraju u pravi Armagedon, u kome Zapad i NATO, ne žaleći živote ljudi ma gde bili, pokušava da sačuva svoj zločinački primat i bar oslabi i uzdrma, a ako je moguće i uništi Rusiju i Kinu. Mehanizmi satanizacije Srbije, sada se upotrebljavaju protiv njih. U svom besomučnom odstupanju od istine, pravde i međunarodnog prava, Zapad svima izgleda odvratno i groteskno. Takvom monstrumu se ne smeju činiti ustupci – ako mu date prst, odgrišće vam celu ruku.

Uvereni smo da će ovu bitku Rusija i Novi svet dobiti brzo i čisto (a dobiće je svakako) i time svesti na minimum mogućnost Zapada za „lov u mutnom“ i tako mu oduzeti i tu nadu.

Kao nosioci temeljnih duhovno-moralnih vrednosti čovečanstva, stvaralačke saradnje i humanističkog optimizma, Rusija i Kina su stvorile integralni i inkluzivni civilizacijski sistem u koji su uključena sva najveća dostignuća čovečanstva.

Mnogi ljudi na Zapadu se kritički odnose prema sistemu u kome žive. Pošto je saradnja naš princip, upravo tim ljudima treba objasniti razlike civilizacije i anticivilizacije, prednost našeg sistema nad njihovim. Pa ako su Rusija i Kina mogle da preuzmu sve ono što je na Zapadu bilo vredno, možda će doći vreme, kada će Zapad, zarad svog opstanka, biti u stanju da uči od nas.

Mnogi ljudi na Zapadu se kritički odnose prema sistemu u kome žive.

Tri su, među sobom potpuno skladna izvora za teorijske osnove Novog sveta: Božji zakon (Hristove zapovesti), egzaktne nauke (opstanak ljudske vrste) i istorijsko iskustvo u izgradnji pravednog, socijalističkog društva.

Zapad uzaludno pokušava da spreči Novi svet, koji je već nastao. Novi svet, koji predvode Rusija i Kina, a koji je inicirala

_____ Ako se ne pokolebamo u veri, Armagedonska bitka koja se sada vodi, ima neminovan ishod.

Srbija. Ako se ne pokolebamo u veri, Armagedonska bitka koja se sada vodi, ima neminovan ishod. A onda sledi hiljadu godina Novog sveta.

_____ Pravedni multipolarni sistem. Zajednica zajedničke sudbine čovečanstva.

Prof. dr MILE DMIČIĆ¹, redovni profesor u penziji
Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci

POSTOJANJE I NADLEŽNOST VISOKOG PREDSTAVNIKA U BOSNI I HERCEGOVINI – PROBLEM ILI RJEŠENJE?

Apstrakt: Opšti okvirni sporazum za mir u BiH (u daljem tekstu: Dejtonski mirovni sporazum) sa 11 Aneksa spada u red najznačajnijih i najčvršćih međunarodnih ugovora. Konstitucionalizacija Bosne i Hercegovine je po mnogo čemu dobila obilježja specifične i složene državne zajednice sui generis.

Visoki predstavnik je u skoro dvoipoddecenijskom postojanju, protivrječno svim tekovinama i standardima konstitucionalizma i konstitucionalne demokratije, svojim aktima koji nisu doneseni na osnovu Aneksa 4 – Ustava BiH, već Aneksa 10, mijenjao entitetske ustave, donosio nove i mijenjao već postojeće zakone, uticao na parlamentarnu, izvršnu i sudsku vlast, smjenjivao pojedine nosioce svih oblika vlasti, odnosno političkog i javnog života, donosio odluke o uspostavljanju stvarne

Dejtonski mirovni sporazum) sa 11 Aneksa spada u red najznačajnijih i najčvršćih međunarodnih ugovora.

¹ Mile Dmičić, prof.miledmicic@gmail.com

i mjesne nadležnosti sudova, uspostavljao nove organe i institucije na nivou BiH.

Umjesto vršenja dužnosti konsultativne, posmatračke i izvještajne prirode, visoki predstavnik je intervenisao u ustavni, pravni i politički sistem,

Umjesto vršenja dužnosti konsultativne, posmatračke i izvještajne prirode, visoki predstavnik je intervenisao u ustavni, pravni i politički sistem, bespravno zamjenjujući legalne i legitimne organe i institucije, odnosno djelujući kao

vlast, koja je fundamentalno nekompatibilna sa demokratskim karakterom suverene, slobodne, samostalne i nezavisne države. Prije svega, to je, posebno u kontekstu nesaglasnosti i osporavanja postupka osmog po redu visokog predstavnika, ojačalo unutrašnje podjele, pa i disolucijski proces, a posebno zbog favorizovanja samo jedne varijante za BiH, prvenstveno centralizacije i unitarizacije, sa dominacijom samo jednog najbrojnijeg naroda, pod matricom navodnog stvaranja funkcionalne države, a da se pritom negiraju istorijske, nacionalne i vjerske posebnosti triju zasebnih zajednica, ispoljavajući eklatantan demokratski deficit i nedostatak valjanog pravnog osnova, što nesumnjivo predstavlja nedemokratski čin suprotan vremenu u kojem živimo i otvara pitanja održivosti dejtonskih rješenja i okončanja mandata visokog predstavnika u BiH, te ugrožava proces konstitucionalizacije i evropskih integracija Bosne i Hercegovine.

Ključne riječi: konstitucionalizam i konstitucionalna demokratija, dejtonska rješenja, visoki predstavnik, država i entiteti, ustavi, ustavne promjene, evropske integracije.

UVOD

Sa pravnog i političkog stanovišta, Dejtonski mirovni sporazum, kao međunarodni ugovor, obavezuje sve potpisnice da ga poštuju i dosljedno izvršavaju.² Zato, ni promjene dejtonskih rješenja nisu mogu-

Sa pravnog i političkog stanovišta, Dejtonski mirovni sporazum, kao međunarodni ugovor, obavezuje sve potpisnice da ga poštuju i dosljedno izvršavaju.

² Osnovno je pravilo u međunarodnom javnom pravu da se međunarodni ugovori moraju izvršavati savjesno, da se međunarodne obaveze moraju izvršavati kako su preuzeti tekstovi ugovora (načelo „Pacta sunt servanda“).....Autentično je jedino tumačenje međunarodnog ugovora koje daju sve strane ugovornice zajednički.....“.
Pravna enciklopedija, „Savremena administracija“, Beograd, 1979, 682-683.

će bez saglasnosti svih učesnika i država-potpisnica i svjedoka, dva entiteta i tri konstitutivna naroda u BiH.³

Prije svega, zbog nesaglasnosti i osporavanja postupka izbora i djelovanja osmog po redu visokog predstavnika, ojačale su unutrašnje podjele, pa i disolucijski proces, a posebno zbog favorizovanja samo jedne varijante za BiH, prvenstveno centralizacije i unitarizacije, sa dominacijom samo jednog najbrojnijeg naroda, pod matricom navodnog stvaranja funkcionalne države, a da se pritom negiraju istorijske, nacionalne i vjerske posebnosti triju zasebnih zajednica, ispoljavajući eklatantan demokratski deficit i nedostatak valjanog ustavnog i pravnog osnova, što nesumnjivo predstavlja nedemokratski čin suprotan vremenu u kojem živimo i otvara pitanja održivosti dejtonskih rješenja i okončanja mandata visokog predstavnika u BiH, te ugrožava proces konstitucionalizacije i evropskih integracija Bosne i Hercegovine.

Konstitucionalizacija BiH zasniva se na ustavnim načelima ,

KONSTITUCIONALIZACIJA BOSNE I HERCEGOVINE

Konstitucionalizacija BiH zasniva se na ustavnim načelima po kojima će ona „biti demokratska država, koja funkcioniše na principu vladavine prava i na osnovu slobodnih i demokratskih izbora“⁴.

Ustav BiH je „...i sa formalnog i sa materijalnog aspekta, specifičan i nepoznat u dosadašnjoj teoriji i praksi, a po načinu njegovog nastanka „ u stvari nije ustav“⁵. To je uzrok, pored ostalih, raskoraka između normativnog i stvarnog, između onog što je u ustavu zapisano i onog što je u praksi ostvarivano. Od zaključenja Dejtonskog mirovnog sporazuma do procesa „tihe (prikrivene) revizije Ustava BiH“, prevagu su odnosila federalno-konfederalna obilježja državnog uređenja.⁶

Konstitucionalizacija se, u osnovi, vezuje za svaku ili skoro svaku političku zajednicu,

3 Vid., M. Dmičić, V. Kojović, Političko-pravni aspekti međunarodnih mirovnih sporazuma i ustavne promjene u BiH, Zbornik radova „Republika Srpska – petnaest godina postojanja i razvoja; ANURS, 2007, 157-179.

4 M. Dmičić, M. Pilipović, Ustavno pravo, dopuna osnovnoj literaturi, Pravni fakultet Univerziteta u Banja Luci, Banja Luka, 2020, 296.

5 S. Savić, Konstitutivnost naroda u BiH, Banja Luka, 2019, 19.

6 Zaključci i preporuke sa Naučnog skupa sa međunarodnim učešćem „Ustav i ustavni izazovi ustavnog razvoja u složenim državama“, Zbornik radova, Pravni fakultet

Konstitucionalizacija se, u osnovi, vezuje za svaku ili skoro svaku političku zajednicu u kojoj se vrši funkcija vlasti na osno-

Dakle, postoji nedovoljan uslov za ishod procesa u kojem bi se BiH formirala kao država ustavne, konstitucionalne demokratije,

vu Ustava. „Naime, najčešće se piše o konstitucionalizmu kao ideji, načinu tj. principu, ali ne i o konstitucionalizmu kao obavezujućem pravilu, tj. kao o obavezujućoj normi. To je veoma važno za odnos konstitucionalizma i drugih važnih pojmova, sredstava i mehanizama koji se dovode u manje ili više u tesnu vezu sa njim, kao što su pojmovi vladavine prava, pravne države, demokratije, slobode i prava čovjeka i građanina, ustavnosti i zakonitosti, legitimnosti, sudske kontrole ustavnosti zakona, podjele vlasti i drugo“⁷.

Sve to ukazuje da se, u procesu konstitucionalizacije države, radi o njenoj nedovršenosti, ugroženosti njenog suvereniteta, samostalnosti i nezavisnosti i drugih elemenata njene državnosti, integriteta i funkcionalnosti, te o postojanju „više“ nadvlasti (predstavnicima međunarodne zajednice, stranih država i asocijacija...), koja nema ustavnu i pravnu utemeljenost i ovlašćenje. To, prema brojnim mišljenjima, sprečava, „...svaki njen ozbiljniji, potpuniji i sadržajniji put ka istinskoj konstitucionalizaciji“⁸. Dakle, postoji nedovoljan uslov za ishod procesa u kojem bi se BiH formirala kao država ustavne, konstitucionalne demokratije i time otklonile negativne tendencije u procesu njenog uspostavljanja kao demokratske i pravne države koja obezbjeđuje i garantuje ravnopravnost svojih državotvornih jedinica, konstitutivnih naroda i građana, slobode i prava, društveni, privredni i kulturni napredak i socijalnu sigurnost. U tom okviru, od prvorazrednog značaja je obezbjeđivanje demokratskog ustavnog poretka, višestranačkog političkog sistema, podjele vlasti i njeno ograničenje da se njeni vršiocu biraju, da su odgovorni narodu i da se mijenjaju na vlasti demokratski i putem slobodnih i poštenih izbora.

Došlo je do promjena u strukturi ukupnih odnosa BiH,

Istovremeno, tendencije i specifičnosti njenog razvoja kao složene države, sve su vidljivije, sa jedne strane, kroz kontinuiranu borbu unitarističkih i centaralistički snaga, protiv zagovorni-

Univerziteta u Banjoj Luci, 2018, 411-415.

7 D.Simović, Internacionalizovanje ustavnog prava BiH - proces kome se (ne) vidi kraj, Zbornik radova, „Pravo, tradicija i promjene“, Pravni fakultet Univerziteta Istočno Sarajevo, 2020, 146; Vid.; M. Dmičić, Ustavno-pravna rješenja u BiH kao specifičnoj i složenoj državi i državnoj zajednici, ANURS, Banja Luka, 2011, 181.

8 Isto, 14-17.

ka jačanja entitetâ, sa druge strane. Došlo je do promjena u strukturi ukupnih odnosa BiH i entitetâ, posebno njihovih ustavnih nadležnosti, bez promjene Ustava BiH, čime BiH postaje država krhkih, nestabilnih i nedovoljno funkcionalnih organa i institucija (posebno u Federaciji BiH).

Demokratija se obično shvata kao vladavina većine naroda ili u ime većine naroda.

Politički sistem BiH dobio je nekoliko obilježja: složeno državno uređenje, konsocijativna demokratija ili demokratija sa podjeljenom vlašću, polupredsjednički sistem vlasti i podijeljeno društvo i nestabilna država⁹, o kojima nije moguće ... „postići konsenzus nacionalnih skupina o državnoj zajednici“, koja je kao svojevrsan pesimistički scenarij izvedena iz modela globalnog „sukoba civilizacija; zbog čega Samuel P. Huntington (1998) ubraja rat u BiH u „krvave sukobe civilizacije“. Stoga, svi učesnici u raspodjeli društvene moći i vršenju vlasti moraju „...posegnuti za drugačijim postupcima regulisanja sukoba umjesto da ih rješavaju odlučivanjem većinom i uz angažovanje i uticaj međunarodnih predstavnika“¹⁰. Ova obilježja dominantno određuju ne samo trenutno stanje ustavnog i političkog sistema već i perspektive njihove reforme.

Sistem konsocijativne ili konsenzualne demokratije u načelu počiva na širokim koalicionim izvršnim organima vlasti političkih elita, paritetnom sastavu najvažnijih političkih institucija, proporcionalnom predstavljanju, pravu veta, te široko postavljenom konsenzusu. „Kada je društvo duboko podijeljeno, kakav je slučaj u BiH, a priroda i sadržaj podjela stvaraju opasnost dezintegracije društva i države, i ovako manjkava konsocijativna demokratija predstavlja veliku prednost, jer se pokazuje kao jedini politički režim u kome društvo može opstati“¹¹.

Demokratija se obično shvata kao vladavina većine naroda ili u ime većine naroda. S obzirom na to, izuzetno je značajno da se vodi računa o manjini, jer i ...“većina i manjina“ zastupaju slične političke stavove, što znači i slične društvene interese....“¹² Proporcionalna

Proporcionalna predstavljenost podrazumijeva da je svaka grupa zastupljena u vršenju vlasti,

9 M. Kasapović, Bosna i Hercegovina podijeljeno društvo i nestabilna država, Zagreb, 2005.

10 G. Marković, Bosanskohercegovački federalizam „Službeni glasnik“i UNIVERSITY, Beograd/Sarajevo, 2012, 200-204.

11 Isto.

12 Isto, 199.

predstavljenost podrazumijeva da je svaka grupa zastupljena u vršenju vlasti kroz odgovarajuće institucije srazmjerno svom uče-

Kada je riječ o statusu Republike Srpske u BiH, njena lojalnost zajedničkoj državi zasniva se na poštivanju dejtonskih rješenja,

šću u stanovništvu. Međutim, " ... u BiH osnovna obilježja ukupnih demokratskih procesa se nalaze u odredbama Ustava o sastavu i načinu odlučivanja zakonodavne i izvršne vlasti iz kojih se jasno utvrđuje da se ne radi o većinskoj (majoritarnoj, vestministerskoj) demokratiji, već o konsocijalnoj (neki je nazivaju i konsensualna) demokratija. Ona je primijenjena i u federalnim jedinicama"¹³.

Upravo, sam sistem konsocijativne demokratije se ostvaruje i federalizmom u Bosni i Hercegovini, koji omogućava „...pravilnu, cjelishodnu i pravednu društvenu distribuciju vlasti na osnovne društvene grupe i time pomaže dekoncentraciji i decentralizaciji državne vlasti...“¹⁴ koje „...su veoma važne za stabilnost društva sa dubokim društvenim rascjepima među osnovnim društvenim grupama, a društvo u BiH je upravo takvo“¹⁵. Ukoliko se proces „...tihih, prikrivenih“ faktičkih i drugih promjena Ustava, zaobilazanjem propisane ustavne procedure, ne uspori, ako ne i potpuno zaustavi, opstanak Bosne i Hercegovine kao države, biće ozbiljno doveden u pitanje.¹⁶

Kada je riječ o statusu Republike Srpske u BiH, njena lojalnost zajedničkoj državi zasniva se na poštivanju dejtonskih rješenja i očuvanja njenog političkog, nacionalnog, etničkog, kulturnog i svakog drugog oblika opstanka, identiteta i subjektiviteta. Legalno je i legitimno pravo Republike Srpske da obustavi dalje neustavno prenošenje nadležnosti i da svim demokratskim sredstvima traži povratak prenesenih nadležnosti, pogotovo onih koje nisu dale pozitivne rezultate funkcionišući na nivou Bosne i Hercegovine.

Dosadašnji „paketi“ i inicijative za ustavne promjene su i suviše nepotpune i nedobronamjerne,

Dosadašnji „paketi“ i inicijative za ustavne promjene su i suviše nepotpune i nedobronamjerne, a često i utopističke, jer ne uvažavaju svu slo-

13 R. V. Lukić, Okolnosti, uslovi i ishodi konstitucionalizacije Bosne i hercegovine, Zbornik radova „Konstitucionalizacija BiH“, Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu, 2021, 24.

14 Isto, 25.

15 Isto, 25 i dalje

16 V. Petrov, Federalizam danas, Zbornik radova; Ustav i izazovi ustavnog razvoja u složenim državama; Pravni fakultet Univerziteta u Banja Luci, Banja Luka, 2018, 146.

jevitost bosanskohercegovačke istorije i državnosti i predviđaju neostvarivu državu i time ruše same temelje dejtonskih rješenja i reformskih procesa, demokratizaciju i integrisanje u evropske tokove.¹⁷ Stavljajući se u prvi plan umanjivanje autonomije pa i ukidanje entiteta, odnosno Republike Srpske, unitarizacija države, centralizacija vlasti i stvaranje jednog bosanskog državotvornog naroda.¹⁸

Ocjene o obimu, dometu i dubini ustavnih promjena kod narodnih odnosno političkih predstavnika su veoma različite i krajnje protivurječne.

Ocjene o obimu, dometu i dubini ustavnih promjena kod narodnih odnosno političkih predstavnika su veoma različite i krajnje protivurječne. "Ustavne reforme, sa pravnog stanovišta, nemaju nikakvu smetnju, ali pokretanje inicijative za promjenu Ustava konačno mora početi od za to legalnih i legitimnih subjekata i u Ustavom utvrđenom postupku. Time bi se, konačno, "... nepoželjno i nedjelotvorno internacionalizovano ustavno tutorstvo zamijenilo elementarnim funkcionisanjem države koja je još uvijek, u stanju nedovršenog mira sa konstantnim ustavim i političkim krizama"¹⁹.

Međunarodna zajednica i njeni predstavnici, zalažući se, direktno ili indirektno, za izmjene Ustava BiH dali su značajan doprinos ostvarivanju procesa i ciljeva uspostavljanja mira i obezbjeđivanje stabilnosti stanja u BiH, posebno putem brojnih međunarodnih i regionalnih organa, institucija, fondacija i organizacija (OUN, EU, OEBS-a, PIK-a, Savjeta Evrope, Venecijanske komisije, Partnerstva za mir i dr.), BiH se lišavala svog demokratskog kapaciteta i digniteta i legalnih i legitimnih organa i institucija. Stoga je osnovni cilj oslobađanje BiH od „internationalizovanog ustavnog tutorstva“ i oktroisanih ustava BiH i pravnih rješenja, uz izričiti zahtjev da polazište i osnova moraju biti Dejtonski mirovni sporazum odnosno „...aksiom da ustavna polazna načela moraju ostati“, a da donošenje novog ustava nije uslov za prijem BiH u evropske integracije.²⁰

BiH se lišavala svog demokratskog kapaciteta i digniteta,

17 Aprilski paket amandmana na Ustav BiH (2006); Prudski sporazum (2008); Butmirski razgovori (2009); Inicijativa njemačke kancelarke; Presuda Evropskog suda za ljudska prava u „predmetu Sejdić i Finci protiv BiH“ (2009); Njemačko - engleska inicijativa (2011); zatim na osnovu Ustava, odluka visokog predstavnika u BiH, zakona Parlamentarne skupštine BiH, odluka Ustavnog suda BiH, sporazuma i drugih akata entiteta...).

18 R. Kuzmanović, Eseji o ustavnosti i državnosti, Banja Luka 2004, 381.

19 S. Orlović, Dve decenije Dejtonskog ustava- retrospektiva i perspektive, Pravna riječ, broj 45/2015, 201.

20 Isto, 201. i dalje.

NADLEŽNOSTI I ODNOSI IZMEĐU INSTITUCIJA BOSNE I HERCEGOVINE I ENTITETA

Prenosi nadležnosti sa entiteta na nivo BiH vršeni su putem sporazuma donošenjem ustavnih amandmana jedino u oblasti odbrane, indirektnog oporezivanja i VSTS BiH.

Izvorna dejtonska rješenja o njihovim širokim nadležnostima " ...omogućavaju entitetima da samostalno uređuju unutrašnji društveni život u skoro svim oblastima koje su od neposrednog interesa za građane i funkcionisanje društva."

Međutim, pravni i politički položaj entiteta samo manjim dijelom zavisi od njihove političke volje i odluke jer je u većoj mjeri uslovljen izvornim i revidiranim sadržajem Ustava BiH.²¹

Međutim, da bi se sačuvala izvorna dejtonska rješenja, utvrđena ravnoteža između države i entiteta, zatim „dejtonski sistem balansa stabilnosti koji je prošao test kroz dvoipodocenijski period“ i kako „nema alternative dejtonskoj arhitekturi BiH“, Republika Srpska kao jedinstven i nedjeljiv ustavnopravni entitet ne može prihvatiti model svojevrsne internacionalizacije ustavotvorne vlasti i izgradnje države i stvaranja institucionalnog okvira karakterističnog za nestabilne i nedovršene države i podijeljena društva, te dalji prenos i preuzimanje ovlašćenja nego mora tražiti da se vrate prenesena, iznuđena i neustavno preraspoređena ovlašćenja, posebno zato što neka od njih nisu dala očekivane efekte.²²

Prenosi nadležnosti sa entiteta na nivo BiH vršeni su putem sporazuma donošenjem ustavnih amandmana jedino u oblasti odbrane, indirektnog oporezivanja i VSTS BiH. U ostalim slučajevima, Visoki predstavnik je bez ustavnog i pravnog osnova mijenjao ustave entiteta i posredno Ustav BiH, donosio i mijenjao zakone, ustanovljavao institucije i smjenjivao izabrane i imenovane funkcionere u svim granama vlasti, direktno se miješao u ustavopravnu, zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, što ne može učiniti nijedna međunarodna organizacija, pa se postavlja pitanje može li se govoriti o BiH kao suverenoj i nezavisnoj državi.²³

Visoki predstavnik je bez ustavnog i pravnog osnova mijenjao ustave entiteta i posredno Ustav BiH,

²¹ Isto, 169.

²² M. Kasapović, Bosna i Hercegovina 1992-1995. građanski rat, izvanjska agresija ili oboje?, Politička misao, 2/2015, 45.

²³ Vid., R. Marković, Ustavno pravo i političke institucije 1999, 469; N. Pobrić, Ustavno pravo, Mostar, 2000, 342; G. Mijanović, Podjela nadležnosti između institucija BiH i entiteta, Banja Luka, 2000, 16-17; V. Kutlešić, Podjela zakonodavne nadležnosti između Federacije i federalnih jedinica u tazvitku jugoslovenskog feredalizma, Beograd, 1996, 8-11; M. Dmičić, Podjela nadležnosti između BiH i entiteta, (ne)opravdanost prenosa i mogućnost njihovog povrata, Istočno Sarajevo, 2020, 86-116 i dr.

VISOKI PREDSTAVNIK U BiH

U postkonfliktnoj situaciji je postojalo, i još postoji, nedovoljno međunacionalnog povjerenja i spremnosti na kulturni i politički dijalog, toleranciju i pomirenje između etničkih kolektiviteta i njihovih vođa.²⁴ Zbog iskustava iz prošlosti,

to direktno asocira odnosno vodi ka mogućnosti nastanka novih „tragičnih sukoba“. To zahtjeva iskrene razgovore i dijalog između entiteta i institucionalnog okvira BiH o uzrocima, karakteru i posljedicama „tragičnih ratnih sukoba“, da se izvrši revizija sudskih odluka o ratnim zločinima i preispita i zaustavi selektivno izricanje presuda narodima i javnim vlastima i kolektivitetima; onemogućiti neustavna retroaktivna primjena krivičnog zakonodavstva; odbace svi pozivi na ukidanje Republike Srpske i osporavanje njenog imena i postojanja; odbaci zahtjev za ukidanje mehanizama zaštite vitalnih interesa konstitutivnih naroda i entiteta, umanjene autonomije i samoorganizovanja entiteta i učešća i uticaja stranog faktora u unutrašnjem životu. Međutim, prisutni su zahtjevi i snage u smislu da se omogući da vlast djeluje samo po principu većine, zanemarujući mogućnost diskriminacije, netolerancije i majorizacije većine nad manjinom.²⁵ U buduću, mora se uspostaviti ravnoteža između građanskog i nacionalnog, odnosno potrebe da se zaštite interesi svih konstitutivnih naroda, s jedne strane, i potrebe za odgovornom, djelotvornom i efikasnom vlašću, s druge strane.

Politika međunarodne zajednice, posebno uloga Visokog predstavnika je protektorska i neokolonijalistička i ne vodi provođenju proklamovanih ciljeva konstitucionalizacije i funkcionisanja BiH. Tako je i dalje „...glavna politička snaga u dejtonskoj BiH ostala tamo gdje je i bila i pre nje – u dvema zasebnim jedinicama („entitetima“) te fingirane političke cjeline koja

U postkonfliktnoj situaciji je postojalo, i još postoji, nedovoljno međunacionalnog povjerenja i spremnosti na kulturni i politički dijalog,

Politika međunarodne zajednice, posebno uloga Visokog predstavnika je protektorska i neokolonijalistička,

²⁴ Vid., Deklaracija o uzrocima, karakteru i posljedicama tragičnog oružanog sukoba u BiH od 1992-1995. godine, („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 92/13); Rezolucija o zaštiti ustavnog poredka i proglašenju vojne neutralnosti Republike Srpske, („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 111/17); Zaključci u vezi sa Informacijom o neustavnoj transformaciji dejtonske strukture BiH i uticaju na položaj i prava Republike Srpske, („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 3/20).

²⁵ Politički odnosi i sistemi višenacionalnih, odnosno višeetničkih država, a isto tako i načela i ustanove federalizma tamo gdje je on u ovakvim državama uveden, jedna je od najsloženijih tema u savremenoj političkoj nauci.

je nazvana, jednostavno, BiH".²⁶ Sve to, u velikoj mjeri, ne gubi na značenju i aktuelnosti, jer BiH ne funkcioniše kao demokrat-

Republika Srpska ima pravo da na osnovu čl. III, tačka 2.(a) samostalno uspostavlja specijalne paralelne odnose sa susjednim državama,

ska država na osnovu vladavine prava i sa slobodnim i demokratskim izborima, smatrajući da je Dejtonski mirovni sporazum stvorio politički sistem koji onemogućava da BiH upravlja sama sobom, bez međunarodnog učešća.²⁷

Stoga, neispunjavanje dejtonskih rješenja kao ugovornih međunarodnih obaveza, prema načelu međunarodnog prava: „provoditi, a ne mijenjati“, neizbježno vodi ka njenoj međunarodnoj izolaciji i slabljenju, a eventualno i gubitku njenog međunarodnopravnog subjektiviteta.

Republika Srpska ima pravo da na osnovu čl. III, tačka 2.(a) samostalno uspostavlja specijalne paralelne odnose sa susjednim državama, poštujući suverenost i teritorijalni integritet BiH²⁸. Entiteti mogu da sklope sporazume sa državnim i međunarodnim organizacijama uz saglasnost Parlamentarne skupštine BiH, s tim da se zakonom može predvidjeti određeni tipovi sporazuma za koje nije potrebna takva saglasnost. Međutim, ne postoji jedinstven stav o tome ko je titular suvereniteta u BiH, iako entitetima kao državotvornim jedinicama pripada unutrašnji, a dijelom i međunarodni suverenitet.

Zbog prisustva međunarodnog faktora u ustavnopravnom i političkom sistemu BiH, sa svojim značajnim nadležnostima – vojnim, civilnim i mehanizmima međunarodne zaštite ljudskih prava, ona se često otvoreno naziva „protektoratom“. Otuda, i uvjerenje da BiH nije suverena država odnosno da je suverena država samo normativno, ali ne i stvarno, upravo zbog uloge institucija međunarodne zajednice, posebno visokog i specijalnog predstavnika, koji su formalno-pravno vanustavni činioци, čiji položaj i uloga nisu uređeni Ustavom BiH.

Otuda, i uvjerenje da BiH nije suverena država odnosno da je suverena država samo normativno,

Dejtonska BiH, i pored njene ustavne definicije „države“ koja je „ostala“ članica OUN, ni

26 Vidi: R.M. Hajden, Skice za podjeljenu kuću, ustavna logika jugoslovenskih sukoba, Beograd, 2003, 148.

27 Svojevremeno je Vinston Čerčil, pored ostalog istakao, da sve čovjek može prognozirati izuzev stanja na Balkanu, te da Balkanu je teško da se izvuče iz močvare, što znači da je teško da Balkan bude po mjeri balkanskih naroda.

28 Sporazum o uspostavljanju specijalnih paralelnih odnosa između Republike Srbije i Republike Srbije od 26. septembra 2006. godine.

po jednom od tri ključna pokazatelja državnosti nije država – teritorija, je u ratnim sukobima podijeljena i teško može postati cjelovita, „njeno“ stanovništvo ne doživljava je kao svoju zajednicu, a „njena“ vlast je mnogo manje efektivna od vlasti entiteta.²⁹ Stiče se utisak o stalnoj „rekonstrukciji“ i neustavnoj i nezakonitoj „dogradnji“ političkog i pravnog modela države i društva, urušavajući izvorna dejtonska rješenja.³⁰ A istovremeno, kao da to podupire konotacija koja govori o tome da „...tijekom više od pet stoljeća povijesti pripadnici triju glavnih vjerskih i etničkih zajednica nikad nisu trajno, zajedno i masovno optirali za jednu državu.“³¹ Tako je BiH i prikovana na dno evropskih integracija, nalazeći se na nekoj vrsti nulte situacije koja za čas može kliznuti u minus - nestabilnost regionalnih razmjera. Takva situacija može potrajati veoma dugo i zahtijevati neodređeno produženje prisustva međunarodnih predstavnika.

Visoki predstavnik nije dobio izvršna i naredbodavna ovlašćenja, niti zakonodavna, niti „...služi za kontakt sa internacionalnim organizacijama i dobrovoljnim organizacijama koje su angažovane da sprovedu mirovni ugovor“, a koje“... prema međunarodnom pravu... ne mogu stvoriti, a potom same odrediti i dodjeliti si vlastite kompetencije i ovlasti“.³² Njegova uloga je utvrđena da nadgleda sprovođenje mirovnog rješenja, održava tijesne kontakte sa stranama ugovornicama, koordinira aktivnosti civilnih organizacija i agencija, sugerije i savjetuje određena rješenja, te periodično izvještava o napretku i primjeni mirovnog sporazuma i prima izvještaje od komesara Međunarodnih policijskih snaga. Nasuprot tome, njegova moć je precijenjena, i ona nije u tome da on ... “izvršava i uspostavlja, nego da posmatra i usklađuje”. Posebno donošenjem “bonskih ovlašćenja”, svaki vid širenja nadležnosti visokog predstavnika grubo je kršenje principa međunarodnog ugovorenog prava, a posebno odredbi Bečke konvencije o međunarodnim

Visoki predstavnik nije dobio izvršna i naredbodavna ovlašćenja, niti zakonodavna, niti,

Posebno donošenjem “bonskih ovlašćenja”, svaki vid širenja nadležnosti visokog predstavnika grubo je kršenje principa međunarodnog ugovorenog prava,

29 R. Marković, Sa ustavne osmatračnice, Beograd, 2017, 148.

30 Vid., D. Simović, Internacionalizovanje ustavnog prava BiH – proces kome se (ne) vidi kraj, u Zborniku radova: Pravo tradicija i promjene, Istočno Sarajevo, 2020, 144-160.

31 M. Kasapović, Bosna i Hercegovina podjeljeno društvo i nestabilna država, Zagreb, 2005.

32 I. Pepić, „The next High Representative must consider European power-sharing solutions for Bosnia“, New Eastern Europe, 25. januar 2021

ugovorima koje se tiču tumačenja. Takođe, od izuzetnog značaja je to da "...nije ostavljen bilo kakav prostor za bilo koju neformalnu grupu zemalja da one imenuju visokog predstavnika ili da mu

Visoki predstavnik je mijenjao ustave entiteta i posredno Ustav BiH, određuju djelokrug i nadležnosti³³.

Visoki predstavnik je mijenjao ustave entiteta i posredno Ustav BiH, donosio i mijenjao zakone i druga akta kojima je stavljao van snage ili vršio njihove izmjene i dopune, ustanovljavao institucije i smjenjivao izabrane i imenovane funkcionere u svim oblastima vlasti, odnosno političkog i javnog života (predsjednika Republike Srpske, ministre u vladi, poslanike, sudije i tužioce, predstavnike političkih partija), donosio akte personalnog ili organizacionog karaktera, direktno se miješao u ustavotvornu, zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, donosio odluke o uspostavljanju stvarne i mjesne nadležnosti sudova, uspostavljao razne komisije, agencije, tj. nove institucije (organe) na nivou Bosne i Hercegovine,³⁴ što ne može učiniti nijedna međunarodna organizacija, pa se postavlja pitanje može li se govoriti o BiH kao suverenoj i nezavisnoj državi.

Na to je kritički stav zauzela Parlamentarna skupština Savjeta Evrope, čiji je BiH punopravan član (23.6.2004) donoseći rezoluciju o "Jačanju demokratskih institucija u BiH" u kojoj ističe da je "...nepomirljivo sa demokratskim principima da OHR donosi izvršne odluke...", da za njih ne snosi odgovornost, niti da opravda njihovu validnost i da nema na njih pravnog lijeka. Na neopravdanost širenja ovlašćenja ukazala je i Venecijanska komisija (maj 2005), ističući da su fundamentalno nekompatibilna sa demokratskim karakterom države i suverenitetom BiH. I Međunarodna krizna grupa je konstatovala da "dalje postojanje OHR-a neće usmjeriti građane u pravcu reformi, nego može unijeti razdor

Nikada Savjet bezbjedosti niti Generalna skupština UN nisu ovlastile niti su mogle ovlastiti OHR da u BiH nameću ustave i zakone,

u mjeri koja je dovoljna da reformu učini nedostižnom". "Nikada Savjet bezbjedosti niti Generalna skupština UN nisu ovlastile niti su mogle ovlastiti OHR da u BiH nameću ustave i zakone, jer bi se time UN miješala u poslove koji po svo-

33 M. Blagojević, Hrestomatija tehnologije ohaerizma (Hronologija jedne nacionalne i ustavne patologije), Banja Luka, 2018, 113.

34 Zakon o državnoj graničnoj službi Bosne i Hercegovine, („Službeni glasnik BiH“ broj 2/00); Zakon u Sudu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ br. 29/00); Visoki sudski i tužilački savjet („Službeni glasnik BiH“ br. 15/02); Zakon o tužilaštvu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ br. 24/02); Nezavisna pravosudna komisija („Službeni glasnik BiH“ br. 3/03), itd.

joj suštini spadaju u unutrašnju nadležnosti BiH³⁵. Takođe, mjere koje primjenjuje visoki predstavnik u BiH su mjere koje su u modernim svjetskim državama korištene prije tri stotine godina³⁶.

Institucija visokog predstavnika onemogućava BiH da ostvaruje prava koja pripadaju svakoj suverenoj državi. Visoki predstavnik bi mogao privremeno vršiti funkcije državne vlasti samo onda kad institucije BiH nisu u stanju da to čine. Međutim, on je ispoljavao i ulogu i moć suverena, ali bez odgovornosti.

Konstituisanje Savjeta za implementaciju mira i njegovog Upravnog odbora, kao i proširivanje ovlaštenja Visokog predstavnika (tzv. „bonska ovlaštenja“),³⁷ bilo je bez saglasnosti strana ugovornica, te su kao takva neustavna, tj. protivpravna i nelegitimna ovlaštenja bez ustavnog i zakonskog osnova i čine direktnu povredu međunarodnog prava,³⁸ te je korištenje „bonskih ovlaštenja“ čin prisvajanja zakonodavnih, izvršnih i sudskih ovlaštenja, kršenjem osnovnih ljudskih prava i međunarodnih instrumenata za njihovu zaštitu.

Sve dok u međunarodnom javnom pravu i politici takva ovlaštenja postoje, u BiH je nemoguće, za ovu državu i društvo, izgraditi stabilan i za sve prihvatljiv: 1. ustavni, pravni i politički sistem, i 2. uspostaviti i izgrađivati demokratiju i vladavinu prava.

Savjet za implementaciju mira je povremeno tijelo zemalja i organizacija i nije ugovorna strana i ne može mijenjati međunarodni ugovor, već ga mora provoditi.

Parlamentarna skupština BiH, Narodna skupština Republike Srpske i Parlament FBiH, kao najviši predstavnički narodni organi, jedina su ustavotvorna i zakonodavna vlast, koja u sistemu predstavničke demokratije izražava suverenitet građana, u ime očuvanja interesa i dejtonskog statusa, može da „bonska ovlaštenja“

Institucija visokog predstavnika onemogućava BiH da ostvaruje prava koja pripadaju svakoj suverenoj državi.

Savjet za implementaciju mira je povremeno tijelo zemalja i organizacija i nije ugovorna strana,

35 M. Blagojević, Kolumna „Institut za izučavanje ohaerizma“, Glas Srpske, od 21.3.2021.

36 K., Čavoški, Svemogućí visoki predstavnik, ANURS, Banja Luka, 2005, 308

37 Vidi: Rezolucija o „Bonskim ovlaštenjima“ visokog predstavnika u BiH („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 114/07).

38 „Srpski narod je donio odluku više nego prije trideset godina svjestan svojih prava i spreman ih je štititi svim svojim pravnim sredstvima, ne povinujući se proizvoljnim tumačenjima koja se temelje na sili neprava“ (S., Mitrović, kolumna, „Slobodna država Republika Srpska“, Glas Srpske od 22.3. 2021).

ocjenjuje i smatra pravno neobavezujućim i da zahtijeva njihovo izuzimanje iz pravnog prometa.

Najznačajniji dio Aneksa X jeste član V „koji je u praksi postao izvor nesporazuma, a potom i zloupotreba“.

Najznačajniji dio Aneksa X jeste član V „koji je u praksi postao izvor nesporazuma, a potom i zloupotreba“.³⁹ Naime, ova odredba eksplicitno govori da je Visoki predstavnik u ulozi tumačenja odredbi Sporazuma. Međutim, u praksi se Visoki predstavnik javio u ulozi stvaraoca prava, donoseći i proglašavajući amandmane na ustave entiteta, zakone i druge akte na nivou BiH i u entitetima. Tako je Visoki predstavnik u kontekstu uspostavljanja Brčko Distrikta BiH uticao na promjenu političko-teritorijalne organizacije BiH, jer je njime kao novom jedinicom stvoren još jedan višilac funkcije državne vlasti. Jedno je tumačenje a drugo stvaranje prava.“⁴⁰

Na jednoj strani postoje svi atributi koji jednu državu određuju kao suverenu i demokratsku, dok na drugoj strani postoji institucija visokog predstavnika čije su kompetencije gotovo neograničene u svim domenima državne vlasti. U odnosu na domaći pravni poredak, političke i pravne odgovornosti ove institucije nema.“⁴¹

Visoki predstavnik nije institucija ustavnopravnog karaktera tj. njegov položaj i nadležnosti nisu regulisani Ustavom BiH. Ali „ako ne formalno, on to jeste faktički“,⁴² budući da su akti ove institucije inkorporisani u pravni poredak BiH.

U tom smislu, polazeći od toga da su odluke u pogledu njegove nadležnosti „konačne i obavezujuće“ te da će „Ustavni sud štiti ovaj Ustav“, a da u njegovom sastavu djeluju tri strana državljana; da ne podliježe ničijoj kontroli i ograničavanju, da ne razlikuje pravna i politička pitanja, da pitanja svog rada i odluč-

Visoki predstavnik nije institucija ustavnopravnog karaktera,

³⁹ M. Popović, cit. dj., 201.

⁴⁰ Isto, 202, Autor, takođe ističe i to da „...po svemu, visoki predstavnik se ogrešio o stvarnu nadležnost, a takvo ogrešenje spada u najteže povrede prava. Takva bi djelatnost u unutrašnjem pravu bila okvalifikovana kao uzurpatorska.“

⁴¹ Isto, 57. Visoki predstavnik je donosio zakone na dva načina - u formi zakona ili u formi odluke kojom se proglašava zakon. Ovlašćenja Visokog predstavnika trebala su da služe preduzimanju „privremenih mjera“ ukoliko ustavne vlasti Bosne i Hercegovine i entiteta propuste da to učine odnosno propuste da to blagovremeno učine.

⁴² S. Savić, Neke specifičnosti pravnog poretka Bosne i Hercegovine-uloga Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu, Časopis Pravna riječ br.1/2004, Udruženje pravnika RS, 2004, 60.

vanja uređuje svojim poslovníkom, a ne da je to uređeno Ustavom i zakonom, njegovi akti i djelovanje ne podliježu zahtjevima ustavnosti i zakonitosti; da ne postoji razlikovanje političkih od pravnih akata; da ima primjera da visoki predstavnik derogira njegove akte; čini ih nepostojećim i ništavnim; da se značajnije odluke ne provode iako su „konačne i obavezujuće“⁴³.

Ustavni sud (BiH) trebalo bi da odlučuje o aktima jednog vanustavnog činioca,

„Ustavni sud (BiH) trebalo bi da odlučuje o aktima jednog vanustavnog činioca, čije nadležnosti ne proističu iz Ustava Bosne i Hercegovine. Nema ni opravdavajućeg razloga, a to je da visoki predstavnik djeluje umjesto domaćih institucija...“⁴⁴.

Time je puno opravdanje dobio zahtjev za zatvaranje OHR-a, jer je „...sada deo problema, a ne rešenja.“⁴⁵

IZVORNA DEJTONSKA RJEŠENJA – KONSENZUS I KOMPROMIS

Nametanje rješenja i otvorena, neovlašćena revizija Dejtonskog mirovnog sporazuma i Sporazuma o civilnoj primjeni od strane OHR-a, pri pomanjkanju implementacione moći od strane domaćih struktura, izrodilo je niz problema u vezi sa sprovođenjem dejtonskog rješenja.⁴⁶

Prije svega, to je ojačalo unutrašnje podjele, a posebno favorizovanje samo jedne varijante za BiH, prvenstveno centralizacije i unitarizacije, sa dominacijom samo jednog najbrojnijeg naroda, pod matricom stvaranja funkcionalne države, a da se pri tom

Nema ni opravdavajućeg razloga, a to je da visoki predstavnik djeluje umjesto domaćih institucija.

43 Isto, 28-30.

44 Evropska komisija za demokratiju kroz pravo (Venecijanska komisija), Mišljenje o ustavnoj situaciji u BiH i ovlašćenjima visokog predstavnika, Venecija, 2005.

45 D. Štavljanin, Petritsch: Ne vidim svjetlo na kraju tunela na Balkanu, Radio slobodna Evropa, 13.2.2021.

46 B. Kovačević, Etika bombardovanja ili bombardovanje etike, Banja Luka, 2020, 189-193. Autor pored ostalog ističe i sledeće: „...politika dvojnih aršina je napravila čitav niz problema na području međunarodnih odnosa koji su završili u antagonizirane konflikte doprinoseći geopolitičkoj dezintegraciji mnogih država i regionalnih područja, uključujući i područje Srbije i Balkana...Tako se pokazuje da se, u veoma teškim društvenim, ekonomskim, političkim, vojnim i medijskim uslovima, odvijala i još uvijek odvija mučna srpska borba za samoopredjeljenje kao biološko, kulturno i političko-državotvorno opstajanje Srba na Balkanu.“ Narodna skupština Republike Srpske je donijela Zaključke u vezi ocijene rada Visokog predstavnika i primjene Aneksa 10 Opšteg okvirnog sporazuma za mir u BiH u periodu razgovora o imenovanju novog Visokog predstavnika br. 02/1-021-220/21 od 10. marta 2021. godine.

negiraju sve posebnosti triju zasebnih zajednica, u uslovima eklatantnog demokratskog deficita i nedostatka valjanog pravnog os-

Izgradnja i funkcionisanje političkog, pravnog i ekonomskog sistema podrazumijeva i ustavnopravnu i normativno pravnu reformu,

nova, što nesumnjivo predstavlja nedemokratski čin suprotan vremenu u kojem živimo i otvara pitanja održivosti dejtonskih rješenja i okončanja mandata visokog predstavnika u BiH.

Ciljevi (program 5+2) koje bi organi BiH trebali da ispune prije zatvaranja OHR-a, vraćajući je na međunarodnu agendu su: prihvatljivo i održivo rješenje pitanja raspodjele imovine između države i drugih nivoa vlasti; prihvatljivo i održivo rješenje za vojnu imovinu; potpuna impementacija konačne odluke za Brčko distrikt; fiskalna održivost (promovisana putem Sporazuma o utvrđivanju stalne metodologije za utvrđivanje koeficijenata za raspodjelu sredstava UIO-a i osnivanje Nacionalnog fiskalnog savjeta); i zaživljavanje vladavine prava putem usvajanja Državne strategije za ratne zločine, donošenjem Zakona o strancima i azilu i usvajanjem državne strategije za reformu sektora pravosuđa. Pored ovih ciljeva, Upravni odbor Savjeta za implementaciju mira je utvrdio dva uslova koja treba ispuniti prije zatvaranja OHR-a: potpisivanje SSP-a i pozitivna procjena situacije u BiH od strane Upravnog odbora Savjeta za implementaciju mira zasnovana na punom poštovanju Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Izgradnja i funkcionisanje političkog, pravnog i ekonomskog sistema podrazumijeva i ustavnopravnu i normativno pravnu reformu, s ciljem uspostavljanja konzistentnog, potpunog i koherentnog ustavnopravnog sistema koji državni i društveni poredak čini stabilnim, a građane zaštićenim u ostvarivanju njihovih prava i sloboda.

Posebno je važno obezbijediti višestepenu sudsku zaštitu ne samo u formalnom smislu, već i u smislu djelotvorne, efektivne i efikasne materijalnopravne i procesnopravne zaštite, s obzirom na postojanje još jedne garancije takve djelotvornosti u okviru šire međunarodne sudske zaštite.

Posebno je važno obezbijediti višestepenu sudsku zaštitu ne samo u formalnom smislu,

BiH i dalje nema cjelovitog, profesionalnog i vlastitog izbornog sistema. Stoga, njen demokratski razvoj i uključivanje u evropske integracije zahtijeva da se izborni sistem uskladi sa međunarodnim i regionalnim dokumentima koji su sastavni dio njenog ustavno-

pravnog sistema. U reformi izbornog sistema neophodno je postići puno političko jedinstvo i konsenzus u BiH i entitetima, jer to podrazumijeva i ograničene ustavne promjene.

Potrebne su nove inicijative, rješenja i akcije (reformaska agenda) kojima je u središtu čovjek, njegov socijalni i materijalni položaj i sigurna budućnost.

Potrebne su nove inicijative, rješenja i akcije,

Osnovno je da se do svih rješenja dolazi isključivo dogovorom i uvažavanjem domaćih organa i institucija, bez nametanja rješenja od bilo koga sa strane, a da će svaka dobronamjerna, materijalna i stručna pomoć biti od izuzetnog značaja na putu evropskih integracija i opšteg napretka BiH i entiteta.

Prvenstveno, potrebo je rješavanje najkrupnijih pitanja u ključnim reformiskim oblastima kao što su: oporavak privrede i novi privredni rast; reforma javnog sektora; javne finansije, oporezivanje i fiskalna održivost; poslovna klima i konkurentnost; zapošljavanje i tržište rada; socijalna zaštita i penzije; boračka i invalidska primanja; položaj mladih, žena i ostalih posebno ugroženih kategorija stanovništva; vladavina prava i dobro upravljanje; reforma javne uprave.

Obaveza je svih nivoa vlasti BiH i entiteta da, direktno i indirektno, provode reformske ciljeve i koordinaciju procesa, u okviru svojih ustavnih i zakonskih nadležnosti.

Sve to je neophodno sagledavati i u kontekstu povlačenja odluke o nametnutim zakonima kojima se, protivno međunarodnim i regionalnim dokumentima, zabranjuju prava na slobodu govora i izražavanja i time onemogućava proces povjerenja i tolerancije, te postizanje punog pomirenja.

Stoga postoji puna opravdanost pokrenutog dogovora i dijaloga unutar BiH, u cilju očuvanja izvornih dejtonskih rješenja i smanjenja raskoraka između normativnog i stvarnog, otklanjanja ustavnih i pravnih praznina i neophodne dogradnje nedostajućih elemenata u ustavnopravnom i ekonomskom sistemu.⁴⁷

Dalja implementacija Dejtonskog mirovnog sporazuma u BiH: "sve više postaje geopolitičkog pitanje,"

Dalja implementacija Dejtonskog mirovnog sporazuma u BiH: "sve više postaje geopolitičkog pitanje – pa će se i rješavati

47 M. Jovičić, *Savremeni feredalizam*, U izabranim spisima, knjiga 4, Beograd, 2006, 19

u zavisnosti od toga, od odnosa snaga na svjetskoj političkoj pozornici – a sve manje pravno, tj. stvar izvršavanja međunarodnih

BiH se mora zasnivati na načelu ravnopravnosti dvaju entiteta i triju konstitutivnih naroda.

ugovora. Zbog toga nikome u postdejtonskoj BiH neće biti dobro ukoliko se u najskorije vrijeme ne postigne dogovor domaćih političkih aktera o sadržaju i metodima implementacije DMS, ukoliko se ne prekinu jalove, skolastičke debate o prevodu i značenjima pojedinih riječi, rečenica, alineja ili članova ovog ili aneksa DMS. Ne bude li tako, perspektiva eventualnog obilježavanja 50godišnjice mirovnog sporazum a iz Dejtona je odveć tamna. A vrijeme, kao svjedok i sudija svemu, nezaustavljivo prolazi⁴⁸.”

BiH se mora zasnivati na načelu ravnopravnosti dvaju entiteta i triju konstitutivnih naroda. U osnovi, nju kao državu karakteriše svojevrсна trijada: **prvo**, u državnompravnom smislu ona je savezna država, **drugo**, sve govori u prilog konfederalnog odnosa saveza država, **i treće**, ona funkcioniše kao specifičan vojni, civilni i politički međunarodni protektorat pod zaštitom i vrhovnim nadzorom međunarodne zajednice.⁴⁹

ZAKLJUČAK

Rješavanje protivriječnosti konstitucionalizacije, demokratski procesi, postojanje i nadležnosti institucije visokog predstavnika prvenstveno podrazumijeva uspostavljanje konačnog modela i prevazilaženje različitih tumačenja ustavnopravne prirode BiH, oblika njenog državnog uređenja i oblika državne vladavine. Neophodno je postići saglasnost, dogovor i moguća rješenja u smislu utvrđivanja konačnog modela države i društva u BiH. Izlaz je moguć u određenju kao „federacije sui generis.”

Rješavanje protivriječnosti konstitucionalizacije, demokratski procesi, postojanje i nadležnosti institucije visokog predstavnika prvenstveno podrazumijeva uspostavljanje konačnog modela ,

S obzirom da je visoki predstavnik u BiH izašao iz okvira koji mu je postavljen, da je institucija kompatibilna državnompravnom karakteru, suverenitetu i nezavisnosti, te da ugrožava demokratiju i legalitet njenog pravnog poretka i ostvarivanje pravne države, svi subjekti i nivoi

48 S. Nagradić, Zbog čega još nije implementisan Dejtonski mirovni sporazum i kada će konačno biti – povodom 25godišnjice Dejtonskog mirovnog sporazuma, u knjizi: “Političko – kulturna konfiguracije Republike Srpske, Beograd, 2021, 244.

49 Prisustvo OHR-a nespojivo je sa članom BiH u EU, te “moramo težiti njegovom postupnom gašenju.” J. Sattler, OHR treba gasiti, HBŽ Vijesti, 17.2.2021.

vlasti u BiH moraju raditi na uspostavljanju moderne, efikasne i demokratske države i njenih organe i institucija koje će biti samostalne i odgovorne za stanje i njenu budućnost.

Neophodno je okončanje misije visokog predstavnika međunarodne zajednice u BiH, učešća stranih državljanja u legalnim i legitimnim izabranim organima i institucijama i prestanak degradiranja njenog suvereniteta, nezavisnosti i teritorijalnog integriteta.

BiH može opstati samo na načelima ravnopravnosti, konsenzusa i kompromisa dva entiteta i tri konstitutivna naroda,

BiH može opstati samo na načelima ravnopravnosti, konsenzusa i kompromisa dva entiteta i tri konstitutivna naroda - Bošnjaka, Srba, Hrvata i Ostalih.

Istovremeno, programski ciljevi i reforme koje se sprovode i koje će se sprovoditi, moraju zaštititi interes dvaju entiteta i triju konstitutivnih naroda, s jedne strane, i obezbijediti odgovornu, djelotvornu i efikasnu vlast na svim nivoima, s druge strane.

LITERATURA

- A. Fira, Enciklopedija ustavnog prava bivših jugoslovenskih zemalja, Tom IV, Ustavno pravo Bosne i Hercegovine, SANU - Agencija „Mir», Novi Sad, 2002.
- B. Knežić, J. Čirić, Dvadeset godina od razbijanja SFRJ, Institut za uporedno pravo, Beograd, 2011.
- B. Barun, Entitet u ustavnopravnom sustavu BiH, Banja Luka, 2017.
- V. Petrov, Federalizam danas, Zbornik radova; Ustav i izazovi ustavnog razvoja, Banja Luka, 2018.
- B. Krivokapić, Leksikon međunarodnog prava, Beograd, 1998.
- B. Smerdel, C., Sokol, Ustavno uređenje evropske Hrvatske, Zagreb, 2013.
- V. Popović, V. Lukić, Dokumenti: Dejton - Pariz, Banja Luka, 1998.
- D. Pehar, Vrijednosti diskursa, problemi „našeg“ Ustava i budućnost svake države, Sarajevo 2012.
- G. Marković, Bosanskohercegovački federalizam, Beograd/Sarajevo, 2012.
- G. Marković, Ustavno pravo, I. Sarajevo, 2021.
- G. Marković, Ustavni lavirint, Aporije ustavnog sistema Bosne i Hercegovine, Beograd, 2021.
- D. Oven, Balkanska odiseja, Radio B92, Beograd, 1996.
- Đuzepe de Vergotini, Uporedno ustavno pravo, Beograd, 2015.
- E. Šarčević, Dejtonski ustav, Sarajevo, 2009.
- Z. Miljko, Ustavno uređenje Bosne i Hercegovine, Zagreb, 2006.

- J.K. Fridrih, Konstitucionalizam (Ograničenje i kontrola vlasti) CID, Podgorica, 1996.
- J. Dušanić, Tranzicija - velika šansa ili opasna zamka, Beograd, 2001.
- K. Bilt, Misija mira, „Pogledi», Kragujevac, 1998.
- K. Čavoški, Ustav kao jemstvo slobode, Beograd, 1995.
- M. Blagojević, Hrestomatija tehnologije ohaerizma, banja Luka, 2018.
- M. Dmičić, „Ustavnopravni model Bosne i Hereegovine kao federacije „sui generis”, Zbornik radova Akademije nauka i umjetnosti Republike Srpske, Banja Luka, 2006.
- M. Dmičić, M., Pilipović, Ustavno pravo, dopuna osnovnoj literaturi, Banja Luka, 2020.
- M. Dmičić, Podjela nadležnosti između Bosne i Hercegovine i entiteta (ne)opravdanost prenosa i mogućnost njihovog povrata, Zbornik radova, Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu, 2020.
- M. Dmičić, Bosna i Hercegovina kao državna zajednica sui generis - privremeno rješenje ili model za budućnost, Anali pravnog fakulteta u Beogradu, broj 1, 2020.
- M. Kasapović, Bosna i Hercegovina: Podijeljeno društvo i nestabilna država, Politička kultura, Zagreb, 2005.
- M. Pejanović, Država BiH i demokratija, Sarajevo, 2015.
- M. Pilipović, Ustav Bosne i Hercegovine - normativno i stvarno, Banja Luka, 2008.
- M. Pilipović, „Promjene Ustava BiH via facti i de iure”, Pravna riječ, 42/2015.
- M. Simović, Mogućnost promjene Ustava BiH u kontekstu primjene Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Zbornik radova: BiH - petnaest godina nakon Dejtona, Sarajevo, 2010.
- M. Simović, Neizvršenje pravnosnažnih sudskih presuda u Bosni i Hercegovini i praksa Ustavnog suda BiH i Evropskog suda za ljudska prava, Godišnjak FPN „APEIRON”, Banja Luka, 2012.
- N. Ademović, J., Marko, G., Marković, Ustavno pravo BiH, Sarajevo. 2012.
- O. Vučić, V., Petrov, D., Simović, Ustavni sudovi bivših jugoslovenskih republika, teorija, norma, praksa, Beograd, 2010.
- P. Kunić, „Entitetska struktura i funkcionalnost BiH”, Nova srpska politička misao, br. 5-6, Beograd, 2007.
- P. Kunić, Promjene ustava BiH - pro et contra, Banja Luka, 2015.
- R. Nešković, Nedovršena država - Politički sistem BiH, Sarajevo, 2013.
- R. Marković, Ustavio pravo, „Službeni glasnik“ Beograd, 2017.
- R. Holbruk, Završiti rat, „Šahinpašić”, Sarajevo, 1998.
- M. Hajden, Skice za podeljenu kuću - ustavna logika jugoslovenskih sukoba, Beograd, 2003.
- S. Avramov, Trilateralna komisija - Svjetska vlada ili tiranija, „Nova Evropa”, Beograd, 2006.

- S. Avramov, Postherojski rat Zapada protiv Jugoslavije; LDI, VERNIK, 1997.
- S. Orlović, Dve decenije Dejtonskog ustava – retrospektiva i perspektive, Pravna riječ, Časopis za pravnu teoriju i praksu, broj 45/2015, Banja Luka, 2015.
- S. Savić, Konstitutivnost naroda u Bosni i Hercegovini, Banja Luka, 2000.
- S. Nagradić, Zbog čega još nije implementisan Dejtonski mirovni sporazum i kada će konačno biti – povodom 25godišnjice Dejtonskog mirovnog sporazuma, u knjizi: "Političko – kulturna konfiguracije Republike Srpske, Beograd, 2021, 244.
- Dž. E. Stiglic, Protivrečnosti globalizacije, Beograd, 2004.

DODATAK

Govor premijera Mađarske Viktora Orbana na konferenciji američkih konzervativaca u Teksasu.

Govor Milorada Dodika u Novom Sadu na obilježavanju "Oluje"

Viktor Orban

Putinov trojanski konj

Hvala svima, sjajno je biti ovde. Veoma mi je drago što sam došao kod vas u Teksas, državu „usamljene zvezde“ velikih Sjedinjenih Američkih Država.

Ako sam u pravu, država „usamljene zvezde“ znači da su nezavisnost, sloboda i suverenitet glavne vrednosti u tom delu zemlje. Ako je to tačno – a verovatno jeste, sudeći po tome što vidim ovde – onda mi imamo mnogo toga zajedničkog iako Mađarsku i Dalas deli 8.000 kilometara. Moja zemlja, Mađarska, je država „usamljene zvezde“ u Evropi.

Glavna razlika između naših zemalja je u tome što, nažalost, naftna kompanija „Eving“ ne plaća porez na dobit preduzeća u Budimpešti.

Ako sam u pravu, država „usamljene zvezde“ znači da su nezavisnost, sloboda i suverenitet glavne vrednosti u tom delu zemlje.

Borimo se za nezavisnost, slobodu i suverenitet

Nezavisnost, sloboda i suverenitet su ono za šta smo se mi Mađari borili u proteklih 500 godina. Ispovedali smo hrišćanstvo u srednjem veku, a ispovedamo ga i u modernoj eri; borili smo se za hrišćansku demokratiju u 20. veku i nastavljamo da se borimo do danas. Naša zemlja od 15 miliona stanovnika nalazi se u samom srcu Evrope i ima potpuno jedinstven jezik. Papa Franja mi je jednom rekao da Mađarska jača služ-

beni jezik čak i na nebu, jer je za njegovo učenje potrebna cela večnost. To i nije tako daleko od istine.

Nezavisnost, sloboda i suverenitet su ono za šta smo se mi Mađari borili u proteklih 500 godina.

To je, verovatno, sve što treba da znate o Mađarskoj. Što se mene tiče, znajte – ja sam borac za slobodu starog kova.

Takođe sam premijer sa najdužim stažom u Evropi i jedini sam politički lider na našem kontinentu koji se protivi prevlasti migranata. Imam petoro dece i petoro unučadi.

Na čelu sam države koja je iz dana u dan primorana da pruža otpor progresivnim liberalima. Mnogo je stvari o kojima lider iz srednje Evrope stare škole, protivnik komunizma i borac za slobodu koji je odrastao za vreme komunističkog režima, nije smeo ni da sanja.

Među njima je i mogućnost da govorim ovdje, na Konferenciji konzervativne političke akcije u Sjedinjenim Američkim Državama, u zemlji slobodnih ljudi, gde se duh slobode oseća snažnije nego u bilo kom drugom mestu na Zemlji. Danas se taj san ostvario, zbog čega sam beskrajno srećan i zahvalan. Želeo bih da zahvalim organizatorima što su me pozvali, posebno Metu Šlapu (predsedniku Američke konzervativne unije) i svima vama na toploj dobrodošlici.

Najistaknutiji konzervativci u SAD želeli su da govorim na njihovoj konferenciji. U poslednje dve-tri nedelje stalno sam razmišljao o tome šta tačno žele da čuju od mene. Dolazim iz zemlje sa hiljadugodišnjom bogatom istorijom ali, budimo iskreni, Mađarska je još daleko od statusa velike supersile. Ali SAD već imaju taj status i zapravo vaši lideri treba da drže uvodne govore na konferencijama u Mađarskoj.

„Putinov trojanski konj“

Verujem da ste time što ste me pozvali uspeli da zbunite mnoge. Na primer, levičarske medije. Već vidim sutrašnje naslove: „Krajnje desničarski, evropski diktator, rasista, antisemita i Putinov trojanski konj održao govor na konferenciji konzervativaca“.

Na čelu sam države koja je iz dana u dan primorana da pruža otpor progresivnim liberalima.

Ne želim da im dajem ideje, jer i bez mene znaju kako da pišu lažne vesti. Umesto toga, reći ću vam istinu. U Mađarskoj smo usvojili politiku potpunog odbacivanja rasizma i antisemitizma, stoga je jednostavno neumesno da

nas za to optužuju, a oni koji puštaju takve vesti su – idioti. Čitava industrijska korporacija za namerno izvrtanje činjenica.

Progresivne NVO su, verovatno, takođe u zabuni. Verovatno su već počeli da rade na takozvanim „istraživanjima“ u kojima će pričati Amerikancima kako sam uništio Mađarsku i demokratiju. Prema njihovom istraživačkom radu, uspeo sam da uništim mađarsku demokratiju 2011. godine, pa opet 2012., pa 2013. i 2014., 2015. i 2016. – i tako svake godine. Ali kako sam mogao da uništim nešto što je već uništeno? Da biste odgovorili na ovo pitanje, morate biti pomahnitali liberal.

Verujem da ste time što ste me pozvali uspeli da zbunite mnoge.

Amerika vrši pritisak na Evropu

I na kraju, pozivajući mene iznenadili ste vrh Demokratske stranke. Želim da razjasnim: mi poštujemo vladu SAD, ovde smo u gostima i moramo da se ponašamo pristojno kao i predstavnici aktuelne administracije. Ali postoji i druga strana medalje koja se ne može zanemariti. Vaša administracija vrši na Evropu, posebno Brisel, ideološki pritisak. Nama to ne donosi ništa dobro. Samo negativno.

Obamina administracija je pokušala da nas primora da promenimo osnovni zakon Mađarske i odatle isključimo hrišćanske i nacionalne vrednosti. Da li razumete? Vodeća sila slobodnog sveta htela je da nas natera da unesemo izmene u Ustav u skladu sa liberalnim konceptom globalizma. Zvuči čudno.

To nas je iznenadilo i donelo mnogo nevolja, ali smo uspeli da izađemo na kraj sa svim. Od tada smo prestali da budemo na listi favorita američkih demokrata. Oni nisu hteli da dođem ovde i dali su sve od sebe da zabiju klin između nas. Oni me mrze i kleveću moju zemlju, isto kao što mrze vas i kleveću Ameriku za koju se zalažete. Svi znamo kako to funkcioniše.

Progresivni liberali nisu hteli da dođem, jer su tačno znali šta ću vam reći. Želim da kažem sledeće: mi treba da udružimo snage. Mi, Mađari, znamo kako da pobeđujemo neprijatelje slobode na političkom bojnopolju.

I na kraju, pozivajući mene iznenadili ste vrh Demokratske stranke.

Mađari su pobedili komunizam koji su nam nametnuli sovjetska vojska i oružje. To je zahtevalo vremena. Počeli smo borbu 1956., a onda još jednom 1990. Ali uspeli smo. Naši očevi su na-

pravili prvi korak, a mi, njihovi sinovi, dobili smo rat. Znamo za šta treba da budemo zahvalni Ronaldu Reganu.

Mađari su pobedili komunizam koji su nam nametnuli sovjetska vojska i oružje.

Komunisti dolaze zajedno sa liberalima

Nije lako pobediti komuniste. Širom sveta se dižu iz pepela, dolaze zajedno sa liberalima i vraćaju se, postajući jači nego ikad. Ako neko sumnja u to da su progresivni liberali i komunisti jedno te isto, pitajte Mađare. Borili smo se i sa jednima i sa drugima i mogu vam reći da su potpuno isti. Tako da smo morali ponovo da ih pobedimo i od 2010. nastavili smo da pobeđujemo, ne zaustavljajući se. Poslednji put se to dogodilo uz odobrenje Donalda Trampa, kome smo veoma zahvalni. Pobeđujemo toliko da se sami sebi čudimo. Navika da pobeđujemo se ukorenila u naše živote ali, kao što znamo, ne treba da nas zavaraju prošli uspesi. Ja sam poslanik u skupštini već 32 godine, od toga 16 u opoziciji i 16 kao premijer. Tokom tog perioda naučio sam važnu lekciju: gubitnici nikada ne pobeđuju, a pobeđnici se nikada ne predaju. Eto u čemu je tajna naših pobeda. Treba podržati otadžbinu i u dobrim i u lošim vremenima.

Dragi prijatelji, došao sam da vam predložim da podelimo iskustva jedni sa drugima. Došao sam da kažem da naše vrednosti – ljudi, hrišćanski koreni i porodica – mogu doneti uspeh na političkom polju. Čak i u savremenom svetu, kada političkim životom rukovodi liberalna hegemonija, došao sam da vam kažem kako smo uspeli da promovišemo naše vrednosti i da ih popularizujemo u Mađarskoj. Možda će vam naša priča pomoći da sačuvate veličinu Amerike.

Evo naše priče. Ključ uspeha naše priče je u tome da se tokom borbe dajemo barem sto posto. Mi govorimo istinu i iznosimo istinu, čak i ako dobra polovina sveta može da se okrene protiv nas zbog toga. Ne može se pobediti bez entuzijazma. Ili dajete maksimum i pobeđujete, ili ne rizikujete i gubite. Dakle, pre svega, treba da verujemo našim judeohrišćanskim učenjima, jer u procesu donošenja odluka ona pomažu da napravimo razliku između ispravnog i pogrešnog.

Nije lako pobediti komuniste.

Verujući u Boga, takođe verujete u to da je čovek stvoren po slici i prilici Božijoj. Stoga treba pokazati hrabrost čak i prilikom rešavanja najosetljivijih pitanja kao što su migracija, polno opredeljenje i sukob civilizacija. Ne brinite, hrišćanski

političar ne može biti rasista. Ne treba da se ustručavamo da izazovemo naše protivnike po tim pitanjima.

Progresivci pokušavaju da otkinu Zapad od hrišćanskih korena

Ne brinite, hrišćanski političar ne može biti rasista.

Budite sigurni da nas hrišćanske vrednosti sprečavaju da odemo predaleko. Štaviše, znamo da će na kraju života doći trenutak kada će nam suditi za svako učinjeno delo. Tu se ništa ne može uraditi, postoje određeni okviri. Kao što je Klint Istoud rekao: „Čovek mora znati svoje granice“. Ali, nažalost, levičarski političari uopšte ne vide granice.

Prijatelji, u ovom trenutku progresivci ponovo pokušavaju da otkinu zapadnu civilizaciju od hrišćanskih korena. Oni prelaze crtu koja se ne sme preći. Odsecajući zapadnu civilizaciju od judeohrišćanskog nasleđa, dešavaju se strašne stvari. Budimo iskreni, sve zlo u modernoj istoriji počinili su mrzitelji hrišćana. Nemojte se plašiti da neprijatelje nazovete pravim imenom. Nemoguće se u potpunosti zaštititi, ali oni nikada neće pokazati milost.

Uzmimo, na primer, Džordža Soroša, kako ga zovete ovde u Americi. U Mađarskoj ga zovu „čika Džordži“. On je jedan od najtalentovanijih Mađara na svetu. Savet za ubuduće: budite oprezni sa talentovanim Mađarima. Dobro znam Džordža Soroša, on je moj stari protivnik. On ne veruje ni u šta u šta mi verujemo. U svojoj službi ima čitavu vojsku: novac, nevladine organizacije, univerzitete, naučno-istraživačke institute i polovinu briselskih birokrata. Sve to koristi da nametne svoju volju svojim protivnicima, uključujući i Mađare.

On smatra da su vrednosti do kojih svi držimo dovele do užasa u 20. veku. Ali situacija je upravo suprotna. Naše vrednosti nas spavaju od ponavljanja istorijskih grešaka. Strahote nacizma i komunizma dogodile su se zato što su neke zapadne države u kontinentalnoj Evropi odbacile hrišćanske vrednosti. Današnji progresivci planiraju isto, žele da odbace zapadne vrednosti i da naprave novi, post-zapadni svet. Ko će ih zaustaviti ako ne mi?

Budite sigurni da nas hrišćanske vrednosti sprečavaju da odemo predaleko.

Dragi prijatelji, takođe sam naučio da nije dovoljno za pobeđu da znate za šta se borite. Treba da znate i kako to da učinite. Moj odgovor je: igrajte po svojim pravilima. Šta to znači? Jednostavno je: igrajte kako bi pobedili. Ne treba računati

na pobjedu, planirajući akcije u slučaju poraza. Morate da verujete da ste bolji od svojih levičarskih liberalnih protivnika. Ne obraćajte pažnju na reči liberala koji vam stalno govore o porazu i o tome da je vaša po-

Ne treba računati na pobjedu, planirajući akcije u slučaju poraza. beda nerealna. Samo im dokaži da oni nisu u pravu!

U toku je kulturni rat

Još jedna lekcija koju sam naučio je da je uspešna borba liberalnim metodama nemoguća, jer protivnici koriste liberalne institucije, koncept i jezik kako bi prikriili sopstvene marksističke i hegemonističke težnje. Samo politika, prijatelji moji, nije dovoljna. U toku je kulturni rat. Treba udahnuti novi život crkvama, instituciji porodice, univerzitetima i javnim ustanovama. Mađarska je drevna i ponosna, doduše mala zemlja, koja je, poput Davida, sama krenula u bitku sa Golijatom koga predstavlja vauk-globalizam (Woke globalism). Pozivamo američke konzervativce na solidarnost. Da biste se oduprli napadima potrebna je jaka odbrana, potrebna je hrabrost. Ako osećate strah, znači da imate na čemu da radite. Jedina stvar koju Mađari mogu da vas nauče je kako da pružite otpor po svojim pravilima.

Dozvolite mi da vam navedem par primera po pitanju migracija.

Dame i gospodo, mi smo prvi u Evropi rekli „ne“ ilegalnim migracijama i zaustavili najezdu ilegalnih migranata.

Sigurni smo da je zaustavljanje ilegalnih migracija važno sa stanovništa zaštite naše zemlje. Odlučili smo da pitamo narod šta misle o tom problemu i održali smo referendum. Mađarski narod je odlučio da mu migranti nisu potrebni, odnosno ne želi da igra po pravilima progresivaca. Ljudi su odbacili lažnu pretpostavku da je migrantski talas nezaustavljiv i naterali su nas, lidere, da delujemo. I mi smo ih zaustavili, zapravo podigli smo zid i ogradili se od njih.

Kako je tokom posete Mađarskoj rekao Taker Karlson (kolumnista kanala „Foks njuz“) iako ograda nije super moderna, čuvaju je ljudi

Morate da verujete da ste bolji od svojih levičarskih liberalnih protivnika.

koji vole svoju otadžbinu. Sistem mera zaštite granica funkcioniše. Tokom velike migracione krize 2015. godine 400.000 ilegalnih migranata stiglo je na naše granice. To je skoro tri puta više nego što je brojala vojska Džingis-kana sa kojom je izvršio invaziju na Evropu.

Nakon podizanja ograda uspeli smo da svedemo na nulu ilegalne migracije. Ove godine smo zabeležili 160.000 pokušaja ilegalnog prela-

ska granice. 160 hiljada! Dali smo instrukcije graničarima da sve hvataju i vraćaju nazad.

Pravilo je jednostavno: možete se obratiti mađarskim ambasadama i tražiti politički azil, ali ako pokušate da ilegalno uđete na teritoriju Mađarske, nećete uspjeti. Uprkos pritiscima kojima smo izloženi ne samo sa juga, već i iz EU, takva je situacija, prijatelji moji.

Kada je reč o porodičnoj politici u Mađarskoj, ponovo smo odlučili da igramo po svojim pravilima.

Odlučujuća i konačna bitka za budućnost

Oni žele da odustanemo od migracione politike, jer znaju da se sada vodi odlučujuća i konačna bitka za budućnost. Budućnost je glavno što možemo dati deci i unucima. Zato se mi, Mađari, nikada nećemo predati!

Dragi prijatelji, pređimo na porodičnu politiku, oko koje je koncentrisan ceo naš sadašnji kurs. Širom sveta progresivci kažu da porodice ne treba štiti. U Evropi kažu da takav koncept uopšte ne postoji. Ljubav zasebno, porodica – zasebno. Ako se ne može formulisati definicija pojma „porodica“, znači da ona uopšte ne postoji. Prema njihovom viđenju, zapadna porodica je mesto gde počinje pritisak takozvanog „patrijarhata“.

Kada je reč o porodičnoj politici u Mađarskoj, ponovo smo odlučili da igramo po svojim pravilima. Znamo da je porodica mesto gde roditelji prenose vrednosti na sledeću generaciju. Ako tradicionalne porodice nestanu, Zapad će biti osuđen na propast. Zato je prošle godine Mađarska u porodičnu politiku uložila više od šest odsto BDP-a. Sve subvencije su dostupne od momenta stvaranja porodice.

Porodice automatski dobijaju poreske olakšice, a nakon rođenja trećeg deteta država preuzima obavezu vraćanja studentskih kredita. Nakon rođenja četvrtog deteta, žene su doživotno oslobođene poreza na dohodak. Sada želimo da tu praksu proširimo i na majke sa troje dece. Tako da svi neoženjeni treba pod hitno da ožene Mađaricu.

U proteklih 10 godina u Mađarskoj se udvostručio broj formalnih brakova i prepolovio se broj abortusa. Nije loše za početak.

Ako tradicionalne porodice nestanu, Zapad će biti osuđen na propast.

Dragi prijatelji, Mađarska ne samo da je morala da izgradi fizičke barijere na granicama i da vodi finansijski rat za prava porodica, već i da izgradi pravni zid oko naše dece kako bi ih zaštitila od rodne ideologije koja je na njih usmerena.

Da odmah razjasnimo: progresivci smatraju da su roditelji dužni da vaspitavaju svoju decu u skladu sa vauk-ideologijom, a vlast će

Dragi prijatelji, još jedan faktor našeg uspeha je u tome što moja vlada bespogovorno sledi princip reda i zakona.

naterati one koji se ne slažu. Mađari znaju taj komunistički trik i odbacuju ga. Mađari su na referendumu odbacili ideju da deca uče o pitanjima seksualne orijentacije bez saglasnosti roditelja. U dugoj istoriji naše zemlje ni na jednom drugom referendumu nije toliki broj ljudi glasao protiv, bilo po pitanju pola ili bilo kom drugom.

Mađarski Ustav ima za cilj da zaštiti porodice i decu. Dozvolite mi da citiram nekoliko odredbi iz osnovnog zakona naše zemlje. Dakle, evo šta piše:

„...Najvažnija osnova našeg postojanja su porodica i nacija... Državne institucije se obavezuju da će štititi hrišćansku kulturu Mađarske... Mađarska štiti instituciju braka kao dobrovoljno uspostavljenu bračnu vezu između muškarca i žene...

Porodične veze se zasnivaju na braku ili odnosima između roditelja i dece“

Da rezimiramo: majka je žena, otac je muškarac. Ostavite našu decu na miru i tačka! Diskusija je završena!

Ne treba nam više polova

Dragi prijatelji, još jedan faktor našeg uspeha je u tome što moja vlada bespogovorno sledi princip reda i zakona. Odlučili smo da nam ne treba više „džendera“ (polova), potrebno nam je više rendžera. Manje transvestita i više Čaka Norisa!

Verujemo da bez reda ne može biti slobode. Bez reda će nastati kaos. U Mađarskoj organi za održavanje javnog reda i mira nisu neprijatelji naroda, već čuvari slobode. Dakle, zakon ne treba da štiti prestupnike, već žrtve i one koji ga brane. Policija se mora poštovati!

Verujemo da bez reda ne može biti slobode.

Dakle, Mađarska je najbezbednija zemlja u Evropi, a Budimpešta jedna od retkih evropskih prestonica gde možete spokojno da šetate ulicama čak i noću. U Mađarskoj policija dobija dodatna sredstva.

I na kraju, prijatelji, nekoliko napomena o oporezivanju. Progresivcima je potreban vaš novac, vole da povećavaju poreze. Smatramo da

novac građana treba da bude isključivo u njihovim rukama. U tu svrhu uveli smo fiksni iznos poreza na dohodak građana koji trenutno iznosi 15%.

Za samo 10 godina smanjili smo „poreski klin“ za 10%, što je najveći pad u Evropi. Imamo i najniži porez na dobit preduzeća – fiksnih devet odsto. Prošle godine, zahvaljujući niskom porezu na dobit preduzeća, tempo rasta kapitalnih investicija porastao je na 27%, što je jedan od najboljih rezultata u celoj Evropi. Nedavno smo ponovo bili na udaru oštre kritike kada se nismo složili sa inicijativom uvođenja globalne minimalne stope poreza na dobit preduzeća. I sve ostale evropske zemlje su se povinovale. Mađarska je u tom smislu „poslednji Mohikanac“.

Za samo 10 godina smanjili smo „poreski klin“ za 10%, što je najveći pad u Evropi.

Američka imperija nam je uzvratila udarac

Ali imperija ima tendenciju da uzorati udarac. Aktuelna američka administracija odlučila je da poništi poreski sporazum sa Mađarskom koji je, najverovatnije, bio najbolji te vrste ikada postignut. On je išao na ruku američkim investitorima, pošto u Mađarskoj posluje 1.700 američkih kompanija. Smatram da je to bila neka vrsta osvete levice. Ministarstvo finansija SAD je odjednom zaboravila da imaju veoma sličan sporazum sa Rusijom, a raskinuli su ga samo sa Mađarskom. Smešno, zar ne?

Dame i gospodo, došlo je vreme da govorimo i o vojnom sukobu. Ukrajina je naš sused i mi smo sa njom u potpunosti solidarni.

Ruska specijalna operacija u Ukrajini dovela je u Mađarsku oko milion izbeglica. Trenutno nam svakodnevno dolazi više od 10.000 ljudi. Većina njih ide dalje u Evropu, ali za zemlju od 10 miliona stanovnika dodatni milion je mnogo.

Strategija globalista produžava sukob, nema mira bez rusko-američkih pregovora

Po mom mišljenju, strategija lidera globalista pogoršava i produžava sukob i smanjuje šanse za mir. Bez rusko-američkih pregovora mir u Ukrajini nikada neće doći. Sve više ljudi će ginuti i stradati, a naše ekonomije će biti na ivici kolapsa. Ne mogu vam diktirati šta da radite

Ruska specijalna operacija u Ukrajini dovela je u Mađarsku oko milion izbeglica.

– to bi trebalo da bude vaša suverena odluka. Ali mogu reći ovo: samo jaki lideri mogu da postignu mir.

Po mom mišljenju, strategija lidera globalista pogoršava i produžava sukob i smanjuje šanse za mir.

Nama, susedima Ukrajine, očajnički su potrebni jaki lideri koji su sposobni da sklope mirovni sporazum SOS, SOS, tražimo pomoć! Potrebna nam je jaka Amerika sa jakim liderom.

Dragi prijatelji, mislim da vas provociram dovoljno dugo.

Ali pre nego što mi uzmu mikrofon, hajde da sumiramo ono što je rečeno. U svetu postoji nekoliko velikih sila, ali nijedna od njih ne može da se po snazi i uticaju poredi sa SAD. Kako god, ali svet svet se nada da ćete upravo vi uticati na njegovu budućnost. A budućnost Zapada je pod velikim znakom pitanja. Odavno se nismo suočili sa krizom kao što je sadašnja. Ideološki ratovi 20. veka bili su strašni, ali demokratski Zapad se ujedinio i pobedio.

Zapad je u ratu sam sa sobom

Sada je Zapad u ratu sam sa sobom. Videli smo kakvu budućnost može da ponudi vladajuća klasa globalista, ali je mi ne vidimo tako. Svi globalisti mogu da idu dođavola, jer u Teksas došao ja!

Moramo se boriti. Pobeda se ne postiže idući putem manjeg otpora. Moramo da povratimo institucije vlasti u Vašingtonu i Briselu. Moramo da pronađemo prijatelje i saveznike jedni u drugima. Moramo koordinirati kretanje naših trupa, jer smo suočeni sa istim problemom.

Ove godine ćete imati izbore za Kongres, a 2024. predsedničke i za Kongres. Tada će biti održani i izbori za Evropski parlament. Oni će definisati dva fronta borbe za zapadnu civilizaciju. Danas ne pripadamo nijednom od njih, ali su nam potrebna i jedni i drugi. Imate dve godine da se pripremite. Moram reći da neće biti lako, ali nemojte se plašiti i verujte papi Jovanu Pavlu II koji je rekao: „Nema neprijatelja kojeg Hristos još nije pobedio“.

Svi globalisti mogu da idu dođavola, jer u Teksas došao ja!

Hajde da to uradimo! Bože, blagoslovi Teksas! Bože, blagoslovi naše prijateljstvo! Srećno i sve najbolje!

(Teksas, avgust 2022. godine.)

Milorad Dodik

Oluja je pogrom, zločin, genocid, etničko čišćenje

Gospodine predsjedniče Republike Srbije, Aleksandru Vučiću, Vaša svetosti, predsjednice Republike, predsjednice Vlade Republike Srbije, ministri, Vaša preosveštenstva, eminencije, ek-selencije, braćo i sestre! Deveti put smo ovdje da kažemo da nećemo zaboraviti, a umalo je bilo. Da nije bilo jednog čovjeka, a to je gospodin Vučić koji je prije 9 godina pokrenuo tu inicijativu, zaborav bi bio epski. Otišlo bi sve u zaborav, samo bi ostala po-rodlična i lična stradanja. Dedveti put ovdje kažemo da nam se neće ponoviti, ali nam se ipak ponovilo. Ponovilo se isto ono što

je bilo u Drugom svjetskom ratu. Srbi su progna-ni, tačno - Oluja je pogrom, zločin, genocid, ona je etničko čišćenje, ona je kontinuitet onoga što smo mogli da gledamo iz Drugog svjetskog rata.

Konačno rješenje za Srbe kako to kaže Tuđman, da nestanu, da se nikad ne oporave, ali eto nismo nestali i Srbi iz Krajine, polako ovdje u Srbiji, u Republici Srpskoj gdje ih ima 56 000, polako se oporavljamo, svjesni i uvjereni da samo okupljeni i jedinstveni možemo da očuvamo i sjećanje i pamćenje. Da samo na taj način možemo da živimo. Da se uzdignemo i da kažemo da smo jedinstven narod, da kažemo da nismo ni bosanski ni hrvat-ski Srbi, nego smo Srbi, možda odnekud, da ja mogu da kažem

Oluja je pogrom, zločin, genocid, ona je etničko čišćenje, ona je kon-tinuitet onoga što smo mogli da gledamo iz Drugog svjetskog rata.

koji sam rođen u Banja Luci, da nisam rođen u Srbiji kao ni Sanja što nije rođena, moja zemlja je Srbija, moja zemlja je Republika

Moramo da se okupimo oko naših vrijednosti, moramo da se okupimo oko državnog rukovodstva Srbije, Republike Srpske.

Srpska. Ja nemam drugi indentitet i nemam kud da se okrećem i kud da idem, jedino gdje želim da budem jeste Republika Srpska i jeste Srbija. I jednog dana kao rezultat svih naših stradanja i jauka i gubitaka koje smo imali, moraće da dođe

to srpsko naše državno i nacionalno jedinstvo i da naše dvije države Republiku Srpsku i Srbiju vidimo jedinstvene u nastojanju da odbrane naš identitet i sve ono što mi jesmo kao narod. Teška je sudbina Srba. Ali ne smijemo više dozvoliti da s nama upravljaju. Moramo da se okupimo oko naših vrijednosti, moramo da se okupimo oko državnog rukovodstva Srbije, Republike Srpske. Moramo da se okupimo oko našeg nastojanja da odbranimo i da se zahvalimo i da znamo da jedino neće biti više naših kolona ako nas bude branila Srbija, a Srbija može da brani samo onda ako je jaka i zato Srbija mora da bude voljena, mora da bude podržana, ona ne smije da ima treće, pete kolone, ona mora da bude u jednoj koloni, postrojena, srpskom narodu da garantuje slobodu, ne drugima da uzima. Ali ne tako da budemo naivni kao što su bili naši tamo krajem Prvoga rata, kada su uvjereni da donose slobodu širom bivše Jugoslavije vjerovali da će dobiti simpatija, a na kraju tog vijeka protjerani smo, pobijeni. Nas su pobili Hrvati, u Drugom svjetskom ratu, u Građanskom ratu. Mi moramo da govorimo tačno i ne možemo da govorimo ništa drugačije.

Odnos prema Srbima koji su živjeli u Hrvatskoj nastavio se, jednako sramno, svih ovih godina do danas jer Hrvatska država nikada nije vratila imovinu, stanove i sve ono što su trebali da vrate Srbima širom gradova koji su živjeli u Hrvatskoj. To im je i pomogla EU koja je nas u BiH, ja mislim da je to u redu, kroz razna zakonodavstva natjerala da vratimo stanove, koji su bili društveni, kao da su bili privatni prijeratnim nosiocima stanarskog prava.

Nas su pobili Hrvati, u Drugom svjetskom ratu, u Građanskom ratu. Mi moramo da govorimo tačno i ne možemo da govorimo ništa drugačije.

Samo to nije važno u Hrvatskoj. To je bila otimačina koja traje i danas. I danas srećem neke koji su promakli u Hrvatskoj, koji žive u Hrvatskoj, Srbi, njihov život je težak. Ali mi moramo da naučimo neke stvari kroz istoriju. Srbi nikada nisu mogli da žive drugačije nego sa slobodom. Sloboda je

ključna riječ naših života. Sloboda koje nema ako nemate državu.

Svugdje tamo gdje smo u nekoj drugoj državi nema slobode za nas. To najbolje vidimo mi u FBiH gdje nastoje ne samo da legalizuju to što je 150 hiljada Srba nestalo iz Sarajeva, hoće da nam kažu neki da su otišli dobrovoljno i da im ništa nije falilo. Bili su izbačeni, pobijeni, jednako kao i na monogim drugim mjestima. Srbi su ostavljali gradove izgrađene iza sebe, milijarde su uložili u Sarajevo, milijarde su uložili na druga mjesta. Knin je bio čisto srpski grad te veličine od 50 hiljada Srba koje je živjelo. Nema nigdje mjesta na prostoru bivše Jugoslavije da su Srbi tako nešto učinili, da su Srbi organizovali logore. Žele da kažu da jesmo a nismo. Hoćemo da nastavimo da mirno živimo ali matrica koja je davno postavljena nama kao da nikako ne prestaje. Zato moramo da ostanemo dovoljno svjesni činjenice i konteksta u kome živimo. Ima nekih među namo koji misle da treba da popustimo, da kažemo, možda će se neko smilovati. Srbi više nikada ne smiju da traže milostinju. Ni od koga. Pobijeni smo, nestali smo zato što je to bila državna politika Franje Tuđmana koji je rekao da Srbe treba tako udariti da se više nikada ne oporave i da nestanu. U čemu je razlika od onog Gudaka kojeg smo čitali maloprije? Šta je tu učinilo vrijeme? Je l' nešto nestalo? Da, nestali su Srbi iz Krajine, nestali su... ali kada su odlazili ostavili su otvorene kuće, staje ali su zaključali svoj zavičaj u svoje srce, nosili ga i dan danas, evo i ovdje, i svugdje gdje sretnem te ljude i mnoge druge oni žive svoj zavičaj i zato je ona naša koja govori, krajiška, da nema raja bez rodnog kraja, tako istinita i tako sastavni dio svih nas.

Volim Srbiju i mislim da me ništa ne može spriječiti da to javno govorim. Ne mrzim nikog. Nikome nikad našao nisam učinio zato što pripada drugom ili drugčijem. Ali jednako moram da kažem jasno da sam biran u ime naroda da branim naš identitet i našu snagu. Činiću to bez obzira na sankcije, bez obzira na prijetnje i sve dotle dok moj narod to bude htio. Srbija je danas zavjet naše slobode. Odluka i ono što smo mogli da čujemo od predsjednika Vučića toliko puta, da se više nikada neće dozvoliti nova Oluja i progon srba odakle god. Mogli smo možda nešto i da vidimo ili ja možda naslućujem ovih dana da su počeli ozbiljno da nas shvataju. Pa su svoju prvobitnu odluku da Srbima na Kosovu nametnu nezakonje promjenili. Moramo biti jedinstveni. Moramo se čuvati.

Volim Srbiju i mislim da me ništa ne može spriječiti da to javno govorim.

Srbija je danas zavjet naše slobode.

Neistina se moramo čuvati. Moramo pripadati svjesno, voljom i
željom ovog naroda našem nacionalnom biću.

Moramo biti jedinstveni. Moramo
se čuvati. Neistina se moramo ču-
vati.

Neka živi Srbija, Republika Srpska, neka
žive Srbi gdje god se nalaze. Živi i zdravi bili.

(Novi Sad, 04. 08. 2022. godine, obilježavanje godišnjice
"Oluje")

